

Gmina Darłowo

Raport diagnostyczny

TYTUŁ OPRACOWANIA:

Gmina Darłowo – Raport diagnostyczny

WYKONANY NA ZLECENIE:

Gmina Darłowo

ul. J. H. Dąbrowskiego 4,

76-150 Darłowo

WYKONAWCA:

VISION MANAGEMENT & CONSULTING Sp. z o.o.

ul. Jana Heweliusza 11 lok. 811 80-890 Gdańsk

www.vmconsulting.pl

ZESPÓŁ AUTORSKI:

Jacek Zdrojewski, Piotr Górka, Izabela Borucińska, Maria Kosicka

Kwiecień 2025

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie.....	4
1. Metodyka.....	7
2. Portret diagnostyczny gminy Darłowo.....	10
2.1 Położenie i podstawowa charakterystyka obszaru gminy.....	10
2.2 Diagnoza w sferze społecznej.....	14
2.1 Diagnoza w sferze gospodarczej	46
2.2 Diagnoza w sferze przestrzennej i klimatyczno - środowiskowej	80
3. Główne determinanty rozwoju Gminy Darłowo.....	135
3.1 Zasoby i zdolności instytucjonalne	135
3.2 Powiązania funkcjonalne.....	142
3.3 Potencjały, bariery, potrzeby	158
3.4 Czynniki rozwoju w opinii interesariuszy	169
3.5 Strategiczna ocena uwarunkowań rozwoju gminy (analiza SWOT)	201
4. Podsumowanie diagnozy	209
Wykaz tabel i ilustracji.....	214

WPROWADZENIE

Gminy współcześnie funkcjonują w dynamicznie zmieniającym się otoczeniu społeczno-gospodarczym, co wymaga od samorządów skutecznego zarządzania procesami rozwojowymi. Zintegrowane podejście do rozwoju terytorialnego, obejmujące aspekty społeczne, gospodarcze, środowiskowe i przestrzenne, stało się dominującą koncepcją kształtowania długofalowej polityki rozwoju. Szczególne znaczenie zyskało terytorialne ukierunkowanie interwencji publicznej, potwierdzone zapisami regulacji krajowych i Unii Europejskiej. Wymaga ono stosowania nowoczesnych instrumentów zarządzania oraz systemowych rozwiązań dostosowanych do lokalnych uwarunkowań zgodnie z koncepcją zrównoważonego rozwoju, uwzględniającego czynniki społeczne, gospodarcze, przestrzenne i klimatyczno-środowiskowe.

Strategia rozwoju gminy jest kluczowym narzędziem zarządzania rozwojem na poziomie lokalnym, zgodnie z zasadami wynikającymi z obowiązujących regulacji prawnych. W szczególności odnosi się to do ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz ustawy z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw. Akty te regulują proces jej konceptualizacji, strukturyzacji i implementacji zgodnie z zasadami interwencji publicznej, w tym terytorializacji polityki rozwoju oraz zintegrowanego podejścia do zarządzania przestrzenią i zasobami gminy, zwiększając jednocześnie znaczenie partycypacyjnego modelu zarządzania.

Strategia rozwoju gminy pełni także ważną rolę w zintegrowanym podejściu do polityki przestrzennej, opartym na nowym instrumencie, jakim jest plan ogólny gminy, gdyż wyznacza kierunki polityki przestrzennej gminy odzwierciedlone w planie ogólnym gminy. W kontekście Gminy Darłowo kluczowe staje się wzmocnienie mechanizmów koordynacji międzysektorowej, co pozwoli na lepsze planowanie inwestycji oraz podnoszenie atrakcyjności gminy dla mieszkańców i przedsiębiorców oraz turystów i kuracjuszy uzdrowiska, a także skuteczniejsze wykorzystanie dostępnych narzędzi finansowych, w tym środków krajowych oraz funduszy Unii Europejskiej w perspektywie finansowej 2021–2027 i 2028-2035.

Niniejszy raport diagnostyczny ma na celu identyfikację kluczowych czynników warunkujących rozwój gminy Darłowo oraz analizę wyzwań i szans. Dokument wpisuje się w politykę krajową i unijną oraz stanowi pierwszy etap formułowania długoterminowej strategii rozwoju gminy Darłowo na lata 2026-2035¹, uwzględniający specyfikę lokalną oraz najnowsze tendencje w zakresie zarządzania rozwojem terytorialnym.

Proces diagnozy obejmuje kompleksowe prace analityczne, ukazuje społeczno-ekonomiczny, przestrzenny i klimatyczno-środowiskowy potencjał gminy i determinanty jego wykorzystania w procesach rozwojowych. Zidentyfikowane kluczowe problemy oraz główne potrzeby, ułatwiają określenie przyszłych kierunków rozwoju gminy wiejskiej Darłowo, a także główne ich uwarunkowania.

¹ Prace nad nową Strategią rozwoju Gminy Darłowo na lata 2026 – 2035 zostały uruchomione na mocy uchwały Nr XIV.99.2025 Rady Gminy Darłowo z dnia 17 lutego 2025 roku.

Ramowe przesłanki sporządzania i realizacji strategii rozwoju gminy wynikają z następujących aktów prawnych:

- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1465 z póź. zm.).
- Ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju z dnia 6 grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2024 r. poz. 324, 862 i 1717).
- Ustawa o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw z dnia 7 lipca 2023 r. (Dz. U. z 2023 r., poz. 1688).
- Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2023 r. poz. 1112).

Główne elementy strategii rozwoju gminy reguluje art. 10e ustawy o samorządzie gminnym, który uzupełnia art. 10a ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, wskazujący m.in., że częścią obowiązkową strategii są wnioski z diagnozy przygotowanej na potrzeby tej strategii.

Szczegółowy zakres strategii rozwoju gminy określony art. 10e ustawy o samorządzie gminnym obejmuje:

- wnioski z diagnozy,
- cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym;
- kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych;
- oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym, oraz wskaźniki ich osiągnięcia;
- model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy, rozumiany jako docelowy układ elementów składowych przestrzeni,
- ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie,
- obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa, o której mowa w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2024 r. poz. 566), wraz z zakresem planowanych działań;
- obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy, jeżeli takie zidentyfikowano, wraz z zakresem planowanych działań;
- system realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych;
- ramy finansowe i źródła finansowania.

Ustawowo obligatoryjnym elementem strategii rozwoju gminy jest także zapewnienie jej spójności ze strategią rozwoju województwa oraz strategią rozwoju ponadlokalnego, jeśli taka obejmuje tę gminę.

W związku z nowelizacją ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, z dniem 1 stycznia 2026 r. wejdą w życie zmiany w art. 10e, na mocy których opracowanie strategii rozwoju gminy stanie się obowiązkowe. Ponadto, w tym samym dniu wejdzie w życie pkt 1 art. 13b ustawy o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, zgodnie z którym ustalenia planu ogólnego określa się, uwzględniając uwarunkowania rozwoju przestrzennego gminy, w szczególności politykę przestrzenną gminy określoną w strategii rozwoju gminy lub strategii rozwoju ponadlokalnego.

Zawarte w raporcie rezultaty procesu diagnostycznego sytuacji gminy Darłowo przeprowadzonego w wymiarach: społecznym, gospodarczym, przestrzennym oraz klimatyczno-środowiskowym ukazują holistyczny obraz gminy i czynników determinujących jej rozwój.

1. METODYKA

Diagnoza gminy Darłowo miała na celu ocenę kluczowych czynników wpływających na jej rozwój, obejmujących aspekty społeczne, gospodarcze, przestrzenne i klimatyczno-środowiskowe. Zakres merytoryczny dokumentu obejmuje potencjały, bariery i potrzeby rozwojowe oraz szanse i wyzwania, przed którymi stoi samorząd (z wykorzystaniem matrycy zasobów, drzewa problemów, analizy SWOT, matrycy potrzeb), a także zinstytucjonalizowane formy współpracy ponadgminnej, powiązania funkcjonalne (z wykorzystaniem bilansu przepływu usług), opinie różnych grup interesariuszy (badania jakościowe i ilościowe).

Okres badawczy obejmował lata 2018–2023, co było podyktowane próbą zminimalizowania zniekształceń wynikających z pandemii COVID-19. W uzasadnionych sytuacjach i przy dostępności informacji uwzględniono także nowsze dane wykraczające poza przyjętą jako bazową cezurę czasową. W raporcie przedstawiono kluczowe wskaźniki społeczno-gospodarcze, przestrzenne oraz klimatyczno-środowiskowe, które umożliwiły identyfikację istotnych zjawisk i procesów oraz prognozowanie kierunków rozwoju gminy w dłuższej perspektywie.

Raport został opracowany w sposób partycypacyjny, dzięki zastosowaniu zróżnicowanych form partycypacji społecznej, tj. badania opinii różnych grup społecznych, warsztaty diagnostyczne, zapewnienie aktywnego udziału różnym grupom interesariuszy m.in. tj. mieszkańcy, przedsiębiorcy, pracownicy sektora non-profit oraz przedstawiciele władz samorządowych.

Diagnoza została przeprowadzona w wymiarach:

- **społecznym** obejmującym aspekty demograficzne, usługi publiczne tj. edukacja i wychowanie, kultura i sztuka, sport i rekreacja oraz aktywność i integrację społeczną mieszkańców, bezpieczeństwo oraz opiekę społeczną i mieszkalnictwo;
- **gospodarczym** uwzględniającym rynek pracy, strukturę gospodarczą, atrakcyjność inwestycyjną i konkurencyjność gminy w skali regionu, przedsiębiorczość, ze szczególnym uwzględnieniem turystyki i rolnictwa, a także finanse gminy, politykę podatkową i inwestycyjną, środki zewnętrzne, sytuację materialną mieszkańców, politykę rozwoju przedsiębiorczości;
- **przestrzennym**, obejmującym strukturę sieci osadniczej, analizę struktury przestrzennej gminy, w tym układ osadniczy, system powiązań przyrodniczych, sieć transportową oraz infrastrukturę techniczną i społeczną. Poddano analizie stan opracowań planistycznych (SUIKZP, MPZP), kierunki wynikające z SUIKZP, przestrzenne uwarunkowania rozwoju, politykę przestrzenną gminy, rewitalizację. Przeanalizowano aktywność budowlaną.
- **klimatyczno-środowiskowym**, ukazującym zasoby ziemi, wodne i gospodarowanie wodą, jakość i ochronę powietrza, klimat, leśnictwo i obszary chronione, węzły i korytarze ekologiczne, usługi komunalne - gospodarowanie odpadami, zasoby surowców, a także infrastrukturę wodną, kanalizacyjną, energetyczną, telekomunikacyjną, transport i infrastrukturę drogową, kolejową, system ścieżek rowerowych oraz kierunki wynikające z planu zagospodarowania przestrzennego województwa, ochronę zabytków, dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze.

Uwzględniono także wybrane aspekty wymiaru instytucjonalnego.

Portret statystyczny gminy Darłowo został uzupełniony wynikami badań ankietowych i wywiadów, analizy powiązań funkcjonalnych oraz wnioskami z warsztatów z udziałem mieszkańców gmin. Na tej podstawie zidentyfikowano główne czynniki warunkujące rozwój gminy Darłowo w dłuższej perspektywie.

Podstawą prac diagnostycznych były liczne źródła wtórne i pierwotne oraz narzędzia, w tym dedykowane gminie Darłowo, opracowane przez ekspertów Vision Management & Consulting Sp. z o.o.

Źródła wtórne obejmowały m.in.

- dane, informacje i dokumenty zastane z zasobów gminy Darłowo;
- dane z rejestrów publicznych (GUS: Bank Danych Lokalnych, Urzędy Skarbowe, Urzędy Pracy, ZUS, KRUS);
- dane z Monitora Rozwoju Lokalnego (MRL) - narzędzie służące analizie obszaru jednostek samorządowych/partnerstw samorządowych bazujące na zintegrowanych danych z różnych źródeł publicznych oraz oferujące wskaźniki syntetyczne pozwalające analizować i oceniać zmiany w poziomie rozwoju w czasie, w tym w wymiarach społecznym, gospodarczym i środowiskowo – przestrzennym, w relacji do innych jednostek o podobnej funkcji w strukturze osiedleńczej kraju według klasyfikacji P. Śleszyńskiego i T. Komornickiego²; wskaźnik rozwoju gminy w badanym okresie ukazuje zmiany całościowe oraz w różnych obszarach; wartość zero charakteryzuje grupę porównawczą, wskaźniki przyjmujące wartości dodatnie informują o „lepszem” pozycji/progresie w grupie porównawczej, a ujemne o „gorszej” pozycji/regresie; MRL umożliwił wielopłaszczyznową analizę sytuacji w gminie, włącznie ze wskazaniem szczególnie problemowych obszarów oraz kierunków interwencji; MRL posiada 4 moduły analityczne:
 - <https://gminy.monitorrozwoju.pl/>
 - <http://partnerstwa.monitorrozwoju.pl>
 - <https://analizy.monitorrozwoju.pl/>
 - <https://przedsiębiorczosc.monitorrozwoju.pl/>

Źródła pierwotne obejmowały informacje uzyskane w wyniku dedykowanych gminie Darłowo badań oraz warsztatów:

- badania sondażowe przeprowadzone techniką ankiety internetowej i bezpośredniej na temat zasobów, potencjałów i potrzeb rozwojowych gminy Darłowo wśród jej mieszkańców w okresie od 17 lutego do 10 marca 2025 r. na próbie 75 respondentów, dobranych metodą nielosową,
- badania jakościowe przeprowadzone techniką ankiety e-mailowej i bezpośredniej na temat zasobów, potencjałów i potrzeb rozwojowych gminy Darłowo wśród lokalnych Liderów

² P. Śleszyński, T. Komornicki, Klasyfikacja funkcjonalna gmin Polski na potrzeby monitoringu planowania przestrzennego, Przegląd Geograficzny 2016, t. 88, z. 4, s. 469-488.

przeprowadzone w dniach 17 lutego do 10 marca 2025 r. na próbie 16 respondentów, dobranych metodą nielosową,

- badanie jakościowe władz samorządowych przeprowadzone techniką ankiety e-mailowej na temat wybranych elementów sprawności instytucjonalnej przeprowadzone w dniach 17 lutego do 10 marca 2025 r.,
- badanie jakościowe władz samorządowych przeprowadzone techniką ankiety e-mailowej na temat wybranych polityki wspierania rozwoju przedsiębiorczości przeprowadzone w dniach 17 lutego do 10 marca 2025 r.,
- badanie jakościowe władz samorządowych przeprowadzone techniką ankiety e-mailowej na temat powiązań funkcjonalnych przeprowadzone w dniach 17 lutego do 10 marca 2025 r.,
- badanie jakościowe władz samorządowych przeprowadzone techniką wywiadu indywidualnego na temat atutów, słabości i potrzeb rozwojowych gminy przeprowadzone w dniach 17 lutego do 31 marca 2025 r.,
- warsztaty diagnostyczne zrealizowane w dniu 14 marca 2025 r. na temat potencjałów, barier, szans i zagrożeń oraz potrzeb rozwojowych gminy z udziałem interesariuszy.

Strukturę raportu diagnostycznego tworzą poniższe rozdziały, które są uzupełnione spisami rzeczy:

- wprowadzenie,
- metodyka,
- portret statystyczny gminy:
 - wymiar społeczny,
 - wymiar gospodarczy,
 - wymiar przestrzenny,
 - wymiar klimatyczno-środowiskowo,
- główne determinanty rozwoju gminy:
 - zasoby i zdolności instytucjonalne,
 - powiązania funkcjonalne,
 - potencjały, bariery i potrzeby,
 - czynniki rozwoju w opinii interesariuszy,
 - strategiczna ocena uwarunkowań rozwoju gminy.

Wyniki diagnozy stanowią podstawę do określenia strategicznych celów interwencji publicznej i kierunków działań na lata 2026–2035, szczególnie w kontekście wyzwań demograficznych, gospodarczych, technologicznych i klimatyczno-środowiskowych.

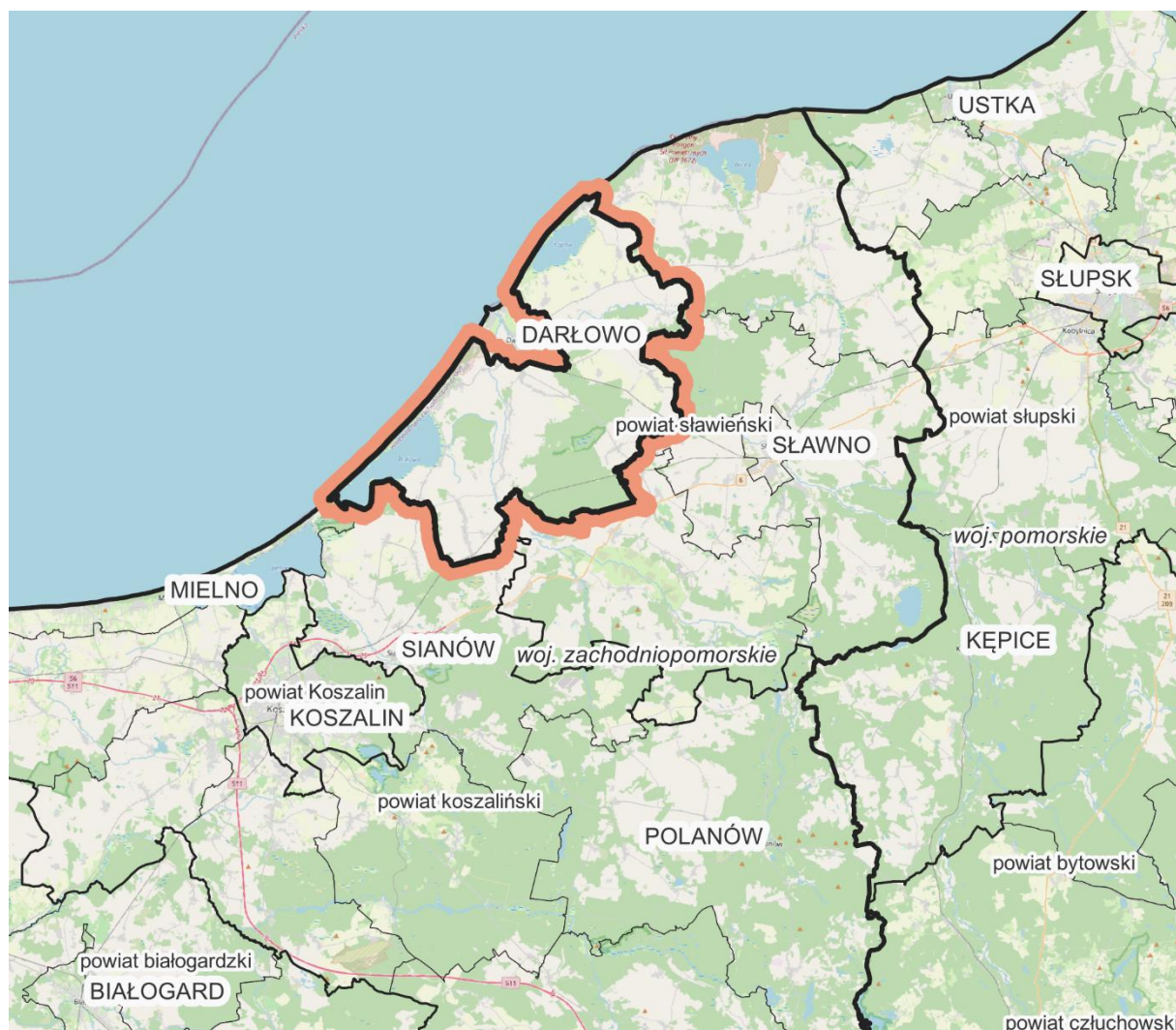
Ostateczny kształt diagnozy został skonsultowany z władzami gminy Darłowo.

2. PORTRET DIAGNOSTYCZNY GMINY DARŁOWO

2.1 POŁOŻENIE I PODSTAWOWA CHARAKTERYSTYKA OBSZARU GMINY

Gmina wiejska Darłowo znajduje w województwie zachodniopomorskim, w północno-zachodniej części powiatu sławieńskiego. Graniczy z gminami Darłowo (miejska), Malechowo, Postomino i Sławno (powiat sławieński) oraz Mielno i Sianów (powiat koszaliński). Od północnego zachodu gmina graniczy z Morzem Bałtyckim.

Rysunek 1: Lokalizacja gminy Darłowo

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUGiK.

Jest to jedna z większych gmin w województwie zachodniopomorskim, zajmująca powierzchnię 269,4 km². Pod względem powierzchni gmina plasuje się na 27. miejscu spośród 114 gmin w województwie zachodniopomorskim.

Gmina wiejska Darłowo otacza obszar gminy miejskiej Darłowo o powierzchni 20 km² (druga najmniejsza gmina w województwie zachodniopomorskim). W 2023 r. liczba ludności gminy Darłowo wynosiła 7 596., a miasta Darłowo 12 512 mieszkańców.

Położenie gminy wokół miasta Darłowo, gdzie znajdują się Urząd Gminy oraz Urząd Miasta, sprawia, że gminę Darłowo i miasto Darłowo łączą liczne powiązania funkcjonalne i przestrzenne.

Granice administracyjne gminy Darłowo oraz jej przynależność do struktur regionalnych zmieniały się na przestrzeni lat. Gmina Darłowo powstała po II wojnie światowej na terenie tzw. Ziemi Odzyskanych. 25 września 1945 r. gmina została powierzona administracji wojewody gdańskiego. W 1946 r. weszła w skład województwa szczecińskiego. W 1950 r. stała się częścią nowoutworzonego województwa koszalińskiego. Na skutek reformy administracyjnej w 1954 r. wprowadzono gromadę na miejsce gminy. W 1973 r. ponownie zaczęła funkcjonować jako jednostka gminna. W 1976 r. do gminy Darłowo włączono obszary sołectw Słowinko i Słowino z gminy Malechowo. W 1991 r. dokonano podziału wspólnych organów władzy samorządowej dla miasta Darłowa i gminy wiejskiej Darłowo.

W skład Gminy Darłowo wchodzi: 31 sołectw³ oraz 45 miejscowości⁴.

Przez teren gminy przebiegają ważne szlaki komunikacyjne o znaczeniu regionalnym. Droga krajowa nr 37, o długości około 14,5 km, łączy port morski w Darłowie z jego nadmorską dzielnicą – Darłówko, a następnie prowadzi przez Domastawice i Słowino do drogi nr 6 w okolicy Karwic. Przez gminę Darłowo przebiegają drogi wojewódzkie nr 203, która łączy Darłowo z Koszalinem oraz przez Postomino z Ustką, oraz nr 205, prowadząca do Darłówka i Sławna, a dalej do Bobolic.

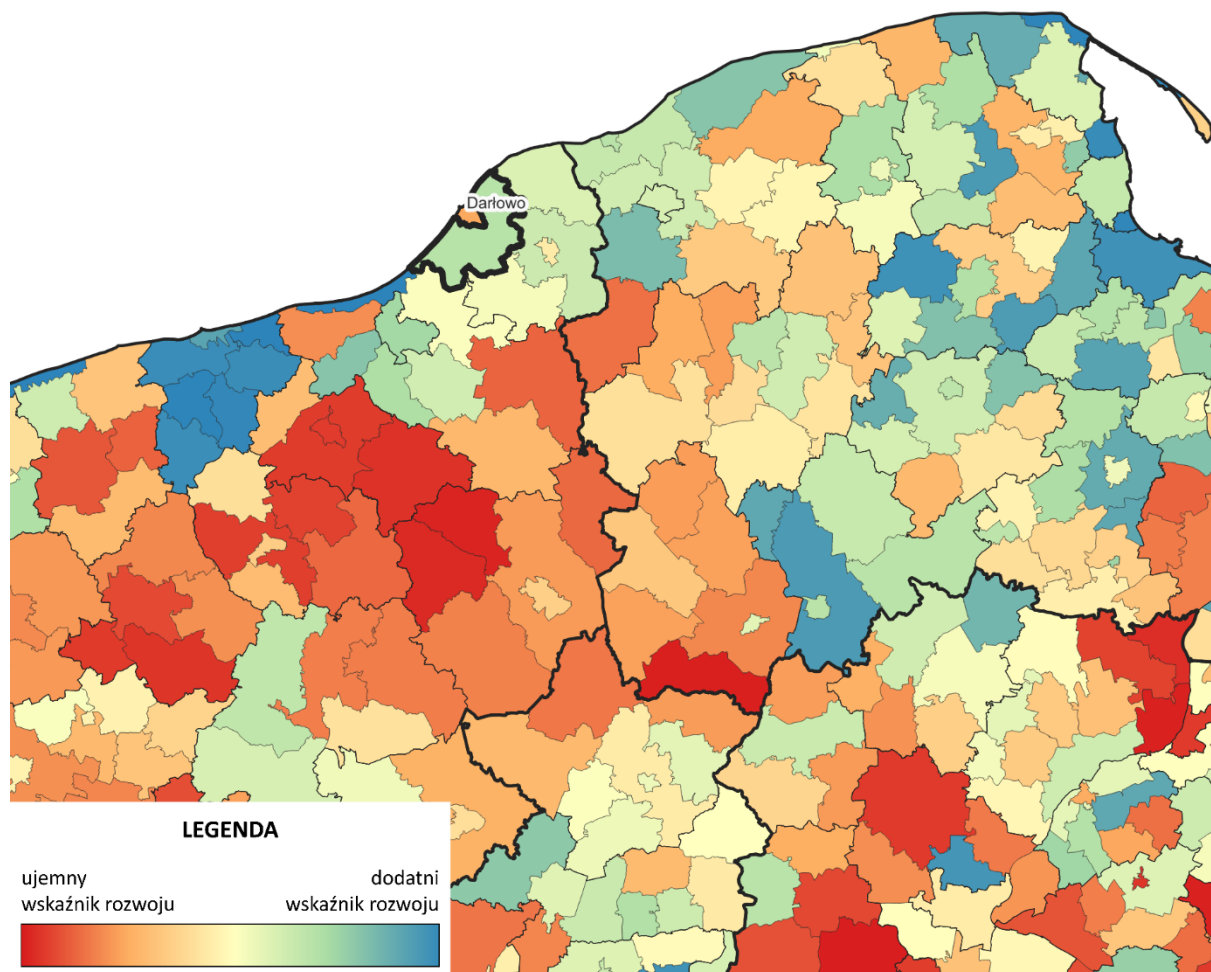
Diagnozowaną sytuację w gminie Darłowo w wymiarze społecznym, gospodarczym oraz przestrzennym i klimatyczno- środowiskowym – rozpoczęto od syntetycznej oceny porównawczej gminy Darłowo do innych gmin o podobnej funkcji w strukturze osiedleńczej kraju, zilustrowanej ogólnym wskaźnikiem Monitora Lokalnego Rozwoju⁵. Pozwoliło to w trakcie dalszych prac diagnostycznych na identyfikację endogenicznych potencjałów i deficytów obszaru.

³ Barzowice, Bobolin, Boryszewo, Bukowo Morskie, Cisowo, Dąbki, Dobiesław, Domastawice, Drozdowo, Gleźnowo, Jeżyce, Jeżyczki, Kopań, Kopnica, Kowalewice, Krupy, Nowy Jarosław, Palczewice, Pęciszewko, Porzecze, Rusko, Sińczyca, Słowino, Stary Jarosław, Sulimice, Wicie, Wiekowice, Wiekowo, Zakrzewo, Zielnowo i Żukowo Morskie.

⁴ Barzowice (wieś), Bobolin (wieś), Boryszewo (wieś), Borzyszkowo (osada), Bukowo Morskie (wieś), Cisowo (wieś), Czarnolas (osada), Darłowiec (osada), Dąbki (wieś), Dąbkowice (osada), Dobiesław (wieś), Domastawice (wieś), Drozdowo (wieś), Gleźnowo (wieś), Gleźnowko (osada), Gorzebądz (osada), Gorzyca (osada), Jeżyce (wieś), Jeżyczki (wieś), Kępka (osada), Kopań (wieś), Kopnica (wieś), Kowalewice (wieś), Kowalewiczki (wieś), Krupy (wieś), Leśnica (osada), Nowy Jarosław (wieś), Nowy Kraków (wieś), Palczewice (wieś), Pęciszewko (osada), Porzecze (wieś), Rózkowo (osada), Rusko (wieś), Sińczyca (wieś), Słowinko (osada), Słowino (wieś), Stary Jarosław (wieś), Sulimice (wieś), Trzmielewo (osada), Wicie (wieś), Wiekowice (wieś), Wiekowo (osada), Zagórzyn (wieś), Zakrzewo (wieś), Zielnowo (wieś), Żukowo Morskie (wieś)

⁵ Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://gminy.monitorrozwoju.pl/>.

Rysunek 2: Ogólny Wskaźnik Rozwoju Gminy Darłowo w 2023 r. na tle regionu

Źródło: opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego,
<https://gminy.monitorrozwoju.pl/>

W latach 2019 – 2023 ogólny syntetyczny wskaźnik rozwoju gminy Darłowo fluktuował, utrzymując w całym okresie badawczym dodatnie wartości, co wskazuje na pozytywne tendencje rozwojowe w gminie Darłowo na tle innych gmin. Obserwowany spadek wartości wskaźnika z **+0,16** w 2019 r. do **+0,03** w 2020 r. mógł zostać spowodowany pandemią COVID-19. Wskaźnik następnie wzrósł, by w 2023 r. osiągnąć wartość **+0,11**. Wskaźnik ten lokuje gminę Darłowo między 7 a 8 decylem w grupie wysokich wskaźników. Dynamika w badanym okresie jest nieznacznie ujemna (**-0,05**) co oznacza, że gminy w grupie porównawczej rozwijały się w nieco szybszym tempie niż Darłowo.

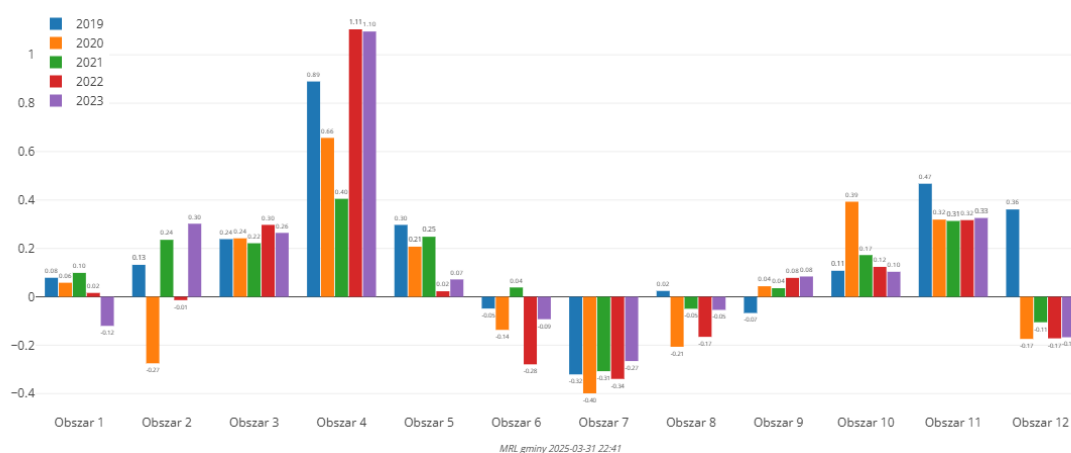
Analiza zmian rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Darłowo ujawniła zróżnicowanie w poszczególnych obszarach funkcjonowania gminy. Na rys. 3 zilustrowano dynamikę zmian, obejmującą 12 obszarów: potencjał gospodarczy, rynek pracy, sytuację materialną mieszkańców, stan finansów lokalnych, dostępność i jakość usług, poziom bezpieczeństwa, zasoby instytucjonalne i kapitał społeczny, demografię, dostępność komunikacyjną, ład przestrzenny oraz środowisko przyrodnicze. W badanym okresie gmina Darłowo notowała zarówno korzystne jak i niekorzystne zmiany. Pozytywne zmiany w 2023 r. w porównaniu do 2019 r. zidentyfikowano w obszarach: 4. stan

finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju), rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej.9. sytuacja demograficzna. Wartości względnie stałe (dynamika między -0,05 a 0,05) zanotowano obszarach: 7. zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny gminy, 3. sytuacja materialna mieszkańców, 10. dostępność komunikacyjna (zewnętrzna i wewnętrzna) i 6. dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych w gminie.

Regres nastąpił w pozostałych obszarach: 8. poziom bezpieczeństwa, 11. ład i struktura przestrzenna obszaru, 1. potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki, 5. dostępność i jakość usług oraz infrastruktury i 12. lokalne środowisko przyrodnicze.

Wśród relatywnie najstabszych stron gminy Darłowo, w porównaniu do innych gmin z grupy referencyjnej, można wymienić: obszar 7 zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny gminy (głównie za słabą, niższą niż średnia, dla grupy aktywności obywatelskiej) oraz obszar 12 lokalne środowisko przyrodnicze – gdzie wartość wskaźnika ciągnie w dół ilość zmieszanych odpadów komunalnych zebranych w ciągu roku przypadająca na 1 mieszkańca (dwukrotnie wyższa niż w grupie porównawczej, w której nie znajdują się jednak wyłącznie gminy turystyczne). Wyraźnie najmocniejszymi stronami gminy Darłowo na tle grupy porównawczej jest obszar 4 – Stan finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju i obszar 3 – sytuacja materialna mieszkańców).

Rysunek 3: Wskaźniki syntetyczne rozwoju Gminy Darłowo w 12 badanych obszarach w latach 2019 – 2023

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://gminy.monitorrozwoju.pl/>

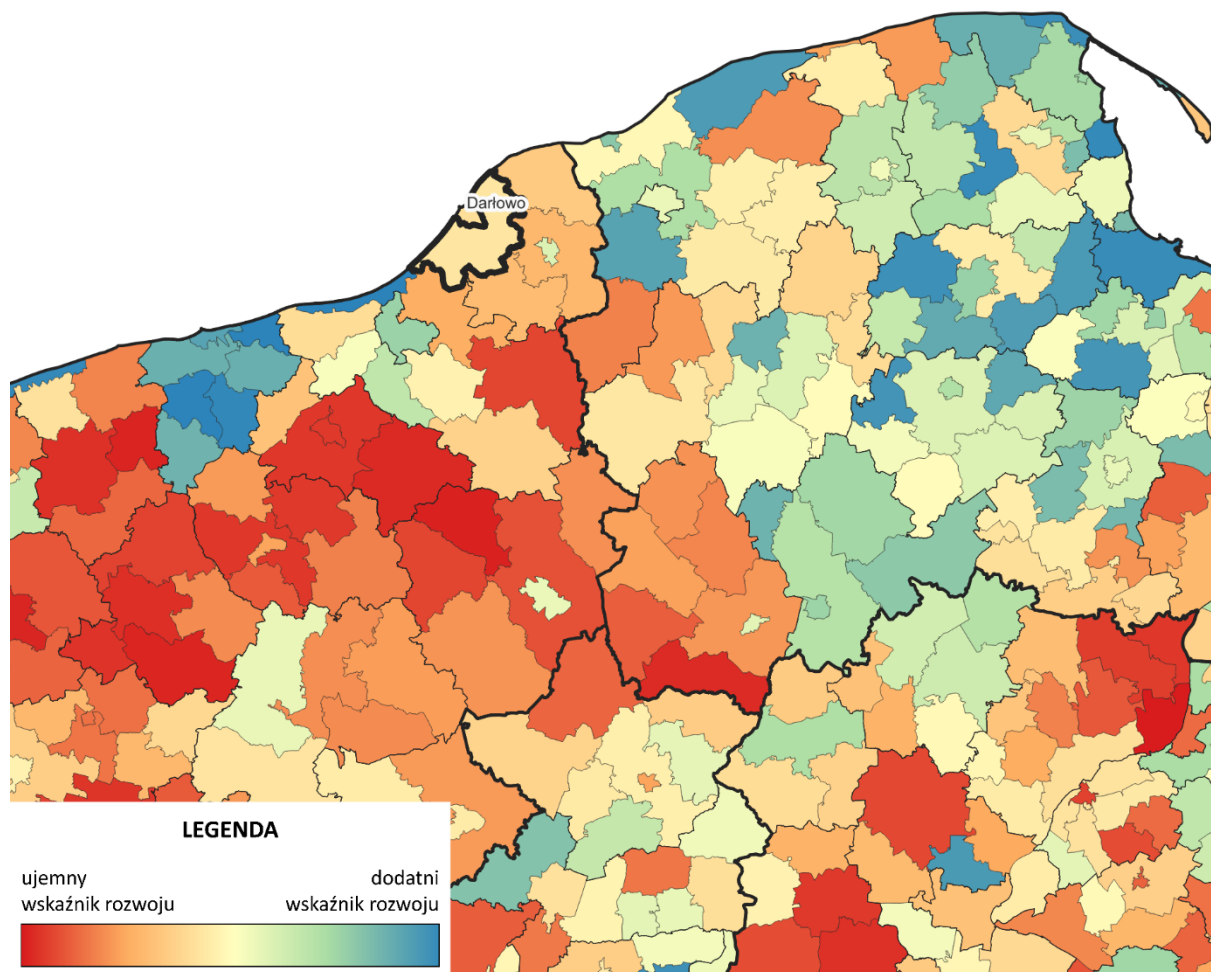
2.2 DIAGNOZA W SFERZE SPOŁECZNEJ

Zakres przedmiotowy analizy społecznego wymiaru gminy Darłowo obejmuje potencjał w takich obszarach jak demografia, dostęp do podstawowych usług publicznych i rynkowych, pomoc społeczna, warunki mieszkaniowe, aktywność społeczna i integracja mieszkańców oraz bezpieczeństwo. Celem diagnozy jest ocena sytuacji społecznej gminy w latach 2018-2023, jej specyfiki oraz powiązań z innymi płaszczyznami procesów rozwojowych tj. gospodarczym, przestrzennym i klimatyczno-środowiskowym.

Pierwszym etapem badania była analiza porównawcza sytuacji społecznej gminy Darłowo na tle kraju w grupie referencyjnej, oparta na ogólnym wskaźniku rozwoju Monitora Rozwoju Regionalnego w wymiarze społecznym za lata 2019–2023. Pozostałe zagadnienia były analizowane w pełnym okresie badawczym tj. w latach 2018 – 2023.

Analiza wartości ogólnego wskaźnika rozwoju MRL w wymiarze społecznym za lata 2019–2023 ukazała zmiany w czasie w takich obszarach jak demografia, dostępność i jakość usług oraz infrastruktury, jakość zasobów mieszkaniowych, zasoby instytucjonalne, kapitał społeczny i integracja oraz poziom bezpieczeństwa. Głównym punktem odniesienia była średnia wartość wskaźnika dla grupy porównawczej zilustrowana wartością zerową, odzwierciedlająca ogólne tendencje wśród jednostek o podobnej charakterystyce i warunkach rozwojowych. Przedmiotem analizy jest różnica między wartością wskaźnika dla gminy a średnią grupy porównawczej, a także tempo zmian w obu przypadkach.

Rysunek 5: Ogólny Wskaźnik Rozwoju Gminy Darłowo w wymiarze społecznym w 2023 r.

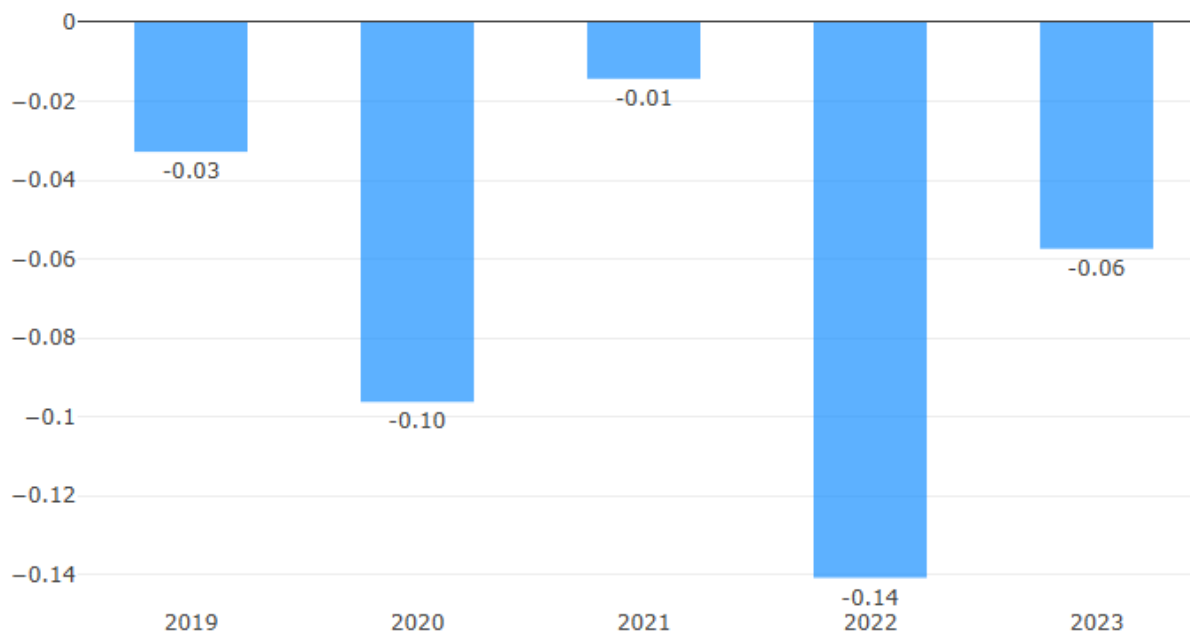

Źródło: opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego,
<https://gminy.monitorrozwoju.pl/>

W całym analizowanym okresie ogólny wskaźnik rozwoju społecznego MRL gminy Darłowo przyjmował wartości ujemne, co oznaczało gorszą sytuację społeczną w porównaniu do innych gmin w grupie referencyjnej. W 2019 r. jego wartość wyniosła -0,03, w 2020 r. pogorszyła się do poziomu -0,10. Najniższą ujemną wartość -0,01 osiągnął on w 2021 r. Gwałtowne pogorszenie sytuacji społecznej nastąpiło w 2022 r., kiedy to odnotowano wskaźnik na poziomie -0,14. Mimo, że jego wartość poprawiła się w 2023 r. i wyniosła -0,06 to nadal pozostała niższa niż w 2019 r.

W wymiarze społecznym gmina Darłowo cechuje się dwoma atutami na tle innych gmin w grupie porównawczej tj. obszarem demografii oraz dostępność i jakość usług oraz infrastruktury. W tych sferach w analizowanym okresie wartość wskaźnika była najczęściej dodatnia, co oznacza sytuację lepszą niż średnia w grupie referencyjnej. Największe pozytywne zmiany społeczne nastąpiły w zakresie demografii – wskaźnik wzrósł z -0,07 w 2019 r. do +0,08 w 2023 r. W zakresie dostępu i jakości usług oraz infrastruktury wskaźnik utrzymywał się na dodatnim poziomie, ale w porównaniu do innych gmin w tym obszarze nastąpił regres, który potwierdza spadek wartości wskaźnika z 0,3 w 2019 r. do 0,07 w 2023 r.

Rysunek 6: Ogólny Wskaźnik Rozwoju Gminy Darłowo w latach 2019 - 2023 r.

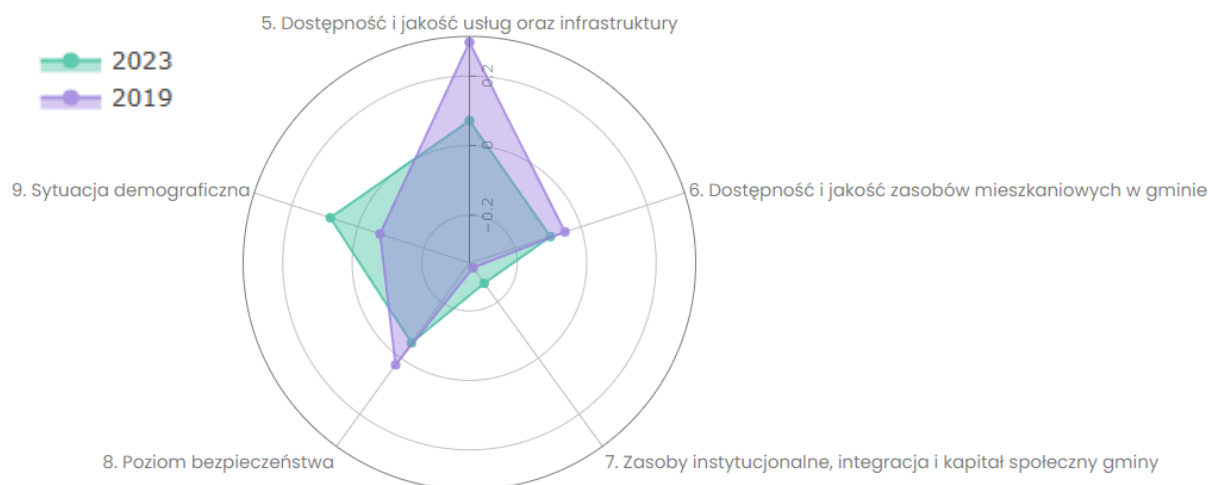

Źródło: opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego,
<https://gminy.monitorrozwoju.pl/>

Sytuacja uległa pogorszeniu w zakresie bezpieczeństwa –odnotowano tu zmniejszenie się wartości wskaźnika z dodatniego poziomu równego 0,02 w 2019 r. do poziomu poniżej zera (tj. poniżej średniej w grupie) wynoszącego -0,05 w 2023 r. W gminie Darłowo pogłębiły się trudności w dostępie i jakości zasobów mieszkaniowych – wartość wskaźnika wzrosła z -0,05 w 2019 r. do -0,09 w 2023 r. W porównaniu do grupy referencyjnej za najbardziej problematyczny obszar można uznać zasoby instytucjonalne, integrację i kapitał społeczny. Świadczy o tym ujemny w całym analizowanym okresie wartość wskaźnika, jednakże warto zwrócić uwagę na nieznaczną poprawę w tym obszarze, którą wyraża zmniejszenie się wartości ujemnej wskaźnika z -0,32 w 2019 r. do -0,27 w 2023 r.

Rysunek 7: Ogólny Wskaźnik Rozwoju Gminy Darłowo w latach 2019 – 2023

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://gminy.monitorrozwoju.pl/>.

2.2.1 Demografia

W latach 2018 – 2023 w gminie Darłowo obserwowano zróżnicowane zjawiska i procesy w demograficzne, cechujące się różną dynamiką zmian. Analiza danych pozwoliła na określenie zmian i ich skali w liczebności populacji i strukturze populacji gminy, a także ich przyczyn i skutków, co jest kluczowe w podejmowaniu wyzwań stojących przed lokalną społecznością, w szczególności związanych ze strategicznym zarządzaniem rozwojem gminą w kolejnych latach.

Analiza danych demograficznych gminy Darłowo w latach 2018–2023 wskazuje na istotne zmiany w liczebności i strukturze populacji. Całkowita liczba mieszkańców zmniejszyła się o 4,73%. W kontekście porównawczym, w tym samym okresie populacja Polski zmniejszyła się o 2,02%, województwa zachodniopomorskiego o 4,07%, a powiatu sławieńskiego o 6,22%⁶. Dane te wskazują, że proces depopulacji w gminie Darłowo postępuje w tempie zbliżonym do średniej wojewódzkiej, wolniej niż w powiecie, ale szybciej niż kraju.

⁶ Malejącą liczebność populacji ilustrują dane na początku i końcu okresu badawczego kolejno dla: Polski w 2018 r. (38 411 148), w 2023 r. (37 636 508); województwa zachodniopomorskiego w 2018 r. (1 701 030), w 2023 r. (1 631 784); powiatu sławieńskiego w 2018 r. (56 409), w 2023 r. (52 903).

Tabela 1: Zmiany demograficzne w gminie Darłowo w latach 2018 – 2023 (wybrane wskaźniki)

Wskaźnik	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Zmiana 2018-2023 [%]
Ludność ogółem	7 973	7 949	7 657	7 573	7 573	7 596	4,73
Struktura wg płci:							
Kobiety	3 989	3 965	3 826	3 787	3 788	3 795	4,86
Mężczyźni	3 984	3 984	3 831	3 786	3 785	3 801	4,59
Gęstość zaludnienia [osób/km ²]	29,6	29,5	28,4	28,1	28,1	28,2	4,73
Ludność w wieku produkcyjnym	5 135	5 074	4 761	4 683	4 659	4 626	9,91
Ludność w wieku przedprodukcyjnym (do 17 lat)	1 475	1 449	1 443	1 423	1 426	1 421	3,66
Ludność w wieku poprodukcyjnym	1 363	1 426	1 453	1 467	1 488	1 549	13,65
Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi	19,3	20,1	22,2	23,2	23,8	24,8	28,50
Saldo migracji	-18	11	13	1	39	16	188,89
Przyrost naturalny	5	-26	-20	-60	-52	-18	460,00
Przyrost rzeczywisty (łącznie efekt migracji i przyrostu naturalnego)	-13	-15	-7	-59	-13	-2	84,62

Źródło: opracowanie na podstawie GUS BDL, <https://stat.gov.pl>, Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://analizy.monitorrozwoju.pl/>, danych z Gminy Darłowo.

Główną przyczyną redukcji populacji gminy był przyrost naturalny, którego dodatnia wartość w 2018 r. gwałtownie spadła poniżej zera w 2019 r. i utrzymała się na ujemnym poziomie do 2023 r. – negatywna zmiana w latach 2018-2023 wyniosła 460%. Była to skala większa niż zmiany ujemnego przyrostu naturalnego w Polsce (424,88%), województwie (160,38%) i powiecie sławieńskim

(229,41%)⁷. Pozytywnym zjawiskiem było zahamowanie odpływu ludności z gminy Darłowo, od 2019 r. obserwowano napływ imigrantów do gminy Darłowo, głównie w ruchu wewnątrz krajowym. Zmiana salda migracji (wewnętrznych i zewnętrznych) w badanym okresie wyniosła 188,89%. Dla porównania napływ imigrantów do Polski w tych latach był znacząco mniejszy (87,32%). Województwo zachodniopomorskie cechował odpływ ludności, ale ujemne saldo migracji zmniejszyło się (o 41,77%), w większym stopniu niż w powiecie sławieńskim (o 33,55%). W rezultacie większego ujemnego przyrostu naturalnego niż dodatniego salda migracji, przyrost rzeczywisty w gminie Darłowo w latach 2018-2023 był negatywny. Przyczyną notowanej pozytywnej tendencji w tym okresie wyrażająca się spadkiem wartości ujemnych wskaźnika o 84,62% był wzrostowy trend dodatniego salda migracji. W skali kraju, województwa zachodniopomorskiego i powiatu sławieńskiego obserwowano przeciwne tendencje, sytuacja w tych latach pogorszyła się stosownie o 479,29%, 111,77% oraz 24,35%⁸.

W konsekwencji malejącej liczebności całej populacji gminy Darłowo zmniejszyła się także gęstość zaludnienia o 4,73%, podczas gdy średnio w Polsce spadek był niższy (2,36%), w województwie był porównywalny (4,17%), a w powiecie wyższy (6,29%)⁹. Postępującą depopulację na poziomie lokalnym obserwowano zarówno w grupie kobiet, której liczebność zmniejszyła się o 4,86%, jak i mężczyzn, która odnotowali spadek o 4,59%. W porównaniu do ogólnopolskiego spadku liczby kobiet o 1,89% oraz mężczyzn o 2,15%, wartości te potwierdzają silniejszą tendencję depopulacyjną na poziomie lokalnym. Społeczność gminy Darłowo charakteryzowała w analizowanym okresie względna równowaga pod względem płci. W 2023 r. wystąpiła niewielka nadwyżka mężczyzn nad kobietami wynosząca 0,16%, co odróżniało gminę od sytuacji w kraju, województwie i powiecie. Powodem było większe dodatnie saldo migracji mężczyzn niż kobiet¹⁰.

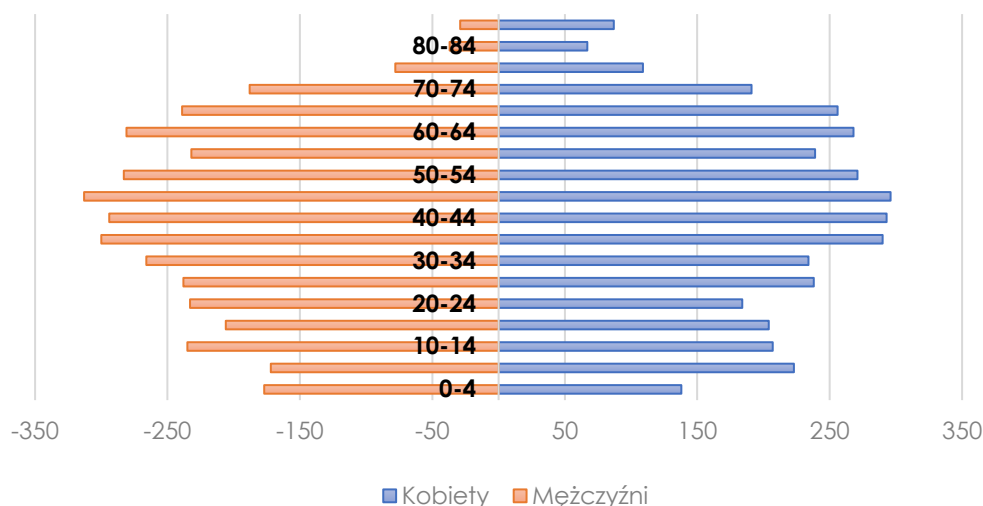
⁷ Zmiany przyrostu naturalnego wyrażają dane na początku i końcu okresu badawczego kolejno dla: Polski w 2018 r. (3 612), w 2023 r. (6 766), województwa zachodniopomorskiego w 2018 r. (-1 003), w 2023 r. (-584); powiatu sławieńskiego w 2018 r. (-301), w 2023 r. (-200).

⁸ Zmiany salda migracji ilustrują dane na początku i końcu okresu badawczego kolejno dla: Polski w 2018 r. (-26 022), w 2023 r. (-136 585); województwa zachodniopomorskiego w 2018 r. (-3 168), w 2023 r. (-8 249); powiatu sławieńskiego w 2018 r. (-85), w 2023 r. (-280).

⁹ Zmiany gęstości zaludnienia ukazują dane na początku i końcu okresu badawczego kolejno dla: Polski w 2018 r. (122,8 os/km²), w 2023 r. (119,9 os/km²); województwa zachodniopomorskiego w 2018 r. (74,3), w 2023 r. (71,2); powiatu sławieńskiego w 2018 r. (54,1), 2023 r. (50,7).

¹⁰ Zmiany w strukturze populacji ze względu na płeć ukazują dane na początku i końcu okresu badawczego kolejno: a) mężczyźni dla: Polski w 2018 r. (18 581 886), w 2023 r. (18 182 399); województwa zachodniopomorskiego w 2018 r. (1 701 030), w 2023 r. (1 631 784); powiatu sławieńskiego w 2018 r. (1 701 030), w 2023 r. (1 631 784); b) kobiety dla: Polski w 2018 r. (19 829 262), w 2023 r. (19 454 109), województwa zachodniopomorskiego w 2018 r. (874 034), w 2023 r. (840 417); powiatu sławieńskiego w 2018 r. (28 706), w 2023 r. (27 028).

Rysunek 5: Struktura populacji ze względu na płeć i wiek w gminie Darłowo w 2023 r. [osoby]

Źródło: opracowanie na podstawie GUS BDL, <https://stat.gov.pl>

Szczególnie niepokojącym zjawiskiem są postępujące zmiany w strukturze wiekowej społeczności gminy Darłowo, świadczące o starzejącej się populacji. W tym obszarze zaobserwowano największą dynamikę zmian demograficznych. Liczba osób w wieku produkcyjnym w gminie zmniejszyła się o 9,91%, podczas gdy w Polsce odnotowano mniejszy spadek (o 5,51%), w województwie zachodniopomorskim był on porównywalny (8,36%), a w powiecie sławieńskim był większy (11,39%)¹¹. Notowana w gminie Darłowo w badanym okresie istotna redukcja liczby osób w wieku produkcyjnym może prowadzić do spowolnienia gospodarczego i trudności lokalnego rynku pracy oraz wzrostu obciążenia systemu zabezpieczenia społecznego. Jednocześnie w gminie Darłowo w latach 2018-2023 liczba osób w wieku przedprodukcyjnym zmniejszyła się o 3,66% w skali większej niż w kraju (1,02%), ale mniejszej niż w województwie (5,02%) i w powiecie (8,19%)¹². Spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym może stanowić czynnik ograniczający przyszły rozwój demograficzny gminy i pociągać za sobą inne skutki z nim powiązane. Ponadto nakładający się na te procesy znaczący wzrost liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym, który w latach 2018-2023 wyniósł 13,65%, oznaczać może w dłuższej perspektywie pogłębiające się trudności gminy Darłowo w rozwoju społeczno-gospodarczym. Wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym w gminie był spójny z trendem krajowym (7,08%), wojewódzkim (8,59%) oraz powiatowym (11,23%), ale w większej

¹¹ Zmiany liczebności ludności w wieku produkcyjnym ukazują dane na początku i końcu okresu badawczego kolejno dla: Polski w 2018 r. (23 269 725), w 2023 r. (21 985 460); województwa zachodniopomorskiego w 2018 r. (1 034 657), w 2023 r. (948 113); powiatu sławieńskiego w 2018 r. (34 686), w 2023 r. (30 733).

¹² Zmiany liczebności ludności w wieku przedprodukcyjnym ilustrują dane na początku i końcu okresu badawczego kolejno dla: Polski w 2018 r. (6 935 523), w 2023 r. (6 864 881); województwa zachodniopomorskiego w 2018 r. (293 537), w 2023 r. (278 798); powiatu sławieńskiego w 2018 r. (10 264), w 2023 r. (9 423).

skali¹³. Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi rósł w gminie Darłowo w tempie niższym niż w skali kraju, województwa i powiatu. Zmiana wartości wskaźnika w latach 2018-2023 wyniosła w gminie 28,50%, co oznacza, że na każdą osobę w wieku produkcyjnym przypada coraz większa liczba osób w wieku emerytalnym. Była ona większa niż w kraju (18,39%), porównywalna ze średnią dla województwa zachodniopomorskiego (26,44%) i mniejsza niż w powiecie sławieńskim (30,54%)¹⁴. Mimo że tempo wzrostu współczynnika obciążenia w gminie było niższe niż w powiecie, stanowi ono wyzwanie dla lokalnej polityki społecznej i rynku pracy, zwłaszcza w zakresie dostępności do usług zdrowotnych i socjalnych.

Tabela 2: Prognoza ludności gminy do 2060 r.

Wskaźnik	2023	2035	zmiana 2023/2035 [%]	2060	zmiana 2023/2060 [%]
Ludność ogółem	7 596	6963	8,33	5591	26,40
Ludność w wieku produkcyjnym (18-59/64)	4 626	4174	9,77	2846	38,48
Ludność w wieku przedprodukcyjnym (do 17 lat)	1 421	1008	29,06	794	44,12
Ludność w wieku poprodukcyjnym (60+/65+)	1 549	1516	2,13	1951	25,95

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosci/prognoza-ludnosci-na-lata-2023-2060,11,1.html>

Prognozowane zmiany demograficzne w gminie Darłowo o rozwiniętych funkcjach pozarolniczych, takich jak turystyka, wskazują na istotne wyzwania, które będą miały wpływ na politykę samorządową oraz zarządzanie rozwojem lokalnym. Przewidywany spadek liczby ludności ogółem o 8,33% do 2035 r. i o 26,40% do 2060 r. sugeruje stopniowe wyludnianie się gminy, co wpłynie na lokalną gospodarkę, funkcjonowanie instytucji publicznych oraz jakość życia mieszkańców. Nasilający się ujemny przyrost naturalny może zdominować powolny proces poprawy salda migracji, które według prognoz może osiągnąć dodatnią wartość w 2046 r.

Ponadto, szczególnie istotne będzie zmniejszanie się liczby osób w wieku produkcyjnym - do 2035 r. spadnie ona o 9,77%, a do 2060 r. o 38,48%. Może to skutkować poważnymi trudnościami w

¹³ Zmiany liczebności ludności w wieku poprodukcyjnym obrazują dane na początku i końcu okresu badawczego kolejno dla: Polski w 2018 r. (8 205 900), w 2023 r. (8 786 167); województwa zachodniopomorskiego w 2018 r. (372 836), w 2023 r. (404 873); powiatu sławieńskiego w 2018 r. (11 459), w 2023 r. (12 747).

¹⁴ Zmiany Współczynnik obciążenia osobami starszymi ukazują dane na początku i końcu okresu badawczego kolejno dla: Polski w 2018 r. (26,1), w 2023 r. (30,9), województwa zachodniopomorskiego w 2018 r. (26,1), w 2023 r. (33,0); powiatu sławieńskiego w 2018 r. (23,9), 2023 r. (31,2).

utrzymaniu lokalnego rynku pracy, zwłaszcza w sektorach usługowych i turystycznych, które wymagają stałego dopływu pracowników. Dla władz samorządowych oznaczać to będzie konieczność podejmowania intensywnych działań mających na celu zatrzymanie mieszkańców i przyciąganie nowych, zwłaszcza osób aktywnych zawodowo, poprzez odpowiednią politykę mieszkaniową, poprawę jakości usług publicznych oraz wspieranie przedsiębiorczości.

Dodatkowo, przewidywany znaczny spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym – o 29,06% do 2035 r. i o 44,12% do 2060 r. – będzie miał bezpośredni wpływ na zmiany w strukturze wiekowej populacji, w konsekwencji także na popyt i organizację usług publicznych. Szczególnie może być to dotkliwe dla sektora edukacji, w którym może zaistnieć konieczność, np. łączenia lub reorganizacji placówek oświatowych, co wpłynie na sposób finansowania edukacji w gminie. Jednocześnie malejąca liczba rodzin z dziećmi może osłabić popyt także na usługi związane z rekreacją i kulturą, co w gminie o funkcjach turystycznych może prowadzić do konieczności redefinicji oferty skierowanej do mieszkańców i odwiedzających. W związku z tym władze samorządowe powinny rozważyć działania promujące gminę jako atrakcyjne miejsce do życia dla młodych rodzin, np. poprzez programy wsparcia mieszkaniowego, rozwój infrastruktury rekreacyjnej i edukacyjnej czy zachęty do osiedlania się.

Jednocześnie prognozy wskazują, że liczba osób w wieku poprodukcyjnym do 2023 r. nieznacznie spadnie tj. o 2,13%, ale do 2060 r. wzrośnie o 25,95% w porównaniu do 2023 r. W kontekście gminy o rozwiniętych funkcjach m.in. turystycznych może to stanowić zarówno wyzwanie, jak i szansę. Z jednej strony, wzrost liczby seniorów zwiększy zapotrzebowanie na usługi medyczne, opiekuńcze i socjalne, co wymagać będzie dostosowania infrastruktury zdrowotnej oraz wsparcia dla osób starszych, np. poprzez rozwój lokalnych programów opieki długoterminowej, dostosowanie transportu publicznego czy rozbudowę usług prozdrowotnych czy przyciągnięcie kadry medycznej w celu poprawy dostępności do usług zdrowotnych. Z drugiej strony, może to stanowić impuls do rozwoju sektora turystyki zdrowotnej i uzdrowiskowej, jeśli gmina odpowiednio dostosuje swoją ofertę i infrastrukturę. W związku z tym warto rozważyć wspieranie inwestycji w infrastrukturę sanatoryjną, centra rehabilitacyjne czy rozwój turystyki wellness, które mogłyby stanowić impuls do dalszego wzrostu gospodarczego pomimo ogólnego trendu depopulacyjnego.

Depopulacja oraz starzenie się społeczeństwa będą miały również konsekwencje dla zarządzania przestrzenią i inwestycjami w infrastrukturę. Spadek liczby mieszkańców może prowadzić do wzrostu liczby pustostanów, zwłaszcza poza sezonem turystycznym, co wymagać będzie przemyślanej polityki zagospodarowania przestrzennego oraz rozwoju rynku nieruchomości w kierunku, np. wynajmu krótkoterminowego lub mieszkań dla osób starszych. Konieczne może być także przystosowanie infrastruktury turystycznej do zmieniających się grup odbiorców, tak aby uwzględniała zarówno potrzeby seniorów, jak i coraz mniejszej liczby rodzin z dziećmi. Wśród innych powiązanych ze sobą skutków niekorzystnych procesów demograficznych można wymienić także: osłabienia lokalnej gospodarki, zmniejszenia dostępności siły roboczej i ograniczenia rozwoju gospodarczego w wyniku spadku liczby ludności ogółem, a w szczególności w wieku produkcyjnym oraz wzrostu obciążenia ekonomicznego ludności, gdyż malejąca liczba osób w wieku produkcyjnym będzie pracowała na ciągle rosnącą grupę osób pozostających poza rynkiem pracy ze względu na wiek, zmniejszenie dostępności usług publicznych i rynkowych na skutek spadku liczby ludności i gęstości zaludnienia, jak również zwiększonego zapotrzebowania na usługi zdrowotne i społeczne związane ze wzrostem

liczby osób starszych w stosunku do osób w wieku produkcyjnym, co w rezultacie może prowadzić do konieczności zwiększenia nakładów publicznych na te sektory i w rezultacie do zmniejszenia dochodów gminy z podatków, w szerszym kontekście ograniczenie zdolności finansowania inwestycji.

Podsumowując, obserwowane zmiany demograficzne w latach 2023-2035 wskazują na **negatywne tendencje** w zakresie: **depopulacji i starzenia się społeczności** lokalnej gminy Darłowo. Są one częściowo zgodne z szerzej obserwowanymi zmianami w województwie zachodniopomorskim i powiecie sławieńskim, a także kraju. Główne wyzwania to spadek liczby ludności w wieku produkcyjnym przedprodukcyjnym oraz rosnąca liczba osób w wieku poprodukcyjnym. Pozytywnym elementem jest odnotowany napływ ludności. Prognozowane zmiany w liczebności i strukturze populacji gminy Darłowo do 2035 r. i 2060 r., wskazujące na pogłębiające się procesy depopulacyjne i starzenia się społeczności, będą generowały poważne wyzwania rozwojowe dla gminy Darłowo. Z tego względu będą wymagały elastycznego podejścia do zarządzania lokalnym rozwojem. Kluczowe może stać się łączenie działań mających na celu zatrzymanie mieszkańców oraz sprzyjanie napływowi nowych, zwiększanie atrakcyjności gminy jako miejsca dla inwestorów oraz turystów m.in. poprzez kreowanie środowiska przyjaznego rodzinom, wspieranie rozwoju infrastruktury, dostępności usług publicznych i rynkowych oraz mieszkań, oddziaływanie na poprawę atrakcyjności lokalnego rynku pracy. Wzrost liczby seniorów może wymusić dostosowanie polityki społecznej i zdrowotnej, ale jednocześnie otworzyć nowe możliwości rozwoju turystyki prozdrowotnej. Potrzebne mogą być także działania w zakresie optymalizacji gminnej infrastruktury i usług publicznych, aby skutecznie zarządzać mniejszą, ale bardziej zróżnicowaną populacją.

2.2.2 Sytuacja materialna mieszkańców, opieka społeczna i warunki mieszkaniowe

W wyniku analizy danych dotyczących sytuacji materialnej mieszkańców gminy Darłowo w latach 2018–2023 zauważono istotne zmiany w zakresie korzystania z pomocy społecznej oraz systemu wsparcia. Najbardziej widocznym trendem było znaczne zmniejszenie się liczby gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej – o 58,93% w tym okresie, co wskazuje na poprawę sytuacji materialnej części mieszkańców, co głównie wiąże się ze wzrostem dochodów mieszkańców. Liczba osób ogółem objętych środowiskową pomocą społeczną spadła o 67,02%, jeszcze większy spadek odnotowano w przypadku liczby osób poniżej kryterium dochodowego (72,32%).

W tym okresie liczba dzieci do 17 roku życia, na które rodzice otrzymywali zasiłek rodzinny, zmniejszyła się o 58,38%, co może wynikać z poprawy sytuacji ekonomicznej rodzin. Jednocześnie liczba przyznanych dodatków mieszkaniowych wzrosła o 21,21%, co sugeruje, że mimo ogólnej poprawy sytuacji materialnej części mieszkańców, istnieje grupa osób mających trudności z pokryciem kosztów utrzymania mieszkań.

Cennym wskaźnikiem w ocenie sytuacji materialnej jest zasięg ubóstwa głębokiego, który w gminie Darłowo w analizowanym okresie zmniejszył się o 71,15%. Oznacza to, że udział osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji materialnej w populacji wyraźnie się zmniejszył. Jednakże, nadal istnieje potrzeba monitorowania sytuacji tych mieszkańców, którzy nie kwalifikują się już do pomocy społecznej, ale nadal mają trudności ekonomiczne.

Tabela 3: Zmiany w sytuacji materialnej mieszkańców i opiece społecznej dla osób wymagających wsparcia w gminie Darłowo w latach 2018 – 2023 (wybrane wskaźniki)

Wskaźnik	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Zmiana 2018/2023 [%]
Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej	280	220	193	172	133	115	58,93
Liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej (ogółem)	661	511	445	363	237	218	67,02
Liczba osób poniżej kryterium dochodowego korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem	419	340	249	145	140	116	72,32
Liczba dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny	507	451	370	308	248	211	58,38
Liczba przyznanych dodatków mieszkaniowych użytkownikom lokali	66	22	35	76	52	80	21,21
Zasięg ubóstwa głębokiego [%]	5,2	4,3	3,3	1,9	1,8	1,5	71,15
Liczba placówek wsparcia dziennego	22	23	24	24	25	25	13,64
Liczba miejsc w placówkach wsparcia dziennego	532	552	567	614	604	604	13,53
Liczba korzystających z placówek wsparcia dziennego (stan na dn. 31 grudnia)	253	251	262	117	190	202	20,16

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS BDL, <https://stat.gov.pl>, Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://analizy.monitorrozwoju.pl/>

Ważnym aspektem zmian w sytuacji materialnej mieszkańców gminy był wzrost liczby placówek wsparcia dziennego o 13,64% oraz liczby miejsc w tych placówkach o 13,53%. Świadczy to o zwiększeniu dostępności usług opiekuńczych i edukacyjnych dla dzieci i młodzieży, co może przyczynić się do poprawy jakości życia rodzin. Jednakże liczba osób korzystających z tych placówek

spadła o 20,16%, co może wynikać ze zmieniających się potrzeb mieszkańców lub ograniczonego zainteresowania tego typu wsparciem.

Zidentyfikowane zmiany w sytuacji materialnej mieszkańców gminy Darłowo wskazują na zasadność dostosowywania polityki społecznej do zmieniających się warunków i potrzeb różnych grup beneficjentów. Ważną rolę odgrywa monitorowanie sytuacji osób, które przestały otrzymywać wsparcie, aby zminimalizować ryzyko ich wykluczenia społecznego. Instrumentem polityki władz samorządowych może być kontynuacja działań w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji w nowym okresie programowania w ścisłej korelacji i koordynacji ze Strategią rozwoju gminy na lata 2026-2035. Władze gminy powinny również zwrócić uwagę na rozwój polityki senioralnej i działań wspierających osoby starsze, które stanowią coraz większy odsetek mieszkańców gminy – często wymagających pomocy dostosowanej do ich potrzeb.

W zakresie sytuacji mieszkaniowej w gminie Darłowo w latach 2018–2023 zidentyfikowano zmiany zarówno w dostępności nowych lokali, jak i w warunkach mieszkaniowych mieszkańców. Liczba nowo oddanych budynków mieszkalnych w ciągu tych lat wzrosła o 77,27%, co świadczy o dynamicznym rozwoju budownictwa, rosnącym popycie na nieruchomości. Nowo oddana powierzchnia mieszkaniowa zwiększyła się o 22,37%, co wskazuje na stopniowy wzrost podaży nowych mieszkań, choć zmienność w poszczególnych latach sugeruje okresowe wahania w aktywności inwestycyjnej. Dodatkowo, średnia powierzchnia użytkowa mieszkania na osobę wzrosła o 10,61%, co wskazuje na stopniową poprawę warunków mieszkaniowych i zwiększenie komfortu życia mieszkańców.

W badanym okresie liczba mieszkań na 1 tys. mieszkańców wzrosła o 12,57%, co sugeruje poprawę dostępności mieszkań w stosunku do liczby ludności. Jeszcze bardziej dynamiczny wzrost odnotowano w liczbie mieszkań przypadających na 1 tys. osób w wieku 25-34 lata (28,40%), co mogłoby oznaczać większe możliwości osiedlania się osób młodych i rodzin w gminie. Jednakże są one ograniczone znacznym wzrostem cen mieszkań na rynku wtórnym, który w latach 2018-2023 wyniósł 129,37%. Może to wskazywać na wzrost atrakcyjności gminy Darłowo jako miejsca do zamieszkania, ale jednocześnie prowadzi do problemów z dostępnością mieszkań dla osób o niższych dochodach - w tym osób młodych - co może skutkować wykluczeniem mieszkaniowym części mieszkańców. Tym bardziej, że liczba mieszkań komunalnych zmniejszyła się o 12,50, co faktycznie w powiązaniu z innymi czynnikami świadczy o słabej dostępności mieszkań w gminie Darłowo. W związku ze wzrostem odsetka zadłużonych lokali komunalnych o 14,80%, dostrzegalne są różnego typu trudności mieszkańców gminy w zakresie zaspokajania potrzeb mieszkaniowych.

Znacząco poprawił się dostęp do infrastruktury technicznej. Odsetek mieszkańców korzystających z wodociągu wzrósł o 0,98%, a z kanalizacji o 27,43%, co świadczy o postępującej modernizacji infrastruktury komunalnej, zwiększeniu komfortu życia mieszkańców oraz dbałości o środowisko naturalne. Podobnie wzrósł odsetek osób mających dostęp do gazu o 21,02%, co może przyczynić się do poprawy jakości powietrza i zmniejszenia emisji spalin z indywidualnych źródeł ogrzewania. Problematiczne w tym zakresie są m.in. kotły poniżej 5 klasy, których według danych pozyskanych z gminy było na dzień 31 grudnia 2023 r. łącznie 1367.

Tabela 4: Zmiany w warunkach mieszkaniowych w gminie Darłowo w latach 2018 – 2023 (wybrane wskaźniki)

Wskaźnik	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Zmiana 2018/2023 [%]
Liczba nowo oddanych budynków mieszkalnych	22	33	31	33	25	39	77,27
Nowo oddana powierzchnia mieszkaniowa [m ²]	2 280	4 765	3 800	3 847	3 333	2 790	22,37
Nowo oddana powierzchnia mieszkaniowa - przeznaczone na sprzedaż lub wynajem [m ²]	0	872	0	0	0	384	55,96 (zmiana 2019/2023)
Liczba mieszkań na 1 tys. mieszkańców	315,06	321,93	339,17	347,02	350,72	354,66	12,57
Liczba mieszkań na 1 tys. mieszkańca w wieku 25-34 lata	0,81	0,82	0,95	0,98	1,00	1,04	28,40
Średnia powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę	31,85	32,52	33,75	34,59	35	35,23	10,61
Liczba mieszkań komunalnych	16		14		14		12,5 (zmiana 2018/2022)
Korzystający z instalacji [%] ogółu ludności:							
wodociąg	95,98	96,05	96,80	96,84	96,88	96,92	0,98
kanalizacja	29,57	30,58	31,7	32,67	35,65	37,68	27,43
gaz	31,4	31,9	32	32,2	35,6	38	21,02
Zadłużone lokale będące w dyspozycji gminy (komunalne) [%]	56	65,22	63,64	62,50	57,14	64,29	14,80
Średnia cena 1m ² na rynku wtórnym	3 025,5 8	3 151	4 117,3 4	4 921,3 1	4 678,0 7	6 939,7 7	129,37

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS BDL, <https://stat.gov.pl>

Podsumowując, w latach 2018-2023 w gminie Darłowo nastąpiła istotna poprawa sytuacji materialnej mieszkańców, jednak wciąż istnieją obszary wymagające interwencji. Mieszkańcy gminy Darłowo mogą odczuwać zarówno pozytywne zmiany sytuacji mieszkaniowej tj. poprawa warunków mieszkaniowych i infrastruktury, jak i negatywne, w tym trudniejszy dostęp do mieszkań z powodu wzrostu ich cen. Istotne będzie więc dostosowanie polityki samorządowej do potrzeb różnych grup społecznych, aby zapewnić równomierny rozwój i stabilizację warunków mieszkaniowych w gminie Darłowo. Wzrost zadłużenia lokali komunalnych i ograniczona liczba mieszkań komunalnych sugerują potrzebę wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem mieszkaniowym – potwierdza to także wzrost w latach 2018-2023 przyznawanych zasiłków mieszkaniowych o 21,21%. Władze samorządowe powinny elastycznie dostosowywać swoją politykę społeczną i mieszkaniową, uwzględniając zmieniające się potrzeby mieszkańców i koncentrując się na działaniach długoterminowych, sprzyjających bogaceniu się społeczności lokalnej i inkluzji społecznej.

2.2.3 Usługi publiczne

Bezpieczeństwo

W latach 2018-2023 w gminie Darłowo nastąpiła generalnie poprawa bezpieczeństwa. Odnotowano ogólny spadek liczby przestępstw, z wyjątkiem przestępstw narkotykowych, które wykazały znaczący wzrost. W tym okresie przestępstwa ogółem zmniejszyły się o 26%, co może świadczyć o poprawie ogólnej sytuacji bezpieczeństwa publicznego¹⁵. Zmiany w gminie cechował taki sam trend co w województwo zachodniopomorskie (spadek o 12,9%) i powiat sławieński (spadek o 10,2%), ale na poziomie gminy nastąpiła większa poprawa bezpieczeństwa. Przeciwna sytuacja wystąpiła w Polsce - liczba przestępstw ogółem wzrosła o 3,1%.

W gminie Darłowo największy spadek wśród zakończonych przez Komendę Powiatową Policji w Sławnie postępowań przygotowawczych dotyczył niealimentacji, które spadły o 33,33. Liczba przestępstw gospodarczych i oszustw także zmniejszyła się - o 5,88% - w mniejszym stopniu w porównaniu do Polski, województwa i powiatu. Spadek przestępstw drogowych w gminie wyniósł 4% i był niższy niż wartości wskaźników dla Polski i województwa, ale istotnie kontrastował ze wzrostem tego typu przestępstw na terenie powiatu sławieńskiego. W kategorii przestępstw kryminalnych zmiana była niewielka wynosząca 3%, była ona poniżej średniej w kraju, województwie i powiecie. Negatywnym zjawiskiem był gwałtowny wzrost przestępstw narkotykowych, który wyniósł 300% - w wartościach bezwzględnych skala tego rodzaju przestępstw jest niewielka¹⁶. W skali kraju,

¹⁵ Liczba przestępstw w Polsce ogółem - w 2018 r. (768 049), w 2023 r. (792 014); województwie zachodniopomorskim - w 2018 r. (39 982), w 2023 r. (34 805); w powiecie sławieńskim - w 2018 r. (844), w 2023 r. (758).

¹⁶ Odnotowano spadek przestępstw o charakterze kryminalnym: w Polsce o 5,2% - w 2018 r. (491 732), w 2023 r. (466 241); w województwie zachodniopomorskim spadek o 11,3% - w 2018 r. (27 497), w 2023 r. (24 399); w powiecie sławieńskim o 13,3% - w 2018 r. (565), w 2023 r. (490).

Wzrost o 25% liczby przestępstw gospodarczych zarejestrowano w Polsce - w 2018 r. (180 739), w 2023 r. (225 979); w województwie zachodniopomorskim ich liczba zmniejszyła się o 20,9% - w 2018 r. (6 631), w 2023 r. (5 247); w powiecie sławieńskim spadek o 31,2% - w 2018 r. (109), w 2023 r. (75).

Liczba przestępstw przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu i bezpieczeństwu w komunikacji – drogowe zmalała w Polsce o 7,6% - w 2018 r. (65 972), w 2023 r. (60 932); w województwie zachodniopomorskim

województwa i powiatu nie odnotowano znaczących zmian w tym zakresie przestępstw narkotykowych.

Tabela 5: Zmiany w zakresie bezpieczeństwa w gminie Darłowo w latach 2018 – 2023 (wybrane)

Rodzaj przestępstwa	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Zmiana 2018/2023 [%]
Przestępstwa ogółem	150	137	112	104	114	111	26
Przestępstwa kryminalne	33	36	33	29	19	32	3
Przestępstwa gospodarcze i oszustwa	17	14	9	13	12	16	5,88
Przestępstwa narkotykowe	1	2	2	3	7	4	300
Przestępstwa drogowe	25	27	22	20	35	24	4
Niealimentacja	12	23	9	14	7	8	33,33

Źródło: opracowanie na podstawie danych udostępnionych przez Gminę Darłowo.

Usługi zdrowotne

Na terenie gminy wiejskiej Darłowo nie jest dostępna usługa podstawowej opieki zdrowotnej. Budynek Ośrodka Zdrowia należący do Gminy Darłowo znajduje się na terenie miasta Darłowa.

spadek wyniósł 7,1% - w 2018 r. (3 517), w 2023 r. (3 268); w powiecie sławieńskim nastąpił wzrost o 19,7% - w 2018 r. (122), w 2023 r. (146).

Odnótowano spadek przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu zarówno w Polsce o 24,7% - w 2018 r. (17 505), w 2023 r. (13 187); w województwie zachodniopomorskim o 25,4% - w 2018 r. (963), w 2023 r. (718) jaki w powiecie sławieńskim o 17,6% - w 2018 r. (17), w 2023 r. (14). Liczba przestępstw przeciwko mieniu wzrosła w Polsce o 17,2% - w 2018 r. (348 914), w 2023 r. (409 114) i województwie zachodniopomorskim o 11,3% - w 2018 r. (16 664), w 2023 r. (18 542); natomiast w powiecie sławieńskim miał miejsce spadek o 8,8% - w 2018 r. (340), w 2023 r. (310).

W Polsce zarejestrowano wzrost przestępstw przeciwko wolności, wolności sumienia, wolności seksualnej i obyczajności o 3,4% - w 2018 r. (33 310), w 2023 r. (34 452); odmienna sytuacja była w województwie zachodniopomorskim, w którym nastąpił ich spadek o 52,6% - w 2018 r. (4 067), w 2023 r. (1 928); podobnie jak w powiecie sławieńskim spadek o 18,2% - w 2018 r. (44), w 2023 r. (36).

Skala przestępstw przeciwko rodzinie i opiece zmalała w Polsce o 45,7% - w 2018 r. (85 899), w 2023 r. (46 639); w województwie zachodniopomorskim o 32,6% - w 2018 r. (3 252), w 2023 r. (2 193); w powiecie sławieńskim o 24,3% - w 2018 r. (107), w 2023 r. (81).

Przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu i bezpieczeństwu w komunikacji – ogółem - zmalały w Polsce o 9,2% - w 2018 r. (73 476), w 2023 r. (66 682) i w województwie zachodniopomorskim o 9,3% - w 2018 r. (3 923), w 2023 r. (3 557). Natomiast w powiecie sławieńskim odnotowano ich wzrost o 20,8% - w 2018 r. (130), w 2023 r. (157).

Gmina nie oferuje dostępu do specjalistycznych usług zdrowotnych. W Dąbkach funkcjonują także 2 punkty apteczne.

W latach 2018-2023 na terenie gminy Darłowo, według danych CEIDG, zarejestrowaną działalność z sekcji Q wg klasyfikacji PKD (opieka zdrowotna prowadzona przez lekarzy w szpitalach lub innych placówkach, działalność fizjoterapeutyczna, działalność pogotowia ratunkowego, pomoc społeczna z zakwaterowaniem, która wymaga w pewnym stopniu opieki zdrowotnej oraz pomoc społeczna niewymagająca zaangażowania specjalistów w zakresie opieki medycznej) miało 14 podmiotów (Tabela 6), w tym 11 aktywnie świadczyło usługi w 2023 r. Analiza struktury tych podmiotów wskazuje na pewne jej zróżnicowanie. Przeważającą część stanowią jednostki prowadzące inną działalność w zakresie opieki zdrowotnej, oznaczoną kodem 86.90.D, co świadczy o rosnącym zapotrzebowaniu na usługi zdrowotne wykraczające poza klasyczne formy medyczne, takie jak pielęgniarstwo. W tej kategorii mieszczą się między innymi działalności prowadzone przez psychologów, dietetyków, kosmetologów czy podmioty oferujące usługi fizjoterapeutyczne i opiekuńcze, co może świadczyć o zmieniających się potrzebach mieszkańców oraz o powiązaniu tych rodzajów działalności z możliwościami zatrudnienia lub świadczenia usług komplementarnych do oferty uzdrowiska. Miejscowości takie jak Dąbki, Jeżyce, Kopań i Domaśławice wykazują koncentrację działalności tego typu, co może być związane zarówno z dostępnością lokalnych zasobów, jak i z obecnością infrastruktury sprzyjającej świadczeniu usług zdrowotnych. Dość licznie w badanym okresie była prowadzona działalność pielęgnarska, ale część podmiotów zawiesiła świadczenia usług. Przypadki zawieszenia działalności pojawiają się również w segmencie 86.90.D tj. działalności paramedycznej.

Usługi z zakresu ochrony zdrowia oferują także różne podmioty w uzdrowisku Dąbki tj.: DUKAT, INTERFERIE, GEOVITA, DELFIN, BURSZTYN, SUSMED, są one jednak dostępne dla klientów tych podmiotów.

Tabela 6: Podmioty prowadzące działalność zdrowotną w gminie Darłowo w latach 2018 – 2023

Nazwa	Miejscowość zarejestrowania w gminie Darłowo	Rodzaj działalności	Kod PKD
Usługi Pielęgniarskie Dorota Głuszek	Stary Jarosław	Pielęgniarstwo	86.90.C
Usługi Pielęgniarskie Urszula Kuc	Zagórzyn	Pielęgniarstwo	86.90.C
Mariusz Kołatka	Jeżyce	Inna działalność w zakresie opieki zdrowotnej (fizjoterapeutyczna)	86.90.D
Mariusz Urbanowicz Firma Handlowa "Delicja-Bis"	Dąbki	Inna działalność w zakresie opieki zdrowotnej (paramedyczna)	86.90.D

Nazwa	Miejscowość zarejestrowania w gminie Darłowo	Rodzaj działalności	Kod PKD
Przedsiębiorstwo Turystyczne Duet Maciej Niegolewski	Dąbki	Inna działalność w zakresie opieki zdrowotnej (paramedyczna)	86.90.D
"Relax" Firma Handlowa Wanda Kanik-Kalinowska	Stary Jarosław	Inna działalność w zakresie opieki zdrowotnej (paramedyczna)	86.90.D
Dietetyk Ines Kęsy "Fit Point"	Domasławice	Inna działalność w zakresie opieki zdrowotnej (paramedyczna)	86.90.D
Gabinet Kosmetologii Leczniczej Mariola Suchodolska-Bach	Bobolin	Inna działalność w zakresie opieki zdrowotnej (paramedyczna)	86.90.D
ProVita Sylwia Szafran	Żukowo Morskie	Inna działalność w zakresie opieki zdrowotnej (paramedyczna)	86.90.D
Psycholog TM Pomoc i Usługi Specjalistyczne Tomasz Mielczarek	Kopań	Inna działalność w zakresie opieki zdrowotnej (paramedyczna)	86.90.D
Grzegorz Dębicki Dormitor	Wiekowice	Inna działalność w zakresie opieki zdrowotnej (pozostała działalność w zakresie opieki zdrowotnej, gdzie indziej niesklasyfikowana)	86.90.E
Robert Majda RobMed	Kopań	Pielęgniarstwo (działalność zawieszona od 2024-10-01) (działalność pogotowia ratunkowego; praktyka pielęgniarek i położnych)	86.90.B 86.90.C

Nazwa	Miejscowość zarejestrowania w gminie Darłowo	Rodzaj działalności	Kod PKD
"Vita Medical" Usługi Pielęgniarskie Aneta Kierszniewska	Domasławice	Pielęgniarstwo (działalność zawieszona od 2019-01-01) (praktyka pielęgniarek i położnych)	86.90.C
Krzysztof Bobrowski	Jeżyce	Inna działalność (działalność zawieszona od 2022-09-01) (paramedyczna)	86.90.D

Źródło: opracowanie na podstawie danych udostępnionych przez Gminę Darłowo.

Gmina finansuje działalność dziennego domu pobytu dla osób starszych Senior Plus Wiekowo, który przyjmuje tylko mieszkańców gminy Darłowo.

W wydatkach gminy Darłowo na ochronę zdrowia w latach 2018–2023 obserwowano fluktuacje. Po początkowym spadku w latach 2018–2020 wydatki zdecydowanie zaczęły rosnąć, osiągając najwyższy poziom w 2023 r. Wyrażna tendencja wzrostowa pojawiła się w ostatnich trzech latach, co najprawdopodobniej było wynikiem kontynuacji polityki zdrowotnej po pandemii COVID-19, wzrostu kosztów usług zdrowotnych¹⁷.

Podsumowując, struktura działalności gospodarczej w zakresie ochrony zdrowia w gminie Darłowo charakteryzuje się przewagą podmiotów świadczących usługi paramedyczne i pielęgniarskie, co może odzwierciedlać zmieniające się potrzeby zdrowotne lokalnej społeczności, rosnącą rolę usług wspierających zdrowie psychiczne, dietetykę czy opiekę długoterminową, a także z segmentem usług świadczonych w uzdrowisku Dąbki.

Edukacja

W latach 2018 – 2023 Gmina Darłowo zapewniała dobrą dostępność do usług edukacyjnych na poziomie opieki dla dzieci do 3 lat, wychowania przedszkolnego oraz szkół podstawowych.

Od 2021 r. na terenie gminy Darłowo funkcjonuje 1 Gminny Żłobek Dziecięcy Zakątek w Rusku, dysponuje on 30 miejscami dla dzieci dostępnymi wyłącznie dla mieszkańców gminy.

Gmina Darłowo jest w stanie zapewnić miejsca w przedszkolach wszystkim dzieciom zamieszkałym na terenie gminy w wieku od 3 do 6 lat, ale nie zawsze w ich w miejscu zamieszkania. Łączna liczba wychowanków oddziałów przedszkolnych wzrosła o 15,9% (z 151 wychowanków w 2018 r. do 175 w 2023 r.). Wzrost ten jest szczególnie wyraźny w przypadku Społecznej Szkoły Podstawowej w

¹⁷ Wydatki ogółem z budżetu JST na ochronę zdrowia w poszczególnych latach wyniosły: 2018 r. - 428 059,44; 2019 r. - 367 123,01; 2020 r. - 353 444,09; 2021 r. - 427 363,26; 2022 r. - 430 025,06; 2023 r. - 507 496,06. GUS BDL, <https://stat.gov.pl>.

Dobiesławiu, gdzie liczba wychowanków oddziałów przedszkolnych zwiększyła się o 63,6%. Można wynikać ze wzrostu liczby urodzeń w tej miejscowości i okolicznych miejscowościach.

Usługi oświatowe oferuje łącznie 6 Szkół Podstawowych, a w każdej 1 Oddział Przedszkolny. Darłowo jest organem prowadzącym dla 3 szkół podstawowych:

1. Szkoły Podstawowej im. Ratowników Morskich w Dąbkach,
2. Szkoły Podstawowej im. Ludzi Morza w Kopnicy,
3. Szkoły Podstawowej w Starym Jarosławiu.

Ponadto samorząd gminny dotuje 3 szkoły społeczne działające na terenie gminy Darłowo, prowadzone przez stowarzyszenia:

4. Społeczna Szkoła Podstawowa w Słównie prowadzona przez Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Szkoły i Wsi w Słównie „Ku przyszłości”,
5. Społeczna Szkoła Podstawowa w Dobiesławiu prowadzona przez Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Szkoły w Dobiesławiu i Wsi Dobiesław, Wiekowo, Wiekowice,
6. Społeczna Szkoła Podstawowa w Jeżyczkach prowadzona przez Stowarzyszenie Rozwoju Szkoły „Szansa”.

Tabela 7: Zmiany w zakresie edukacji, wychowania i opieki nad dziećmi w gminie Darłowo w latach 2018 – 2023 (wybrane)

Szkoła ¹⁸	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Zmiana 2018/2023 [%]
Szkoła Podstawowa im. Ratowników Morskich w Dąbkach:							
Granice obwodu: Dąbki, Dąbkowice, Gleźnowo, Gleźnowko, Bukowo Morskie, Leśnica, Bobolin, Żukowo Morskie, Słowno, Słownik, Domasławice, Zagórzyn, Darłowiec, Różkowo, Rusko, Dobiesław, Wiekowo, Wiekowice, Jeżyczki, Boryszewo, Kępka, Jeżyce, Czarnolas, Gorzyca, Nowy Kraków, Porzeczce, Pęciszewko							
Liczba uczniów szkoły podstawowej na dn. 30 września	172	168	147	164	146	182	5,8
Liczba wychowanków oddziałów przedszkolnych na dn. 30 września	37	44	21	45	45	39	5,4
Liczba nauczycieli na dn. 30 września	30	28	27	25	24	25	16,6

¹⁸We wszystkich szkołach podstawowych w roku szkolnym 2018/2019 funkcjonowały oddziały przedszkolne, szkoła podstawowa i klasy gimnazjalne. Od 1 września 2019 r. obowiązuje zreformowany system oparty na ośmioletnich szkołach podstawowych.

Szkoła ¹⁸	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Zmiana 2018/2023 [%]
Szkoła Podstawowa w Starym Jarosławiu:							
Granice obwodu: Stary Jarosław, Nowy Jarosław, Kowalewice, Kowalewiczki, Gorzebądz, Krupy, Borzyszkowo, Zielnowo, Sińczyca							
Liczba uczniów szkoły podstawowej na dn. 30 września	203	187	197	198	132	176	13,3
Liczba wychowanków oddziałów przedszkolnych na dn. 30 września	30	30	54	54	37	37	23,3
Liczba nauczycieli na dn. 30 września	25	24	22	21	19	19	24
Szkoła Podstawowa im. Ludzi Morza w Kopnicy:							
Granice obwodu: Barzowice, Cisowo, Drozdowo, Kopań, Kopnica, Palczewice, Sulimice, Wicie, Zakrzewo, Trzmielewo							
Liczba uczniów szkoły podstawowej na dn. 30 września	140	141	164	146	126	151	7,9
Liczba wychowanków oddziałów przedszkolnych na dn. 30 września	23	22	45	21	29	31	34,8
Liczba nauczycieli na dn. 30 września	26	23	25	21	21	21	19,2
Spółeczna Szkoła Podstawowa w Dobiesławiu:							
Granice obwodu: brak							
Liczba uczniów szkoły podstawowej na dn. 30 września	93	82	90	90	91	97	4,3
Liczba wychowanków oddziałów przedszkolnych na dn. 30 września	22	23	23	23	32	36	63,6
Liczba nauczycieli na dn. 30 września	17	13	16	14	13	14	17,6
Spółeczna Szkoła Podstawowa w Słownie:							
Granice obwodu: brak							

Szkoła ¹⁸	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Zmiana 2018/2023 [%]
Liczba uczniów szkoły podstawowej na dn. 30 września	134	120	109	108	90	89	33,6
Liczba wychowanków oddziałów przedszkolnych na dn. 30 września	7	21	18	9	8	15	11,8
Liczba nauczycieli na dn. 30 września	19	17	17	17	15	15	114,3
Spółeczna Szkoła Podstawowa w Jeżyczkach:							
Granice obwodu: brak							
Liczba uczniów szkoły podstawowej na dn. 30 września	122	113	127	85	83	84	31,1
Liczba wychowanków oddziałów przedszkolnych na dn. 30 września	32	21	18	18	20	17	46,9
Liczba nauczycieli na dn. 30 września	16	16	17	16	16	16	0
SUMA							
Liczba uczniów publicznych szkół podstawowych na dn. 30 września	864	811	834	791	668	779	-9,8
Liczba wychowanków oddziałów przedszkolnych na dn. 30 września	151	161	179	170	171	175	15,9
Liczba nauczycieli na dn. 30 września	133	121	124	114	108	110	-17,3

Źródło: opracowanie na podstawie danych udostępnionych przez Gminę Darłowo.

Na przestrzeni lat 2018-2023, łączna liczba uczniów publicznych szkół podstawowych w badanym obszarze zmniejszyła się o 9,8% (z 864 uczniów w 2018 r. do 779 w 2023 r.). Spadek ten można przypisać różnym czynnikom, głównie malejącej liczbie urodzeń czy szerszym zmianom demograficznym. Istnieją jednak szkoły, które zanotowały wzrost liczby uczniów, jak np. Szkoła Podstawowa im. Ratowników Morskich w Dąbkach (wzrost o 5,8%) czy Szkoła Podstawowa im. Ludzi

Morza w Kopnicy (wzrost o 7,9%), co może sugerować poprawę dostępności lub atrakcyjności oferty edukacyjnej w tych placówkach.

Wzrost liczby nauczycieli nastąpił tylko w Społecznej Szkole Podstawowej w Słownie (wzrost o 114,3%), natomiast w innych szkołach, jak np. w Szkole Podstawowej im. Ratowników Morskich w Dąbkach czy Szkoła Podstawowa w Starym Jarosławiu, liczba nauczycieli uległa zmniejszeniu. Łącznie liczba nauczycieli w analizowanych placówkach spadła o 17,3%, co może świadczyć o zmniejszeniu zapotrzebowania na kadrę dydaktyczną w związku ze spadkiem liczby uczniów.

Liczba absolwentów szkół podstawowych (VIII klas) wahała się w poszczególnych latach, dane za każdy rok szkolny dowodzą, że wyraźna tendencja spadkowa do 2020 r. została zahamowana w 2021 r. i wzrost utrzymywał się do 2022 r.. Bardzo silny spadek odnotowany w 2023 r. wyniósł 69,74% w porównaniu do poprzedniego roku¹⁹.

Jakość kształcenia wyrażona wynikami uczniów z egzaminów gimnazjalnego, a w kolejnych latach ósmoklasisty ukazuje zróżnicowane osiągnięcia w poszczególnych obszarach i latach, zauważalna jest stopniowa poprawa wyników uczniów z gminy Darłowo w porównaniu do średnich wyników osiąganych przez uczniów w regionie i Polsce. Testy kompetencji w 2018 r. w klasach gimnazjalnych wykazały średnie wyniki w gminie Darłowo poniżej średniej dla województwa i kraju, w 2019 r. kształtowały się one na poziomie zbliżonym do wartości średnich dla województwa i kraju. W 2020 r. sytuacja kształtowała się podobnie, ale wynik średni z matematyki był nieco niższy niż w województwie i kraju, ale wynik z j. angielskiego przekroczył poziom średniej krajowej i były powyżej średniej wojewódzkiej. W 2021 r. wyniki w gminie były nieznacznie niższe niż poziomy notowane w kraju i regionie, w 2022 r. uczniowie z gminy Darłowo osiągnęli z języków średnie wyniki równe i wyższe w porównaniu do województwa i kraju, nieco niższy z matematyki. W 2023 r. średni wynik z egzaminu ósmoklasisty w gminie z j. polskiego był powyżej poziomów odnotowanych w województwie i kraju, z matematyki taki sam jak średnia w województwie i o jedną mniejszy niż w kraju, a z języków obcych minimalnie niższy²⁰. Poprawiające się wyniki uczniów darłowskich szkół mogą mieć związek także z coraz lepszymi warunkami kształcenia, na które gmina w badanym okresie wydawała znacząco większe środki.

Absolwenci szkół podstawowych z gminy Darłowo uczęszczają najliczniej do następujących szkół średnich:

- Zespół Szkół Morskich w Darłowie,
- Liceum Ogólnokształcące w Darłowie,
- V LO im. Stanisława Lema w Koszalinie,
- II LO im. W. Broniewskiego w Koszalinie,
- I Liceum Ogólnokształcące im. St. Dubois w Koszalinie,

¹⁹ Według danych pozyskanych z Gminy Darłowo liczba absolwentów w każdym roku szkolnym wynosiła: 2018/2019 -152 (w tym 75 uczniów VIII klasy), 2019/2020 -65, 2020/2021 -73, 2021/2022 – 114, 2023/2024 – 46.

²⁰ Opracowanie własne na podstawie Raportów o stanie Gminy Darłowo za lata 2018-2023 oraz danych CKE, <https://cke.gov.pl/egzamin-osmoklasisty/wyniki/>.

- Zespół Szkół Samochodowych w Koszalinie,
- Zespół Szkół Nr 7 im. Bronisława Bukowskiego w Koszalinie,
- Zespół Szkół nr 1 im. Mikołaja Kopernika w Koszalinie,
- Zespół Szkół im. Jana Henryka Dąbrowskiego w Sławnie.

Obserwowany spadek liczby uczniów szkół podstawowych (o 9,8%) w połączeniu z rosnącą liczbą wychowanków oddziałów przedszkolnych (o 15,9%) sugeruje zmianę struktury demograficznej oraz ewolucję potrzeb edukacyjnych w regionie. Z jednej strony, może to wskazywać na rosnące zapotrzebowanie na edukację przedszkolną, a z drugiej, na zmniejszającą się liczbę uczniów w szkołach podstawowych, co może wiązać się z procesami migracyjnymi lub zmniejszającą się liczbą dzieci w wieku szkolnym.

Tabela 8: Zmiany w finansowaniu edukacji w gminie Darłowo w latach 2018 – 2023 (wybrane wskaźniki) [zł]

Wskaźnik	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Zmiana 2018/2023 [%]
Wydatki na utrzymanie szkół podstawowych	7 252 970,82	8 163 769,43	10 023 386,33	10 916 858,62	16 471 402	21 797 829,16	200,53
Część oświatowa subwencji ogólnej	6 251 460	6 627 086	7 228 648	7 699 439	8 427 649	9 895 862	58,29
Dochody w dziale oświata i wychowanie	333 207,59	280 954,81	260 574,37	486 492,24	361 821,2	413 124,87	23,98
Wydatki inwestycyjne na oświatę i wychowanie	339 584,36	277 460	0	83 222,18	4 989 629,56	9 321 091,19	2 644,85
Wydatki ogółem na oświatę i wychowanie	12 096 212,24	13 018 964,84	13 289 421,58	14 883 780,25	21 622 641,4	27 817 522,46	129,96

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS BDL, <https://stat.gov.pl>, Raportów o stanie gminy w latach 2018-2023.

Wskutek analizy zmian w zakresie finansowania oświaty w gminie Darłowo w latach 2018–2023 zidentyfikowano istotny wzrost nakładów na ten sektor. Zaobserwowany znaczący wzrost kosztów związanych z bieżącą działalnością szkół podstawowych w wielu aspektach wyraźnie przewyższał

wzrost dochodów. Wydatki na utrzymanie szkół podstawowych wzrosły o 200,53%, podczas gdy dochody w dziale oświata i wychowanie wzrosły jedynie o 23,98%. Mniejsze dysproporcje wystąpiły w przypadku wydatków ogółem na oświatę i wychowanie, które zwiększyły się o 129,96%, podczas gdy część oświatowa subwencji ogólnej, zwiększyła się o 58,29%. Oznacza to, że wzrastające potrzeby finansowe sektora edukacji zostały pokryte w znaczącym zakresie ze środków własnych gminy. Władze samorządowe podejmowały w analizowanym okresie różnego typu działania mające na celu poprawę warunków i jakości usług edukacyjnych i wychowawczych. Od roku szkolnego 2018/2019 w Szkole Podstawowej im. Ratowników Morskich w Dąbkach funkcjonują oddziały integracyjne w klasach I, III, IV. Otworzono również salę feedback, która usprawnia pracę z dziećmi posiadającymi orzeczenie. Gmina Darłowo z własnego budżetu finansuje naukę języka niemieckiego w Szkole Podstawowej w Dąbkach – zajęcia wprowadzono od klasy IV, a także edukację filmową w Szkole Podstawowej w Starym Jarosławiu. Szczególnie istotny jest wzrost wydatków inwestycyjnych na oświatę i wychowanie, który wyniósł 2644,85%. Obserwowana dysproporcja między wzrostem wydatków a dochodami wskazuje na rosnące obciążenie budżetu gminy w zakresie finansowania oświaty i potrzebę poszukiwania zewnętrznych źródeł finansowania, takich jak fundusze krajowe i unijne, partnerstwa publiczno-prywatne lub optymalizacja wydatków w innych obszarach działalności gminy.

Gmina Darłowo zapewniała dobrą dostępność do usług edukacyjnych na poziomie opieki dla dzieci do 3 lat, wychowania przedszkolnego oraz szkół podstawowych. Ponadto od lat monitoruje liczbę urodzeń dzieci w podziale na miejscowości, dzięki czemu może analizować trendy i podejmować działania w zakresie optymalizacji sieci placówek edukacyjnych. Analiza urodzeń dzieci w badanym okresie jednoznacznie wskazuje na pogłębiający się ogólny trend spadkowy. W miejscowościach, w których liczba urodzeń była niska przez kilka lat z rzędu (np. Bobolin, Kopań, Słowinko, Leśnica), mogą w przyszłości wystąpić problemy z utrzymaniem placówek edukacyjnych. Wzrost liczby uczniów w Społecznej Szkole Podstawowej w Dobiesławiu można wyjaśnić pewnym wpływem wzrostu liczby urodzeń w tej i okolicznych miejscowościach. Prognozowana w przyszłości niska liczbą urodzeń może skutkować pogłębiającymi się trudnościami w utrzymaniu żłobka, oddziałów przedszkolnych i szkół podstawowych, które mogą determinować decyzje władz samorządowych w zakresie restrukturyzacji gminnego systemu edukacji.

2.2.4 Aktywność i integracja społeczna

W badanym okresie w sferze aktywności i integracji społecznej w gminie Darłowo zachodziły zmiany w różnych obszarach. Potencjał wsparcia instytucjonalnego dla aktywności obywatelskiej zwiększył się, ale zidentyfikowano także obszary wymagające dalszej uwagi i zaangażowania zasobów.

Zmiany w zasobach i alokacji środków publicznych w latach 2018–2023 w gminie Darłowo ukazują wzrost liczby jednostek organizacyjnych sektora finansów publicznych o 21,74%, co może świadczyć o zwiększeniu dostępności usług dla mieszkańców poprzez rozbudowę struktur administracyjnych i zwiększeniu aktywności instytucjonalnej gminy.

Na terenie gminy Darłowo funkcjonuje Biblioteka Publiczna w Domasławicach posiadająca 4 filie w miejscowościach: Barzowice, Dąbki, Jeżyczki i Starym Jarosławiu. Stabilność liczby bibliotek (taka sama liczba w całym okresie) kontrastuje z niewielkim spadkiem liczby czytelników o 6,90%, ale w

przeliczeniu na przeliczeniu na 1 tysiąc spadek czytelnictwa mieszkańców wyniósł 1,45%. Znacząco natomiast obniżyła się liczba wypożyczeń na jednego czytelnika - o 27,81%, co może świadczyć o zmianie preferencji czytelniczych, malejącym zainteresowaniu ofertą biblioteczną lub niedopasowaniu zasobów do oczekiwań użytkowników. Spadki te zwracają uwagę w kontekście wzrostu liczby mieszkańców przypadających na jedną placówkę biblioteczną o 16,41%, co może sugerować niedostateczne rozproszenie infrastruktury bibliotecznej w stosunku do potrzeb demograficznych, wyjaśniać spadek dostępności interesujących mieszkańców pozycji książkowych. Gmina Darłowo podejmuje działania na rzecz poprawy dostępności i atrakcyjności oferty bibliotecznej, o czym świadczy wzrost w badanym okresie wydatków na biblioteki o 85,71%, jednak nie przełożyły się one na wzrost aktywności użytkowników.

Ważną rolę integracyjno - edukacyjną pełnią świetlice socjoterapeutyczne udzielające wsparcia potrzebującym pomocy dzieciom, w tym m.in. w zakresie problemów uzależnień, przemocy w rodzinie, itp. Zajęcia rekreacyjno-sportowe, konkursy, wycieczki, pomoc w nauce, zapewnienie dostępu do komputerów i Internetu oraz organizowanie wolnego czasu dla dzieci i młodzieży, szczególnie w okresie ferii zimowych i letnich, sprzyjają integrowaniu dzieci. Na terenie gminy Darłowo dzieci mają możliwość korzystania z usług 11 świetlic środowiskowych socjoterapeutycznych w miejscowościach: Nowy Jarosław, Jeżyczki, Słowino, Drozdowo, Jeżyce, Cisowo, Wiekowice, Kowalewice, Bukowo Morskie, Krupy oraz Damasławice. W badanym okresie zauważalny był znaczący regres w wydatkach na domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby, które spadły o 64,25%. Udział wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w ogólnych wydatkach JST pozostał na tym samym poziomie (6,2%), co sugeruje stabilność w polityce kulturalnej w ujęciu względnym, pomimo zmian w wartościach bezwzględnych.

Gmina Darłowo w latach 2018-2023 realizowała zadania w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii, Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w, i Programu Wsparcia i Aktywności Osób Starszych, a także wspierania rodziny. Cennym instrumentem polityki społecznej były wdrażane Strategie rozwiązywania problemów społecznych Gminy Darłowo w latach 2014-2020 i 2021-2027. Ważne role w implementacji inicjatyw społecznych, uwzględniającym grupy o szczególnych potrzebach, jest aktywność Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz dziennego Domu „Senior + w Wiekowie”²¹.

²¹ Sprawozdania z realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Darłowo w latach 2019-2023; Sprawozdania roczne z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny w latach 2019-2023; Sprawozdania roczne z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Darłowie w latach 2019-2023; Ocena zasobów pomocy społecznej, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Darłowie za lata 2019-2023; Sprawozdania z realizacji Programu Wsparcia i Aktywności Osób Starszych w Gminie Darłowo w latach 2019-2023; Sprawozdania z realizacji Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Darłowo w latach 2019 – 2023; Sprawozdania z realizacji Strategii rozwiązywania problemów społecznych Gminy Darłowo w latach 2014-2020 i 2021-2027.

Tabela 9: Zmiany w aktywności społecznej i integracji społecznej w gminie Darłowo w latach 2018 – 2023 (wybrane wskaźniki)

Wskaźnik	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Zmiana 2018/2023 [%]
Liczba jednostek organizacyjnych sektora finansów publicznych	23	24	24	26	27	28	21,74
Liczba fundacji i stowarzyszeń społecznych mających siedzibę na terenie gminy	32	33	34	35	37	38	18,75
Liczba bibliotek prowadzonych przez gminę wraz z filiami	5	5	5	5	5	5	0
Liczba czytelników bibliotek	551	524	409	441	502	513	6,90
Liczba czytelników bibliotek na 1 tys. mieszkańców	69	66	53	58	66	68	1,45
Liczba wypożyczeń księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach ²²	16,9	13,0	12,2	15,5	13,0	12,2	27,81
Ludność na 1 placówkę biblioteczną (łącznie z punktami bibliotecznymi ujętymi zgodnie z siedzibą jednostki macierzystej)	725	883	851	841	841	844	16,41
Wydatki na biblioteki [zł]	350 000	672 680	498 280	420 000	539 500	650 000	85,71
Wydatki bieżące z budżetu JST na dotacje bieżące dla organizacji pozarządowych [zł]	47 695 ,68	42 346 ,33	41 795 ,74	48 573 ,89	48 065 ,42	61 632 ,37	29,22

²² Wartość wskaźnika dla gminy Darłowo kształtowała się poniżej średniej w powiecie, województwie zachodniopomorskim i kraju.

Wskaźnik	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Zmiana 2018/2023 [%]
Udział wydatków na dotacje bieżące dla organizacji pozarządowych w wydatkach bieżących JST [%]	0,81	0,67	0,58	0,69	0,59	0,79	2,47 p.p
Wydatki na domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby [zł]	3 536 935,92	4 104 745,04	2 090 055,66	2 093 336,29	2 450 649,13	1 264 311,21	64,25
Udział wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w wydatkach ogółem [%]	6,2	8,2	3,7	3,8	5,4	6,2	0 p.p

Źródło: opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego,
<https://gminy.monitorrozwoju.pl/>

Pozytywna zmiana nastąpiła także w zakresie działalności podmiotów sektora pozarządowego. Odnotowano wzrost liczby fundacji i stowarzyszeń społecznych - posiadających oficjalnie zarejestrowaną siedzibę na terenie gminy Darłowo - o 18,75%, co potwierdza rosnącą aktywizację sektora obywatelskiego. Według danych przekazanych przez Urząd Gminy Darłowo na dzień 31 grudnia 2024 r. (Tabela 10), na terenie gminy Darłowo działały łącznie 52 organizacje, w tym 39 z nich posiadało siedzibę na terenie gminy Darłowo. Organizacje posiadające siedziby poza gminą Darłowo (tj. w mieście Darłowo, w Koszalinie, Szubinie), także prowadzą działalność na terenie gminy Darłowo i są beneficjentami środków finansowych w ramach realizacji zadań publicznych z gminy Darłowo. W strukturze organizacji pozarządowych działających aktywnie w latach 2018-2023 wyróżniają się liczebnością Koła Gospodyń Wiejskich (8)²³, które występują w różnych miejscowościach. Ich obecność wskazuje na silne zakorzenienie tradycji społeczności wiejskich oraz aktywność kobiet w sferze integracji lokalnej, promocji kultury i działań społecznych. Na terenie gminy funkcjonuje także rozbudowana sieć Ochotniczych Straży Pożarnych (12), co sugeruje wysoką dbałość o bezpieczeństwo pożarowe oraz aktywność w zakresie działań ratowniczych i prewencyjnych na poziomie lokalnym. Znaczącą rolę odgrywają stowarzyszenia i fundacje o różnym profilu działalności tj. edukacja, rozwój społeczny, rekreacja, turystyka i sport. Stowarzyszenia takie jak Stowarzyszenie Przyjaciół Uzdrowiska Dąbki, Stowarzyszenie Rozwoju Miejscowości Barzowice, Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Szkoły w Dobiesławiu czy Stowarzyszenie Rozwoju Szkoły „SZANSA” świadczą o znaczącej aktywizacji lokalnej społeczności w kontekście rozwoju infrastrukturalnego, edukacyjnego i kulturalnego. Ważne miejsce zajmują organizacje o profilu sportowym podkreślające znaczenie aktywności fizycznej i sportu w życiu lokalnej społeczności. Obecność organizacji takich jak Stowarzyszenie Miłośników Morza „Nasz

²³ W 2024 r. na terenie gminy Darłowo funkcjonowało łącznie 10 Kół Gospodyń wiejskich, gdyż w 2024 r. powstały dwa nowe tj. KGW Bukowo Morskie (zarejestrowane 04 marca 2024 r.), KGW „Złote Łyzeczki” w Jeżycach (zarejestrowane 03 kwietnia 2024 r.).

Bałtyk”, Stowarzyszenie Żeglarsko-Turystyczne „Szkwał” czy Darłowskie Towarzystwo Turystyczno-Wędkarskie świadczą o istotnym znaczeniu dziedzictwa morskiego i wodnego dla regionu. Istotną obserwacją jest skupienie organizacji społecznych i sportowych w Darłowie, gdzie swoją siedzibę mają m.in. Darłowskie Centrum Wolontariatu, Klub Amazonki, Stowarzyszenie Akademia Kobiet Wiejskich, Darłowskie Towarzystwo Turystyczno-Wędkarskie oraz Darłowska Lokalna Grupa Rybacka. Sugeruje to, że Darłowo stanowi centrum aktywności społecznej i sportowej dla społeczności lokalnej i świadczą o silnych powiązaniach funkcjonalnych gminy z miastem w tym zakresie. Kwota środków publicznych przekazana z budżetu gminy Darłowo organizacjom pozarządowym wskazuje na dostęp samorządu i mieszkańców do zróżnicowanych usług. W lata 2018 – 2023 wydatki bieżące na dotacje dla organizacji pozarządowych w gminie Darłowo zwiększyły się nominalnie o 23,11%, ale ich udział w wydatkach bieżących JST zmniejszył się nieznacznie o 2,47%.

Tabela 10: Organizacje pozarządowe prowadzące działalność na terenie gminy Darłowo w 2023 r.

Lp.	Rodzaj i nazwa	Adres
Koła Gospodyń Wiejskich		
1	Koło Gospodyń Wiejskich „Muffinki”	Nowy Jarosław 42
2	Koło Gospodyń Wiejskich Bystra Woda	Wiekowice 12a
3	Koło Gospodyń Wiejskich w Wiekowie Zakręcone Babeczki	Wiekowo 1
4	Koło Gospodyń Wiejskich Boryszewianki	Boryszewo 18
5	Koło Gospodyń Wiejskich w Rusku „Tęcza”	Rusko 8
6	Koło Gospodyń Wiejskich w Dobiesławiu	Dobiesław 74
7	Koło Gospodyń Wiejskich Aktywne Krupianki	Krupy 17
8	Koło Gospodyń Wiejskich Sołectwa Gleźnowo „Cytrynowe Babeczki”	Gleźnowo 31
Ochotnicza Straż Pożarna		
9	Ochotnicza Straż Pożarna	Barzowice 44
10	Ochotnicza Straż Pożarna	Bukowo Morskie 20
11	Ochotnicza Straż Pożarna	Cisowo 9
12	Ochotnicza Straż Pożarna	Dobiesław 21
13	Ochotnicza Straż Pożarna	Domasławice 29

Lp.	Rodzaj i nazwa	Adres
14	Ochotnicza Straż Pożarna	Jeżyczki 29A
15	Ochotnicza Straż Pożarna	Kowalewice 13
16	Ochotnicza Straż Pożarna	Krupy 18
17	Ochotnicza Straż Pożarna	Słowino 21
18	Ochotnicza Straż Pożarna	Stary Jarosław 91
19	Ochotnicza Straż Pożarna	Sulimice 26
20	Ochotnicza Straż Pożarna	Wiekowice 61
Stowarzyszenia i fundacje		
21	Stowarzyszenie 3D	Barzowice 42A
22	Stowarzyszenie Rozwoju Miejscowości Barzowice	Barzowice 8a
23	Uczniowski Klub Jeździecki "MUSTAFA" W Bobolinie	Bobolin 2
24	Stowarzyszenie Nasza „Wspólna Chata”	Borzyszkowo 11
25	Stowarzyszenie Miłośników Wypoczynku, Rekreacji i Żeglarstwa na Jeziorach Bukowo Morskie i Kopań „ELMO”	Cisowo 40
26	Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Szkoły w Dobiesławiu i Wsi Dobiesław, Wiekowo, Wiekowice	Dobiesław 3A
27	Stowarzyszenie Przyjaciół Uzdrowiska Dąbki	Dąbki ul. Wydmowa 9
28	Fundacja im. Danuty Ubranowicz	Dąbki ul. Wydmowa 9
29	Stowarzyszenie Kuźnia Pomysłów	Jeżyczki 37
30	Stowarzyszenie Polskie Towarzystwo Warcabowe	Jeżyczki 37
31	Stowarzyszenie Rodzin Kresowych	Jeżyczki 53/1
32	Stowarzyszenie Rozwoju Szkoły „SZANSA”	Jeżyczki 29A
33	Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Szkoły i Wsi w Słowninie „Ku Przyszłości”	Słowino 78
34	Stowarzyszenie „Lepsze Jutro” Mieszkańców Gminy Darłowo	Stary Jarosław 59

Lp.	Rodzaj i nazwa	Adres
35	Stowarzyszenie Rozwoju Miejscowości Wicie	Wicie, ul. Wczasowa 19
36	Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Miejscowości Cisowo „STCISOWO”	Cisowo 32A
37	Stowarzyszenie Żeglarsko -Turystyczne Szkwał w Dąbkach	Dąbki
38	Stowarzyszenie Miłośników Jeziora Bukowo	Bukowo Morskie 3
39	Stowarzyszenie Odnaleźć Siebie	Darłowo, ul. oj. D. Tynieckiego 2
40	Stowarzyszenie Akademia Kobiet Wiejskich Gminy Darłowo	Darłowo, ul. Dąbrowskiego 4
41	Stowarzyszenie Szkoła Tańca S-TEN	Darłowo, ul. Portowa 11
42	Klub Amazonki w Darłowie	Darłowo, ul. Jana Matejki 17
43	Darłowskie Centrum Wolontariatu	Darłowo, ul. Bogusława X 28
44	Darłowska Lokalna Grupa Rybacka w Dorzeczu Wieprzy, Grabowej i Unieści	Darłowo, ul. Wilków Morskich 15A
45	Gminne Zrzeszenie Ludowe Zespoły Sportowe	Darłowo, ul. Tynieckiego 2
46	Klub Sportowy „Stocznia Darłowo M&W”	Darłowo, ul. Conrada 1
47	Klub Kolarski „Ziemia Darłowa”	Darłowo ul. Tynieckiego 2
48	Klub Biegacza „Darłowskie Charty”	Darłowo, ul. Lutosławskiego 9
49	My Trzy Koty i Psy	Darłowo ul. Mickiewicza 17
50	Darłowskie Towarzystwo Turystyczno-Wędkarskie	Darłowo, ul. Zwycięstwa 33
51	Stowarzyszenie Miłośników Morza „Nasz Bałtyk”	Szubin, ul. Tysiąclecia 6
52	Koszaliński Klub Teakwondo „BAŁTYK”	Koszalin, ul. Orłąt Lwowskich 26B

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez gminę Darłowo.

Frekwencja w wyborach samorządowych w 2018 r. w gminie Darłowo wyniosła 54,12% i była wyższa niż w województwie zachodniopomorskim (45,14%) i kraju (48,83%). W kolejnych wyborach tj. w 2024 r. spadła ona do poziomu 49,26%, co było wynikiem bardzo zbliżonym do wartości średniej dla województwa zachodniopomorskiego (49,30%), nieco wyższym niż w powiecie sławieńskim (48,14%) i niższym niż w Polsce (51,94%)²⁴. Na tej podstawie aktywność obywatelską wyrażoną frekwencją w wyborach samorządowych można ocenić jako dobrą.

Podsumowanie

Ocena wymiaru społecznego w gminie Darłowo uwzględnia różne aspekty i dynamikę zmian, jakie zaszły w latach 2018-2023, co pozwala określić zarówno pozytywne jak i niekorzystne zjawiska i trendy. Obserwowane zmiany demograficzne w latach 2023-2035 wskazują na negatywne tendencje w zakresie: depopulacji i starzenia się społeczności lokalnej gminy Darłowo. Są one częściowo zgodne z szerzej obserwowanymi zmianami w województwie zachodniopomorskim i powiecie sławieńskim, a także kraju. Główne wyzwania to spadek liczby ludności w wieku produkcyjnym, przedprodukcyjnym oraz rosnąca liczba osób w wieku poprodukcyjnym. Pozytywnym elementem jest odnotowany napływ ludności. Prognozowane zmiany w liczebności i strukturze populacji do 2035 r. i 2060 r., wskazujące na pogłębiające się procesy depopulacyjne i starzenia się społeczności, będą generowały poważne wyzwania rozwojowe dla gminy Darłowo. Z tego względu będą wymagały elastycznego podejścia do zarządzania lokalnym rozwojem. Kluczowe może stać się łączenie działań mających na celu wzmacnianie atrakcyjności osiedleńczej gminy sprzyjającej zarówno wiązaniu interesów życiowych z miejscem zamieszkania jak i napływowi nowych mieszkańców z zwiększaniem atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej gminy m.in. poprzez kreowanie środowiska przyjaznego rodzinom, wspieranie rozwoju infrastruktury, dostępności usług publicznych i rynkowych oraz mieszkań, oddziaływanie na poprawę atrakcyjności lokalnego rynku pracy. Wzrost liczby seniorów może istotnie zdeterminować z jednej strony dostosowanie polityki społecznej i zdrowotnej, a z drugiej otworzyć nowe możliwości rozwoju turystyki prozdrowotnej. Potrzebne mogą być także działania w zakresie optymalizacji gminnej infrastruktury i usług publicznych, aby skutecznie zarządzać mniejszą, ale bardziej zróżnicowaną populacją. Gmina Darłowo zapewnia dobry dostęp do większości usług publicznych w wymiarze społecznym. Bardzo dobrą dostępnością charakteryzuje się obszar edukacji pod względem liczby i jakości usług w placówkach edukacyjnych i wychowawczych. W zakresie bezpieczeństwa w gminie Darłowo nastąpiła generalnie poprawa wyrażona ogólnym spadkiem poziomu przestępczości.

Sytuacja materialna i warunki mieszkaniowe w gminie uległy poprawie, ale dostępność mieszkań jest nadal wyzwaniem, szczególnie dla osób młodych – głównie z uwagi na dominujące budownictwo jednorodzinne i jego koszty oraz wzrost cen mieszkań na rynku wtórnym. Aktywność i integracja społeczna są na dobrym poziomie w gminie. Zasoby i przestrzenne rozmieszczenie bibliotek, świetlic

²⁴ Urząd Gminy Darłowo, https://archiwum.gminadarlowo.pl/?id=2&id_news=2657; T. Turczyn, Ostateczna frekwencja w wyborach samorządowych 2024 - powiat sławieński i region, <https://slawno.naszemiasto.pl/ostateczna-frekwencja-w-wyborach-samorzadowych-2024-powiat/ar/c1-9670833>.

środowiskowych i organizacji są dostępne dla mieszkańców gminy Darłowo, sprzyjają rozwojowi ich aktywności obywatelskiej i integracji społecznej. Różnorodność organizacji pod względem celów ich działania, obejmujących kulturę, edukację, turystykę, ratownictwo, sport i rekreację tworzy znaczące możliwości dla społecznej aktywności i integracji. Wyzwaniem jest słaba dostępność do usług zdrowotnych, na terenie gminy nie działa żaden POZ, w Dąbkach są dostępne 2 punkty apteczne. Mieszkańcy gminy Darłowo korzystają z usług zdrowotnych na terenie najbliższej zlokalizowanych miast: Darłowo i Sławno.

2.1 DIAGNOZA W SFERZE GOSPODARCZEJ

2.1.1 Determinanty rozwoju gospodarczego gminy Darłowo

Ogólny profil gospodarki

Wiodącą funkcją gospodarczą gminy Darłowo według klasyfikacji P. Śleszyńskiego i T. Komornickiego²⁵ to **turystyka**, w ramach typu funkcjonalnego gmin o innych rozwiniętych funkcjach pozarolniczych. Do typu tego należy ok. 9% gmin w Polsce. Cechują się one znaczną liczbą miejsc noclegowych i rozwiniętą funkcją rekreacyjną. Uzupełnieniem sektora turystyki jest **rolnictwo**, które ma większe znaczenie dla południowej, bardziej odległej od morza części gminy.

Uwarunkowania gospodarcze wynikające z położenia gminy

Szczególnym wyróżnikiem gminy Darłowo jest jej położenie na wybrzeżu Morza Bałtyckiego. Długość linii brzegowej w gminie wynosi około 23 kilometry. Na całym tym odcinku ciągną się szerokie, piaszczyste plaże – największa atrakcja turystyczna gminy Darłowo. Znajdują się tu także dwa jeziora przymorskie (Kopań i Bukowo), oddzielone od morza wąskimi mierzejami. Jeziora te tworzą potencjał rozwoju turystyki aktywnej, wykorzystany np. w Dąbkach. Pozostała, położona na nadmorskiej równinie część gminy ma charakter rolniczy, ze znacznym odsetkiem lasów. Przez gminę przepływają rzeki: Wieprza i jej dopływ Grabowa, które są popularnymi szlakami kajakowymi. Specyficznym zasobem lokalnym, wpływającym na możliwości rozwoju gospodarczego, są zasoby borowin oraz nadmorski mikroklimat, które przyczyniły się do powstania w gminie Darłowo uzdrowiska Dąbki.

Znaczna część gminy leży na obszarach o ograniczonych możliwościach rozwojowych. Wynika to z funkcjonowania w okolicy Żukowa Morskiego poligonu wojskowego o strategicznym znaczeniu dla obronności kraju (poligon morski, lotnisko wojskowe), co podkreśla funkcję militarną gminy Darłowo.

Z uwagi na ochronę przyrody znaczne ograniczenia nałożone są na obszary przymorskie, szczególnie Mierzeję Dąbkowicką i mierzeję przy Jeziorze Kopań. Jeziora przymorskie podlegają ochronie jako wrażliwe ekosystemy wodno-błotne. Jednocześnie nisko położone, nadmorskie tereny gminy oraz dolna część doliny Grabowej i Wieprzy są narażone na zagrożenie powodziowe od strony morza. Ma to wpływ na możliwości rozwoju zabudowy, ograniczając funkcję turystyczną dużej części gminy.

Gmina Darłowo graniczy bezpośrednio z miastem Darłowo. Obie gminy są silnie powiązane funkcjonalnie. Darłowo ma znacznie większe znaczenie dla mieszkańców niż Sławno, które nominalnie jest stolicą powiatu sławieńskiego, do którego należy gmina Darłowo.

Miasto Darłowo jest bezpośrednim zapleczem usługowym gminy Darłowo. Tam zlokalizowana jest istotna część usług niezbędnych mieszkańcom, szczególnie w sektorze handlu (markety spożywcze, drogerie itp.), pozostałych usług (np. warsztaty samochodowe, placówki bankowe, urzędy pocztowe

²⁵ Klasyfikacja funkcjonalna gmin Polski na potrzeby monitoringu planowania przestrzennego, Przegląd Geograficzny, 2016 r.

itp.), zdrowia (przychodnie, apteki) oraz szkoły, w tym ponadpodstawowe. Również urząd gminy Darłowo zlokalizowany jest na terenie miasta Darłowa.

Trendy i zjawiska zewnętrzne wpływające na sytuację gospodarczą gminy

Gospodarka gminy Darłowo jest **silnie uzależniona od turystyki**. Ten sektor usług jest podstawą funkcjonowania większości przedsiębiorstw w gminie, generując znaczną część przychodów mieszkańców oraz tworząc miejsca pracy. Jednocześnie jednak ta forma gospodarki jest silnie sezonowa, co powoduje szereg problemów. Popyt turystyczny ma charakter niestabilny. Wysoki sezon jest krótki i koncentruje się w okresie wakacyjnym (lipiec – połowa sierpnia). W okresie od października do kwietnia ruch turystyczny jest zaś znikomy (poza okresem świąteczno-noworocznym). Na liczbę turystów silnie wpływa również pogoda, gdyż dominującym model turystyki w gminie związany z wakacyjnym wypoczynkiem na plażach Bałtyku nadal określony jest jako 3S (Sea-Sun-Sand, czyli słońce – woda – piasek). Niestabilność popytu na usługi turystyczne jest też związana ze zjawiskami o charakterze globalnym, jak pandemia COVID-19 (lata 2020-2021) czy napięcia geopolityczne. Sezonowość sprawia, że lokalny rynek pracy cechuje się dużymi wahaniami, a duża część podmiotów gospodarczych działa sezonowo tylko przez kilka miesięcy w roku. Znaczna różnica ilości osób przebywających w sezonie (turystów) w stosunku do liczby mieszkańców tworzy też obciążenie dla środowiska (antropopresja) i lokalnych usług komunalnych w zakresie zaopatrzenia w wodę, odbioru ścieków i śmieci. W pasie nadmorskim wzrasta znacząco cena zakupu i najmu nieruchomości, co utrudnia mieszkańcom budowę lub najem domów i mieszkań, wpływając też na rozwój zabudowy pod funkcje turystyczne (apartamenty na wynajem, domy wakacyjne). Wpływ na turystykę mają także zmiany demograficzne i społeczne. Spada liczba dzieci w Polsce, co przekłada się na mniejszą liczbę wyjazdów wakacyjnych. Rośnie równocześnie liczba osób wypoczywających po sezonie (w tym seniorów). Skracą się czasy pobytów na rzecz większej liczby wyjazdów. To z kolei, wraz z ofertą uzdrowiska Dąbki, tworzy możliwości większego zrównoważenia ruchu turystycznego w ciągu roku.

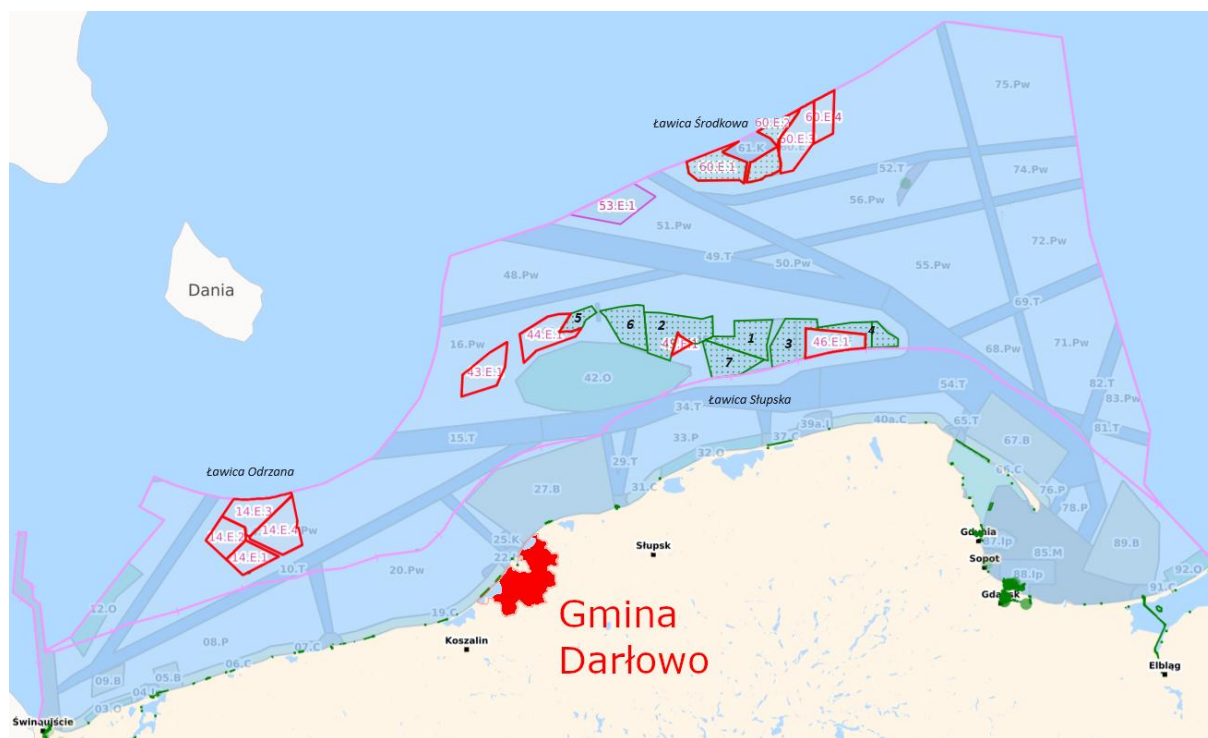
Na perspektywy rozwoju środkowej części wybrzeża Bałtyku, nad którym leży Gmina Darłowo, wpływ mają także zjawiska takie jak zmiany klimatu, transformacja energetyczna i dążenie do zrównoważonego modelu gospodarki UE oraz zmiany geopolityczne. Zmiany klimatu przekładają się na większe ryzyko występowania negatywnych zjawisk jak długotrwałe susze, nawalne opady deszczu i powodzie, podnoszenie się poziomu mórz oraz okresy niestabilnej pogody i zakwity sinic. Dwa ostatnie zjawiska są szczególnie niekorzystne z uwagi na ich wpływ na ruch turystyczny. Potencjalnie pozytywnym trendem w tym zakresie może być tzw. „coolcation” – wyjazdy w miejsca o chłodniejszym klimacie niż tradycyjne kierunki turystyczne np. Egipt czy inne kraje basenu Morza Śródziemnego.

Region Pomorza Środkowego ma szczególne znaczenie gospodarcze dla Polski w związku z procesami transformacji energetycznej. Na Bałtyku powstają farmy wiatrowe, które generować będą one 11 GW mocy.²⁶ Powoduje to rozwój sieci elektroenergetycznej, baz offshore i infrastruktury komunikacyjnej. Rośnie przy tym znaczenie mniejszych portów bałtyckich, jak Łeba, Ustka czy Darłowo. Bezpośrednio w okolicach gminy Darłowo morskie farmy wiatrowe nie powstaną z uwagi na poligony wojskowe (co jest korzystne z uwagi na funkcję turystyczną). Również z uwagi na sytuację geopolityczną, szczególnie

²⁶ Program Rozwoju Farm Wiatrowych do 2040 r.

od czasu wybuchu wojny w Ukrainie i zwiększonego zagrożenia ze strony Rosji, rola portów i wybrzeża Bałtyku staje się coraz ważniejsza militarnie. Przekłada się to na powstawanie nowych instalacji wojskowych i jednostek, co z jednej strony stwarza zagrożenie ataku w przypadku wojny, ale w czasach pokoju tworzy nowe miejsca pracy i zapewnia rozwój gospodarczy obszaru.

Rysunek 4: Położenie Gminy Darłowo na tle planowanych morskich farm wiatrowych na Bałtyku

Źródło: opracowanie własne na podstawie Programu Rozwoju Morskich Farm Wiatrowych.

Podstawowe wskaźniki gospodarcze gminy Darłowo

Dla rozwoju gospodarczego kluczowe są zarówno zasoby własne (wewnętrzne) gminy, jak i jej zdolność do przyciągania kapitału zewnętrznego. Tworzy to przestrzeń dla funkcjonowania przedsiębiorstw i sprzyja aktywności gospodarczej mieszkańców. Celem diagnozy wymiaru gospodarczego gminy Darłowo jest uchwycenie specyfiki gospodarczej gminy i jej wpływu na pozostałe wymiary – środowiskowy i społeczny.

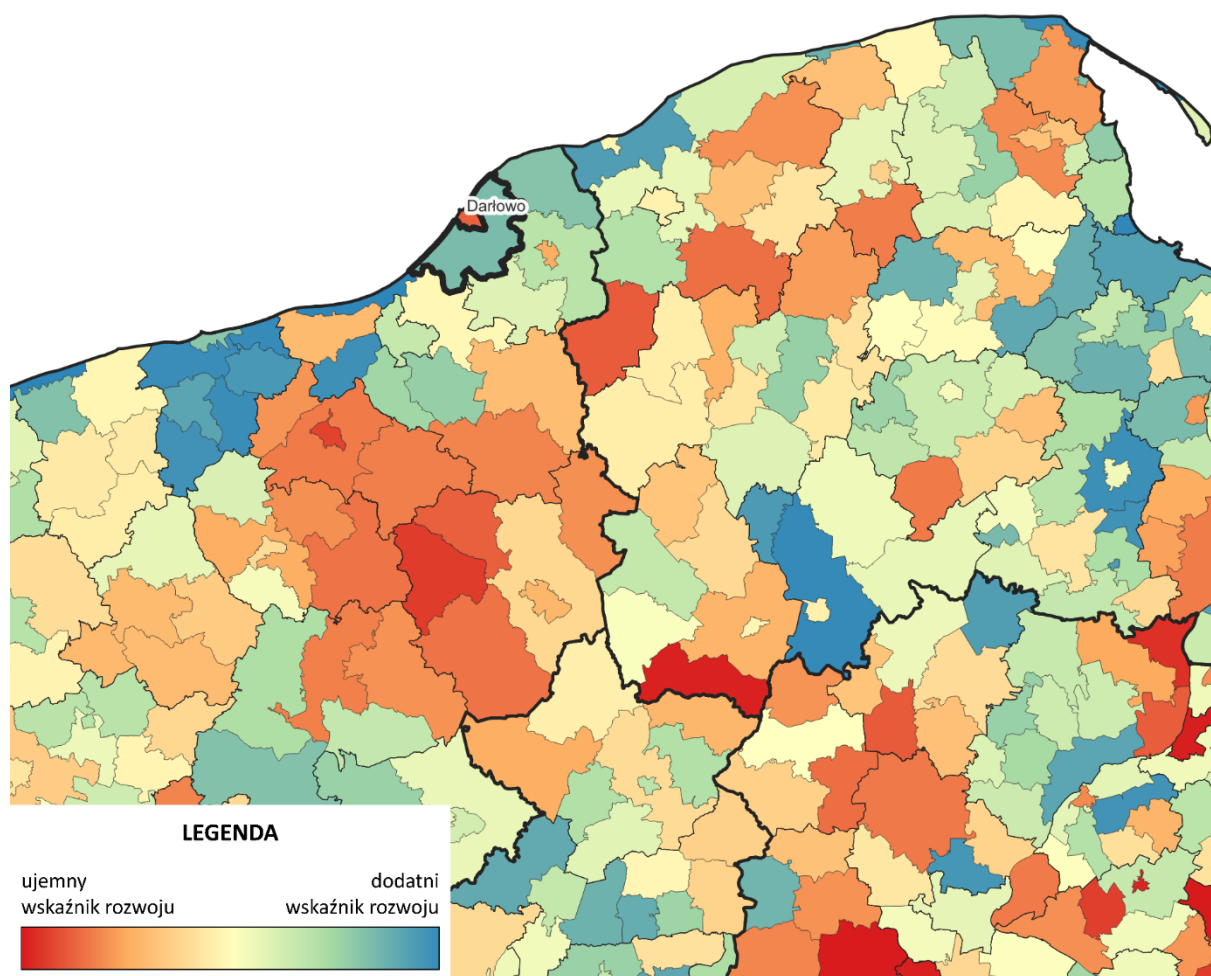
W celu określenia stanu i dynamiki zmian w wymiarze gospodarczym dla gminy Darłowo posłużono się **syntetycznym wskaźnikiem rozwoju dla wymiaru gospodarczego**. Wskaźnik ten jest średnią arytmetyczną 12 wskaźników diagnostycznych rozwoju gospodarczego dla gminy, ujętych w cztery kluczowe obszary, również określone przez syntetyczne wskaźniki cząstkowe:

- potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki;
- dynamika rynku pracy i kwalifikacje siły roboczej;
- sytuacja materialna mieszkańców;
- stan finansów lokalnych (warunkujący zdolność finansowania rozwoju).

Wskaźniki te zostały wyznaczone w oparciu o dane z Monitora Rozwoju Lokalnego (www.monitorrozwoju.pl). Jest to narzędzie analityczne opracowane przez Związek Miast Polskich, stosowane w diagnozowaniu sytuacji samorządów lokalnych.

Syntetyczny wskaźnik Monitora Rozwoju Lokalnego dla wymiaru gospodarczego gminy Darłowo w 2023 r. WYNOŚI 0,39. Dodatnia wartość tego wskaźnika oznacza, że sytuacja gospodarcza gminy Darłowo jest korzystniejsza niż sytuacja gospodarcza referencyjnej grupy podobnych gmin w Polsce. Jednocześnie wartość ta jest dodatnia nieprzerwanie od 2016 r. co oznacza, że jest to trend długotrwały, którego nie zakłóciła poważniej nawet pandemia COVID-19 w latach 2020-2021.

Rysunek 5: Wskaźnik Rozwoju Gminy Darłowo w wymiarze gospodarczym w 2023 r. na tle regionu

Źródło: opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego.

Analiza składowych czynników tego wskaźnika pokazuje, że szczególne znaczenie dla pozytywnej syntetycznej oceny wymiaru gospodarczego gminy Darłowo ma **stan finansów lokalnych**. W tym zakresie gmina zdecydowanie (pozytywnie) wyróżnia się na tle samorządów referencyjnych w Polsce.

Pozostałe wskaźniki nie odbiegają znacząco od normy, choć widoczne jest ogólne pogarszanie się od kilku lat wartości wskaźnika potencjału i konkurencyjności lokalnej gospodarki oraz duże fluktuacje wskaźnika określającego stan rynku pracy i kwalifikacji siły roboczej.

Tabela 11: Wskaźniki wymiaru gospodarczego dla gminy Darłowo w latach 2014-2023

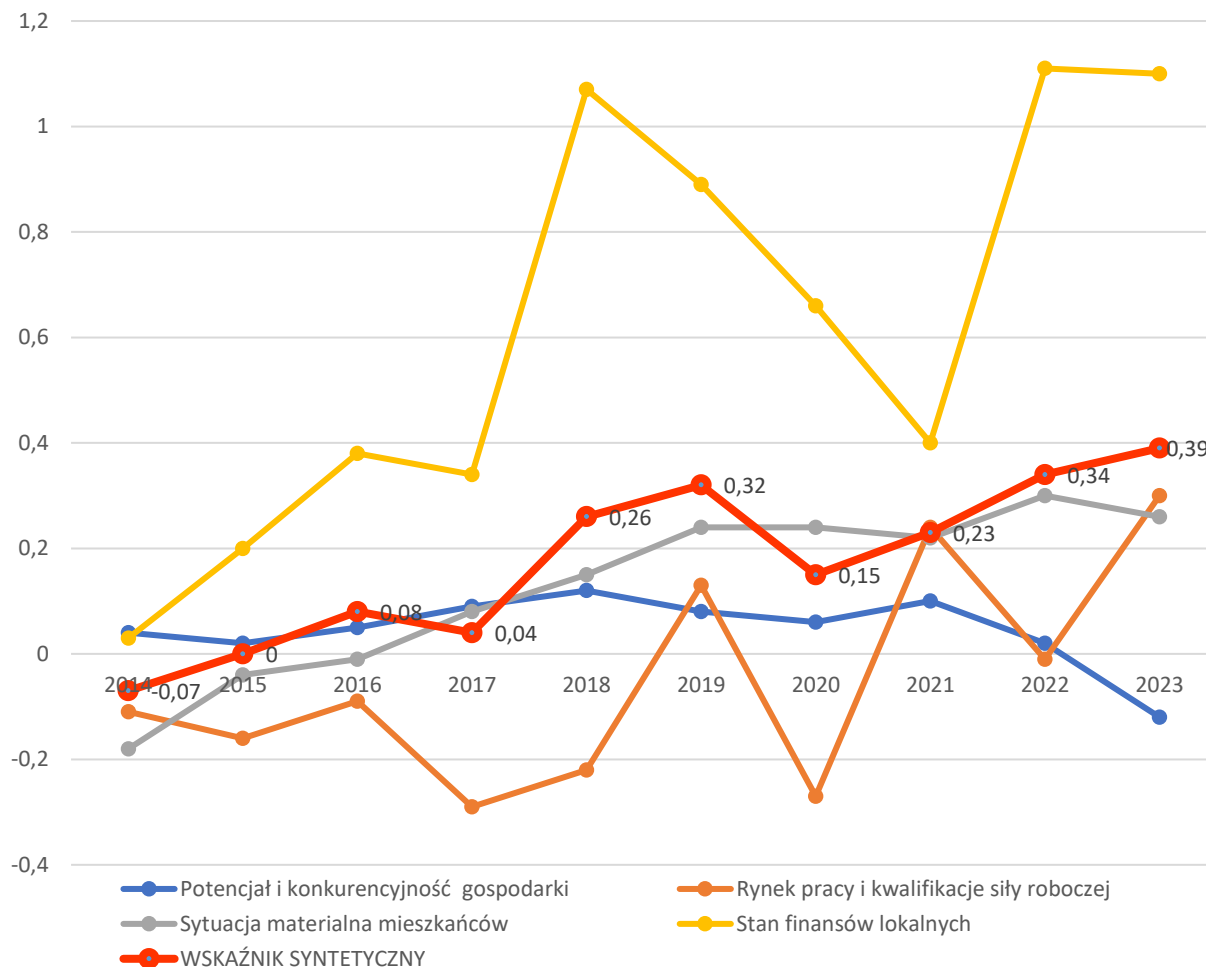
Rok	Potencjał i konkurencyjność gospodarki	Rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej	Sytuacja materialna mieszkańców	Stan finansów lokalnych	WSKAŹNIK SYNTETYCZNY
2014	0,04	-0,11	-0,18	0,03	-0,07
2015	0,02	-0,16	-0,04	0,2	0
2016	0,05	-0,09	-0,01	0,38	0,08
2017	0,09	-0,29	0,08	0,34	0,04
2018	0,12	-0,22	0,15	1,07	0,26
2019	0,08	0,13	0,24	0,89	0,32
2020	0,06	-0,27	0,24	0,66	0,15
2021	0,1	0,24	0,22	0,4	0,23
2022	0,02	-0,01	0,3	1,11	0,34
2023	-0,12	0,3	0,26	1,1	0,39

Źródło: opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego,
<https://gminy.monitorrozwoju.pl/>.

Wskaźnik: Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki

Wskaźnik ten w ostatnich latach przybierał wartości bliskie średniej w grupie referencyjnej, w przedziale od +0,12 do -0,12. Jednak widoczna jest stała tendencja spadkowa, co wskazuje na **długoterminowe obniżanie się konkurencyjności lokalnej gospodarki**. Jest to bardzo niepokojący trend, który może wskazywać na strukturalne problemy lokalnej gospodarki i brak tzw. „motorów rozwoju”. W perspektywie zjawisko to przekładać się może na zmniejszenie poziomu inwestycji, innowacji oraz trudności w adaptacji do zmieniających się warunków rynkowych. Stały spadek wartości tego wskaźnika wskazuje na potrzebę zwiększenia innowacyjności, dywersyfikacji oferty oraz wzmocnienia lokalnych przedsiębiorstw w obliczu rosnącej konkurencji i zmian w otoczeniu rynkowym.

Rysunek 6: Dynamika wskaźników wymiaru gospodarczego dla gminy Darłowo w latach 2014-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego,
<https://gminy.monitorrozwoju.pl/>.

Wskaźnik: Rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej

Wartość wskaźnika syntetycznego dla rynku pracy oraz kwalifikacji siły roboczej zmieniała się dynamicznie w przeszłości. W latach 2018-2023 wskaźnik ten wykazywał on znaczne fluktuacje, w przedziale od -0,22 do +0,30.

Wpływ na to miała z pewnością pandemia COVID-19, która zdestabilizowała lokalny rynek pracy w latach 2020-2021. Widoczny jest jednak powolny trend rosnący dla tego wskaźnika, który przed 2018 r. był trwale ujemny, a po 2021 r. przybiera on wartości dodatnie lub bliskie zera.

Fluktuacje te wskazują na zmienną dynamikę i niestabilność zatrudnienia oraz konieczność kontynuowania działań na rzecz podnoszenia kwalifikacji zawodowych mieszkańców. Stanowią też przesłankę do podjęcia działań na rzecz dywersyfikacji miejsc pracy, gdyż gmina jest silnie uzależniona od turystyki, będącej niestabilnym źródłem dochodów.

Wskaźnik: Sytuacja materialna mieszkańców

Analiza wartości wskaźnika syntetycznego wskazuje, że w ostatnich latach sytuacja materialna mieszkańców gminy Darłowo ulega stałej poprawie. Od 2018 r. poziom życia mieszkańców gminy wzrósł powyżej przeciętnej, następnie w ciągu dwóch lat (2018-2019) wzrósł znacząco, by od tego czasu utrzymywać się na wysokim poziomie (wartości 0,22-0,30).

Oznacza to, że w przypadku gminy Darłowo zjawiska takie, jak obniżenie dochodów gospodarstw domowych, wzrost poziomu bezrobocia lub rosnące koszty życia nie są aż takim dużym problemem, jak w podobnych gminach w Polsce. Nie podważa to oczywiście potrzeby realizacji kompleksowych programów socjalnych oraz finansowego wsparcia dla najbardziej narażonych grup społecznych, choć nie muszą one traktowane priorytetowo w porównaniu np. do konkurencyjności gospodarki.

Interwencje powinny być ukierunkowane na poprawę warunków materialnych i zapobieganie dalszemu pogłębianiu się trudności ekonomicznych zwłaszcza w odniesieniu do najuboższych i najbardziej potrzebujących mieszkańców gminy, jak też zapobieganiu negatywnym zjawiskom jak depopulacja i bariera cen nieruchomości w strefie przymorskiej, związana z budownictwem na wynajem oraz kupowaniem „drugich domów” przez osoby spoza gminy.

Wskaźnik: Stan finansów lokalnych

Stan finansów lokalnych, mierzony zdolnością do finansowania rozwoju, lokuje gminę na bardzo dobrej pozycji w grupie referencyjnej. Pomimo znacznych fluktuacji w przeszłości wskaźnik stan finansów gminy w latach 2022-2023 wynosi 1,1-1,11, co jest bardzo wysoką wartością.

Wpływ na to mogą mieć np. wysokie wpływy z podatków od nieruchomości, wpływy z dotacji oraz efektywne zarządzanie finansami lokalnymi. Gmina Darłowo to samorząd o dobrej kondycji budżetowej i dysponujący znacznymi środkami własnymi, które w dużej części mogą być przeznaczone na inwestycje infrastrukturalne i przedsięwzięcia społeczne, podnoszące jakość życia mieszkańców.

2.1.2 Profil gospodarki w gminie Darłowo**Lokalna aktywność gospodarcza i jej zmiany**

Analiza struktury podmiotów gospodarczych w gminie Darłowo na podstawie rejestru REGON w latach 2018-2023 wskazuje na zróżnicowany charakter lokalnej gospodarki oraz ogólny wzrost liczby przedsiębiorstw, działających na terenie gminy, we wszystkich sekcjach działalności gospodarczej wg klasyfikacji PKD 2007.

W 2023 r. liczba podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON wynosiła niemal 1000 podmiotów, co oznacza wzrost o ponad 20% w odniesieniu do roku 2018. Jednocześnie w okresie tym co roku liczba nowo zarejestrowanych podmiotów przekraczała liczbę podmiotów wyrejestrowanych, również w okresie pandemii COVID-19, co pokazuje znaczną odporność lokalnej gospodarki na czynniki zewnętrzne i jednocześnie dużą aktywność mieszkańców w zakresie przedsiębiorczości.

Tabela 12: Liczba i dynamika zmian liczby przedsiębiorstw w gminie Darłowo w latach 2018-2023

Wskaźnik	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Zmiana 2018/2023 [%]
Podmioty gospodarcze w rejestrze REGON	828	831	870	933	960	999	20,65%
Bilans rejestracji / wyrejestrowań w/z rejestru REGON	50	66	32	67	29	37	-
Liczba podmiotów zatrudniających 1- 9 os.	801	805	842	904	931	970	21,10%
Liczba podmiotów zatrudniających 10 - 49 os.	23	23	25	26	26	26	13,04%
Liczba podmiotów zatrudniających 50 - 249 os.	4	3	3	3	3	3	-25,00%
Liczba podmiotów zatrudniających 250 os. i więcej	0	0	0	0	0	0	0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego,
<https://gminy.monitorrozwoju.pl/>.

Tabela 13: Liczba i dynamika zmian liczby przedsiębiorstw wg PKD w gminie Darłowo w latach 2018-2023

Wskaźnik [PKD 2007]	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Zmiana 2018/2023 [%]
Liczba podmiotów gospodarczych: sekcja „pozostałe usługi”	353	324	341	378	385	412	16,71%
Liczba podmiotów gospodarczych: sekcja F - budownictwo	138	153	169	172	182	187	35,51%
Liczba podmiotów gospodarczych: sekcja G - handel i naprawy	153	157	155	164	171	167	9,15%
Liczba podmiotów gospodarczych: sekcja C - przetwórstwo przemysł.	47	48	53	55	54	58	23,40%
Liczba podmiotów gospodarczych: sekcja T - transport i gosp. magazyn.	37	38	37	41	46	45	21,62%
Liczba podmiotów gospodarczych: sekcja Q - zdrowie i pomoc społ.	30	31	35	37	34	32	6,67%
Liczba podmiotów gospodarczych: sekcja M - działalność profesjonalna	20	24	22	23	22	24	20,00%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego,
<https://gminy.monitorrozwoju.pl/>.

Jednocześnie ponad 97% podmiotów w rejestrze REGON to mikroprzedsiębiorcy, zatrudniający do 9 pracowników. W dużej części są to osoby samozatrudnione, działające w branży turystycznej.

Liczba większych podmiotów gospodarczych w gminie jest stabilna i wynosi odpowiednio 26 małych przedsiębiorców (zatrudniających od 10 do 49 osób) i 3 średnich przedsiębiorców (zatrudniających od 50 do 249 osób). Brak jest podmiotów zatrudniających powyżej 250 osób (dużych przedsiębiorców). Liczba małych i średnich przedsiębiorców w ostatnich latach nie uległa większym zmianom.

Najwięksi pracodawcy w gminie Darłowo to:

- Atlantic Sp. z o.o. Zakład przetwórstwa ryb, Kowalewice
- Babord Vap Sp. z o.o., Rusko.
- Interferie Argentyt Dąbki, Dąbki.

Podział podmiotów według rodzaju prowadzonej działalności w 2023 r. przedstawia się następująco:

- 41,2% (412 podmiotów) zaliczono do pozostałych form działalności. Są to głównie podmioty działające w sektorze usług turystycznych (noclegi, gastronomia, usługi dla turystów).
- 18,7% (187 podmiotów) zidentyfikowano jako działalność związaną z przemysłem i budownictwem. W większości są to osoby samozatrudnione, będące podwykonawcami większych podmiotów gospodarczych lub działający na własny rachunek.
- 16,72% (167 podmiotów) działa w sektorze związanym z handlem hurtowym oraz detalicznym i naprawami. Klientami tej grupy przedsiębiorców są lokalni mieszkańcy oraz turyści (np. sprzedaż pamiątek, sklepiki wiejskie, warsztaty samochodowe itp.).
- 5,8% (58 podmiotów) działa w sektorze przetwórstwa przemysłowego.
- 4,5% (45 podmiotów) działa w sektorze transportu, logistyki i usług magazynowych.
- 3,2% (32 podmioty) działają w sektorze usług zdrowotnych i pomocy społecznej.
- 2,4% (24 podmioty) zaliczają się do sektora usług kreatywnych.
- W pozostałych branżach gospodarki działają 74 podmioty (7,4% przedsiębiorców).

Gospodarka gminy Darłowo charakteryzuje się więc dominującym udziałem mikroprzedsiębiorstw, dynamicznym wzrostem liczby nowych podmiotów gospodarczych oraz zróżnicowaną strukturą sektorową. Bardzo duża jest liczba przedsiębiorców w stosunku do liczby aktywnych zawodowo mieszkańców gminy. Z jednej strony podkreśla to przedsiębiorczy charakter mieszkańców, ale z drugiej wskazuje na typowe dla Polski rozproszenie kapitału w gospodarce, co w dłuższym horyzoncie czasowym przekłada się na ograniczoną konkurencyjność i rentowność lokalnych przedsiębiorców.

Dominacja sektora usług (szczególnie turystycznych) oraz znaczący udział budownictwa i handlu, przy jednoczesnym zachowaniu roli tradycyjnych gałęzi gospodarki takich jak rolnictwo podkreśla potencjał rozwojowy obszaru oraz jego zdolność do adaptacji wobec zmieniających się warunków ekonomicznych. Wskazuje jednocześnie przy tym dużą wrażliwość lokalnych przedsiębiorców na wahania popytu turystycznego oraz koniunktury gospodarczej, jak też duży wpływ polityki fiskalnej, ubezpieczeniowej i zdrowotnej państwa na ich rentowność.

Turystyka: dominująca branża gminy Darłowo

Gmina Darłowo wyróżnia się wybitnymi walorami turystycznymi. Najważniejszymi są jej nadmorskie położenie oraz funkcjonowanie uzdrowiska Dąbki. Poza pasem nadmorskim, potencjał turystyczny związany jest ze szlakami kajakowymi Wieprzy i Grabowej oraz rozległym kompleksem leśnym tzw. „Puszczy Sławieńskiej”.

Przez teren gminy przebiega międzynarodowa trasa rowerowa EuroVelo 10 (Velo Baltica), biegnąca dookoła Morza Bałtyckiego. Posiada ona dobrą nawierzchnię i w większości jest wydzielona z ruchu samochodowego. Odcinek na mierzei Jeziora Kopań jest jednym z najładniejszych fragmentów całej trasy na polskim wybrzeżu Bałtyku. Na Wieprzy oraz Grabowej organizowane są spływy kajakowe. Jednak na terenie gminy Darłowo szlaki kajakowe nie są wyposażone w infrastrukturę kajakową w postaci przystani lub miejsc etapowych.

Także pobliskie miasto Darłowo stanowi cel wyjazdów turystycznych z uwagi na zabytki (w szczególności Zamek Książąt Pomorskich) oraz zachowany średniowieczny układ urbanistyczny. Atrakcją jest też leżący w ujściu rzek Wieprzy i Grabowej port w DarłóWKu.

Potencjał ten przekłada się na duże znaczenie turystyki, jako kluczowego źródła dochodów znacznej części mieszkańców gminy Darłowo.

Fot. 1: Trasa rowerowa EuroVelo 10 (Velo Baltica) w okolicach Jeziora Kopań

Źródło: Oficjalny serwis turystyczny Województwa Zachodniopomorskiego, www.rowery.wzp.pl.

Tabela 14: Liczba przedsiębiorstw i dynamika jej zmian w gminie Darłowo w latach 2018-2023

Wskaźnik [PKD 2007]	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Zmiana 2018/2023 [%]
Obiekty turystyczne ogółem (lipiec) [szt.]	51	64	61	59	65	67	31,37%
Miejsca noclegowe ogółem (lipiec) [szt.]	5 891	6 723	5 751	6 303	6 456	6 605	12,12%
Miejsca noclegowe całoroczne (lipiec) [szt.]	2 215	2 199	1 720	2 203	2 132	2 379	7,40%
Udzielone noclegi turystom zagranicznym [osobodni]	29 097	43 165	23 328	21 178	34 073	32 718	12,44%
Powierzchnia nowo oddanych obiektów hotelowych [m ²]	0	998	6431	0	1061	544	-
Powierzchnia nowo oddanych budynków zakwat. turyst. [m ²]	4 212	4 859	4 543	3 810	4 891	4 864	-
Miejsca noclegowe w uzdrowisku Dąbki [szt.]	4 080	4 220	8 359	11 658	12 093	12 231	199,78%
Liczba obiektów noclegowych w ewidencji gminnej [szt.]	119	121	257	452	484	507	326,05%
Wpływy z opłaty uzdrowiskowej [tys. zł] ²⁷	2 238,3	2 438,9	1 372,7	2 507,5	2 908,0	2 863,8	27,95%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego, danych GUS BDL, <https://stat.gov.pl> i informacji przekazanych przez Gminę Darłowo.

Oficjalne dane statystyczne wg GUS za 2023 r. wskazują na funkcjonowanie w gminie łącznie 67 obiektów turystycznych, w tym 2 hoteli, dysponujących łącznie ponad 6 600 miejscami noclegowymi.

W gminnej ewidencji obiektów noclegowych w 2023 r. znajdowało się łącznie 507 obiektów. Liczba ta znacznie wzrosła od 2018 r., w którym wynosiła 119 obiektów (326%). Rosnącego trendu nie zahamowała w dłuższej perspektywie pandemia COVID-19.

Zidentyfikować można również w gminie stały wzrost oddawanych obiektów pod wynajem dla turystów. W latach 2018-2023 było to ponad 27 tys. m² budynków zakwaterowania turystycznego oraz ponad 9 tys. m² powierzchni nowych obiektów hotelowych zgodnie z danymi GUS z 2023 r.

²⁷ Kwota dotacji, otrzymanej przez Gminę Darłowo z budżetu państwa jako równowartość rekompensaty zebranej opłaty uzdrowiskowej w poszczególnych latach (2018-2023)

Wielkość bazy noclegowej przekłada się na ponad 32 000 noclegów udzielonych turystom zagranicznym zgodnie z danymi GUS za 2023 r., oraz znacznie większą liczbę turystów krajowych, przebywających w gminie.

Z danych dotyczących wysokości opłaty uzdrowskiej pobieranej przez gminę oszacować można, że liczba udzielonych noclegów tylko w uzdrowisku Dąbki wynosiła w latach 2018-2019 od 665 do 696 tys. rocznie, by w 2020 r. wg GUS podczas pandemii COVID-19 spaść do 392 tys. Po pandemii liczba ta wzrosła ponownie znacząco i w 2023 r., również wg danych GUS, osiągnęła 818 tys. noclegów. Przeciętne obłożenie bazy noclegowej w uzdrowisku wyniosło 18-19% w latach 2022-2023 (przed pandemią obłożenie sięgało nawet 44-45%). W tym czasie znacząco wzrosła liczba miejsc noclegowych w uzdrowisku, zgodnie z danymi GUS z 4 080 miejsc w 2018 r. do 12 231 miejsc w 2023 r. Pokazuje to znaczny potencjał uzdrowiska jako czynnika generującego całorocznie ruch turystyczny w gminie.

W kreowanie turystycznego wizerunku gminy zaangażowany jest samorząd Gminy Darłowo przy współpracy z DARLOT oraz Stowarzyszeniem Przyjaciół Uzdrawiska Dąbki. Corocznie organizowany jest Nadmorski Bieg Uzdrawiskowy, Święto Ryby oraz festyny w Wiciu.

Uzdrowisko Dąbki

Miejscowość Dąbki uzyskała status uzdrowiska na mocy Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 września 2007 r. Obszar uzdrowiska obejmuje sołectwa: Dąbki, Bobolin, Żukowo Morskie, Bukowo Morskie i Porzecze. W ramach uzdrowiska wyznaczono trzy strefy ochrony uzdrowskiej:

- strefa "A": centralna część uzdrowiska, gdzie znajdują się zakłady lecznictwa uzdrowskiego
- strefa "B": przeznaczona na obiekty usługowe, turystyczne oraz budownictwo mieszkaniowe.
- strefa "C": Obszar wpływający na zachowanie walorów krajobrazowych i ochronę surowców leczniczych

Uzdrowisko Dąbki, położone na terenie gminy Darłowo, jest zarządzane przez Radę Gminy Darłowo. Na mocy Uchwały Nr XII/143/2007 z dnia 16 listopada 2007 r., Rada Gminy ustanowiła statut uzdrowiska, określając jego granice, strefy ochrony uzdrowskiej oraz profile lecznicze. Uzdrowisko prowadzi działalność leczniczą i rehabilitacyjną skierowaną zarówno do dzieci, jak i osób dorosłych. Główne specjalizacje lecznicze obejmują:

- choroby ortopedyczno-urazowe
- choroby reumatyczne
- choroby kardiologiczne i nadciśnienie
- choroby górnych i dolnych dróg oddechowych
- choroby endokrynologiczne

W terapii wykorzystywane są lokalne surowce naturalne, zwłaszcza borowina ze złoża „Porzecze”, oraz specyficzny mikroklimat nadmorski. Do najczęściej stosowanych zabiegów należą: hydroterapia, fizykoterapia, kinezyterapia oraz inhalacje. Na obszarze uzdrowiska działa pięć obiektów sanatoryjnych (Argentyt, Polonez, Dukat Medical SPA, Susmed, Centrum Medyczne HCP), które zapewnia całoroczne pobyty rehabilitacyjne oraz szeroką ofertę zabiegów leczniczych dla różnych grup wiekowych.

Dzięki atrakcyjnej lokalizacji pomiędzy Bałtykiem a jeziorem Bukowo, Dąbki oferują również rozbudowaną infrastrukturę rekreacyjną, w tym ścieżki rowerowe, promenady spacerowe i ośrodek sportów wodnych nad Jeziorem Bukowo. Sprzyja to aktywnemu wypoczynkowi oraz wspiera proces leczenia i rehabilitacji.

Rolnictwo i jego znaczenie dla lokalnej gospodarki

Gmina wiejska Darłowo posiada korzystne warunki glebowe i klimatyczne dla rozwoju rolnictwa, z dominacją średniej wielkości gospodarstw rodzinnych. Czynniki takie jak jakość gleb, struktura upraw, historia związana z Państwowymi Gospodarstwami Rolnymi (PGR) oraz warunki klimatyczne odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu lokalnego rolnictwa.

Potencjał rolniczej przestrzeni produkcyjnej wynikający z warunków naturalnych obrazuje wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej²⁸. Największy wpływ na wartości tego wskaźnika ma jakość i przydatność rolniczych gleb, następnie agroklimat, stosunki wodne gleb oraz rzeźba terenu. Bonitację rzeźby terenu powiatu sławieńskiego, wg IUNG Puławy, oceniono jako średnio korzystną dla rolnictwa, a kompleks przydatności rolniczej jako pszenno dobry.

Na terenie gminy dominują gleby brunatne oraz bielcowe, powstałe na utworach wodnolodowcowych i lodowcowych. W zachodnio-środkowej części gminy przeważają gleby bielcowe, natomiast w pozostałych rejonach gleby brunatne. Gleby te należą do IV klasy bonitacyjnej, bez zanieczyszczeń metalami ciężkimi - stwierdzono średnią zawartość siarki i niski stopień zanieczyszczenia gleb WWA. Poziom kwasowości gleb w powiecie kształtuje się w przedziale od 2,6 – 8,9, średnio 5,5 pH. Na ich zróżnicowany odczyn wpływa w istotnym stopniu sposób ich użytkowania i budowy podłoża geologicznego.

Gmina leży w strefie klimatu środkowo-nadmorskiego, charakteryzującego się dużą zmiennością pogodową. Średnia roczna temperatura wynosi od 7°C do 8°C, przy średniej temperaturze lipca od 16°C do 17°C i stycznia od -2°C do -1°C. Roczna suma opadów kształtuje się w przedziale 650–750 mm, co jest jednym z najwyższych wyników na Pomorzu. Przeważają wiatry z kierunków południowych i zachodnich. Warunki te sprzyjają uprawom odpornym na chłodniejsze temperatury i wilgotność.

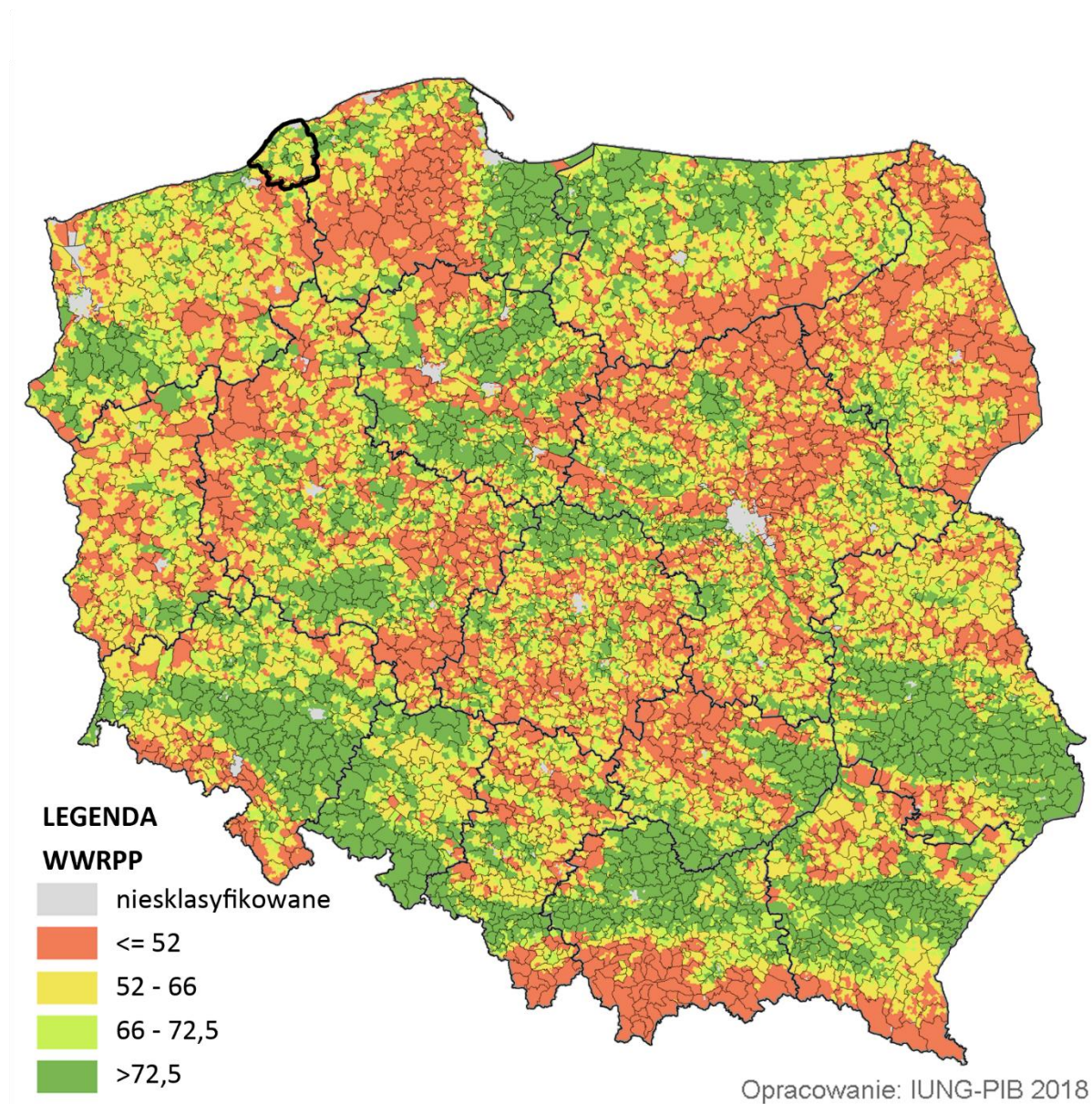
Rolnictwo w gminie opiera się głównie na indywidualnych gospodarstwach rodzinnych o średniej wielkości 10–15 ha. W uprawach dominują zboża, takie jak pszenica i jęczmień, a także rośliny okopowe, w tym ziemniaki. W niektórych rejonach prowadzi się również hodowlę bydła mlecznego oraz trzody chlewnej. W przeszłości na terenie gminy funkcjonowały Państwowe Gospodarstwa Rolne (PGR). Po ich likwidacji wiele z tych terenów zostało przejętych przez nowych właścicieli, którzy prowadzą różnorodną działalność gospodarczą, głównie związaną z rolnictwem. Transformacja ta wpłynęła na zmianę struktury własnościowej oraz modernizację gospodarstw rolnych.

W ostatnich latach wzrasta zainteresowanie ekologicznymi metodami uprawy, co może przyczynić się do rozwoju lokalnych produktów ekologicznych. W regionie rozwija się również drobne przetwórstwo rolne, które obejmuje produkcję lokalnych wyrobów spożywczych oraz rzemiosło. Wzrost znaczenia

²⁸ Wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej (WWRPP), <http://onw.iung.pulawy.pl/specyficzne/wwrpp>; Raport diagnostyczny Portret Partnerstwa powiatu sławieńskiego Instrument ZIT.

nowoczesnych technologii oraz wykorzystanie programów wsparcia finansowego sprzyja rozwojowi sektora.

Rysunek 7: Wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej (WWRPP) w powiecie sławieńskim na tle kraju

Źródło: Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa - Państwowy Instytut Badawczy 2018; Raport diagnostyczny Portret Partnerstwa powiatu sławieńskiego Instrument ZIT.

Odnawialne źródła energii

W gminie Darłowo znajduje się łącznie 118 turbin wiatrowych o łącznej mocy 258,6 MW²⁹. Czyni to gminę Darłowo regionalnym liderem w zakresie wytwarzania energii wiatrowej.

Również liczba mikroinstalacji elektrycznych w gminie w przeliczeniu na 1000 mieszkańców jest bardzo wysoka i wynosi 80,2 szt. na 1000 mieszkańców.³⁰ Średnia krajowa wynosi 36,6 szt., a w woj. zachodniopomorskim 27 szt. mikroinstalacji elektrycznych na 1000 mieszkańców. Sprawia to, że ilość energii wytwarzana w gminie ze źródeł OZE znacznie przekracza lokalne zapotrzebowanie. Gmina osiąga duże przychody z tytułu podatków od nieruchomości, płaconych przez operatorów farm wiatrowych. Wygenerowały one też kilkadziesiąt stałych miejsc pracy w zakresie obsługi i serwisu turbin. Przekłada się to na istotny impuls wspierający gospodarkę i budżet gminy Darłowo.

Lokalne organizacje wspierające rozwój gospodarczy

W gminie Darłowo zidentyfikowano dwa podmioty, które są kluczowymi partnerami samorządu lokalnego w zakresie wsparcia rozwoju gospodarczego. Jest to DARLOT – Darłowska Lokalna Organizacja Turystyczna i Stowarzyszenie Przyjaciół Uzdrowiska Dąbki.

DARLOT – Darłowska Organizacja Turystyczna w Dorzeczu Wieprzy i Grabowej jest stowarzyszeniem działającym w oparciu o ustawę o Polskiej Organizacji Turystycznej. Działa od 2012 r. i skupia lokalnych przedsiębiorców turystycznych. Prowadzi punkty informacji turystycznej w Darłowie, Darłównie i Sławnie, wydaje mapy, przewodniki i inne materiały informacyjno-promocyjne, realizuje akcje i kampanie promocyjne, organizuje i promuje imprezy zwiększające atrakcyjność obszaru.

Stowarzyszenie Uzdrowisko Dąbki skupia przedstawicieli obiektów sanatoryjnych i przedsiębiorców turystycznych w tej miejscowości, jak też lokalnych działaczy społecznych. Działa na rzecz promocji oferty tej miejscowości turystycznej, szczególnie związanej z lecznictwem uzdrowiskowym.

Dodatkowo samorząd lokalny utrzymuje bezpośredni kontakt z **firmami obsługującymi turbiny wiatrowe na terenie gminy**, które angażują się we współpracę z mieszkańcami i samorządem np. partycypując w kosztach remontów dróg gminnych używanych do obsługi turbin wiatrowych czy też współfinansując organizację imprez, festynów i wydarzeń lokalnych.

2.1.3 Rynek pracy i dochody mieszkańców

Struktura zatrudnienia w lokalnej gospodarce

W okresie od 2018 do 2023 r. gmina Darłowo, podobnie jak cały powiat sławieński, doświadczyła znacznych fluktuacji stopy bezrobocia, z ogólną tendencją spadkową pod koniec tego okresu.

W 2018 r. stopa bezrobocia wynosiła 14,3%, a do 2019 r. zmniejszyła się do 13,9%. W 2020 r. nastąpił wzrost bezrobocia do 15%, co można przypisać negatywnym wpływom pandemii COVID-19 na lokalny

²⁹ Karta charakterystyki energetycznej woj. zachodniopomorskiego w zakresie wykorzystania OZE w produkcji energii elektrycznej, stan na 31.12.2023 r.

³⁰ Tamże.

rynek pracy. W kolejnych latach zaobserwowano poprawę. W 2021 r. stopa bezrobocia w powiecie spadła do 14,4%, a w 2022 r. wynosiła już 13,5%, by w 2023 roku spaść do poziomu **13,30%**.

Obecna sytuacja wskazuje na stabilizację rynku pracy i powrót do poziomu sprzed pandemii. Pomimo tych pozytywnych zmian, **stopa bezrobocia w powiecie, wynosząca wciąż pozostaje wysoka**, szczególnie w porównaniu do średniej w Polsce wynoszącej wg GUS w 2023 r. 5,1%, co sugeruje potrzebę dalszych działań mających na celu aktywizację zawodową i poprawę warunków zatrudnienia w gminie i w powiecie sławieńskim.

Tabela 15: Rynek pracy i jego dynamika w gminie Darłowo na tle powiatu sławieńskiego 2018-2023

Wskaźnik	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Zmiana 2018/2023 [%]
Stopa bezrobocia (dane powiatowe) [%]	14,30	13,90	15,00	14,40	13,50	13,30	6,99%
Bezrobotni pozostający bez pracy dłużej niż rok jako % ludności aktywnej zawodowo (dane powiatowe) [%]	5,10	5,00	6,40	6,40	6,40	5,20	1,96%
Udział osób długotrwale bezrobotnych zarejestrowanych na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym (dane powiatowe) [osoby]	30,38	26,41	38,65	31,39	28,76	27,45	9,64%
Liczba ludności w gminie Darłowo ogółem [osoby]	7 973	7 949	7 657	7 573	7 573	7 596	4,73%
Liczba ludności w wieku produkcyjnym w gminie Darłowo [osoby]	5 135	5 074	4 761	4 683	4 659	4 895	4,67%
Liczba ludności w wieku przed-produkcyjnym w gminie Darłowo [osoby]	1 475	1 449	1 443	1 423	1 426	1 152	21,90%
Liczba ludności w wieku po-produkcyjnym w gminie Darłowo [osoby]	1 363	1 426	1 453	1 467	1 488	1 549	13,65%
Liczba pracujących kobiet w gminie Darłowo [osoby]	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	1 206	1 250	b.d.
Liczba pracujących mężczyzn w gminie Darłowo [osoby]	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	1 466	1 461	b.d.

Wskaźnik	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Zmiana 2018/2023 [%]
Liczba bezrobotnych ogółem w gminie Darłowo [osoby]	344	289	356	282	284	277	19,48
Liczba długotrwale bezrobotnych w gminie Darłowo [osoby]	156	134	184	147	134	127	18,59
Liczba bezrobotnych do 25 r.ż. w gminie Darłowo [osoby]	53	39	59	41	42	40	24,53
Liczba bezrobotnych powyżej 50 r.ż. w gminie Darłowo [osoby]	107	89	107	81	82	97	9,35
Liczba bezrobotnych kobiet w gminie Darłowo [osoby]	186	155	181	155	155	132	29,03
Liczba bezrobotnych mężczyzn w gminie Darłowo [osoby]	158	134	175	127	129	145	8,23

Źródło: opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego,
<https://gminy.monitorrozwoju.pl/>.

Ogólna liczba osób bezrobotnych w gminie Darłowo spadła z 344 osób w 2018 r. do 277 osób w 2023 r. Jest to częściowo powiązane z malejącą liczbą mieszkańców gminy, w tym także osób w wieku produkcyjnym.

Proporcje osób długotrwale bezrobotnych do ogólnej liczby osób bez pracy i do liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym w gminie, jak też proporcja bezrobotnych kobiet i mężczyzn pozostają na dość wyrównanym poziomie. Zmniejsza się za to powoli proporcja osób długotrwale bezrobotnych (zarejestrowanych) w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym.

Wzrasta za to w strukturze społecznej udział osób starszych, co ma także odzwierciedlenie w wysokości bezrobocia w tej grupie osób. Zjawisko to obrazuje rosnącą przewagę liczebną osób starszych nad młodymi dorosłymi i potwierdza trend starzenia się populacji.

Odsetek ludności w wieku produkcyjnym w gminie Darłowo także spada, wraz ze starzeniem się społeczeństwa. Przekłada się to na mniejszą podaż zatrudnienia. W 2023 r. liczba osób w wieku produkcyjnym spadła o 377 osób w porównaniu do 2018 r., tj. o około 5%. Wynosi ona obecnie 4895 osób (64% ludności gminy Darłowo).

W 2023 r. wg GUS odsetek osób pracujących w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym wynosił w gminie Darłowo 56%. Aktywne zawodowo jest 1250 kobiet i 1461 mężczyzn. Dla porównania, liczba bezrobotnych w gminie wynosiła w tym roku 277 osób (132 kobiety i 145 mężczyzn), z czego 127 osób to długotrwale bezrobotni, 40 osób to bezrobotni poniżej 25 roku życia oraz 97 osób powyżej 50 roku życia.

Źródła dochodów mieszkańców

Ogólna liczba podatników (osób fizycznych) w gminie Darłowo zmniejszyła się o 367 osób pomiędzy 2018 r. (5 160 podatników) a 2022 r. (4 793 osoby). Ma to związek m. in. ze zmniejszającą się liczbą osób w wieku produkcyjnym, zamieszkałych w gminie.

Spadki liczby podatników w latach 2019–2020 stanowią bezpośredni efekt kryzysu gospodarczego, wywołanego pandemią COVID-19. Z kolei wzrosty, obserwowane w latach 2021–2022 wskazują na stopniowe ożywienie gospodarcze i poprawę sytuacji na rynku pracy.

Tabela 16: Liczba podatników w gminie Darłowo w latach 2018-2022 (w podziale na źródła dochodów)

Wskaźnik	2018	2019	2020	2021	2022	Zmiana 2018/2022 [%]
Łączna liczba podatników (osoby fizyczne) [osoby]	5 160	5 133	4 855	4 808	4 793	7,11
Liczba podatników - stosunek pracy [osoby]	2 528	2 467	2 113	2 143	2 120	16,14
Liczba podatników – umowy cywilnoprawne [osoby]	1 028	942	685	691	691	32,78
Liczba podatników - działalność gospodarcza [osoby]	389	421	419	267	259	33,42
Liczba podatników – emeryci [osoby]	1 690	1 699	1 722	1 697	1 718	1,66
Łączna liczba podatników (osoby prawne) [szt.]	55	51	62	70	67	21,82

Źródło: opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego,
<https://gminy.monitorrozwoju.pl/>.

Szczególnie duży spadek liczby podatników osiągających przychody z tytułu umów o pracę i umów zleceń nastąpił w 2020 r. Po 2021 r. liczba podatników w tych dwóch grupach pozostaje na stabilnym poziomie. Pomiedzy 2021 a 2020 r. widoczny jest znaczny spadek liczby osób osiągających przychody z działalności gospodarczej, który rósł powoli do 2020 r.

Liczba podatników osiągających przychody tytułem rent i emerytur pozostaje na podobnym poziomie przez cały analizowany okres i wynosi ok. 1 700 osób.

Stabilna pozostaje również liczba przedsiębiorców będących osobami prawnymi, z lekko wzrostową tendencją od 2019 r. (liczba takich podmiotów wzrosła do 2023 r. o ponad 20%).

Negatywne skutki pandemii COVID-19 dla lokalnej gospodarki jeszcze wyraźniej widoczne są przy analizie dochodów przedsiębiorców z terenu gminy Darłowo. Po osiągnięciu w 2019 r. rekordowej kwoty ponad 56 mln zł (osoby fizyczne) i 24 mln zł (osoby prawne), dochody przedsiębiorców spadły w kolejnym roku do odpowiednio 38 mln zł i 9 mln zł, tj. o ponad 40%.

O ile przychody osób prawnych powróciły do 2023 r. do pierwotnych wartości sprzed pandemii, a nawet w 2022 r. przekroczyły przychody 2019 r. (ma na to wpływ też wzrost liczby takich podmiotów), to liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w 2022 roku pozostawała o ok. 40% mniejsza niż w 2020 r. Ich dochody osiągnęły w 2022 r. jedynie 50% kwoty z 2020 r.

Tabela 17: Dochody podatników (w podziale na źródła) w gminie Darłowo w latach 2018-2022 [zł]

Wskaźnik	2018	2019	2020	2021	2022	Zmiana 2018/2022 [%]
łączna kwota dochodów z tytułu stosunku pracy	81 028 092	83 252 629	83 776 425	96 531 288	109 055 413	34,59
łączna kwota dochodów z tytułu umów zleceń i o dzieło	5 731 055	5 758 671	4 876 738	5 839 650	7 450 586	30,00
łączna kwota dochodów z tytułu działalności gospodarczej	54 545 259	56 368 965	37 776 459	31 291 236	28 361 636	48,00
łączna kwota dochodów z tytułu emerytury i renty	30 510 781	34 534 863	37 960 576	42 147 116	42 221 095	38,38
łączna kwota dochodów osób prawnych	27 035 124	24 393 225	9 188 274	19 759 837	36 950 247	36,67

Źródło: opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego,
<https://gminy.monitorrozwoju.pl/>.

Tabela 18: Dochody podatników (per capita) w gminie Darłowo w latach 2018-2022 [zł]

Wskaźnik (w przeliczeniu na jednego podatnika)	2018	2019	2020	2021	2022	Zmiana 2018/2022 [%]
Przeciętny dochód 1 podatnika z należności ze stosunku pracy	32 052	33 747	39 648	45 045	51 441	60,49
Przeciętny dochód 1 podatnika z umowy zlecenia i o dzieło	5 575	6 113	7 119	8 451	10 782	93,40
Przeciętny dochód 1 podatnika z pozarolniczej działalności gospodarczej	140 219	133 893	90 159	117 195	109 504	-21,91
Przeciętny dochód 1 podatnika z tytułu emerytur i rent	18 054	20 327	22 044	24 836	24 576	36,12
Przeciętny dochód 1 osoby prawnej	491 548	478 298	148 198	282 283	551 496	12,20
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (dane powiatowe)	3 770	4 010	4 351	4 748	5 260	39,52

Źródło: opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego, <https://gminy.monitorrozwoju.pl/>.

Dochody podatników z tytułu umów o pracę oraz emerytur i rent systematycznie rosły pomiędzy rokiem 2018 a 2022 r. Miało to związek przede wszystkim z waloryzacją kwot emerytur i rent oraz wzrostem płacy minimalnej w gospodarce. W przypadku umów cywilnoprawnych spadek nastąpił jedynie w pandemicznym 2020 r., po którym dochody te zaczęły ponownie rosnąć.

Przeciętny roczny dochód osoby fizycznej z tytułu umowy o pracę wzrósł w latach 2018-2022 znacząco, z poziomu 32 tys. zł do 51,4 tys. zł. W tym samym okresie przeciętne roczne dochody z umów cywilnoprawnych wzrosły niemal dwukrotnie, z 5,5 tys. zł do 10,7 tys. zł. Średni roczny dochód emerytów i rencistów zmienił się w tych latach z ok. 18 tys. zł do 24,6 tys. zł. Koreluje to ze zmianami średniego miesięcznego wynagrodzenia brutto, które wynosiło w 2018 r. (w oparciu o dane powiatowe) 3 770 zł i wzrosło w 2022 r. do kwoty 5 260 zł.

Na tym tle dochody przedsiębiorców kształtują się znacznie mniej korzystnie. W przypadku osób osiągających dochody z pozarolniczej działalności gospodarczej przeciętny roczny dochód w 2018 r. wynosił 140 tys. zł. W 2021 r. spadł on do poziomu 90 tys. zł, by w kolejnych latach wzrosnąć do niespełna 110 tys. zł, czyli o ok. 30 tys. zł niż przed pandemią.

Średnie dochody osób prawnych pomiędzy rokiem 2018 a 2020 spadły jeszcze bardziej, z poziomu ok. 492 tys. zł rocznie do kwoty nieco ponad 148 tys., zł rocznie, by dopiero w 2022 r. wzrosnąć powyżej wartości z 2018 r. tj. do kwoty 551,5 tys. zł rocznie.

Przełożyło się to również na spadek wysokości podatków płaconych przez podatników w gminie. W 2018 r. wynosiły one łącznie 15 257 tys. zł. W latach 2019-2020 kwoty te utrzymywały się na podobnym poziomie, by w 2021 r. spaść do 12 476 tys. zł, a w 2022 r. wynieść jedynie 7 943 tys. zł.

2.1.4 Stan finansów lokalnych

Struktura podatków lokalnych

Kwota podatków płaconych przez podatników w gminie Darłowo systematycznie maleje. Stała tendencja spadkowa widoczna jest w perspektywie lat 2018-2022 i wynika przede wszystkim z malejącej bazy podatników. Nie przekłada się to na szczęście na dochody gminy z tytułu podatków PIT (rosną one corocznie). Dochody z podatku CIT są niewielkie i dość zróżnicowane w poszczególnych latach. Łącznie do budżetu gminy Darłowo tytułem podatków płaconych lokalnie wpływa blisko 27,4 mln zł. Kwota dochodów podatkowych pozostaje na podobnym poziomie (25,5-28,5 mln zł) od 2020 r.

Tabela 19: Podatki płacone przez podatników i uzyskiwane przez Gminę Darłowo w latach 2018-2023 [zł]

Wskaźnik	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Zmiana 2018/2023 [%]
Łączna kwota podatków płaconych przez podatników w gminie	15 257 119	15 468 825	14 704 375	12 476 225	7 943 162	b.d.	b.d.
Dochody budżetu gminy z tytułu podatku od nieruchomości	35 969 150	15 629 814	16 955 386	17 870 817	17 111 354	19 133 379	46,81
Dochody budżetu JST z tytułu udziału w PIT	4 565 598	4 606 197	5 990 859	6 318 246	8 262 493	4 696 114	2,86
Dochody z tytułu podatku rolnego i leśnego	1 504 489	1 549 573	1 558 592	1 614 080	1 558 263	1 790 078	18,98
Dochody z tytułu podatku od czynności cywilnoprawnych - PCC	459 054	563 997	754 010	1 312 834	1 053 253	971 222	111,57
Dochody budżetu JST z tytułu udziału w CIT	21 705	108 949	76 652	359 498	106 777	370 687	1607,84
Dochody z tytułu podatku od środków transportowych	133 545	146 825	140 206	164 676	192 106	219 763	64,56
Pozostałe dochody podatkowe	51 872	57 981	65 437	123 514	182 982	195 176	276,26
Kwota skutków finansowych prowadzonej polityki podatkowej	1 608 497	1 436 105	1 278 379	1 629 163	1 723 166	2 742 943	70,53

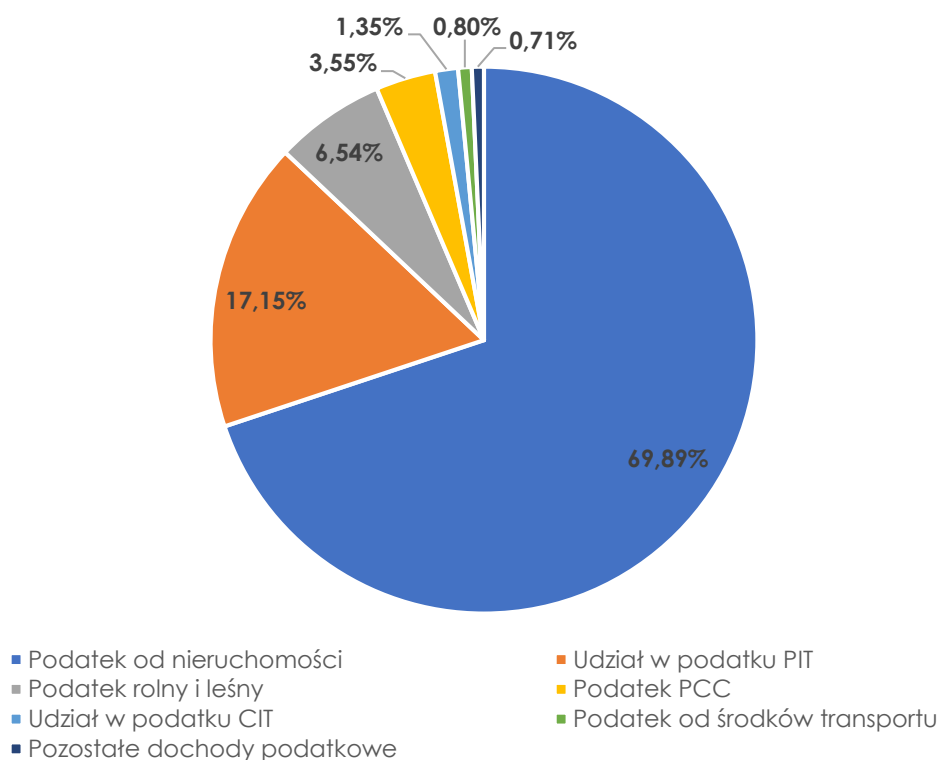
Źródło: opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego,
<https://gminy.monitorrozwoju.pl/>.

Największa część przychodów podatkowych generowana jest przez **podatek od nieruchomości** (blisko 70% przychodów podatkowych, tj. 19,1 mln zł w 2023 r.). Są to przede wszystkim podatki płacone przez zarządców farm wiatrowych, ale także przez wojsko i administrację publiczną.

Tytułem udziału gminy w podatku PIT do kasy samorządu lokalnego wpłynęło w 2023 r. łącznie 4,7 mln zł, co stanowi 17,15% dochodów. Dla porównania wpływy z udziału w podatku CIT wyniosły w 2023 r. jedynie 1,35%, tj. 0,37 mln zł.

Ważnym źródłem dochodów gminy jest także podatek rolny i leśny, z którego wpływy w 2023 r. wyniosły 1,8 mln zł (6,54% dochodów podatkowych). Pozostałe podatki (PCC, podatek od środków transportowych i inne podatki) łącznie wyniosły niespełna 1,4 mln zł, tj. 5,06% dochodów podatkowych.

Rysunek 8: Struktura przychodów podatkowych gminy Darłowo w 2023 r. [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego,
<https://gminy.monitorrozwoju.pl/>.

Na skutek polityki podatkowej w gminie Darłowo, sprzyjającej przedsiębiorcom, dochody gminy z tytułu podatków są w 2023 r. mniejsze o ok. 10,95%, tj. o kwotę 2 743 tys zł. Wynika to w szczególności z obniżenia górnych stawek podatków poniżej limitu określonego przepisami, jak też pozostałych decyzji organów gminy i odroczenia terminów oraz rozłożenia zobowiązań na raty. Z tej kwoty blisko 66% wynika z obniżenia stawek podatków lokalnych poniżej możliwych limitów. Tym samym dochody gminy mogłyby być zwiększone o tę kwotę, jednak wówczas większe podatki obciążłyby lokalnych

mieszkańców oraz przedsiębiorców płacących podatki na terenie gminy Darłowo. Wysokość skutków podatkowych dla gminy (a tym samym ulg podatkowych) rośnie w porównaniu z poprzednimi latami.

Budżet gminy Darłowo

Polityka podatkowa samorządu lokalnego opiera się na przepisach ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2022 r. poz. 559, 583, 1005, 1079, 1561) oraz ustawy z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz. U. z 2022 r. poz. 1452, 1512). Charakter tej polityki w gminie Darłowo można scharakteryzować jako bardzo dynamiczny. Gmina prowadzi aktywną politykę inwestycyjną, korzystając z różnego rodzaju dotacji i środków zewnętrznych. W poszczególnych latach budżetowych występują znaczne wahania dochodów i wydatków gminy. W ogólnym rozrachunku gmina posiada raczej niewielki dług i znaczne dochody własne, w dużej mierze pochodzące z tytułu podatków od nieruchomości i ze sprzedaży majątku.

Tabela 20: Struktura dochodów budżetu gminy Darłowo (wybrane wartości) w latach 2018-2023 [zł]

Wskaźnik	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Zmiana 2018/2023 [%]
Dochody bieżące z tytułu subwencji ogólnej	6 304 108	6 714 588	7 516 338	10 455 990	8 448 477	11 891 819	88,64
Dochody własne bieżące	54 749 653	32 251 204	33 632 393	38 383 837	69 418 619	42 666 189	22,07
Dochody z tytułu dotacji na zadania bieżące	13 165 256	15 012 521	16 684 165	16 575 425	11 397 382	8 505 600	35,39
Dochody z tytułu dotacji na zadania inwestycyjne	5 499 703	3 871 308	4 159 204	669 776	2 393 921	4 045 975	26,43
Dochody ze sprzedaży majątku	805 102	722 783	768 941	4 745 698	4 454 445	953 509	18,43
Dochody własne majątkowe - pozostałe	521 939	57 234	2 399 200	6 533 895	2 222 954	5 538 636	961,17

Źródło: opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego,
<https://gminy.monitorrozwoju.pl/>.

Dochody ogółem

Ogólne dochody gminy Darłowo w latach 2018-2023 ulegały dużym wahaniom, bez widocznego trendu. W poszczególnych latach wielkość dochodu różni się znacząco od siebie, nawet o kilkanaście (i więcej) milionów zł, liczone rok do roku. Kwota ogólnych dochodów zmienia się, od 58,6 mln zł w 2019 r. do 98,3 mln zł w 2022 r. Duża fluktuacja dochodów widoczna jest także w relacji do wydatków gminy. Przykładowo, w 2023 r. dochody gminy wyniosły 73,6 mln zł i były ponad 20 mln zł niższe od wydatków, które osiągnęły 94,9 mln zł. Natomiast jeszcze w 2022 r. dochody były wyższe od wydatków o blisko 10 mln zł, wynosząc odpowiednio rekordowe 93,4 mln PLN. Rok wcześniej, w 2021 r. wynosiły jedynie 77,3 mln zł, dalej przeważając o blisko 10 mln zł nad wydatkami. Są to więc bardzo dynamiczne zmiany, wymagające utrzymania dużej kontroli budżetu gminy i bieżącego monitorowania sytuacji finansowej samorządu.

Dochody bieżące

Dochody bieżące gminy Darłowo składały się z subwencji ogólnej i dotacji na zadania bieżące oraz dochodów własnych bieżących. O ile dwie pierwsze pozycje w latach 2018-2023 kształtują się raczej stabilnie (choć nie występuje tu czytelny trend), to dochody własne bieżące wykazują znaczne fluktuacje. Subwencja ogólna w 2018 r. wyniosła 6,3 mln zł i jej wielkość rosła do 2021 r. do kwoty 10,45 mln zł, by w 2022 r. spaść do 8,5 mln zł. Dotacja na zadania bieżące w 2018 r. wyniosła 13,2 mln zł i rosła do 2021 r., osiągając kwotę 16,6 mln zł. W 2022 r. spadła do 11,4 mln zł. Natomiast własne dochody bieżące w 2018 r. wyniosły 54,7 mln zł, by w kolejnych latach (2019-2021) spaść do poziomu 32,2 – 38,3 mln zł i ponownie wzrosnąć w 2022 r. do rekordowej kwoty 69,4 mln zł, by spaść ponownie do 42,7 mln zł w 2023 r.

Dochody majątkowe

Dochody majątkowe gminy Darłowo w latach 2018 a 2023 rosły systematycznie (z wyjątkiem roku 2019, w którym odnotowano jednorazowy ich spadek). Kwota tych dochodów wzrosła z kwoty 6,8 mln zł w 2018 r. do kwoty 10,6 mln zł w 2023 r. W latach 2021-2022 znaczna część dochodów majątkowych pochodziła ze sprzedaży majątku własnego gminy (kwoty od 4,45 mln do 4,74 mln zł rocznie). Kwota dochodów ze sprzedaży majątku własnego spadła poniżej 1 mln w 2023 r. Równoległe z tytułu dotacji na zadania inwestycyjne gmina pozyskiwała znaczne kwoty, zwłaszcza pomiędzy latami 2020 a 2023 (było to 2,4 mln zł w 2020 r., 6,5 mln zł w 2021 r., 2,2 mln zł w 2022 r. i 5,4 mln zł w 2023 r.).

Wydatki ogółem

Całkowite wydatki gminy w latach 2018-2023 wykazują tendencję rosnącą. W 2018 r. wynosiły one 66,5 mln zł i były niższe od dochodów o blisko 15 mln zł. Na podobnym poziomie utrzymywały się w latach 2019-2021, by od 2022 r. gwałtownie wzrosnąć do poziomu 88,5 mln zł i osiągnąć 94,9 mln zł w 2023 r. Wzrost całkowitych wydatków w latach 2022-2023 sugeruje intensyfikację działań inwestycyjnych i operacyjnych samorządu lokalnego. Pomimo znacznego wzrostu wydatków, nie powodują one poważniejszego wzrostu zadłużenia gminy, gdyż zadłużenie spłacane jest na bieżąco, a dochody również w tym okresie mają trend rosnący. Z uwagi na dynamiczne zmiany wydatków i dochodów wskazana jest jednak kontrola poziomu zadłużenia i bieżące monitorowanie wydatków gminy.

Wydatki bieżące

Wydatki bieżące gminy w latach 2018-2023 rosną, choć nie jest to wzrost stały. W 2018 r. wynosiły one 46,8 mln zł i rosły do kwoty 54,8 mln zł w 2020 r., by następnie spaść o 1,4 mln zł w 2021 r. Gwałtowny wzrost nastąpił w 2022 r. do kwoty 62,1 mln zł, głównie na skutek wzrostu świadczeń na rzecz osób fizycznych. W 2023 r. wydatki te zostały zredukowane o blisko 3 mln zł i wyniosły 59,4 mln zł. Wzrost wydatków bieżących wskazuje na rosnące koszty utrzymania i świadczenia usług publicznych. Do 2022 r. znacznie rosły także koszty świadczeń na rzecz osób fizycznych. Pomimo pewnego spadku wydatków bieżących w 2023 r., nadal pozostają one na wysokim poziomie, co wymaga efektywnego zarządzania i optymalizacji kosztów.

Wydatki majątkowe

Wydatki majątkowe stanowią znaczną pozycję w budżecie gminy Darłowo. W 2018 r. wynosiły one 19,6 mln zł, by spaść do około 9,9 mln zł w 2019 r. i ponownie wzrosnąć w latach 2020-2021 do poziomu 14-16 mln zł. Kolejny wzrost nastąpił w 2022 r., gdy osiągnęły one pułap 26,3 mln zł. W 2023 r. wzrosły ponownie do poziomu aż 35,5 mln zł. Tym samym w przeliczeniu na mieszkańca kwota tych wydatków wzrosła z 2 469 zł w 2019 r. do bardzo wysokiej kwoty 4 673 zł w 2023 r. Pokazuje to, jak aktywną politykę inwestycyjną prowadzi gmina. Jednak wskaźnik udziału wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w 2023 r. osiągnął aż 37,4%, czyli znajduje się powyżej wartości bezpiecznej, określonej na 25%. Jednocześnie poziom finansowania wydatków majątkowych dochodami majątkowymi w 2023 r. wyniósł 29,6%. Wysoka wartość wydatków majątkowych przekłada się na wysoki poziom inwestycji lokalnych w gminie. W dłuższej perspektywie utrzymanie takiego poziomu inwestycji wymaga jednak ostrożności, aby nie doprowadzić do przeinwestowania, szczególnie w sytuacji spadku dochodów gminy.

Wynik budżetu

W latach 2018-2023 wynik budżetu gminy Darłowo wykazywał w poszczególnych latach dużą zmienność. 2018 r. zamknął się znaczną nadwyżką dochodów wydatkami (14,5 mln zł), zaś lata 2019 i 2020 były deficytowe (budżet zamknął się na minusie odpowiednio kwotami -1,2 mln zł i -6,2 mln zł). Z kolei w latach 2021-2022 gmina ponownie miała znaczne nadwyżki budżetowe (blisko 10 mln zł w każdym roku). W 2023 r. odnotowano zaś znaczny deficyt, przekraczający 21,3 mln zł. Wynik ten jest związany z dużą niestabilnością dochodów i wydatków gminy, jak też wysokim poziomem wydatków majątkowych (w tym inwestycji). Pomimo takiej niestabilności budżetowej, dług gminy utrzymuje się na niskim poziomie, gdyż nadwyżki budżetowe pozwalają na spłaty bieżącego zadłużenia przy relatywnie niewielkich potrzebach pożyczkowych.

Tabela 21: Budżet gminy Darłowo (wybrane wartości) w latach 2018-2023 [zł]

Wskaźnik	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Zmiana 2018/2023 [%]
Dochody majątkowe	6 826 744	4 651 326	7 327 346	11 949 370	9 071 320	10 538 120	54,37
Kwota długu	1 031 189	520 707	8 500 000	6 799 968	0	6 000 000	481,85
Wydatki bieżące	46 845 430	49 982 187	54 814 557	53 424 731	62 138 443	59 411 974	26,83
Wydatki ogółem	66 530 815	59 892 368	71 430 615	67 432 105	88 481 664	94 913 612	42,66
Dochody ogółem	81 045 761	58 629 639	65 160 243	77 364 621	98 335 798	73 601 728	9,18
Wydatki majątkowe	19 685 385	9 910 181	16 616 059	14 007 373	26 343 221	35 501 638	80,35
Wynik budżetu	14 514 946	-1 262 729	-6 270 373	9 932 517	9 854 134	-21 311 884	246,83
Przychody ogółem	9 899 726	4 714 683	11 436 843	3 515 314	12 878 097	21 929 848	121,52
Rozchody ogółem	19 704 618	800 482	520 707	1 700 032	6 799 968	290 250	98,53
Wynik finansowy	4 710 054	2 651 472	4 645 763	11 747 799	15 932 263	327 715	93,04
Dochody bieżące	74 219 017	53 978 313	57 832 897	65 415 252	89 264 478	63 063 608	15,03
Wynik operacyjny brutto budżetu	27 373 586	3 996 126	3 018 340	11 990 520	27 126 035	3 651 634	86,66
Wynik operacyjny netto budżetu	7 668 969	3 485 644	2 497 633	10 290 488	20 326 067	3 651 634	52,38

Źródło: opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego,
<https://gminy.monitorrozwoju.pl/>.

Wynik finansowy oraz wynik operacyjny brutto i netto

Wynik finansowy gminy Darłowo w latach 2018-2023 jest stale dodatni. Szczególnie w latach 2021 i 2022 wyniósł on odpowiednio +11.749 tys. zł i +15.932 tys. zł. Dopiero w 2023 r. spadł on do poziomu 328 tys. zł na plusie, co sygnalizuje potencjalne trudności w utrzymaniu efektywności finansowej i może wymagać bardziej restrykcyjnego zarządzania budżetem. Wynik operacyjny brutto i netto przez cały analizowany okres przybierał wartości dodatnie, choć jego zmiany w poszczególnych latach były znaczące (od 27.3 mln zł w 2018 r. do 3.6 mln zł w 2023 r. dla wyniku operacyjnego brutto i odpowiednio 7,7 mln zł w 2018 r. do 3.6 mln zł w 2023 r. dla wyniku operacyjnego netto). Wzrost wydatków i zmienność dochodów majątkowych stwarzają wyzwania dla stabilności finansowej.

Tabela 22: Wybrane wskaźniki zadłużenia dla gminy Darłowo w latach 2018-2023

Wskaźnik	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Zmiana 2018/2023 [%]
Kwota długu [zł]	1 031 189	520 707	8 500 000	6 799 968	0	6 000 000	481,85
Nadwyżka operacyjna [zł]	27 373 586	3 996 126	3 018 340	11 990 520	27 126 035	3 651 634	86,66
Kwota długu JST na koniec roku przypadająca na 1 mieszkańca [zł]	129,34	65,51	1110,1	897,92	0	789,89	510,71
Relacja kwoty długu w danym roku do dochodów ogółem	1,27	0,89	13,04	8,79	0	8,15	541,73

Źródło: opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego,
<https://gminy.monitorrozwoju.pl/>.

Kwota długu

Przed 2017 r. zadłużenie gminy było dość znaczne (blisko 12.4 mln zł) i przekraczało 21% w stosunku do dochodów ogółem. Dług ten został niemal w całości spłacony z nadwyżki budżetowej w 2018 r. Gmina zaciągnęła kolejne zobowiązanie w wysokości 8,5 mln zł w 2020 r., które spłaciła w latach 2021-2022, pozbywając się na koniec 2022 r. wszystkich zobowiązań.

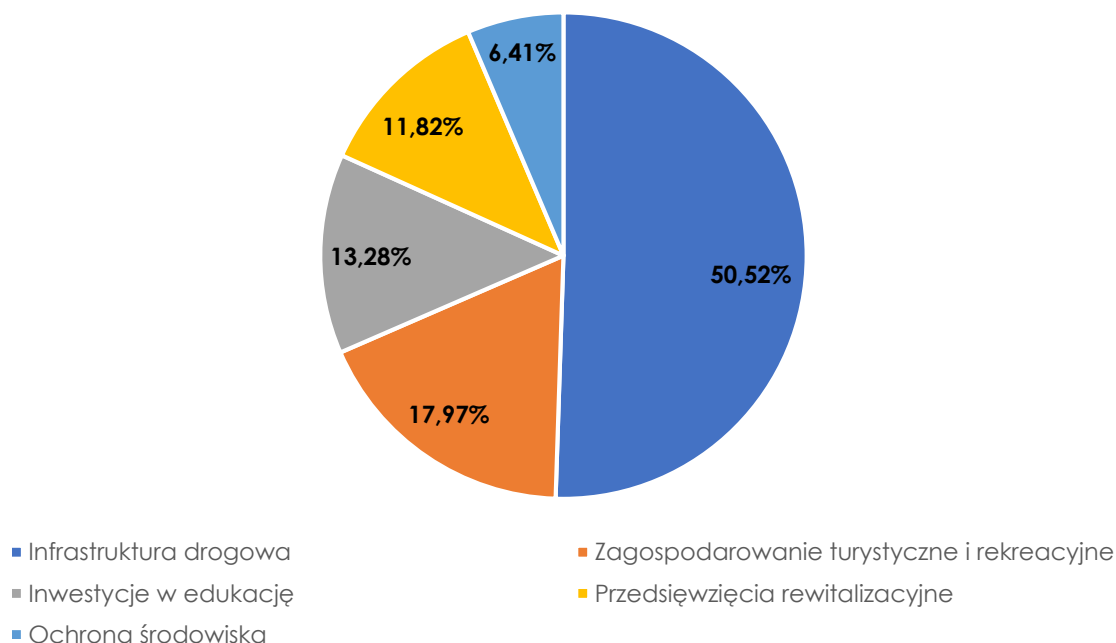
W 2023 r. dług wzrósł ponownie do 6 mln zł, jednak na koniec tego roku wskaźnik relacji kwoty długu do dochodów ogółem wyniósł 8.15%, co stanowi bezpieczną wartość. W latach 2018-2023 zadłużenie gminy Darłowo było dość zmienne, ale nie przekraczało 8,15% dochodów ogółem. Kwotowo wynosiło ono od 0 zł (2021 r.) do 8.5 mln zł (2020 r.). Na koniec 2023 r. dług wyniósł 6 mln zł, tj. 789,89 zł w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Jednocześnie gmina notuje stałą nadwyżkę operacyjną, co pozwala spłacać na bieżąco zobowiązania związane z zadłużeniem i nadal prowadzić aktywną politykę inwestycyjną. Na koniec 2023 r. gmina dysponowała wolnymi środkami w wysokości 6 075 714 zł.

2.1.5 Lokalna polityka gospodarcza

Inwestycje realizowane przez gminę Darłowo

Gmina Darłowo realizuje aktywną politykę inwestycyjną, wspierając się mocno funduszami zewnętrznymi. W ostatnich latach zrealizowała łącznie 24 projekty, dofinansowane ze środków unijnych i krajowych na łączną kwotę 37,6 mln zł. Wśród tych projektów najwięcej (7) dotyczyło poprawy infrastruktury drogowej, na którą pozyskano niemal dokładnie połowę środków (blisko 19 mln zł). Pozostałe projekty dotyczyły zagospodarowania turystycznego i rekreacji (5 projektów na 6,75 mln zł), edukacji (5 projektów na blisko 5 mln zł), działań związanych z rewitalizacją (3 projekty, 4,4 mln zł) i ochrony środowiska (4 projekty, 2,4 mln zł).

Rysunek 9: Podział tematyczny środków zewnętrznych pozyskanych przez gminę Darłowo [%]

Źródło: opracowanie na podstawie danych zamieszczonych na stronie internetowej gminy Darłowo

Głównymi źródłami finansowania tych projektów były fundusze i programy krajowe (Polski Ład, Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg, Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych – 9 projektów, 23,5 mln zł). Ze środków unijnych pochodziły pozostałe dotacje, z których najwięcej pozyskano w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Zachodniopomorskiego (8 projektów, ok. 13 mln zł). Inne programy miały raczej marginalne znaczenie (7 projektów na niespełna 1 mln zł).

Należy mieć przy tym na uwadze fakt, iż samorząd lokalny w ograniczonym stopniu może decydować o kierunkach wsparcia poszczególnych obszarów swojej działalności, gdyż zależne jest ono przede wszystkim od dostępnych programów i ich budżetów, co uzależnia ją od polityki regionalnej i krajowej. Tym niemniej analiza źródeł finansowania pokazuje, że dotacje są istotnym źródłem wsparcia rozwoju lokalnego w szczególności w zakresie poprawy jakości lokalnej infrastruktury, edukacji, środowiska oraz oferty rekreacyjnej i turystycznej gminy Darłowo.

Tabela 23: Projekty zrealizowane w Gminie Darłowo przy wsparciu funduszy zewnętrznych

Lp.	Tytuł projektu	Źródło finansowania	Wartość projektu i dofinansowanie
1	Przebudowa dróg gminnych w miejscowości Porzecze	Polski Ład – Program Inwestycji Strategicznych	Wartość: 8 350 470 zł Dotacja: 7 932 946 zł
2	Realizacja procesu rewitalizacji w miejscowościach Bukowo Morskie i Pęciszewko zgodnie z Gminnym Programem Rewitalizacji przez Gminę Darłowo	RPO WZ 2014-2020	Wartość: 6 961 162 zł Dotacja: 4 000 000 zł
3	Przebudowa dróg gminnych w miejscowości Wicie	Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg	Wartość: 8 216 397 zł Dotacja: 3 579 421 zł
4	Budowa ścieżki ruchowej wraz z przejściami na plażę w uzdrowisku Dąbki	RPO WZ 2014-2020	Wartość: 4 479 299 zł Dotacja: 3 403 464 zł
5	Budowa sali gimnastycznej przy szkole podstawowej w miejscowości Dąbki	Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych	Wartość: 12 236 000 zł Dotacja: 3 000 000 zł
6	Centrum Sportów Wodnych w Uzdrowisku Dąbki	RPO WZ 2014-2020	Wartość: 6 694 453 zł Dotacja: 2 756 853 zł
7	Przebudowa dróg gminnych w miejscowości Kopnica	Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg	Wartość: 5 399 551 zł Dotacja: 2 433 594 zł
8	Przebudowa ulicy Dąbkowickiej w miejscowości Dąbki	Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg	Wartość: 4 089 775 zł Dotacja: 2 044 887 zł

Lp.	Tytuł projektu	Źródło finansowania	Wartość projektu i dofinansowanie
9	Budowa sieci wodno-kanalizacyjnej w miejscowości Rusko	Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych	Wartość: 2 948 310 zł Dotacja: 1 560 008 zł
10	Remont drogi we wsi cysterskiej Bukowo Morskie	Polski Ład – Program Inwestycji Strategicznych	Wartość: 1 497 778 zł Dotacja: 1 400 000 zł
11	Przebudowa drogi gminnej w miejscowości Bukowo Morskie	Polski Ład – Program Inwestycji Strategicznych	Wartość: 1 325 667 zł Dotacja: 1 290 536 zł
12	Rozwój edukacji w wiejskiej Gminie Darłowo	RPO WZ 2014-2020	Wartość: 1 015 889 zł Dotacja: 914 298 zł
13	Pierwszy Żłobek w Gminie Darłowo	RPO WZ 2014-2020	Wartość: 897 639 zł Dotacja: 848 139 zł
14	Budowa PSZOK w miejscowości Krupy”	RPO WZ 2014-2020	Wartość: 631 435 zł Dotacja: 536 719 zł
15	Realizacja procesu rewitalizacji w miejscowości Drozdowo zgodnie z Gminnym Programem Rewitalizacji przez Gminę Darłowo	RPO WZ 2014-2020	Wartość: 767 454 zł Dotacja: 403 590 zł
16	Zagospodarowanie terenu rekreacyjnego przy Centrum Sportów Wodnych w Dąbkach	EFFROW 2014-2020	Wartość: 538 578 zł Dotacja: 337 869 zł
17	Przebudowa dróg gminnych w miejscowości Kopań	Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg	Wartość: 1 397 280 zł Dotacja: 294 815 zł
18	Inwentaryzacja przyrodnicza Gminy Darłowo	RPO WZ 2014-2020	Wartość: 264 550 zł Dotacja: 224 867 zł
19	Świetlica wiejska w miejscowości Zielnowo lokalnym centrum rekreacji i turystyki nad rzeką Wieprzą	Program Operacyjny „Rybacktwo i Morze” 2014-2020	Wartość: 715 694 zł Dotacja: 216 496 zł

Lp.	Tytuł projektu	Źródło finansowania	Wartość projektu i dofinansowanie
20	Gmina Darłowo stawia na edukację komunikacyjną w szkołach podstawowych!	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020	Wartość: 153 125 zł Dotacja: 130 157 zł
21	Cyfrowa Gmina	Program Operacyjny Polska Cyfrowa 2014-2020	Dotacja: 100 000,00 zł
22	Ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza w Gminie Darłowo poprzez wymianę źródeł ciepła w budynkach/lokalach mieszkalnych	RPO WZ 2014-2020	Wartość: 365 700 zł Dotacja: 88 900 zł
23	Opracowanie programu rewitalizacji w oparciu o zapisy Ustawy o rewitalizacji dla Gminy Darłowo w modelu partycypacyjnym	Program Operacyjny Pomoc Techniczna 2014–2020	Wartość: 44 260 zł Dotacja: 39 834 zł
24	Utworzenie miejsca rekreacji Kopań	Program Operacyjny „Rybacko i Morze” 2014-2020	Wartość: 167 335 zł Dotacja: 37 505 zł

Źródło: opracowanie na podstawie danych zamieszczonych na stronie internetowej gminy Darłowo.

Działania samorządu lokalnego na rzecz rozwoju przedsiębiorczości

Na podstawie informacji uzyskanych z gminy Darłowo przeprowadzono analizę wsparcia rozwoju przedsiębiorczości, która ukazała obszary potrzebujące wzmocnienia.

- Ograniczona współpraca z organizacjami skupiającymi lokalnych przedsiębiorców**

Współpraca z takimi podmiotami prowadzona jest wyłącznie w sferze promocji oferty turystycznej (poprzez DARLOT – lokalną organizację turystyczną) w zakresie prowadzenia informacji turystycznej, przygotowywania wydawnictw promocyjnych i organizacji imprez lokalnych. Ponadto gmina współpracuje ze stowarzyszeniem skupiającym miłośników uzdrowiska Dąbki. Wskazane jest większe zaangażowanie we wspólne przedsięwzięcia i projekty. Taka działalność oferowałaby silne wsparcie dla lokalnych przedsiębiorców, co umożliwiłoby większe zaangażowanie sektora prywatnego w rozwój regionu.

- Brak wskazania przedstawiciela gminy do współpracy z przedsiębiorcami**

Współpraca ma formę spotkań wójta z przedsiębiorcami, organizowanych raz na kwartał. Brak stanowiska (osoby) w gminie odpowiedzialnego za współpracę z przedsiębiorcami i ich organizacjami.

- Brak programu wsparcia przedsiębiorczości w gminie**

Działania na rzecz przedsiębiorców podejmowane są ad hoc (w miarę potrzeb). Nie ma spisanych zasad współpracy, kryteriów wsparcia itp. narzędzi systemowych. Jednocześnie działania takie są prowadzone (np. zwolnienia podatkowe, wyznaczenie terenów inwestycyjnych w planach miejscowych), więc wskazane jest ich spisanie i upublicznienie.

- **Brak monitoringu podejmowanych działań na rzecz przedsiębiorców**

Gmina nie prowadzi badań efektywności podejmowanych działań, np. pozyskania nowych inwestycji w wyniku aktywnych działań i współpracy z przedsiębiorcami w postaci np. lokalnego obserwatorium gospodarczego. Wskazane jest rozpoczęcie takich działań.

Pozytywnym aspektem współpracy z sektorem gospodarczym są działania operatorów turbin wiatrowych na terenie gminy. Podmioty te prowadzą działania na rzecz wsparcia społeczności lokalnej organizując spotkania z nauką dla dzieci i młodzieży w szkołach gminnych, współfinansują także festyny i imprezy lokalne oraz remont dróg gminnych.

Podsumowanie diagnozy sytuacji gospodarczej gminy Darłowo

Wiodącą funkcją gospodarczą gminy Darłowo jest turystyka, którą uzupełnia działalność rolnicza, a w mniejszym stopniu przetwórstwo przemysłowe, spożywcze (w tym rybne) oraz handel i usługi. Specyficzne zasoby naturalne, takie jak borowiny oraz unikalny mikroklimat nadmorski, umożliwiły rozwój działalności uzdrowiskowej, skoncentrowanej głównie w miejscowości Dąbki.

Rozwój gminy jest jednak ograniczany przez specyficzne czynniki, do których należy przede wszystkim lokalizacja strategicznego poligonu wojskowego. Dodatkowo restrykcje wynikające z ochrony środowiska naturalnego wpływają na możliwości rozbudowy infrastruktury gospodarczej. Tereny nadmorskie oraz doliny rzek Wieprzy i Grabowej są ponadto zagrożone powodzią, co znacząco ogranicza rozwój zabudowy mieszkaniowej i turystycznej.

Gmina wiejska Darłowo jest silnie powiązana funkcjonalnie z sąsiadującym miastem Darłowo, które pełni funkcję centrum administracyjno-usługowego. Miasto to zapewnia mieszkańcom gminy dostęp do handlu, ochrony zdrowia, edukacji oraz administracji publicznej.

Zgodnie z analizą syntetycznych wskaźników gospodarczych Monitora Rozwoju Lokalnego, sytuacja gospodarcza gminy Darłowo jest korzystniejsza niż średnia sytuacja gospodarcza podobnych gmin w Polsce. Szczególne znaczenie dla pozytywnej oceny gminy ma stabilny stan finansów lokalnych, który wyraźnie wyróżnia Darłowo na tle grupy referencyjnej. Pozostałe wskaźniki gospodarcze nie odbiegają znacząco od średniej, choć zauważalny jest trwający od kilku lat spadek wartości wskaźnika potencjału i konkurencyjności lokalnej gospodarki oraz duże wahania wskaźnika charakteryzującego rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej.

Gospodarkę gminy Darłowo charakteryzuje dominacja mikroprzedsiębiorstw, dynamiczny wzrost liczby nowych podmiotów gospodarczych oraz zróżnicowana struktura sektorowa. Liczba przedsiębiorców w stosunku do liczby aktywnych zawodowo mieszkańców jest wyjątkowo wysoka. Dominujący udział sektora usług (zwłaszcza turystycznych), znaczący udział sektora budownictwa i handlu oraz utrzymanie tradycyjnych dziedzin gospodarki, takich jak rolnictwo, wskazują na duży potencjał rozwojowy gminy. Jednocześnie lokalne firmy są wrażliwe na wahania popytu turystycznego i koniunkturę gospodarczą oraz mocno odczuwają skutki zmian w polityce fiskalnej, ubezpieczeniowej i zdrowotnej państwa.

Ważnym elementem gospodarczym gminy Darłowo jest energetyka odnawialna. Na jej obszarze funkcjonuje obecnie 118 turbin wiatrowych o łącznej mocy 258,6 MW, co czyni ją liderem regionalnym w produkcji energii wiatrowej. Liczba mikroinstalacji fotowoltaicznych także znacznie przewyższa średnią zarówno w regionie, jak i w całej Polsce.

Stopa bezrobocia w powiecie sławieńskim, na terenie którego leży gmina, wynosi 13,30%, czyli znacznie powyżej średniej krajowej, zarówno obecnie (2023 r.), jak i w latach poprzednich. Kwota podatków płaconych przez mieszkańców gminy maleje od kilku lat (2018-2022), głównie z powodu zmniejszającej się bazy podatników. Najważniejszą część dochodów podatkowych (blisko 70%, czyli 19,1 mln zł w 2023 r.) stanowią wpływy z podatku od nieruchomości.

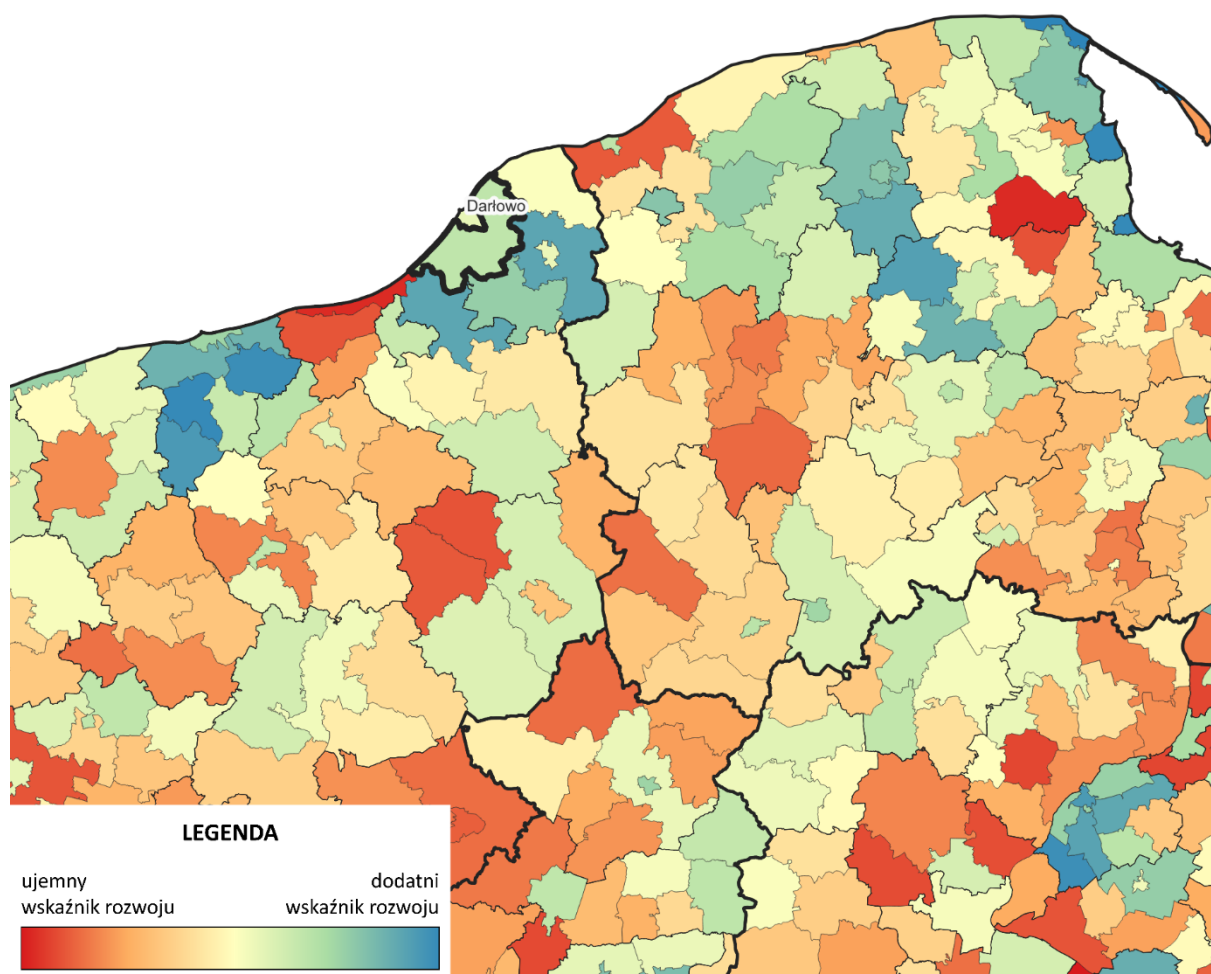
Politykę budżetową gminy Darłowo można określić jako bardzo dynamiczną. Samorząd aktywnie prowadzi inwestycje, korzystając szeroko z różnych źródeł finansowania zewnętrznego. Budżet gminy charakteryzują znaczne roczne wahania dochodów i wydatków. Jednocześnie gmina posiada stosunkowo niewielkie zadłużenie oraz znaczące dochody własne, w dużej mierze pochodzące z podatku od nieruchomości oraz sprzedaży majątku. Stała nadwyżka operacyjna umożliwia regularną spłatę zobowiązań oraz kontynuowanie aktywnej polityki inwestycyjnej. Na koniec 2023 r. gmina dysponowała wolnymi środkami finansowymi w kwocie 6 075 714 zł.

W ostatnich latach gmina Darłowo zrealizowała łącznie 24 projekty dofinansowane ze środków unijnych i krajowych, o łącznej wartości 37,6 mln zł. Największą grupę projektów (7) stanowiły inwestycje drogowe, natomiast pozostałe dotyczyły rozwoju infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej (5 projektów), edukacyjnej (5 projektów), rewitalizacji (3 projekty) oraz ochrony środowiska (4 projekty).

2.2 DIAGNOZA W SFERZE PRZESTRZENNEJ I KLIMATYCZNO - ŚRODOWISKOWEJ

Środowiskowo-przestrzenny wskaźnik rozwoju obszaru wskazuje, iż sytuacja w 2022 r. na obszarze Gminy Darłowo była wyraźnie lepsza niż średnia dla grupy referencyjnej. Syntetyczny wskaźnik rozwoju w wymiarze środowiskowym w 2023 r. wyniósł $+0,06^{31}$, przy ujemnej dynamice w odniesieniu do 2019 r. (zmiana o $-0,24$).

Rysunek 10: Środowiskowo-przestrzenny wskaźnik rozwoju na tle regionu w 2023 r.

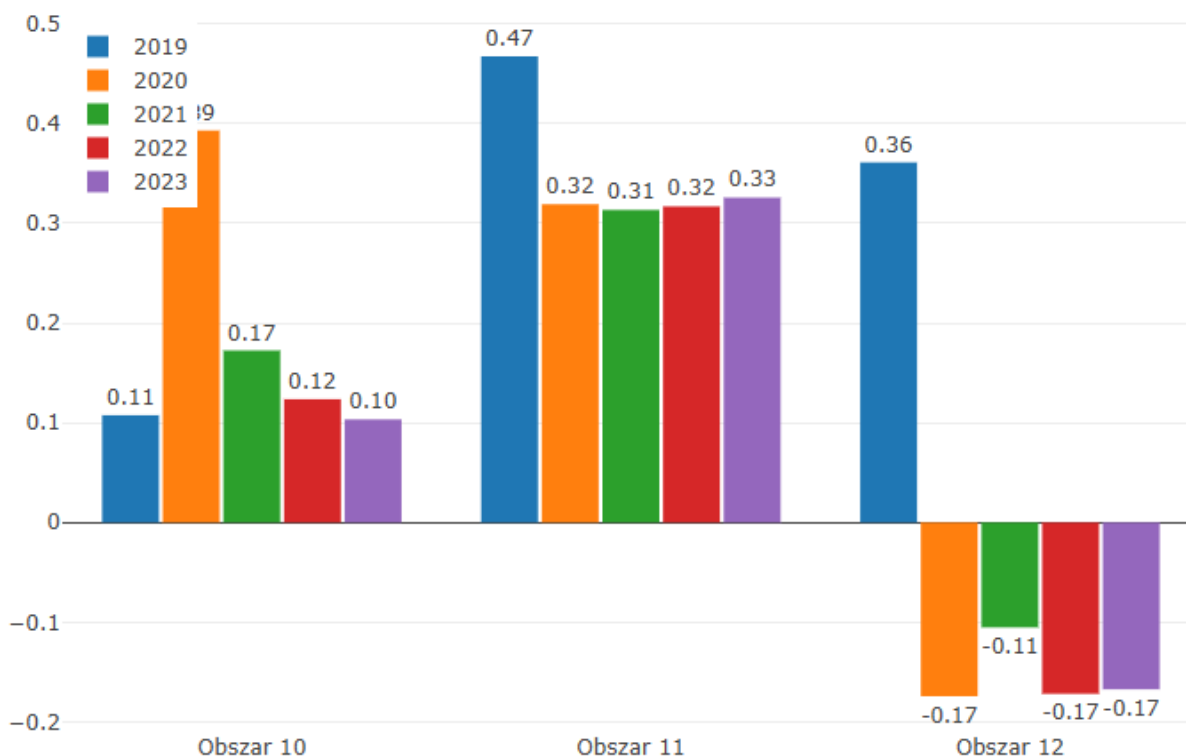
Źródło: opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego,
<https://gminy.monitorrozwoju.pl/>

Poziom wskaźnika ogólnego kształtują wskaźniki w trzech obszarach –z dodatnimi wartościami w relacji do grupy porównawczej: z nr 10. dostępności komunikacyjnej (zewnętrzna i wewnętrzna),

³¹ Na podstawie analizy porównawczej zgodnie z danymi Monitora Rozwoju Lokalnego
<https://gminy.monitorrozwoju.pl/>

która w 2023 r. osiągnęła wartość powyżej grupy referencyjnej (+0,10), z nr 11. ładu i struktury przestrzennej obszaru (+0,53) oraz z nr. 12. lokalnego środowiska przyrodniczego z wartością ujemną (-0,17). W analizowanym okresie, z wyjątkiem 2019 r., sytuacja w gminie Darłowo kształtowała się gorzej niż w grupie referencyjnej tylko w obszarze lokalnego środowiska naturalnego.

Rysunek 11: Wskaźniki syntetyczne rozwoju Gminy Darłowo w 3 badanych obszarach w latach 2019-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego,
<https://gminy.monitorrozwoju.pl/>

Diagnoza wymiaru środowiskowo-przestrzennego Gminy Darłowo obejmuje analizę sytuacji wynikającej z położenia obszaru i charakterystyki środowiska naturalnego, a także procesów zachodzących w zakresie turystyki, rekreacji i kultury, mobilności, odnawialnych źródeł energii.

Celem diagnozy sytuacji środowiskowo-przestrzennej jest uchwycenie specyfiki przestrzennej i geograficznej wpływającej na pozostałe wymiary – społeczny i gospodarczy. Elementy te stanowią podstawę do generowania produktów i usług i prowadzenia działalności publicznej i gospodarczej, bazę do rozwoju turystyki, rekreacji, oferty kulturalnej, poprzez atrakcyjność przestrzeni, ale także konieczność zapewnienia odpowiedniej dostępności komunikacyjnej, zarówno zewnętrznej, jak i wewnętrznej, co w całości tworzy przestrzeń do funkcjonowania mieszkańców.

2.2.1 Uwarunkowania rozwoju wynikające z położenia obszaru w regionie i kraju

Gmina wiejska Darłowo znajduje się w województwie zachodniopomorskim, w północno-zachodniej części powiatu sławieńskiego. Graniczy z gminami Darłowo (miejska), Malechowo, Postomino i Sławno (powiat sławieński) oraz Mielno i Sianów (powiat koszaliński). Od północy zachodu gmina graniczy z Morzem Bałtyckim. Gmina Darłowo należy do Związku ZIT Obszaru Funkcjonalnego Sławna.

Najbliższym ośrodkiem regionalnym jest Koszalin (40 km) i Słupsk (50 km). Najbliższym ośrodkiem metropolitalnym jest Gdańsk (180 km) a także Szczecin (210 km). Miasto Sławno, oddalone o ok. 25 km, jest ośrodkiem ponadlokalnym.

Położenie gminy wokół miasta Darłowo, gdzie znajdują się Urząd Gminy oraz Urząd Miasta, sprawia, że gminę Darłowo i miasto Darłowo łączą liczne powiązanie funkcjonalne i przestrzenne.

Przez teren gminy przebiegają ważne szlaki komunikacyjne o znaczeniu regionalnym. Droga krajowa nr 37, o długości około 14,5 km, łączy port morski w Darłowie z jego nadmorską dzielnicą – Darłówko, a następnie prowadzi przez Domasławice i Słowino do drogi nr 6 w okolicy Karwic. Przez gminę Darłowo przebiegają drogi wojewódzkie nr 203, która łączy Darłowo z Koszalinem oraz przez Postomino z Ustką, oraz nr 205, prowadząca do Darłowa i Sławna, a dalej do Bobolic.

Darłowo posiada połączenie kolejowe ze Sławnem. Przez południową część gminy prowadzi linia kolejowa Stargard - Wejherowo. Obecnie w gminie czynne są trzy stacje: Sińczyca, Nowy Jarosław na trasie Darłowo - Sławno oraz Wiekowo na trasie Szczecin - Gdańsk.

Wg załącznika 1. do Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 – gmina Darłowo znajduje się na terenie OSI - gminy zagrożone trwałą marginalizacją: programowanie 2021-2027. Gmina Darłowo znajduje się na terenie Specjalnej Strefy Włączenia na obszarze województwa zachodniopomorskiego – wynikającej z delimitacji przeprowadzonej na poziomie regionalnym. Ponadto Strategia rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego lokalizuje gminę Darłowo na terenie obszaru funkcjonalnego o znaczeniu ponadregionalnym - Strefa Przybrzeżna.

Obszar Funkcjonalny Strefy Przybrzeżnej obejmuje gminy przylegające bezpośrednio do wód morskich, w tym morskich wód wewnętrznych Zalewu Szczecińskiego wraz z cieśninami Świny i Dziwny. Gmina Darłowo, będąca częścią tej strefy, jest przykładem obszaru, gdzie różnorodne funkcje prowadzą do konfliktów przestrzennych. Turystyka, będąca głównym czynnikiem wpływającym na zagospodarowanie wybrzeża, powoduje silną antropopresję, która często koliduje z priorytetami ochrony przyrody. Intensywna działalność gospodarcza i turystyczna w strefie nadmorskiej prowadzi do konfliktów przestrzennych, które wymagają zrównoważonego podejścia do planowania przestrzennego.

Zmiany klimatyczne mają istotny wpływ na zagospodarowanie obszarów nadmorskich, w tym gminy Darłowo. Wzrost intensywności ekstremalnych zjawisk pogodowych, podnoszenie się poziomu morza oraz zmiany zlodzenia akwenów morskich prowadzą do większego zagrożenia powodziowego i częstszego zalewania terenów nisko położonych. W rejonach klifowych intensyfikują się procesy abrazyjne, co może prowadzić do erozji brzegów.

Kolejnym problemem są okresowe niedostatki słodkiej wody pitnej, spowodowane zasoleniem wód gruntowych. Te zmiany klimatyczne wymagają zintegrowanego zarządzania i systemowych działań, które zostały zauważone na poziomie krajowym i europejskim³. W Krajowej Polityce Zagospodarowania Przestrzennego (KPZK) wskazano strefę przybrzeżną jako obszar wymagający szczególnej uwagi i działań służących ochronie brzegu morskiego oraz poprawie czystości wód.

Zintegrowane Zarządzanie Obszarami Przybrzeżnymi (ZZOP) jest narzędziem, które pomaga w zarządzaniu tymi obszarami, uwzględniając specyfikę lądu i morza. Najważniejsze cechy Obszaru Funkcjonalnego Strefy Przybrzeżnej to:

- koncentracja konfliktów przestrzennych,
- duży potencjał przyrodniczy,
- silna antropopresja związana z ruchem turystycznym i rozprzestrzenianiem zabudowy,
- możliwe zagrożenia związane z prognozowanymi zmianami klimatu,
- istniejący potencjał rozwoju gospodarki morskiej,
- brak lub opóźnione działania administracji morskiej w zakresie planowania przestrzennego,
- ruch turystyczny skupiony w wąskim pasie przymorskim

Położenie gminy Darłowo, w oddaleniu od ośrodków metropolitalnych i regionalnych, przy brzegu Bałtyku jest mocną determinantą rozwoju gminy. Obszar gminy charakteryzuje się rozwiniętą gospodarką morską, turystyką i uzdrowiskami, wspieranymi przez rolnictwo, produkcję i usługi.

2.2.2 Środowisko przyrodnicze – zasoby i przyrodnicze uwarunkowania rozwoju

Gmina Darłowo znajduje się na terenie mezoregionu Równina Słupska. Gmina charakteryzuje się bogatymi walorami krajobrazowymi i przyrodniczymi, z mocno rozwiniętą funkcją rolniczą.

Struktura środowiska przyrodniczego w gminie Darłowo jest kształtowana przez elementy abiotyczne, takie jak budowa geologiczna, geomorfologiczna oraz klimat, które stwarzają potencjalne warunki dla rozwoju elementów biotycznych. Krajobraz gminy charakteryzuje się otwartymi równinami z perspektywami widokowymi na wsie wkomponowane w krajobraz. Obecnie w krajobrazie gminy dominują elektrownie wiatrowe. Ziemia darłowska oferuje bogate zasoby akwenów wodnych.

Gmina Darłowo, położona w północno-wschodniej części województwa zachodniopomorskiego, jest nadmorską gminą obejmującą część Równiny Sławieńskiej, przeciętą dolinami rzek Wieprzy i Grabowej. Krajobraz tego obszaru został ukształtowany w okresie lodowcowym i polodowcowym, co nadało mu charakterystyczne cechy: wody stojące, biegi rzek oraz specyficzną rzeźbę terenu. Powierzchnia Równiny Sławieńskiej jest głównie płaska, z wyjątkiem północnej części, gdzie znajduje się pasmo moreny czołowej z „Barzowicką Górą” o wysokości 72 m n.p.m. Ta morena oddziela niecki przybrzeżnych jezior, które kiedyś były zatokami: jeziora Kopań i Bukowo.

Obszar gminy Darłowo jest nizinny, rozcięty dolinami biegnącymi równolegle do brzegu morskiego. Krajobraz jest lekko falisty, z oderwanymi wzgórzami moreny czołowej. Wybrzeże jest płaskie, a prądy morskie powodują osadzanie się dużych mas piasku. Pobrzeże urozmaicają rozległe jeziora przybrzeżne oraz wzgórza kemowe o świeżych kształtach. Szatę roślinną charakteryzują rozległe torfowiska łąkowe, bory bagienne i podmokłe olszyny z woskownicą europejską. W wielu miejscach występują wrzosowiska typu atlantyckiego. Wydmę szare porośnięte są borami sosnowymi, a na wysoczyznach występują lasy bukowe i bukowo-mieszane. W pradolinach przeważają lasy mieszane z dębem, sosną i grabem oraz lasy sosnowe.³²

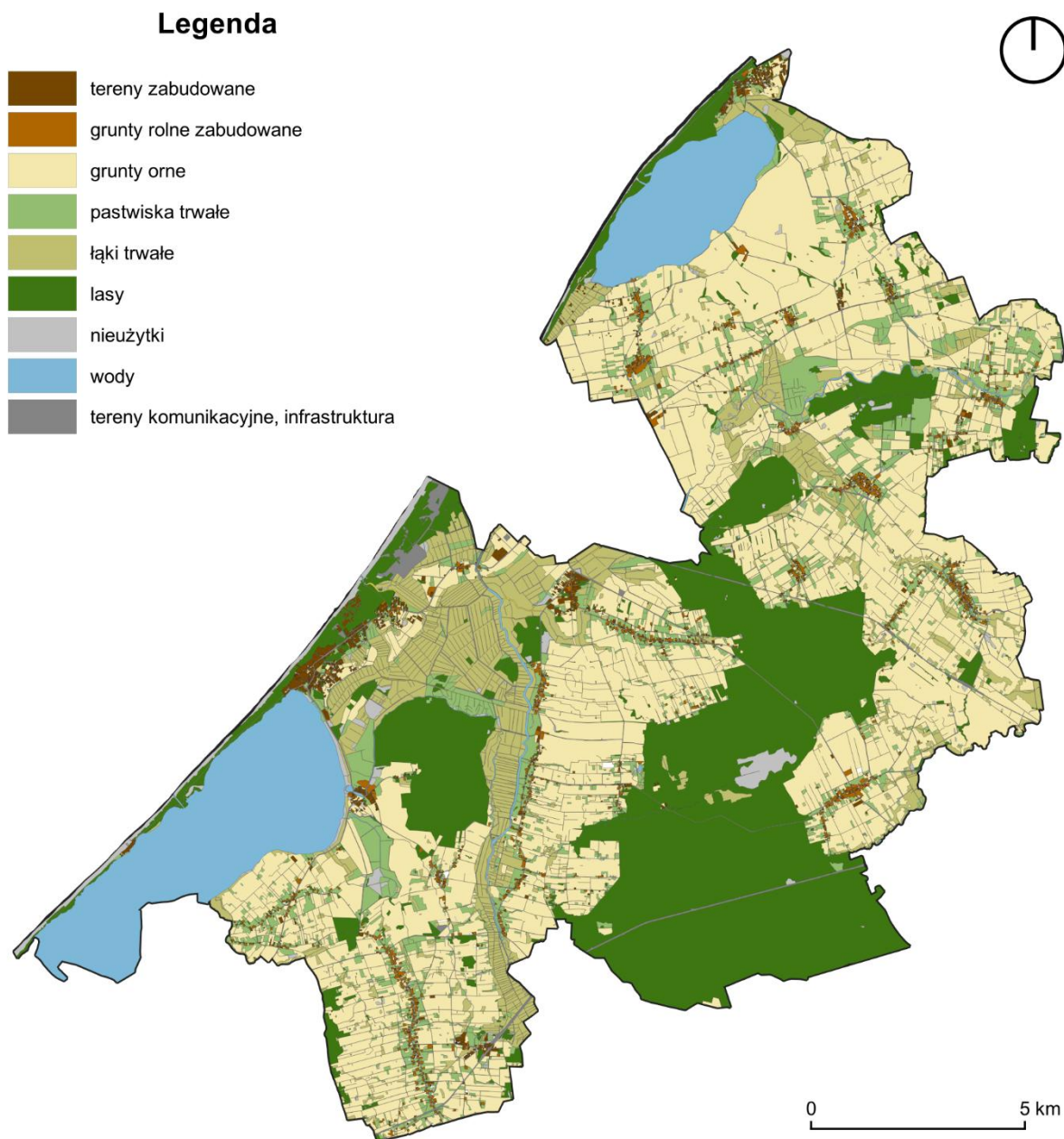
Struktura użytkowania gruntów

Na terenie gminy Darłowo dominującym typem użytkowania gruntów są grunty orne, które zajmują 10468,94 ha, co stanowi 39% powierzchni gminy. Drugim co do wielkości typem użytkowania są lasy, obejmujące 6418 ha, stanowiące 24% powierzchni. Wody płynące, zajmujące 2813 ha (10%), oraz łąki trwałe, które obejmują 2685 ha (10%), również mają znaczący udział w strukturze użytkowania gruntów.

W strukturze lasów wzdłuż wybrzeża dominują lasy sosnowe, natomiast w południowej części gminy znajdują się większe skupiska lasów z przewagą buków i dębów. W okolicach miejscowości Słowino znajduje się rezerwat „Słowińskie Błota”, najlepiej zachowane w Polsce torfowisko wysokie typu bałtyckiego, bogate w różnorodne gatunki fauny i flory. Warto również zwrócić uwagę na zespół leśny na wschód od Bukowa Morskiego oraz lasy rozciągające się na południe i wschód od Damasławic.

³² Na podstawie S. Jarosz „Krajobrazy Polski i ich pierwotne fragmenty” Instytut Urbanistyki i Architektury BA Warszawa 1954 s. 36-37

Rysunek 12: Struktura użytkowania gruntów na terenie gminy Darłowo

Źródło: opracowanie własne na podstawie mapy ewidencyjnej gminy Darłowo.

Gleby, użytki rolne

Na terenie gminy Darłowo grunty są podzielone na różne klasy bonitacyjne, które określają ich jakość i przydatność rolniczą. Powierzchnia gruntów od klasy II do IIIb wynosi 3217 ha, co stanowi 20% całkowitej powierzchni gruntów rolnych w gminie. Najwięcej gruntów znajduje się w klasach IVa (3843 ha, 24%) i V (3379 ha, 21%).

Gmina Darłowo ma wysokie wskaźniki rolniczej przestrzeni produkcyjnej, z dominującymi glebami brunatnymi i bielcowymi. Gleby chronione dla rolnictwa (klasy I–IVa) znajdują się głównie na

północy, wschód od jeziora Kopań, oraz na południe do granic sołectw Zielnowo, Kowalewice i Kowalewiczki. Dolina rzeki Wieprzy to głównie mady i czarne ziemie, które występują także w dolinach rzecznych, głównie Grabowej. Od strony Morza Bałtyckiego znajdują się piaszczyste gleby wydmore. Znaczne kompleksy gleb bielcowych są na południu i wschodzie gminy. Największą powierzchnię gruntów ornych zajmują gleby klasy IVa, a wśród łąk i pastwisk gleby klasy IV. Dominują kompleksy pszenne i pszenno-żytnie, szczególnie w południowo-wschodniej części gminy oraz na wschód od jeziora Kopań. Tereny dolinne rzeki Wieprzy i Grabowej zajmują użytki zielone.

Lasy

Na terenie gminy występuje niewielka ilość lasów. Wzdłuż wybrzeża są to przeważnie lasy sosnowe. W południowej części gminy znajdują się większe skupiska lasów z przewagą buków i dębów. Lasy i grunty leśne na obszarze gminy Darłowo zajmują 6418 ha, co stanowi 24% powierzchni gminy. Własność Lasów Państwowych obejmuje 98,5% tych terenów, zarządzanych przez Nadleśnictwo Sławno oraz w południowej części gminy przez Nadleśnictwo Karnieszewice. Wskaźnik lesistości jest niższy od średniego wskaźnika dla województwa i Polski, ale typowy dla gmin położonych na dennomorenowych równinach nadmorskich.

W północnej i zachodniej części gminy lasy tworzą pas porastający wydmy nadmorskie oraz zagłębienia na ich zapleczu. Dominują tu ubogie siedliska boru świeżego oraz boru suchego z drzewostanami sosnowymi. Lasy środkowej i południowej części gminy mają odmienny charakter. Wyróżnia się tu cztery większe kompleksy leśne, z których największy rozciąga się na południowy wschód od Jezyczek do granicy gminy, pokrywając cały obręb Nowy Kraków. Na uwagę zasługuje również zespół leśny na wschód od Bukowa Morskiego oraz lasy rozciągające się na wschód i południowy wschód od Domasławic. Kompleks leśny w północno-wschodniej części gminy, położony nad doliną Wieprzy, charakteryzuje się wysoką żyznością. Pozostałe kompleksy są niewielkie powierzchniowo i rozproszone. Lasy w granicach pasa technicznego brzegu morskiego pełnią funkcję ochronną.

Wody powierzchniowe i podziemne

Powierzchnia wód w gminie Darłowo wynosi 3287 ha, co stanowi 12% całkowitej powierzchni gminy. Badany obszar znajduje się w zlewni Morza Bałtyckiego, którego wody morskie stanowią północną granicę gminy Darłowo. Cały obszar gminy należy do dorzecza Odry. Wody gminy Darłowo są ściśle związane ze zlewnią Wieprzy i jej lewobrzeżnego dopływu, Grabowej, do których dopływają inne, mniejsze ciek. Drugą, znacznie mniejszą zlewnią jest zlewnia rzeczki Główniczki. Wododział pomiędzy tymi dwoma zlewniami wyznaczają wzniesienia wysoczyzny morenowej, przebiegającej na odcinku Darłowo miasto – Cisowo – Zakrzewo – Barzowice, osiągające wysokość 50–70 m, budowane przez gliny zwałowe.

Rzeka Wieprza wpada do Bałtyku w DarłóWKu, tj. poza granicami gminy Darłowo. Liczne, mniejsze i większe ciek stanowią dopływy Wieprzy i Grabowej bądź uchodzą bezpośrednio do jezior Kopań i Bukowo. Wieprza i Grabowa płyną szerokimi, płaskimi, w większości zatorfionymi dolinami, okresowo zalewając niżej położone łąki. Rzeki zostały uregulowane poprzez wykonanie szeregu rowów melioracyjnych i kanałów ze śluzami, np. Nowy Rów, łączący Grabową z jeziorem Bukowo, oraz Leniwiec, wpadający do Bałtyku koło Bobolina. Na odcinku gminy Darłowo nurt Wieprzy silnie

meandruje, miejscami w kilkumetrowych wąwozach. W rejonie wsi Zakrzewo rzeka rozlewa się w szerokiej, płaskiej dolinie.

Gmina ma dwa duże jeziora **Kopań i Bukowo**. Są to jeziora kryptodepresyjne (rzędna dna jeziora znajduje się poniżej poziomu morza). Występuje tu także kilkanaście stawów, głównie w dolinach rzek. Wody powierzchniowe pełnią ważne funkcje przyrodnicze, kulturowe i gospodarcze, wspierając różnorodność biologiczną, poprawiając lokalny klimat, zwiększając retencję wodną oraz tworząc bogate biotopy. Zbiorniki i ciekły wodne podtrzymują naturalne procesy hydrologiczne, zasilają lub drenują wody podziemne, a także tworzą sieć ekologiczną jako obszary węzłowe lub korytarze ekologiczne.

Jezioro Kopań to malownicze jezioro przybrzeżne położone w województwie zachodniopomorskim, w gminie Darłowo, na północny wschód od miasta Darłowo. Jest to stosunkowo duży akwen o powierzchni około 7,9 km², oddzielony od Morza Bałtyckiego wąskim pasem lądu. Jezioro charakteryzuje się płytkimi wodami – średnia głębokość wynosi 1,9 m, a maksymalna 3,9 m. Kopań jest popularnym miejscem wśród miłośników sportów wodnych, takich jak windsurfing i kitesurfing, dzięki sprzyjającym warunkom wiatrowym. Jezioro przyciąga również wędkarzy, którzy mogą tu złowić szczupaki, okonie, węgorze czy sandacze. Woda w jeziorze jest lekko słonawa, co wynika z okresowych wlewów wód morskich przez kanał łączący jezioro z Bałtykiem. Jezioro Kopań jest także ostoją dla licznych gatunków ptaków, co czyni je atrakcyjnym miejscem dla obserwatorów przyrody. Wokół jeziora znajdują się malownicze tereny, idealne na spacer i wycieczki rowerowe. Obszar ten jest rozważany jako część sieci Natura 2000, co podkreśla jego znaczenie przyrodnicze.

Fot. 2: Jezioro Kopań

Źródło: archiwum gminy Darłowo.

Jezioro Bukowo to przybrzeżne jezioro położone w województwie zachodniopomorskim, w gminie Darłowo, na Wybrzeżu Słowińskim. Powstało jako dawna zatoka Morza Bałtyckiego, która została odcięta od morza przez mierzęję Bukowską. Jezioro ma powierzchnię około 1748 ha, długość 8,8 km i szerokość do 3,4 km. Jego maksymalna głębokość wynosi 2,8 m, a średnia 1,8 m. Jezioro Bukowo jest popularnym miejscem dla miłośników sportów wodnych, takich jak windsurfing i kitesurfing. Znajduje się tu również przystań żeglarska, a wody jeziora są domem dla około 20 gatunków ryb, co czyni je atrakcyjnym dla wędkarzy. Jezioro jest połączone z Morzem Bałtyckim Kanałem Szczuczym, co wpływa na jego lekko zasolone wody.

Na terenie gminy Darłowo nie występuje Główny Zbiornik Wód Podziemnych. Woda podziemna wykorzystywana jest głównie do zaspokojenia potrzeb mieszkańców oraz przemysłu spożywczego. W gminie zaewidencjonowano 17 otworów hydrogeologicznych, rozmieszczonych równomiernie, z wyjątkiem południowej, zalesionej części. Studnie znajdują się w miejscowościach: Dąbki, Sulimice, Krupy, Żukowo Morskie, Słowino, Dobiesław, Wicie, Cisowo, Kowalewice, Stary Jarosław i Zakrzewo.

Wody podziemne wymagają uzdatniania ze względu na podwyższoną zawartość żelaza i manganu. Największe ujęcie piętrowego znajduje się w Dąbkach. Pobór wody wzrasta latem z powodu ruchu turystycznego. Większość miejscowości ma sieć wodociągową, choć wiele ujęć dla ośrodków wypoczynkowych jest nieczynnych. Ze względu na budowę geologiczną, odstąpiono od ustanawiania stref ochronnych dla istniejących ujęć wód podziemnych.

Jakość wód w gminie Darłowo jest monitorowana ze względu na różne źródła zanieczyszczeń, które mogą być geogeniczne, antropogeniczne lub poligenetyczne. Główne źródła zanieczyszczeń to pola uprawne, ścieki bytowe i opadowe oraz zanieczyszczenia z utwardzonych powierzchni. Badania jakości wód powierzchniowych obejmują elementy biologiczne, fizykochemiczne i chemiczne, a także hydromorfologiczne.

Formy ochrony przyrody

Gmina Darłowo obfituje w przyrodniczo cenne tereny. Najbardziej wartościowe obiekty i obszary są chronione prawnie na podstawie przepisów dotyczących ochrony przyrody oraz innych regulacji związanych z ochroną środowiska. Ochrona ta wynika z konwencji międzynarodowych, dyrektyw Unii Europejskiej, a także polskich i międzynarodowych opracowań ekologicznych, takich jak Czerwone Listy (europejska i polska), programy ostoi przyrody, w tym ostoi ptaków, oraz programy ESOCh, ECONET i Natura 2000.

Tabela 24: Odsetek terenów prawnie chronionych w 2023 r. (bez stref NATURA 2000)

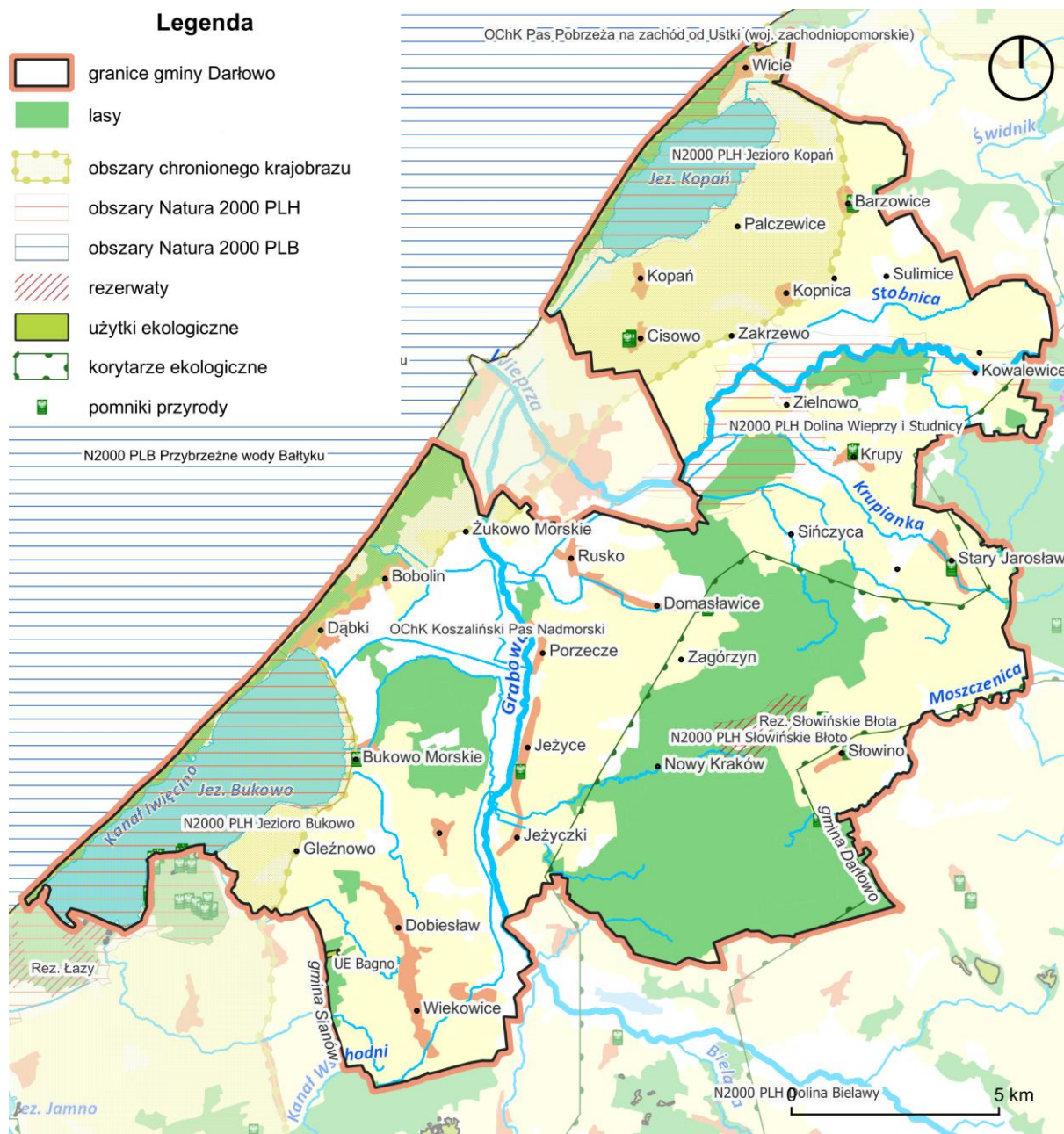
	[%]
Polska	32,2
Województwo zachodniopomorskie	21,9
Powiat sławieński	15,0
Gmina Darłowo	24,4

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS BDL, <https://stat.gov.pl>

Rezerwat "Słowińskie Błota" położony jest na północ od wsi Słowino i obejmuje obszar około 145 ha. Jest to najlepiej zachowane w Polsce torfowisko wysokie typu bałtyckiego. Na terenie tym występuje 37 gatunków roślin naczyniowych, 41 gatunków mszaków oraz 45 gatunków porostów. Rezerwat ten chroni cenne ekosystemy i siedliska przyrodnicze, mając istotne znaczenie naukowe, dydaktyczne i krajobrazowe.

Postulowany rezerwat przyrody „Las Iwieciński” to obszar proponowany do objęcia ochroną ze względu na jego wyjątkowe walory przyrodnicze. Las Iwieciński, położony w województwie zachodniopomorskim, charakteryzuje się bogatą różnorodnością gatunków drzew oraz unikalnymi siedliskami, które są domem dla wielu rzadkich i chronionych gatunków roślin i zwierząt. Proponowane objęcie ochroną ma na celu zachowanie tych cennych ekosystemów oraz zapewnienie trwałości ich funkcji ekologicznych. Ochrona rezerwatowa pozwoli na prowadzenie działań mających na celu monitorowanie i badanie stanu przyrody, a także edukację ekologiczną, która jest kluczowa dla zwiększenia świadomości społecznej na temat znaczenia ochrony przyrody.

Rysunek 13: Formy ochrony przyrody na terenie gminy Darłowo

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GDOŚ.

Na terenie gminy Darłowo znajdują się trzy obszary **NATURA 2000**, które są częścią Europejskiej Sieci Ekologicznej, mającej na celu ochronę cennych i zagrożonych składników różnorodności biologicznej Europy:

- **Jezioro Kopań** (kod obszaru PLH320017) – Obszar Natura 2000 "Jezioro Kopań" został utworzony w 2004 r. Obejmuje powierzchnię około 790 hektarów, w tym jezioro Kopań oraz przyległe tereny przybrzeżne. Obszar ten jest szczególnie cenny ze względu na unikalne ekosystemy i różnorodność biologiczną, które obejmują zarówno gatunki roślin, jak i zwierząt charakterystycznych dla regionu nadmorskiego. Jezioro jest oddzielone od Morza Bałtyckiego

wąską mierzeją, na której znajdują się dobrze zachowane wydmy oraz lasy mieszane i bory nadmorskie. Brzegi jeziora są trudno dostępne, porośnięte roślinnością helofitową, co sprzyja zachowaniu naturalnego charakteru tego miejsca. Obszar ten jest ostoją dla wielu gatunków ptaków i roślin. Występują tu m.in.. Inica wonna, mikołajek nadmorski oraz kruszczyk rdzawoczerwony. Jezioro Kopań jest również ważnym miejscem dla ptactwa wodnego, które znajduje tu dogodne warunki do lęgów i odpoczynku podczas migracji. Dzięki okresowym dopływom wody morskiej przez kanał łączący jezioro z Bałtykiem, woda w jeziorze jest lekko zasolona, co wpływa na unikalny ekosystem. Znajduje się w całości na terenie gminy Darłowo.

- **Jezioro Bukowo** (kod obszaru PLH320041) – Obszar Natura 2000 "Jezioro Bukowo" został utworzony w ramach europejskiego programu ochrony przyrody i obejmuje powierzchnię około 3263 hektarów. Jezioro Bukowo, będące centralnym elementem tego obszaru, jest jednym z najlepiej zachowanych jezior przyziemnych w Polsce. Powstało jako dawna zatoka Morza Bałtyckiego, która została odcięta od morza przez mierzeję Bukowską. Jezioro zachowuje naturalny rytm połączenia z morzem – w okresie jesienno-wiosennym wody morskie wpływają do jeziora, a latem i zimą połączenie to jest zwykle zamknięte. Obszar ten charakteryzuje się różnorodnością ekosystemów, w tym borów nadmorskich, brzezin bagiennych oraz torfowisk wysokich typu bałtyckiego. Występują tu także unikalne gatunki roślin, takie jak podkolan biały czy woskownica europejska. Jezioro Bukowo jest również domem dla około 20 gatunków ryb, w tym unikatowej populacji płoci, która migruje między jeziorem a Bałtykiem. Obszar Natura 2000 "Jezioro Bukowo" jest ostoją dla wielu gatunków ptaków, które znajdują tu dogodne warunki do lęgów i odpoczynku podczas migracji. Dzięki swojej różnorodności biologicznej i naturalnemu charakterowi, teren ten jest niezwykle ważny dla ochrony przyrody w regionie, w całości znajdujące się na terenie gminy Darłowo.
- **Dolina Wieprzy i Studnicy** (kod obszaru PLH220038) – Obszar Natura 2000 "Dolina Wieprzy i Studnicy" został utworzony 7 sierpnia 2021 r. i obejmuje powierzchnię 14 349,03 ha, z czego 1396 ha znajduje się na terenie gminy Darłowo. Obszar ten rozciąga się w województwach pomorskim i zachodniopomorskim, obejmując doliny rzek Wieprzy i Studnicy oraz ich otoczenie. Jest to teren o wyjątkowym znaczeniu przyrodniczym, który chroni różnorodne siedliska oraz gatunki roślin i zwierząt. "Dolina Wieprzy i Studnicy" charakteryzuje się obecnością cennych siedlisk przyrodniczych, takich jak łąki trzęślicowe, torfowiska przejściowe i wysokie, a także lasy łęgowe i grądowe. Obszar ten jest ostoją dla wielu gatunków chronionych, w tym ryb, takich jak minóg rzeczny i piskorz, a także płazów, gadów i ssaków. Doliny rzek stanowią również ważny korytarz ekologiczny, umożliwiający migrację zwierząt i wymianę genetyczną między populacjami. Na terenie gminy Darłowo, w granicach tego obszaru, znajdują się fragmenty dolin rzecznych oraz przyległe tereny, które odgrywają kluczową rolę w zachowaniu bioróżnorodności regionu. Obszar ten jest również atrakcyjny dla miłośników przyrody, oferując możliwość obserwacji unikalnych gatunków oraz malowniczych krajobrazów.
- **Przybrzeżne wody Bałtyku** (kod PLB990002) Obszar Natura 2000 "Przybrzeżne wody Bałtyku" został utworzony w ramach europejskiego programu ochrony przyrody, aby chronić unikalne ekosystemy morskie i przybrzeżne Morza Bałtyckiego. Obejmuje on powierzchnię około 54 627,3 ha i rozciąga się wzdłuż polskiego wybrzeża Bałtyku, obejmując zarówno wody morskie,

jak i przybrzeżne tereny o dużym znaczeniu ekologicznym. Obszar ten jest szczególnie ważny dla ochrony ptaków wodnych i morskich, które znajdują tu dogodne warunki do żerowania, odpoczynku i lęgów. Występują tu m.in. gatunki takie jak łódówka (*Clangula hyemalis*), uhła (*Melanitta fusca*) czy nur czarnoszyi (*Gavia arctica*). Przybrzeżne wody Bałtyku pełnią również funkcję korytarza migracyjnego dla wielu gatunków ptaków, co czyni ten obszar kluczowym dla zachowania bioróżnorodności w regionie. Oprócz ptaków, obszar ten chroni także unikalne siedliska morskie, takie jak podwodne łąki trawy morskiej, które są ważnym elementem ekosystemu Bałtyku. Dzięki swojej różnorodności biologicznej i naturalnemu charakterowi, "Przybrzeżne wody Bałtyku" odgrywają istotną rolę w zachowaniu równowagi ekologicznej tego regionu.

Te obszary chronią cenne ekosystemy i siedliska przyrodnicze, wspierając zachowanie dziedzictwa przyrodniczego Europy.

Obszar Chronionego Krajobrazu "Koszaliński Pas Nadmorski" został utworzony w 1975 r. w celu zachowania unikatowych wartości przyrodniczych i krajobrazowych strefy przybrzeżnej. Obejmuje wąski pas nadmorskich borów, lasów mieszanych oraz jezior przymorskich, które tworzą różnorodne ekosystemy charakteryzujące się niezwykłym bogactwem fauny i flory. Teren ten jest ostoją dla licznych gatunków ptaków wodnych i błotnych, takich jak bąki, bociany białe, kanie rdzawe, błotniaki, derkacze, żurawie, rybitwy, łabędzie czy kaczki. Dzięki różnorodności siedlisk naturalnych obszar ten pełni kluczową rolę jako miejsce lęgowe oraz przystanek podczas wędrówek ptaków. Ponadto występują tu rzadkie gatunki roślinności nadmorskiej, które są unikatowe dla tego regionu. Jeziora przymorskie, takie jak Bukowo i Kopań, dodatkowo wzbogacają bioróżnorodność regionu, stanowiąc dogodne warunki dla organizmów wodnych i ptaków. Obszar ten jest również atrakcyjny dla miłośników natury i obserwatorów ptaków, oferując malownicze krajobrazy i możliwość kontaktu z przyrodą. "Koszaliński Pas Nadmorski" jest częścią europejskiej sieci Natura 2000, co podkreśla jego znaczenie nie tylko na poziomie krajowym, ale również kontynentalnym. Celem ochrony tego obszaru jest utrzymanie równowagi ekologicznej systemów przyrodniczych oraz zapewnienie trwałości zasobów naturalnych, które są niezwykle ważne dla zachowania bioróżnorodności. Teren ten przyciąga turystów, fotografów przyrody oraz miłośników aktywnego wypoczynku, którzy mogą korzystać z licznych szlaków spacerowych i rowerowych w otoczeniu harmonii z naturą.

Na terenie gminy Darłowo znajduje się wiele wyjątkowych **pomników przyrody**. W okolicach wsi Nowy Kraków można podziwiać dąb szypułkowy i buk zwyczajny, zrosnięte konarami, o imponujących obwodach wynoszących odpowiednio 450 i 220 cm, rosnące około 1 km na wschód od wsi. Na skraju lasu, około 0,5 km na północny wschód od Nowego Krakowa, rośnie cis pospolity o obwodzie 60 cm i wysokości 8 metrów. W obrębie leśnictwa Nowy Kraków znajdują się dwa buki zwyczajne o obwodach 440 i 460 cm oraz dwa dęby szypułkowe o obwodach 330 i 450 cm. W Kolonii Jeżyce, przy drodze, można zobaczyć dwa dęby szypułkowe o obwodach 460 i 550 cm. W miejscowości Kopań rośnie dąb szypułkowy o obwodzie 430 cm.

Na starym cmentarzu ewangelickim w Domasławicach znajduje się grupa drzew składająca się z dwóch lip drobnolistnych o obwodach 388 i 340 cm, dębu szypułkowego o obwodzie 290 cm oraz dwóch świerków pospolitych o obwodach 190 i 240 cm. Podobny cmentarz w Krupach jest miejscem, gdzie rośnie grupa ośmiu lip drobnolistnych o obwodach od 250 do 312 cm. W Jeżycach, na miejscowym cmentarzu, znajduje się jesion wyniosły o obwodzie 278 cm.

Przy kościele w Słownie rośnie lipa drobnolistna o obwodzie 285 cm oraz aleja lipowa, na którą składa się 14 lip drobnolistnych o obwodach od 175 do 250 cm, a także dwie lipy o większych obwodach wynoszących 320 i 430 cm. Kościół w Starym Jarosławiu otacza grupa drzew, w tym sześć lip drobnolistnych o obwodach od 250 do 440 cm, kasztanowiec zwyczajny o obwodzie 302 cm oraz klon jawor o obwodzie 243 cm. Przy kościele w Barzowicach można zobaczyć grupę drzew, w skład której wchodzi dwa jesiony wyniosłe o obwodach 325 i 330 cm oraz dwie lipy drobnolistne o obwodach 340 i 545 cm. Natomiast kościół w Cisowie otacza zróżnicowana grupa drzew, na którą składają się cztery jesiony wyniosłe o obwodach 230–250 cm, dwa jesiony wyniosłe odmiany zwisającej o podobnych obwodach, trzy dęby szypułkowe o obwodach 230–250 cm, klon zwyczajny o obwodzie 320 cm, kasztanowiec zwyczajny o obwodzie 245 cm oraz lipa drobnolistna o obwodzie 230 cm.

Na uwagę zasługują także głazy narzutowe na terenie gminy Darłowo. W zachodniej części jeziora Kopań leży różowy granit o obwodzie 6 m i wysokości nad wodą wynoszącej 1,2 m. Kolejny różowy granit, o większym obwodzie 8 m i wysokości 1,4 m ponad wodą, znajduje się w korycie rzeki Wieprzy w pobliżu wsi Kowalewice. Te naturalne pomniki przyrody są ważnym elementem krajobrazu i świadectwem bogactwa przyrodniczego regionu.

Użytek ekologiczny „Bagno” Na terenie gminy Darłowo zlokalizowany jest jeden użytek ekologiczny o powierzchni ok. 0,27ha, powołany uchwałą nr XVI/201/96 Rady Gminy w Darłowie z dnia 12 kwietnia 1996r. Stanowi on śródlądowe zagłębienie, okresowo wypełnione wodą, otoczone lasem bukowym, położone w obrębie Dobiesław, w pobliżu granicy z gminą Sianów. Celem powołania przedmiotowego użytku jest ochrona cennych terenów podmokłych.

Gmina Darłowo jest połączona z otaczającymi terenami głównie przez dolinę Wieprzy, która pełni rolę krajowego korytarza ekologicznego w sieci ECONET-PL. Przez obszar gminy Darłowo przebiega Główny korytarz migracji „Pobrzeże Słowińskie” (KPn-20A).. Lokalne korytarze ekologiczne, tworzą zwarty system powiązany z istniejącymi obszarami lasów, zadrzewień oraz topografią terenu.

Ponadto na terenie gminy Darłowo znajdują się tereny proponowane do ustanowienia użytku ekologicznego.

Użytek ekologiczny „Jar koło Palczewic” to obszar proponowany do objęcia ochroną ze względu na jego unikalne walory przyrodnicze. Jego ochrona ma na celu zachowanie różnorodności biologicznej oraz ochronę siedlisk rzadkich i chronionych gatunków roślin i zwierząt.

Obszar ten charakteryzuje się specyficznymi warunkami geologicznymi i hydrologicznymi, które sprzyjają występowaniu unikalnych ekosystemów. W „Jarze koło Palczewic” można znaleźć naturalne zbiorniki wodne, śródlądowe oczka wodne, kępy drzew i krzewów, a także torfowiska i bagna¹. Te elementy krajobrazu są kluczowe dla zachowania różnorodności biologicznej i pełnią ważne funkcje ekologiczne. Proponowane objęcie ochroną w postaci użytku ekologicznego pozwoli na monitorowanie i badanie stanu przyrody, a także na prowadzenie działań edukacyjnych, które zwiększą świadomość społeczną na temat znaczenia ochrony przyrody.

Projektowany użytek ekologiczny „Wąwóz z olsem porzeczkowym” to obszar proponowany do objęcia ochroną ze względu na jego unikalne walory przyrodnicze. Wąwóz ten charakteryzuje się specyficznymi warunkami geologicznymi i hydrologicznymi, które sprzyjają występowaniu olsu porzeczkowego, czyli lasu bagiennego z dominacją olsy czarnej i porzeczki.

Ochrona tego obszaru ma na celu zachowanie różnorodności biologicznej oraz ochronę siedlisk rzadkich i chronionych gatunków roślin i zwierząt. Wąwóz z olsem porzeczkowym jest ważnym miejscem dla wielu gatunków, które wymagają specyficznych warunków do przetrwania

2.2.3 Zasoby dziedzictwa kulturowego

Historia gminy Darłowo jest bogata i sięga czasów średniowiecza. Na przełomie XII i XIII wieku tereny te były częścią Pomorza Sławieńskiego-Słupskiego. W 1227 r. znalazły się w obrębie księstwa sławieńskiego, a w latach 1235-1236 zostały opanowane przez księcia gdańskiego Świętopełka. Świętopełk nadawał część ziem zakonowi cystersów, aby umocnić zachodnie rubieże księstwa. Po jego śmierci w 1266 r., ziemie sławieńskie przeszły pod panowanie książąt rugijskich, a następnie margrabiów brandenburskich. Cystersi odegrali znaczącą rolę w historii ziemi darłowskiej i przyczynili się do rozwoju gospodarczego i kulturalnego regionu, zakładając kościoły i klasztory oraz wprowadzając nowe metody uprawy ziemi.

Ich obecność miała również wpływ na rozwój architektury sakralnej. W Bukowie Morskim powstał kościół p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa, który zachował wiele gotyckich elementów, takich jak tryptyk, epitafium i renesansowa ambona. Cystersi byli także zaangażowani w zakładanie innych miejscowości, takich jak Dobiesław, gdzie zbudowano kościół p.w. Matki Boskiej Częstochowskiej.

Obecność cystersów na ziemi darłowskiej jest widoczna do dziś, zarówno w architekturze, jak i w lokalnych tradycjach. Szlak Cystersów, obejmujący 11 nadmorskich miejscowości, pozwala turystom odkrywać miejsca i budowle powstałe dzięki działalności tego zakonu.

W XIV wieku Pomorze Sławieńsko-Słupskie zostało włączone do księstwa wołogojskiego, a ród Święców uznał zwierzchnictwo książąt zachodniopomorskich. W tym czasie na terenie ziemi sławieńskiej powstała sieć parafialna, a w Bukowie i Cisowie zbudowano kościoły. W XIX wieku ziemia Darłowska weszła w skład rejencji koszalińskiej, powiatu sławieńskiego. Rozwinęły się nowe formy gospodarki, a handel towarami rolniczymi, takimi jak mąka, kwitł. W tym okresie nastąpił również rozwój infrastruktury, w tym budowa dróg i mostów, co ułatwiło komunikację i handel.

W XX wieku, szczególnie po II wojnie światowej, nastąpiły znaczące zmiany demograficzne i gospodarcze. W wyniku przesiedleń ludności niemieckiej i napływu ludności polskiej, zmieniła się struktura społeczna regionu. Rozwój przemysłu i rolnictwa przyczynił się do wzrostu gospodarczego gminy. Obecnie gmina Darłowo jest dynamicznie rozwijającym się regionem, który łączy bogatą historię z nowoczesnością.

Opis wybranych miejscowości gminy Darłowo

- **Barzowice**, wieś położona w pobliżu największego wzniesienia w gminie - Barzowickiej Góry o wysokości 72,2 m, doskonały punkt widokowy na panoramę okolic, warto zobaczyć elektrownie wiatrowe, kościół św. Franciszka z Asyżu z XV wieku w stylu gotyckim, budownictwo zagrodowe z XIX wieku, pomnik żołnierzy niemieckich poległych w I wojnie światowej, panorama punkt widokowy położony w północno-wschodniej części gminy, zabudowa wsi zlokalizowana na północnym stoku wydłużonego garbu morenowego, piękne zachody słońca na tle jeziora Kopań i Morza Bałtyckiego.

- **Bobolin**, wieś letniskowa w odległości poniżej 1 km od Bałtyku, znajduje się tutaj ośrodek jazdy konnej, liczne pola biwakowe i kwatery prywatne, wieś została nadana zakonowi cystersów w Bukowie Morskim w 1267 r., była najdalej na północ wysuniętą wsią opacką, tajny poligon Hitlera założony w latach 1935-39, dokonywano prób największego działu świata, gigantycznej armaty „Dory” o kalibrze 800 mm, masa armaty 1350 ton, donośność 40 km, przebijała płyty stalowe 1,2 m, próby obserwował Adolf Hitler wraz ze swoją świtą, po poligonie pozostał grzebieniowy mur o długości 2000 m i wysokości 12 m, trzy stanowiska artyleryjskie przy wejściu na plażę oraz bunkry na wydmach.
- **Bukowo Morskie**, wieś letniskowa nad jeziorem Bukowo, w odległości 3 km od Bałtyku, w 1248 r. książę gdański Świętopełk II ufundował tutaj klasztor cystersów, miejscowość jest włączona w "Europejski Szlak Cystersów", zostało zasiedlone przez cystersów sprowadzonych z Meklemburgii, z Dargun, pierwsze nadania książęce miały miejsce w latach 1248 – 1253, lokacja związana z darowizną Księcia Świętopełka II, który ufundował tu klasztor cystersom, warto zobaczyć kościół Najświętszego Serca Pana Jezusa z XIII/XIV wieku w stylu gotyckim, wnętrze zawiera północno gotycki tryptyk, gotyckie epitafium i renesansową ambonę z XVII wieku, przykościelny dawny park dworski z rzeźbą Wilhelma Grossa, w lipcu coroczny „Turniej Cysterski o beczkę miodu pitnego”, park krajobrazowy o powierzchni 3 ha z klonami, lipami, jesionami i aleją grabową.
- **Cisowo**, wieś letniskowa, warto zobaczyć pozostałość osadniczą Słowian zachodniopomorskich, budownictwo zagrodowe z XIX wieku, pomnik poległych żołnierzy niemieckich w I wojnie światowej, kościół św. Stanisława Kostki z 1321 r. w stylu gotyckim, wnętrze zawiera barokową ambonę i ołtarz główny, ławy renesansowe, kropielnica z XIV wieku.
- **Dąbki**, największa miejscowość wczasowo-kąpieliskowa w gminie Darłowo, położona na mierzei między Bałtykiem a jeziorem Bukowo, posiada specyficzny mikroklimat sprzyjający leczeniu dróg oddechowych, znajduje się tutaj 18 ośrodków wczasowych i kolonijnych, liczne pola biwakowe, obozowiska, kwatery prywatne, pensjonaty, dobrze rozwinięta sieć placówek gastronomicznych i handlowych, najstarsza wzmianka o wsi pochodzi z 1493 r., dawna osada rybacka, obecnie miejscowość turystyczna o walorach leczniczych, z zabytkowej zabudowy wsi pozostała jedynie jedna chata rybacka (mur pruski), która została odrestaurowana i znajduje się przy ul. Sztormowej 4, coroczne regaty klasy Open o puchar Wójta Gminy Darłowo w żeglarstwie i windsurfingu.
- **Dąbkowice**, kąpielisko nadmorskie położone na północno-zachodnim krańcu gminy na mierzei między Bałtykiem i jeziorem Bukowo, znajdują się tutaj 4 ośrodki wczasowe i pole biwakowe.
- **Dobiesław**, wieś położona w zachodnio-środkowej części gminy, warto zobaczyć kościół M.B. Częstochowskiej z XV wieku w stylu gotyckim, budownictwo zagrodowe z XIX wieku, wieś kościelna (opacka) i chłopska o metryce średniowiecznej, założona w latach 70-tych XIII wieku przez bukowskich cystersów, kościół M.B. Częstochowskiej z XV wieku w stylu gotyckim, wnętrze zawiera kropielnicę granitową z XV wieku, dzwon z 1805 r., ogrodzenie placu przykościelnego wykonane z eklektycznych i secesyjnych metalowych kojców.

- **Głęznówo**, wieś letniskowa położona nad jeziorem Bukowo, warto zobaczyć budownictwo zagrodowe z XIX wieku.
- **Jeżyce**, wieś nad rzeką Grabową, warto zobaczyć kościół M.B. Ostrobramskiej z XIX wieku w stylu neogotyckim, pomnik żołnierzy niemieckich poległych w I wojnie światowej, budownictwo zagrodowe z XIX wieku, pierwsze nadania książęce miały miejsce w latach 1248 – 1253, z architekturą sakralną związane są budynki dawnych pastorówek, które zachowały się i pełnią funkcje plebani.
- **Kopań**, wieś letniskowa położona nad jeziorem Kopań w odległości 1,5 km od Bałtyku, warto zobaczyć grodzisko - pozostałość osadnictwa zachodniopomorskiego, budownictwo zagrodowe z XVII-XIX wieku.
- **Kowalewice**, wieś położona nad rzeką Wieprzą, warto zobaczyć kościół Najświętszego Serca Pana Jezusa z 1879 r. w stylu neogotyckim, pomnik żołnierzy niemieckich poległych w I wojnie światowej w formie słupa zwieńczonego krzyżem maltańskim, budownictwo zagrodowe z XIX wieku, wiatrak z XVII wieku, drewniany, typ holenderski, obrotowy.
- **Krupy**, wieś przy trasie Darłowo - Sławno, warto zobaczyć kościół M.B. Ostrobramskiej z XIV wieku w stylu gotyckim, budownictwo zagrodowe z XIX wieku, wewnątrz zawiera ołtarz główny, ambonę z baroku oraz rzeźbę „Grupa Ukrzyżowania” z początku XVI wieku, zachowane nieliczne zagrody szachulcowe z XIX wieku.
- **Palczewice**, wieś położona nad jeziorem Kopań, warto zobaczyć park krajobrazowy z końca XIX wieku o powierzchni 2 ha, drzewostan liściasty, 12 gatunków drzew.
- **Rusko**, wieś położona na trasie Darłowo - Sławno, w odległości 1 km od Darłowa, warto zobaczyć cmentarz żydowski z XIX wieku.
- **Słowino**, wieś na trasie Darłowo - Sławno w odległości 10 km od Darłowa, przy dużym kompleksie leśnym, warto zobaczyć kościół Podwyższenia Krzyża Św. z około 1500 r. w stylu gotyckim, budownictwo zagrodowe z XIX wieku, rezerwat "Słowińskie Błota" w obrębie zespołu leśnego z przewagą buków i dębów, najlepiej zachowane w Polsce torfowisko wysokiego typu bałtyckiego z ogromną ilością różnorodnych gatunków flory i fauny, kościół Podwyższenia Krzyża Św. murowany, jednonawowy, który w 1808 r. w czasie pożaru wsi spłonął, został odbudowany w latach 70-tych XIX wieku, przy kościelnym lapidarium rzeźba Wilhelma Grossa wraz z aleją lipową, wieś o licznych zagrodach w charakterze szachulcowym, coroczny lipcowy festyn ludowo-rzemieślniczy „Budowa Chaty”.
- **Stary Jarosław**, wieś na trasie Darłowo - Sławno, w odległości 10 km od Darłowa, warto zobaczyć kościół św. Krzyża z XIV wieku w stylu gotyckim, budownictwo zagrodowe z XIX wieku, wewnątrz zawiera ołtarz, ambonę, rzeźbę „Chrystus Ukrzyżowany” z XVII wieku, styl barokowy, kropielnica granitowa z XV wieku, dawny cmentarz-obecnie plac przykościelny z zachowanymi fragmentami metalowych kojców, cokołów, metalowych krzyży, „antyki ziemi darłowskiej - kolekcja naszych przodków”.
- **Wicie**, kąpielisko nadmorskie położone na północno-wschodnim krańcu gminy nad jeziorem Kopań, znajdują się tutaj 4 ośrodki wczasowe oraz liczne obozowiska i pola biwakowe.

- **Żukowo Morskie**, wieś letniskowa nad rzeką Grabową, w odległości 1,5 km od Bałtyku.

Zabytki i krajobraz kulturowy

W gminie Darłowo znajdują się liczne zabytki archeologiczne, które świadczą o bogatej historii tego regionu. W Bukowie Morskim odkryto osadę z epoki kamienia, która dostarcza cennych informacji o życiu i kulturze ludzi z tamtego okresu. W Kopaniu znajdują się trzy ważne stanowiska z okresu średniowiecza: osada, grodzisko oraz kolejna osada. Te miejsca są istotne dla zrozumienia rozwoju osadnictwa, struktur obronnych i życia codziennego w średniowieczu. W Porzeczcu natomiast odkryto osadę z epoki żelaza, która jest ważnym źródłem informacji o technologii i kulturze ludzi żyjących w tym okresie. Wszystkie te stanowiska archeologiczne w gminie Darłowo stanowią cenne źródło wiedzy o przeszłości i są świadectwem bogatej historii tego regionu.

Na terenie gminy Darłowo wytyczono szereg stref ochrony konserwatorskiej, zasobów dziedzictwa kulturowego.

Strefa „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej obejmuje centralne części wsi: Barzowice, Palczewice, Sulimice, Kopnica, Kopań, Cisowo, Kowalewice, Krupy, Sińczyca, Stary Jarosław, Słowino, Słowinko, Boryszewo, Porzecz, a także cmentarz w Domasławicach, kościoły w Dobiesławiu i Jeżycach, leśniczówki w Nowym Krakowie oraz stację kolejową i fabrykę płatków ziemniaczanych w Wiekowicach.

Strefa „B” ochrony konserwatorskiej obejmuje historyczne układy miejscowości: Żukowo Morskie, Bobolin, Rusko, Domasławice, Nowy Jarosław, Słowino, Słowinko, Jeżyce, Jeżyczki, Gleźnowo, Dobiesław, Wiekowice.

Strefa „K” ochrony krajobrazu kulturowego obejmuje cmentarze w Kowalewicach, Krupach, Słownie, Pęciszewku i Dobiesławiu oraz zespół folwarczny w Drozdowie.

Strefa „E” ochrony ekspozycji obejmuje miejscowości: Barzowice, Drozdowo, Palczewice, Kowalewice, Zielnowo, Zakrzewo, Cisowo oraz dwa kierunki na wieś Sulimice i Kopnica.

Fot. 3: Kościół w Bukowie Morskim

Źródło: archiwum gminy Darłowo

W gminie Darłowo znajduje się wiele zabytków wpisanych do rejestru zabytków, które świadczą o bogatej historii i różnorodności architektonicznej tego regionu. W Barzowicach znajduje się kościół filialny pw. św. Franciszka z końca XV wieku, wykonany z cegły w stylu gotyckim. W Bukowie Morskim można podziwiać kościół rzymskokatolicki, obecnie polskokatolicki, pw. Najświętszego Serca Jezusa z połowy XIV wieku, również ceglanej konstrukcji w stylu gotyckim, oraz park dworski z początku XX wieku, który jest przykładem krajobrazowego parku. W Cisowie znajduje się kościół filialny pw. św. Stanisława Kostki z XV wieku, wykonany z cegły. W Dobiesławiu można znaleźć kościół parafialny pw. Matki Boskiej Częstochowskiej z końca XV wieku, ceglanej konstrukcji w stylu gotyckim, oraz cmentarz przykościelny z drzewostanem. W Domasławicach znajduje się kościół ewangelicki z przełomu XV/XVI wieku, wykonany z cegły. W Dąbkach można podziwiać kilka chałup z połowy XIX wieku, wykonanych w konstrukcji szachulcowej, oraz kościół ewangelicki, obecnie rzymskokatolicki parafialny pw. Matki Boskiej Ostrobramskiej z 1870 r., wykonany z cegły w stylu neogotyckim. W Jeżycach znajduje się kościół ewangelicki, obecnie rzymskokatolicki filialny pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa z 1879 r., wykonany z cegły. W Kowalewicach można znaleźć zagrodę nr 26 z pierwszej ćwierci XIX wieku oraz dom z tego samego okresu, wykonane w konstrukcji szachulcowej, a także budynek bramny z 1812 r. W Krupach znajduje się zagroda nr 28 z pierwszej ćwierci XIX wieku, piekarnia z tego samego okresu oraz dom z 1837 r., wszystkie wykonane w konstrukcji szachulcowej,

oraz kościół filialny pw. Matki Boskiej Ostrobramskiej z końca XV wieku wykonany z cegły, a także cmentarz przykościelny. W Palczewicach znajduje się park dworski z końca XIX wieku, który jest przykładem krajobrazowego parku. W Rusku można znaleźć cmentarz żydowski z początku XX wieku. W Starym Jarosławiu znajduje się kościół parafialny pw. Świętego Krzyża z XV wieku, wykonany z cegły. W Słwinie można podziwiać zagrodę nr 75/76 z pierwszej ćwierci XIX wieku, budynek inwentarsko-bramny z tego samego okresu, dom z 1825 r., wykonany w konstrukcji szachulcowej, oraz kościół ewangelicki, obecnie rzymskokatolicki parafialny pw. Podwyższenia Krzyża z 1816 r. wykonany z cegły w stylu romańskim, a także przykościelny cmentarz ewangelicki z XV w. Wszystkie te zabytki stanowią cenne źródło wiedzy o przeszłości i są świadectwem bogatej historii gminy Darłowo.

Tabela 25: Lista zabytków ujęta w rejestrze zabytków nieruchomych woj. zachodniopomorskiego

LP	MIEJSCOWOSC	NAZWA	CHRONOLOGIA	WYKAZ DOKUMENTOW
1	Barzowice	kościół filialny pw. św. Franciszka	koniec XV w.	37 z 1954-09-25, A-726 z 2010-10-06
2	Bukowo Morskie	kościół rzymskokatolicki, ob. polskokatolicki pw. Najświętszego Serca Jezusa	poł. XIV w.	218 z 1959-11-11, A-720 z 2010-10-06
3	Bukowo Morskie	park dworski	pocz. XX w.	986 z 1978-02-15
4	Cisowo	kościół filialny pw. św. Stanisława Kostki	XV w.	67 z 1955-05-21, A-719 z 2010-10-06
5	Dobiesław	kościół parafialny pw. Matki Boskiej Częstochowskiej	koniec XV w.	392 z 1964-04-25, A-723 z 2010-10-06
6	Dobiesław	cmentarz przykościelny z drzewostanem		392 z 1964-04-25, A-723 z 2010-10-06, A-723 z 2010-10-06
7	Domasławice	kościół ewangelicki	przełom XV/XVI w.	36 z 1955-05-25
8	Dąbki	chałupa	poł. XIX w.	879 z 1974-01-31
9	Dąbki	chałupa	1855 r.	875 z 1974-01-31
10	Dąbki	chałupa	1. poł. XIX w.	874 z 1974-01-31
11	Dąbki	chałupa	1860 r.	878 z 1974-01-31

LP	MIEJSCOWOSC	NAZWA	CHRONOLOGIA	WYKAZ DOKUMENTOW
12	Jeżyce	kościół ewangelicki, ob. rzymskokatolicki parafialny pw. Matki Boskiej Ostrobramskiej	1870 r.	1261 z 1998-12-29, A-728 z 2010-10-06
13	Kowalewice	kościół ewangelicki, ob. rzymskokatolicki filialny pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa	1879 r.	1217 z 1992-12-30, A-721 z 2010-10-06
14	Krupy	zagroda nr 26	1. ćw. XIX w.	A-115 z 2003-03-12, A-115 z 2003-04-04, brak numeru z 2003-05-21
15	Krupy	dom	1. ćw. XIX w.	A-115 z 2003-03-12, A-115 z 2003-04-04, brak numeru z 2003-05-21
16	Krupy	budynek bramny	1812 r.	A-115 z 2003-03-12, A-115 z 2003-04-04, brak numeru z 2003-05-21
17	Krupy	zagroda nr 28	1. ćw. XIX w.	A-183 z 2004-11-29, brak numeru z 2012-04-25
18	Krupy	piekarnia	1. ćw. XIX w.	A-183 z 2004-11-29
19	Krupy	dom	1837 r.	A-183 z 2004-11-29
20	Krupy	kościół filialny pw. Matki Boskiej Ostrobramskiej	koniec XV w.	402 z 1964-04-27, A-722 z 2010-10-06
21	Krupy	cmentarz przykościelny		402 z 1964-04-27, A-722 z 2010-10-06, A-722 z 2010-10-06
22	Palczewice	park dworski	koniec XIX w.	987 z 1978-02-15
23	Rusko	cmentarz żydowski	pocz. XX w.	1205 z 1987-05-04, A-744 z 2010-10-25
24	Stary Jarosław	kościół parafialny pw. Świętego Krzyża	XV w.	57 z 1954-12-04, A-727 z 2010-10-06
25	Słowino	zagroda nr 75/76	1. ćw. XIX w.	A-204 z 2005-02-23

LP	MIEJSCOWOSC	NAZWA	CHRONOLOGIA	WYKAZ DOKUMENTOW
26	Słowino	budynek inwentarsko-bramny	1. ćw. XIX w.	A-204 z 2005-02-23
27	Słowino	dom	1. ćw. XIX w.	A-204 z 2005-02-23
28	Słowino	dom	1825 r.	A-185 z 2004-12-07
29	Słowino	kościół ewangelicki, ob. rzymskokatolicki parafialny pw. Podwyższenia Krzyża	1816 r.	1238 z 1993-06-21, A-766 z 2010-12-20
30	Słowino	przykościelny cmentarz ewangelicki	XV w.	1238 z 1993-06-21, A-766 z 2010-12-20

Źródło: Narodowy Instytut Dziedzictwa- dostęp 13.02.2025.

Zgodnie z Zarządzeniem Nr KW.0050.130.2019 Wójta Gminy Darłowo z dnia 10 października 2019 r. Gminna Ewidencja Zabytków obejmuje łącznie 747 obiektów. W grupie I Obiekty w rejestrze zabytków wskazane są 22 obiekty, w tym 5 nieistniejących. W rozdziale II Obiekty w wojewódzkiej ewidencji zabytków wykaz obejmuje 263 obiekty, a w dziale III Obiekty wyznaczone przez Wójta znajdują się 462 obiekty, które odzwierciedlają bogatą historię i różnorodność architektoniczną tego regionu³³. W Pęciszewku znajduje się zespół dworsko-folwarczny z drugiej połowy XIX w. W Rusku można znaleźć cmentarz żydowski z początku XIX wieku. W Słowniu znajduje się kościół ewangelicki, obecnie rzymskokatolicki parafialny pw. Podwyższenia Krzyża Świętego z połowy XIX w., wykonany z cegły, oraz cmentarz ewangelicki przykościelny z XV wieku i cmentarz ewangelicki z drugiej połowy XIX w. W Starym Jarosławiu można podziwiać kościół parafialny pw. Podwyższenia Krzyża Świętego z połowy XV w., wykonany z cegły, oraz cmentarz ewangelicki przykościelny z XV w. i cmentarz ewangelicki z drugiej połowy XIX w.. W Bukowie Morskim znajduje się zespół dworsko-folwarczny z początku XX w., kościół polskokatolicki pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa z pierwszej połowy XIV w., wykonany z cegły, oraz cmentarz ewangelicki przykościelny z drugiej połowy XIV w. i cmentarz ewangelicki z pierwszej połowy XIX w. W Żukowie Morskim można znaleźć cmentarz choleryczny z drugiej połowy XIX w. W Cisowie znajduje się kościół filialny pw. św. Stanisława Kostki z pierwszej połowy XIV w., wykonany z cegły, oraz cmentarz ewangelicki przykościelny z drugiej połowy XIV w. W Dobiesławiu można podziwiać kościół parafialny pw. Matki Boskiej Częstochowskiej z XV w., wykonany z cegły, oraz cmentarz ewangelicki przykościelny z końca XV wieku i cmentarz ewangelicki z drugiej połowy XIX w. W Domasławicach znajduje się kościół z przełomu XV/XVI w., wykonany z cegły, oraz cmentarz ewangelicki przykościelny z XV w. W Drozdowie można znaleźć zespół folwarczny z końca XIX w. W

³³. Zarządzenie Nr KW.0050.130.2019 Wójta Gminy Darłowo z dnia 10 października 2019 roku w sprawie zmiany zarządzenia Nr KW.0050.122.2018. Wójta Gminy Darłowo z dnia 25 października 2018 roku w sprawie przyjęcia Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Darłowo.

Barzowicach znajduje się kościół filialny pw. św. Franciszka z Asyżu z XIV w., wykonany z cegły, oraz cmentarz ewangelicki przykościelny z drugiej połowy XIV w. i cmentarz ewangelicki z drugiej połowy XIX w. W Jeżycach można podziwiać kościół ewangelicki, obecnie rzymskokatolicki parafialny pw. Matki Boskiej Ostrobramskiej z 1876 r., wykonany z cegły, oraz cmentarz ewangelicki przykościelny z pierwszej połowy XIX w. i cmentarz ewangelicki z drugiej połowy XIX w. W Kowalewicach znajduje się kościół ewangelicki, obecnie rzymskokatolicki filialny pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa z 1879 r., wykonany z cegły, oraz cmentarz ewangelicki z drugiej połowy XIX w. W Kowalewiczkach można znaleźć wiatrak paltrak z drugiej połowy XIX w, wykonany z drewna. W Krupach znajduje się kościół filialny pw. Matki Boskiej Ostrobramskiej z początku XV w., wykonany z cegły, oraz cmentarz ewangelicki przykościelny z XVI w. i cmentarz ewangelicki z drugiej połowy XIX w. W Palczewicach można podziwiać zespół dworsko-folwarczny z połowy XIX wieku oraz park pałacowy z końca XIX w. Wszystkie te zabytki stanowią cenne źródło wiedzy o przeszłości i są świadectwem bogatej historii gminy Darłowo.

Fot. 4: Kościół w Barzowicach

Źródło: archiwum gminy Darłowo

Cmentarze i parki dworskie na terenie gminy Darłowo to nie tylko miejsca pamięci, ale również cenne obiekty przyrodnicze. Wiele z nich charakteryzuje się bogatym drzewostanem, w którym dominują dęby, jesiony, klony i lipy. Pomimo upływu lat i często trudnych warunków, wiele z tych cmentarzy i parków zachowało swój unikalny charakter i stanowi ważny element krajobrazu kulturowego regionu.

W gminie Darłowo znajdują się zarówno **parki** wpisane do rejestru zabytków, jak i do ewidencji. W Bukowie Morskim znajduje się park dworski z początku XX w., który jest przykładem krajobrazowego parku. Ten park oferuje piękne tereny zielone, które zachęcają do spacerów i wypoczynku. W Palczewicach można podziwiać park pałacowy z końca XIX wieku, również o charakterze krajobrazowym.

W gminie Darłowo znajduje się wiele **zabytkowych cmentarzy**. W Dobiesławiu można podziwiać cmentarz przykościelny z drzewostanem, który jest wpisany do rejestru zabytków. Ten cmentarz, otoczony pięknymi drzewami, stanowi ważny element dziedzictwa kulturowego regionu. W Rusku znajduje się cmentarz żydowski z początku XX wieku, wpisany do rejestru zabytków, który jest świadectwem historii i kultury żydowskiej w tym regionie.

W Bukowie Morskim znajduje się cmentarz ewangelicki przykościelny z drugiej połowy XIV wieku oraz cmentarz ewangelicki z pierwszej połowy XIX wieku, oba wpisane do ewidencji zabytków. Te cmentarze są ważnymi miejscami pamięci, które odzwierciedlają historię lokalnej społeczności. W Żukowie Morskim można znaleźć cmentarz choleryczny z drugiej połowy XIX wieku, również wpisany do ewidencji zabytków, który jest świadectwem epidemii, które dotknęły ten region.

W Cisowie znajduje się cmentarz ewangelicki przykościelny z drugiej połowy XIV w., wpisany do ewidencji zabytków. W Dobiesławiu można podziwiać cmentarz ewangelicki przykościelny z końca XV w. oraz cmentarz ewangelicki z drugiej połowy XIX w., oba wpisane do ewidencji zabytków. W Domasławicach znajduje się cmentarz ewangelicki przykościelny z XV w., wpisany do ewidencji zabytków.

W Starym Jarosławiu można znaleźć cmentarz ewangelicki przykościelny z XV w. oraz cmentarz ewangelicki z drugiej połowy XIX w., oba wpisane do ewidencji zabytków. W Jeżycach znajduje się cmentarz ewangelicki przykościelny z pierwszej połowy XIX wieku oraz cmentarz ewangelicki z drugiej połowy XIX wieku, oba wpisane do ewidencji zabytków. W Kowalewicach można podziwiać cmentarz ewangelicki z drugiej połowy XIX wieku, wpisany do ewidencji zabytków.

W Krupach znajduje się cmentarz ewangelicki przykościelny z XVI wieku oraz cmentarz ewangelicki z drugiej połowy XIX w., oba wpisane do ewidencji zabytków. Wszystkie te cmentarze stanowią cenne źródło wiedzy o przeszłości i są świadectwem bogatej historii gminy Darłowo.

Najwięcej zabytków w gminie Darłowo pochodzi z XIX w., a dominują wśród nich obiekty mieszkalne, gospodarcze oraz sakralne. Parki i cmentarze są również istotnym elementem dziedzictwa kulturowego tego regionu.

Fot. 5: Krajobraz gminy Darłowo

Źródło: Darłowska LOT

Audyt krajobrazowy województwa zachodniopomorskiego

Projekt audytu krajobrazowego województwa zachodniopomorskiego wyodrębnił na terenie gminy Darłowo 4 krajobrazy priorytetowe:

- Krajobraz wiejski między Sławinem a Darłowem (częściowo na terenie gminy Darłowo).**

Krajobraz średniej wielkości pól uprawnych na równinie osadów zastoiskowych, z dolinką strugi Moszczenicy w południowej części. Występują tu cenne siedliska przyrodnicze, takie jak grąd subatlantycki oraz niżowe i górskie świeże łąki. Obszar mokradeł jest miejscem bytowania chronionych gatunków ptaków i płazów, w tym bociana białego, żurawia, błotniaków, derkacza, gąsiora, kszyska, dzięcioła czarnego, rokitniczki, srokosza, strumieniówki, świerszczaka, ropuchy szarej oraz różnych gatunków żab. W miejscowościach Krupy, Stary Jarosław i Słowino znajdują się skupiska pomników przyrody, w tym lip drobnolistnych i klona jawora. Krajobraz charakteryzuje się dużym zagęszczeniem zadrzewień i zakrzewień śródpolnych oraz przydrożnych. Znajdują się to wsie z zabytkowymi obiektami tj.: wieś Krupy z zabytkowymi obiektami, takimi jak kościół filialny pw. Matki Bożej Ostrobramskiej, cmentarz przykościelny, zagrody z XVIII i XIX w. oraz wieś Sińczyca z XIX-wiecznym zespołem budynków stacji kolejowej i wieś Nowy Jarosław z zabytkowym budynkiem stacyjnym i zagrodami, a także wieś Stary Jarosław z XV-wiecznym kościołem parafialnym pw. Św. Krzyża i zabytkowymi zagrodami i wieś Słowino z XIX-wiecznym kościołem pw. Podwyższenia Krzyża Świętego, cmentarzem ewangelickim i zabytkowymi

zagrodami. Dominują grunty orne. Krajobraz wyróżniają wiatraki elektrowni wiatrowych. Obszar cechuje płaskie ukształtowanie terenu na równinie osadów zastoiskowych, obejmuje on fragment doliny rzeki Moszczenicy w południowej części. Na północy zamykają go granice z doliną rzeki Wieprzy, a na zachodzie i wschodzie występują duże kompleksy leśne. Dobrze zachowane wsie z cenną architekturą wiejską stanowią ozdobę gminy i ukazują jej dziedzictwo kulturowe.

- **Plaża i wydmy nadmorskie, Darłówek - Jarosławiec (częściowo na terenie gminy Darłowo).** Krajobraz gminy obejmuje wydmy nadmorskie i formy deflacyjne. Dominują bezleśne wydmy i plaże nadmorskie. Występują tu siedliska przyrodnicze, takie jak nadmorskie wydmy szare, białe, klify na wybrzeżu Bałtyku, wilgotne zagłębienia międzywydmowe oraz lasy mieszane i bory na wydmach nadmorskich. W pobliżu Jeziora Kopań występują chronione rośliny, takie jak gruszycki, kruszyczki, mikołajek nadmorski, tajeża jednostronna, wilżyna ciernista. Krajobraz jest częścią ponadregionalnego korytarza powietrznego migracji ptaków oraz korytarzy ekologicznych.
- **Plaża i wydmy nadmorskie, Kołobrzeg – Darłówek (częściowo na terenie gminy Darłowo).** Krajobraz obejmuje wydmy nadmorskie i formy deflacyjne. Występują tu siedliska przyrodnicze, takie jak nadmorskie wydmy szare, białe, inicjalne stadia nadmorskich wydm białych, lasy mieszane i bory na wydmach nadmorskich oraz żyzna buczyna. W krajobrazie występują chronione gatunki ptaków, takie jak dzwonec, czeczotka, mewa śmieszka, brzegówka, wąsatka, czapla siwa, ogorzałka, kaniuk, nurogęś, trzmielojad, sieweczka obrożna, oraz rośliny, takie jak gruszycka średnia, bażyna czarna, kruszczyk rdzawoczerwony, kruszczyk szerokolistny, mikołajek nadmorski, rokitnik zwyczajny, solanka kolczysta, wiciokrzew pomorski, wilżyna ciernista. Krajobraz jest częścią ponadregionalnego korytarza powietrznego migracji ptaków oraz częściowo regionalnego korytarza ekologicznego.
- **Kompleks leśny wokół wsi Dzierżęcina (częściowo na terenie gminy Darłowo).** Pagórkowaty krajobraz leśny z dominującymi siedliskami leśnymi, w tym żyznymi buczynami niżowymi oraz siedliskami śródlądowej kwaśnej dąbrowy i grądu subatlantyckiego. Obszar ten jest siedliskiem chronionych roślin, takich jak lilia złotogłów i wiciokrzew pomorski. W pobliżu wsi Dzierżęcina znajdują się liczne zadrzewienia śródpolne i przydrożne. Cały obszar krajobrazu jest częścią postulowanego zespołu przyrodniczo-krajobrazowego „Wzgórza Barzowickie”, którego celem jest zachowanie kompleksu starodrzewów żyznych oraz wieloaspektowych lasów liściastych.

Obszary kulturowo krajobrazowe³⁴

Obszary Kulturowo-Krajobrazowe są zintegrowaną formą ochrony dziedzictwa kulturowego wraz z ochroną wartościowych walorów krajobrazu – zarówno naturalnego, jak i antropogenicznego. Zapisy dotyczące konieczności i wytycznych ochrony tych obszarów zawarte są m.in. w Wojewódzkim programie opieki nad zabytkami na lata 2013-2017 i na lata 2017-2020 dla Województwa

³⁴ Na podstawie PZPWZP

Zachodniopomorskiego. Na terenie województwa wyznaczono 30 Obszarów Kulturowo-Krajobrazowych o łącznej powierzchni ok. 7392 km². Delimitacja ich została wyznaczona przez grono ekspertów na podstawie analiz i dokumentacji konserwatorskiej. Na terenie gminy Darłowo znajdują się trzy OKK.

OKK9 „Dolina Grabowej” (w granicach gmin: Darłowo, Malechowo, Polanów, Sławno). Obszar o zróżnicowanym krajobrazie kulturowym ze wsiami dworsko-folwarcznymi (w okolicach Polanowa i Malechowa) oraz typowymi wsiami chłopskimi – w dolnym biegu rzeki, które stanowią również element obszaru „Kraina w Kratę”.

OKK17 „Kraina w Kratę” (w granicach gmin: Darłowo, Malechowo, Postomino, Sianów, Sławno). Jest to rozległy obszar kulturowo-krajobrazowy, którego głównym wyróżnikiem są: dobrze zachowane, średniowieczne układy ruralistyczne, wkomponowane w nieprzekształcony w większości krajobraz naturalny oraz liczne zespoły zabudowy chłopskiej wzniesionej w technice ryglowej, które nadają temu regionowi specyficzny charakter. Określany we współczesnych koncepcjach zagospodarowania przestrzennego i rozwoju gospodarczego jako „Kraina w kratę”.

OKK30 „Zachodniopomorski Pas Nadmorski” (w granicach gmin: Będzino, Darłowo, Dziwnów, Kołobrzeg, Koszalin, Mielno, Międzyzdroje, Postomino, Rewal, Świnoujście, Trzebiatów, Ustronie Morskie, Wolin). Obszar posiada zróżnicowany krajobraz z brzegiem klifowym i wydmy (np. w Międzyzdrojach), punktami ujściami rzeki jeziorami przybrzeżnymi (np. Jamno) i tzw. lagunowymi (np. Resko Przymorskie i Liwia Łuza), terenami leśnymi oraz łąkami i bagnami. Na wyspie Wolin znajduje się Woliński Park Narodowy z licznymi walorami widokowymi oraz bogatą florą i fauną. W pasie nadmorskim znajdują się liczne kąpieliska morskie oraz uzdrowiska (Kołobrzeg), porty rybackie oraz handlowe (Świnoujście), a także porty jachtowe; delta Świny oraz przyległe tereny są ostoją ptactwa wodnego. Obszar ten charakteryzuje się dużym potencjałem turystycznym ze względu na walory przyrodnicze, krajobrazy kulturowe, zabytki, układy urbanistyczne oraz wsie o historycznych układach przestrzennych.

2.2.4 Turystyka i rekreacja

Gmina Darłowo oferuje wiele atrakcji dla turystów, które sprawiają, że jest to idealne miejsce na wypoczynek. Jednym z najważniejszych punktów jest **Centrum Sportów Wodnych w Dąbkach**, które przyciąga miłośników windsurfingu, kitesurfingu oraz żeglarstwa. To miejsce zapewnia doskonałe warunki do uprawiania sportów wodnych, a także możliwość nauki dla początkujących. Centrum Sportów Wodnych w Dąbkach to nowoczesny port dla żeglarzy i motorowodniaków, zlokalizowany nad przymorskim Jeziorem Bukowo. Na terenie centrum znajdują się pomosty do cumowania jachtów i łodzi motorowych, slip oraz dźwig do cumowania łodzi. Dodatkowo, dostępne są zaplecze techniczne oraz sanitarne, wypożyczalnia sprzętu rekreacyjnego, baza szkoleniowa, hangar do zimowania łodzi oraz warsztat szutniczy.

Fot. 6: Centrum Sportów Wodnych w Dąbkach

Źródło: archiwum gminy Darłowo.

Wicie to malownicza miejscowość turystyczna, która oferuje spokojne plaże i piękne widoki. Jest to doskonałe miejsce na rodzinne wycieczki oraz romantyczne spacerów. Wicie zachwyca swoją naturalną urodą i spokojem, co czyni ją idealnym miejscem na odpoczynek.

Linolandia Wicie to park linowy, który oferuje różnorodne trasy wspinaczkowe dla dzieci i dorosłych. Park jest wyposażony w system asekuracji ciągłej klasy E, zapewniający najwyższy poziom bezpieczeństwa¹². To idealne miejsce dla miłośników aktywnego wypoczynku, którzy chcą sprawdzić swoje umiejętności wspinaczkowe w pięknej, naturalnej scenerii.

Kopań to kolejna urokliwa miejscowość z dostępem do plaży. Jest to miejsce, które przyciąga turystów swoją kameralną atmosferą i możliwością spędzenia czasu na łonie natury. Kopań jest idealnym miejscem na rodzinne wycieczki oraz aktywny wypoczynek.

Wioska Cysterska i dziedzictwo klasztoru w Bukowie Morskim to miejsce o bogatej historii, sięgającej XIII wieku. Znajduje się tu gotycki kościół parafialny, jedyna pozostałość po dawnym klasztorze, który został ukończony w 1259 r. Badania archeologiczne sugerują, że klasztor mógł znajdować się około 300 metrów na północ od obecnego kościoła. Wioska oferuje piękne krajobrazy i spokojną atmosferę, idealną do refleksji i odpoczynku.

Park Rozrywki Leonardia w Krupach oferuje około stu drewnianych gier i łamigłówek inspirowanych wynalazkami Leonarda da Vinci. To idealne miejsce dla rodzin z dziećmi, które mogą spędzić tu cały

dzień, bawiąc się i ucząc jednocześnie. Na terenie parku znajdują się również miejsca do piknikowania oraz stanowiska do grilla.

Stajnia LuSpinka to stadnina koni położona w miejscowości Krupy, niedaleko Darłowa. Oferuje naukę jazdy konnej, jazdy samodzielne, hipoterapię oraz oprowadzanki na kucu lub koniu dla dzieci. To idealne miejsce dla miłośników koni, którzy chcą szlifować swoje umiejętności jeździeckie lub po prostu spędzić czas w towarzystwie tych pięknych zwierząt.

Gmina Darłowo posiada również liczne parki i tereny leśne, które są świetnym miejscem na spacer i odpoczynek na łonie natury. Parki te oferują piękne krajobrazy oraz możliwość obcowania z przyrodą.

Najważniejszą atrakcją gminy są bezsprzecznie plaże i kąpieliska. Gmina Darłowo posiada piękne, piaszczyste plaże, które są idealne do relaksu i kąpieli słonecznych. W sezonie letnim plaże te stają się miejscem spotkań turystów, którzy cenią sobie spokój i piękno nadmorskiego krajobrazu.

Fot. 7: Plaża w gminie Darłowo

Źródło: archiwum gminy Darłowo.

Szlaki turystyczne

Gmina Darłowo oferuje różnorodne szlaki turystyczne, które pozwalają na odkrywanie piękna regionu. Oto kilka z nich:

Koszaliński Szlak Nadmorski (czerwony) to odcinek międzynarodowego szlaku E-9, prowadzącego z Brestu (Francja) do Braniewa. Szlak ten biegnie wzdłuż Bałtyku przez nadmorskie kąpieliska od Dźwirzyna do Wicia, licząc 102 km. Przez gminę Darłowo przebiega około 30 km tego szlaku, od Dąbkowic przez Dąbki, Bobolin, Żukowo Morskie, Darłówek do Wicia.

Szlak Rezerwatów (niebieski) ma długość 71,5 km i rozpoczyna się w DarłóWKu, kończąc w Polanowie. Na trasie znajdują się rezerваты przyrody, pomniki przyrody oraz zamki w Darłowie i Kręgu. Przez gminę Darłowo przebiega około 15 km tego szlaku, od DarłóWka przez Darłowo, Zakrzewo Dolne, Zielnowo i Kowalewice.

Szlak Wiatraków (zielony) ma długość 13 km i rozpoczyna się w Darłowie przy Zamku Książąt Pomorskich. Biegnie przez Cisowo, wzdłuż południowego brzegu jeziora Kopań, kończąc się w miejscowości Wicie, gdzie łączy się z czerwonym Szlakiem Nadmorskim. Na trasie można podziwiać liczne zabytki, widoki na panoramę nadmorską oraz największy w Polsce park elektrowni wiatrowych.

Przez Darłowo prowadzi także **Szlak Świętego Jakuba**, uznawany za jeden z najważniejszych chrześcijańskich szlaków pielgrzymkowych, którego tradycja sięga XII wieku. Pomorska Droga Świętego Jakuba to międzynarodowy szlak pieszo-rowerowy o charakterze pielgrzymkowo-turystycznym. Na terenie gminy Darłowo szlak wchodzi od miejscowości Gac. Przebieg szlaku: Krupy – Darłowo – Bukowo Morskie – wyjście w kierunku Iwęcino. Szlak ten pozwala na odkrywanie piękna regionu oraz zabytków kultury, a także na duchową refleksję podczas wędrówki.

Gmina Darłowo oferuje różnorodne szlaki rowerowe, które pozwalają na odkrywanie piękna regionu. Oto kilka z nich:

Pętla Szlakiem Cystersów ma długość 23 km i powstała na pamiątkę zakonników, którzy przyczynili się do rozwoju gminy Darłowo. Trasa rozpoczyna się w Darłowie i prowadzi przez Bobolin, Dąbki, Bukowo Morskie, Pęciszewko, Rusko, by zakończyć się ponownie w Darłowie. Na trasie można zobaczyć Zamek Książąt Pomorskich oraz liczne średniowieczne kościoły.

Duża Pętla Wiatrakowa to szlak rowerowy o długości 39 km, rozpoczynający się w Darłowie przy Zamku Książąt Pomorskich. Biegnie przez Cisowo, wzdłuż południowego brzegu jeziora Kopań, przez miejscowości takie jak Drozdowo, Sulimice, Kowalewice, Stary Jarosław i Krupy. Na trasie można podziwiać zabytki, panoramę nadmorską oraz park elektrowni wiatrowych.

Duża Pętla Nadmorska to malownicza trasa rowerowa o długości 37 km, prowadząca drogą tuż za wydmą, na wale przeciwpowodziowym. Zaczyna się pod tzw. Patelnią w DarłóWku Wschodnim, biegnie lasem nadmorskim, a później mierzeją między morzem a jeziorem Kopań. Trasa wiedzie przez miejscowości takie jak DarłóWko, Wicie, Jarosławiec, Rusinowo, Barzowice, Drozdowo oraz Darłowo. Na odcinku z DarłóWka Wschodniego do Jarosławca ruch samochodowy jest zamknięty, co pozwala rozkoszować się wspaniałymi widokami i czystym powietrzem.

Szlak **Dąbki - Dąbkowice** to malownicza trasa o długości 5,5 km, która przebiega wśród lasu nadmorskiego, wzdłuż brzegu jeziora Bukowo. To idealne miejsce na spokojną wycieczkę rowerową lub pieszą, pozwalającą na podziwianie piękna przyrody i relaks w otoczeniu natury.

Szlak Zabytków Średniowiecza (czarny) ma długość 104 km i jest polecany szczególnie dla rowerzystów i turystów zmotoryzowanych. Przebiega przez miejscowości takie jak Darłowo, Dąbki, Dobiesław, Jeżyce, Słowino, Boleszewo, Krupy, Stary Jarosław, Kowalewice, Barzowice, Cisowo i Dąbki. Na trasie znajdują się Zamek Książąt Pomorskich, średniowieczne kościoły, grodziska oraz zabytki budownictwa wiejskiego.

Przez gminę Darłowo przebiega także **Międzynarodowy szlak rowerowy wokół Bałtyku Euro Velo 10 [Velo Baltica]**, którego łączna długość wynosi 8539 km, a na terenie Polski to około 588 km. W Polsce szlak rozpoczyna się od Świnoujścia i kończy w Gronowie.

Ze szlakiem R-10 w dużej części pokrywa się rowerowy **Szlak Eryka I**, nazwany na cześć księcia pomorskiego z dynastii Gryfitów, który urodził się i zmarł w Darłowie.

Rysunek 14: Szlaki turystyczne na terenie gminy Darłowo

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OSM

Na terenie gminy Darłowo znajdują się dwa dobrze oznakowane **szlaki kajakowe**, dostępne przez większą część roku. Kajakowe szlaki Wieprzy i Grabowej to idealne miejsce na weekendowe wypady, rodzinne spływy oraz dłuższe wyprawy.

Szlak kajakowy rzeką Wieprzą to jedna z najbardziej urokliwych tras Pomorza Środkowego, mierząca 130 km. Rzeką rozpoczyna się z Jeziora Białego, przepływa przez Wysoczną Polanowską oraz Równinę Słupską, a do morza uchodzi w Darłównie. Wieprza posiada pięć większych dopływów, idealnych do spływania: Pokrzywna, Studnica, Reknica oraz Grabowa. Rzeką płynie przez różnorodne obszary leśne i malownicze łąki, umożliwiając kajakarzom pełen relaks i wypoczynek. Na trasie można dostrzec małe elektrownie wodne oraz młyny, przy których konieczne są przenoski kajaków. Wieprza oferuje zarówno spokojne odcinki, jak i miejsca z przełomami i bystrzami, które dostarczają niezapomnianych wspomnień.

Fot. 8: Spływ kajakowy rzeką Wieprzą

Źródło: archiwum gminy Darłowo.

Rzeka Grabowa to malownicza rzeka Pobrzeży Południowobałtyckich, mierząca 74 km. Rozpoczyna swój bieg w Pojezierzu Bytowskim, a jako ciek wodny wypływa z jeziora Łąckiego. Grabowa jest największym dopływem Wieprzy, do której wpływa niedaleko Darłówna.

Na wysokości osady Jeżyczki rzeka rozwidła się, tworząc nową rzekę Bagiennica. Płynąc prawą stroną, kajakarze docierają do Żukowa Morskiego, gdzie można zakończyć spływ lub kontynuować do Darłówna. Bagiennica prowadzi przez trzcinę, z niskimi wiszącymi gałęziami i zwężeniami rzeki. Dalsza trasa zachwyca pięknem przyrody, prowadząc do Bukowa Morskiego, gdzie można zakończyć spływ przy remizie strażackiej. Dla osób chcących kontynuować spływ, trasa prowadzi do Jeziora Bukowskiego, które połączone jest Kanałem Szczuczym z Bałtykiem.

Uzdrowisko Dąbki

W granicach gminy Darłowo znajduje się Uzdrowisko Dąbki, które uzyskało status uzdrowiska na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 września 2007 r. Obejmuje ono sołectwa: Dąbki, Bobolin, Żukowo Morskie, Bukowo Morskie i Porzecze. Na terenie uzdrowiska znajdują się naturalne surowce lecznicze, takie jak torf leczniczy ze złoża Porzecze. Uzdrowisko Dąbki specjalizuje się w leczeniu chorób ortopedyczno-urazowych, reumatycznych, kardiologicznych, nadciśnienia, chorób górnych i dolnych dróg oddechowych oraz endokrynologicznych.

Na obszarze ochrony uzdrowiskowej wydzielono trzy strefy ochronne:

- **Strefa „A”** o powierzchni 324,13 ha, obejmująca sołectwa Dąbki i Bobolin.
- **Strefa „B”** o powierzchni 756,22 ha, obejmująca południową część sołectwa Dąbki, północną część sołectwa Bukowo Morskie i częściowo sołectwo Bobolin. Po uwzględnieniu jeziora Bukowo, całkowita powierzchnia strefy „B” wynosi 2654,09 ha.
- **Strefa „C”** o powierzchni 3135,27 ha, obejmująca sołectwa Żukowo Morskie, Porzecze i częściowo południową część sołectwa Bukowo Morskie.

W uzdrowisku Dąbki funkcjonują sanatoria uzdrowiskowe, takie jak „Dukat” Medical Spa, „Argentyt”, „Susmed”, „Bursztyn Medical Spa&Wellness”, „Polonez” oraz Centrum Medyczne HCP. Znajdują się tam również nadmorski park zdrojowy, urządzony odcinek plaży morskiej oraz trzy baseny rehabilitacyjne.

2.2.5 Dostępność komunikacyjna zewnętrzna, infrastruktura komunikacyjna

Szkielet układu komunikacyjnego gminy Darłowo stanowi droga krajowa nr 37 i drogi wojewódzkie 203 i 205. Droga krajowa 37 ma długość około 14,5 km i łączy port morski w Darłowie z nadmorską dzielnicą Darłówek. Następnie prowadzi przez Domasławice i Słowino, kończąc się przy drodze nr 6 w okolicy Karwic. Ta droga jest kluczowa dla transportu towarów i osób między portem a resztą regionu.

Drogi wojewódzkie również odgrywają istotną rolę w układzie komunikacyjnym gminy. Droga nr 203 łączy Darłowo z Koszalinem, a przez Postomino z Ustką. Jest to ważny szlak dla ruchu turystycznego oraz lokalnego transportu. Droga nr 205 prowadzi do Darłówek i Sławna, a dalej do Bobolic, zapewniając dodatkowe połączenia dla mieszkańców i turystów.

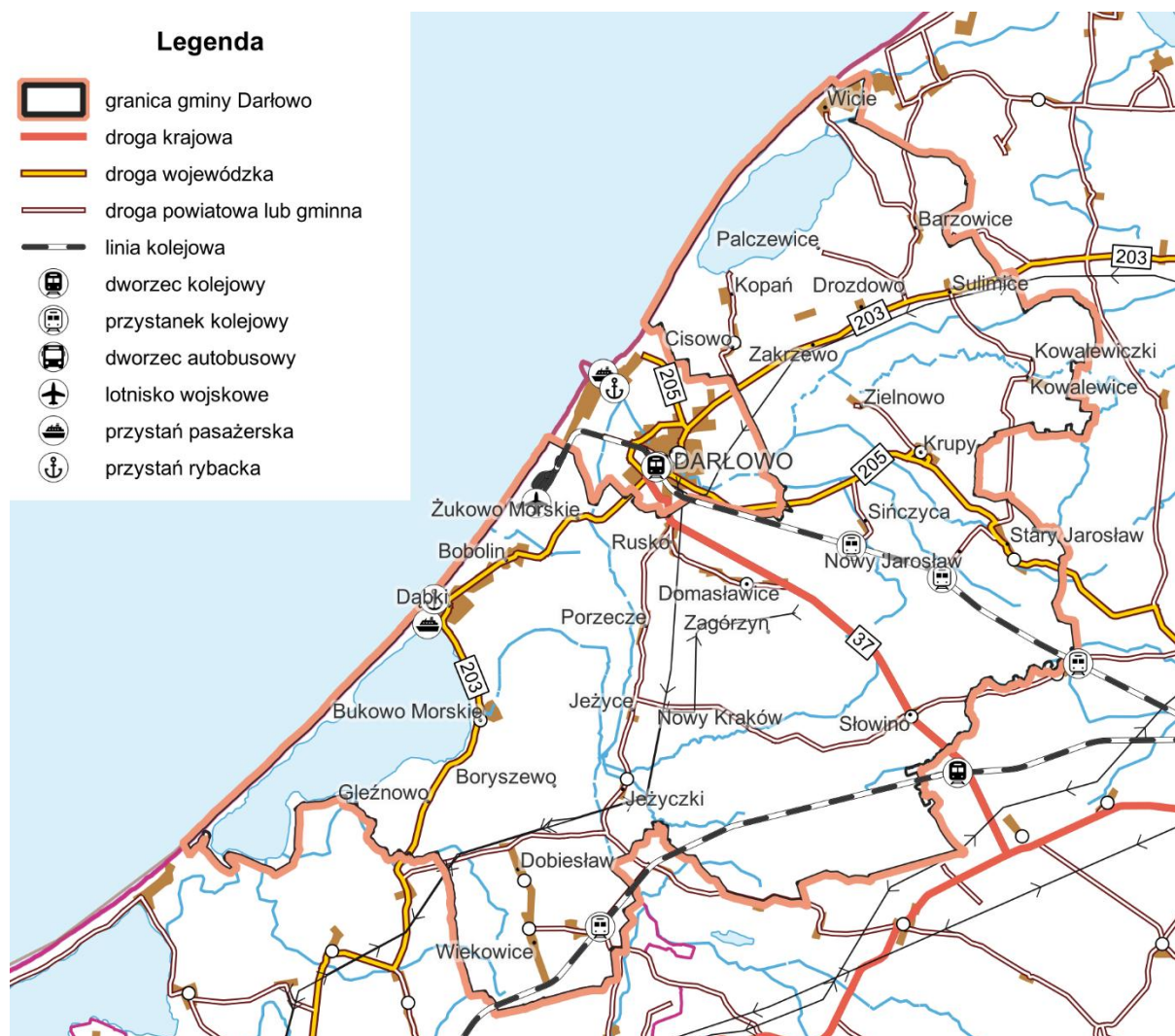
Ponadto, gmina Darłowo powiązana jest komunikacyjnie z sąsiednimi gminami poprzez następujące drogi powiatowe: nr 3538Z Bielkowo - Dobiesław – Jeżyczek, nr 3703Z Sulimice - Stary Jarosław, nr 3707Z Darłowo – Karwice, nr 3710Z Jeżyce - Słowino – Boleszewo, nr 3711Z Rusko - Jeżyczek – Malechowo oraz nr 3726Z Drozdowo - Barzowice – Rusinowo.

W granicach gminy Darłowo przebiega magistralna linia kolejowa nr 202 o znaczeniu państwowym, relacji Stargard-Gdańsk, a także linia lokalna nr 418 o znaczeniu miejscowym, relacji Darłowo-Sławno. Połączenia kolejowe są kolejnym ważnym elementem infrastruktury transportowej gminy. Darłowo posiada połączenie kolejowe ze Sławnem, co umożliwia łatwy dostęp do innych części regionu.

Obecnie w gminie czynne są trzy stacje: Sińczyca, Nowy Jarosław na trasie Darłowo - Sławno oraz Wiekowo na trasie Stargard - Gdańsk.

Dojazd z gminy Darłowo do Szczecina zajmuje od 2h 15 min., a do Gdańska około 2h30min. Czas dojazdu do Poznania to 4h, a do Bydgoszczy 3h 10 min. Czas dojazdu z Darłowa do najbliższych miast powiatowych wynosi odpowiednio: Sławno 25 min., Słupsk 50 min., Koszalin 40 min.

Rysunek 15: Infrastruktura komunikacyjna na terenie gminy Darłowo

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDOO i OSM

Główną linią kolejową o znaczeniu krajowym jest linia kolejowa 202, biegnąca przez Stargard, Koszalin, Słupsk i Gdańsk, jest zelektryfikowaną magistralą jednotorową. Jest to główna magistrala w regionie, która w przyszłości może zostać rozbudowana o drugi tor. Na terenie gminy Darłowo linia ta obsługiwana jest przez przystanek Wiekowo.

Linia kolejowa 418 łączy Darłowo z Darłowem i jest linią jednotorową. Na terenie gminy znajdują się przystanki Sińczyca i Nowy Jarosław.

W granicach gminy Darłowo, w obrębie Żukowo Morskie, znajduje się Lotnisko Wojskowe Darłowo o parametrach powierzchni ograniczających lotniska lotnictwa państwowego dla samolotów klasy V. Lotnisko wojskowe Darłowo zostało wpisane do rejestru lotnisk i lądowisk wojskowych decyzją nr 12/Org. SSRLSZRP Ministra Obrony Narodowej z dnia 17 kwietnia 2013 r.

W granicach gminy Darłowo znajduje się przystań morska w Dąbkach, zarządzana przez Dyrektora Urzędu Morskiego w Szczecinie. Przystań obejmuje część plaży do bazowania łodzi oraz akwatorium o szerokości 100 m od linii brzegu. Na plaży cumują kutry rybackie oznakowane sygnaturą "DBK". Ponadto, w gminie znajduje się przystań rybacka Kopań na jeziorze Kopań oraz dwie przystanie w Gleźnowie na jeziorze Bukowo. Przystanie te nie mają odpowiedniej infrastruktury technicznej, co może wpływać negatywnie na środowisko przyrodnicze.

2.2.6 Transport zbiorowy

Przez teren gminy prowadzi zmodernizowana zelektryfikowana, jednotorowa linia kolejowa nr 202 relacji Stargard, Koszalin, Słupsk i Gdańsk. Główną stacją obsługującą ruch międzyregionalny w pobliżu gminy Darłowo jest Sławno. Z Darłowa a także Sińczycy i Nowego Jarosławia można dojechać do Sławna (5 par dziennie – ok 25 min.). Ze Sławna można bezpośrednio dojechać do Szczecina (11 połączeń – 2h 30 min. IC/3h osobowy), Gdańska (8 połączeń - 2h 30 IC). Po kilka kursów dziennie ma relacje do Poznania, Wrocławia, Warszawy, i Krakowa. Darłowo ze Słupskiem oraz Koszalinem łączy 20 par pociągów (Słupsk 20-30 min., Koszalin 25-35 min.). Na linii 202 na terenie gminy Darłowo znajduje się przystanek Wiekowo, na którym zatrzymują się pociągi regionalne.

Za transport autobusowy na terenie gminy odpowiada Darłowskie Przedsiębiorstwo Przewozowe Sp. z o. o.. Przez teren gminy Darłowo prowadzą następujące linie komunikacyjne: Darłowo – Dąbki – Koszalin, Darłowo - Jeżyce – Koszalin, Darłowo – Słupsk (obsługuje PKS Koszalin). Ponadto teren gminy obsługują następujące połączenia obsługujące teren powiatu sławieńskiego: Darłowo – Sławno, Darłowo – Postomino, Darłowo – Jarosławiec.

W gminie Darłowo liczba połączeń autobusowych z miastami Darłowo i Sławno w dzień roboczy jest zróżnicowana. Najwięcej połączeń z Darłowem mają Bukowo Morskie (16), Dąbki (16), Sulimice (16), Wiekowice (16) oraz Bobolin (16). Z kolei najwięcej połączeń ze Sławnem mają Kowalewice (10). Pozostałe miejscowości mają od 1 do 11 połączeń z Darłowem i od 1 do 10 połączeń ze Sławnem.³⁵

2.2.7 Transport indywidualny

Samochód pozostaje podstawowym środkiem transportu na terenie gminy Darłowo. W latach 2013 – 2023 liczba samochodów na 1000 mieszkańców w powiecie sławieńskim wzrosła o 63%. (473 samochodów w 2013 r., 773 samochodów w 2023 r.). Jest to wartość wyższa niż średnia dla Polski (723 aut) oraz dla województwa zachodniopomorskiego (695 aut). Tempo przyrostu liczby samochodów również jest wyraźnie wyższe niż w województwie i kraju.

³⁵ Dane za grudzień 2023 r.

Rocznie na terenie gminy Darłowo dochodzi rocznie średnio do maksymalnie ok. 10 wypadków. Kilka - kilkanaście osób odnosi obrażenia. Większość wypadków dotyczy kierujących pojazdami mechanicznymi. Nieliczne zdarzenia są z udziałem pieszych lub rowerzystów. W ciągu ostatnich lat odnotowano kilka wypadków ze skutkiem śmiertelnym.

Tabela 26: Wypadki na terenie gminy Darłowo w latach 2019 - 2023

	2019	2020	2021	2022	2023	Zmiana 2019/2023 [%]
wypadki	5	1	2	4	2	60
ofiary śmiertelne	1	0	1	1	2	100
w tym zmarli na miejscu	1	0	1	0	1	0
w tym zmarli w ciągu 30 dni	0	0	0	1	1	-
ranni	6	1	1	4	1	83,3
w tym ciężko ranni	2	1	1	2	1	50
w tym lekko ranni	4	0	0	2	0	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych <https://obserwatoriumbrd.pl/>

Większość tereny gminy Darłowo znajduje się w zasięgu 15 minutowej podróży samochodem do centrum miasta Darłowo. Najdalej położone są miejscowości Wicie, Kowalewice, Gleźnowo i Wiekowice.

Wg GUS BDL na terenie gminy Darłowo znajduje się 16,9 km dróg dla rowerów (2023). Na terenie gminy znajdują się przygotowane szlaki rowerowe, ale z reguły nie są elementem towarzyszącym infrastrukturze drogowej.

2.2.8 Infrastruktura techniczna

W gminie występują dysproporcje pomiędzy liczbą mieszkańców obsługiwanych przez sieć wodociągową i kanalizacyjną. Wg danych BDL za 2023 r. odsetek ludności korzystającej z wody dostarczanej siecią wodociągową wynosił 91,5% . Z sieci kanalizacyjnej korzystało zaś około 37,7% mieszkańców gminy. Długość sieci kanalizacyjnej w relacji do sieci wodociągowej w 2023 r. wynosiła 70,17. Gmina jest w niewielkim stopniu zgazyfikowana. Odsetek ludności korzystających z sieci gazowej wynosił 9,0 %.

Tabela 27: Odsetek osób korzystających z różnych typów sieci w 2023 r. [%]

	sieć wodociągowa	sieć kanalizacyjna	sieć gazowa
Zachodniopomorskie	96,3	81,3	63,8
Powiat sławieński	95,9	67,2	44,2
Gmina Darłowo	91,1	37,7	9,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL, <https://stat.gov.pl>.

Stan zaopatrzenia Gminy w sieć wodociągową można ocenić jako dobry. Długość sieci wodociągowej na terenie gminy Darłowo wynosi 185,7km. W 2023 r. 91,1% mieszkańców posiada dostęp do instalacji wodociągowej. Zaopatrzenie odbywa się ze studni głębinowych, jednak niektóre ujęcia oraz stacje uzdatniania wody wymagają modernizacji. Zbiorowym zaopatrzeniem w wodę oraz odprowadzaniem ścieków zajmuje się Gminny Zakład Użyteczności Publicznej Sp. z o.o. w Krupach. Na system zaopatrzenia w wodę składa się dziesięć hydroforni zlokalizowanych w poszczególnych miejscowościach.

Wykaz hydroforni w gminie Darłowo:

- Cisowo: Cisowo, Kopań, Trzmielewo
- Dąbki: Dąbki, Bobolin
- Dobiesław: Dobiesław, Wiekowice, Wiekowo, Boryszewo, Bukowo Morskie, Gleźnowo, Gleźnówko, Jeżyczki, Jeżyce, Nowy Kraków, Porzecze, Pęciszewko, Rusko, Domasławice, Zagórzyn oraz Przystawy (Gmina Malechowo)
- Kowalewice: Kowalewice, Kowalewiczki, Borzyszkowo
- Krupy: Krupy, Sińczycza, Zielnowo
- Słowino: Słowino
- Stary Jarosław: Stary Jarosław, Nowy Jarosław
- Wicie: Wicie
- Zakrzewo: Zakrzewo, Kopnica, Palczewice, Drozdowo, Barzowice
- Żukowo Morskie: Żukowo Morskie

Ścieki ze zbiorczego systemu kanalizacyjnego odprowadzane są do komunalnej oczyszczalni ścieków, zlokalizowanej w Rusku. Oczyszczalnia ścieków komunalnych w Rusku wyposażona jest w układ mechanicznego i biologicznego oczyszczania ścieków oraz przeróbki osadów ściekowych. W granicach Gminy odprowadzane są ścieki przemysłowe z trzech zakładów przemysłowych, zajmujących się przetwórstwem ryb. Ponadto, do oczyszczalni w Rusku doprowadzane są ścieki z wód infiltracyjnych, wód drenażowych oraz ścieki bytowo-gospodarcze. Odbiornikiem ścieków oczyszczonych odprowadzanych z oczyszczalni w Rusku jest Kanał Domasławicki, stanowiący dopływ rzeki Grabowej.

W 2023 r. gmina zrealizowała inwestycję: Budowa systemu kanalizacji sanitarnej w nadmorskich miejscowościach gminy wiejskiej Darłowo obejmuje miejscowości Palczewice, Cisowo, Kopnica, Zakrzewo, Drozdowo i Sulimice. Na terenie gminy Darłowo znajdują się również przydomowe oczyszczalnie ścieków pozwalające na oczyszczenie ścieków w miejscu ich wytworzenia bez konieczności przesyłu.

Tabela 28: Ilość ścieków oczyszczonych na terenie gminy Darłowo w latach 2019-2023 [m3]

Rodzaj danych	2019	2020	2021	2022	2023	Zmiana 2019/2023 [%]
Ilość ścieków	617285	586412	663412	648692,5	692161	12,12

Źródło: Urząd Gminy Darłowo.

Tabela 29: Odsetek korzystających z instalacji na terenie gminy Darłowo w latach 2019-2023 [%]

Odsetek osób korzystających z sieci	2019	2020	2021	2022	2023	Zmiana 2019/2023 [p.p]
wodociągowej	90,3	90,4	90,6	90,9	91,1	0,88
kanalizacyjnej	30,6	31,7	32,7	35,7	37,7	23,20
gazowej	2,5	5,3	7,1	8,0	9,0	260

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL, <https://stat.gov.pl>.

Wskaźniki sieci rozdzielczej w gminie Darłowo w 2023 r. w porównaniu do powiatu sławieńskiego i województwa zachodniopomorskiego są niższe dla sieci wodociągowej i kanalizacyjnej i niższe dla sieci gazowej. Szczególnie niski jest wskaźnik osób korzystających z instalacji kanalizacji, co jest szczególnie istotnym wyzwaniem, biorąc pod uwagę intensywny ruch turystyczny w miesiącach letnich.

Gmina prowadzi stale inwestycję w rozbudowę sieci rozdzielczych. Wskaźnik długości sieci rozdzielczej na 100 km² gminy stale rośnie. Szczególnie wyraźna jest poprawa w zakresie sieci gazowej. Długość sieci na terenie gminy zwiększa się, w latach 2019-2023 długość sieci kanalizacyjnej zwiększyła się o 15,2%, a gazowej o 109,08%. Przełożyło się to na wzrost odsetka osób korzystających z sieci w 2023 r. w porównaniu do 2019 r. odpowiednio: kanalizacyjnej o 26,2 p.proc. i gazowej o 260 p.proc.

Tabela 30: Długość sieci na terenie gminy Darłowo w latach 2019-2023 [km]

długość sieci	2019	2020	2021	2022	2023	Zmiana 2019/2023 [%]
wodociągowej	-	178,7	179,7	181,7	185,7	-
kanalizacyjnej	113,1	115,6	119,9	127,3	130,3	15,20
gazowej	22,572	37,311	37,521	38,948	47,194	109,08

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL, <https://stat.gov.pl>.

Tabela 31: Wskaźnik sieci rozdzielczej na 100 km² na terenie gminy Darłowo w latach 2019-2023

wskaźnik sieci rozdzielczej	2019	2020	2021	2022	2023	Zmiana 2019/2023 [%]
wodociągowej	59,2	59,2	59,6	67,4	68,9	16,38
kanalizacyjnej	42,0	42,9	44,5	47,2	48,4	15,23
gazowej	5,2	10,7	13,9	14,5	17,5	236,53

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL, <https://stat.gov.pl>.

Wskaźniki sieci rozdzielczej w gminie Darłowo w 2023 r. w porównaniu do powiatu sławieńskiego i województwa zachodniopomorskiego są wyższe dla sieci wodociągowej i kanalizacyjnej i niższe dla sieci gazowej. Zrealizowane w latach 2019-2023 inwestycje odzwierciedlają pozytywne zmiany wartości wskaźnika sieci rozdzielczej na 100 km² na terenie gminy.

Tabela 32: Porównanie wskaźnika sieci rozdzielczej na 100 km² w 2023 r.

	sieć wodociągowa	sieć kanalizacyjna	sieć gazowa
Zachodniopomorskie	54,7	37,3	32,0
Powiat sławieński	67,8	43,9	23,5
Gmina Darłowo	68,9	48,4	17,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL, <https://stat.gov.pl>.

Gmina Darłowo zasilana jest z dwóch transformatorów z Głównego Punktu Zasilania umieszczonego w Mieście Darłowo o napięciu 110/15 kV i mocy 16 MVA. Dostawcą energii dla Gminy Darłowo jest Energa-Operator S.A. Oddział w Koszalinie. Na terenie Gminy Darłowo ENERGA-OPERATOR SA

posiada między innymi linie elektroenergetyczne o napięciu 110 kV, 15 kV i 0,4 kV, które są obsługiwane przez Rejon Dystrybucji w Koszalinie. Z uwagi na potencjalną awaryjność energetycznych sieci napowietrznych, wskazana jest ich stopniowa modernizacja, a także zastępowanie ich energetycznymi liniami kablowymi.

Na części terenu gminy Darłowo funkcjonuje sieć gazowa – w miejscowościach Dąbki, Bobolin, Porzecze, Rusko, Jeżyce, Zakrzewo, Drozdowo. Dostawcą gazu jest Polska Spółka Gazownictwa Oddział Zakład Gazowniczy w Koszalinie. Gmina zaopatrywana jest w gaz dostarczany z gazociągu PE180 ś/c relacji Darłowo-Rusko-Porzecze-Dąbki oraz gazociągu PE125 ś/c relacji Dąbki-Bobolin. Na terenie Gminy znajduje się gazociąg (Ø 100mm), przebiegający przez obręb: Nowy Jarosław, Stary Jarosław, Sińczycza i Krupy. W ostatnich latach w Gminie odnotowano znaczny rozwój i rozbudowę sieci gazowej.

System gospodarki odpadami w gminie Darłowo oparty jest na krajowych i miejscowych aktach prawnych oraz założeniach Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2020-2027 z perspektywą na lata 2027-2032. Plan ten wprowadził m.in. uszczelnienie systemu gospodarowania odpadami, selektywne zbieranie odpadów u źródła, zmniejszenie ilości odpadów komunalnych kierowanych na składowisko oraz monitorowanie postępowania z odpadami komunalnymi.

Tabela 33: Masa wytworzonych odpadów komunalnych przez jednego mieszkańca w gminie Darłowo w latach 2019-2023 [kg]

Ilość śmieci na mieszkańca	2019	2020	2021	2022	2023	Zmiana 2019/2023 [%]
województwo zachodniopomorskie	391	388	409	412	401	2,55
powiat sławieński	357	356	381	385	391	9,52
Darłowo	448	448	447	463	502	12,05

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS BDL, <https://stat.gov.pl>.

Tabela 34: Masa wytworzonych odpadów komunalnych w gminie Darłowo w latach 2019-2023 [Mg]

Rodzaj odpadów / masa	2019	2020	2021	2022	2023	Zmiana 2019/2023 [%]
łąćzna masa odebranych i zebranych odpadów komunalnych	3835,56	3786,56	3987,80	3892,01	3830,65	0,12
łąćzna masa odebranych i zebranych zmieszanych odpadów komunalnych	3039,33	2759,32	2791,00	2783,66	2682,06	11,75
łąćzna masa selektywnie zebranych odpadów	796,23	1027,24	1196,80	1108,35	1148,59	44,25

Źródło: Urząd Gminy Darłowo.

Wysokie wskaźniki masy wytwarzanych odpadów komunalnych w gminie Darłowo można przypisać dużej liczbie turystów odwiedzających ten region. Darłowo, będące popularnym miejscem turystycznym, przyciąga wielu gości, szczególnie w sezonie letnim. Turyści generują dodatkowe ilości odpadów, co znacząco wpływa na ogólne wskaźniki dla gminy. W rezultacie, masa odpadów na mieszkańca w Darłowie jest wyższa niż w innych częściach województwa zachodniopomorskiego oraz powiatu sławieńskiego. Wzmożony ruch turystyczny wymaga zatem odpowiednich działań zaradczych i efektywnego zarządzania gospodarką odpadami, aby sprostać zwiększonemu zapotrzebowaniu i utrzymać czystość oraz porządek w gminie.

W 2023 r. odpady komunalne odbierał Gminny Zakład Użyteczności Publicznej w Krupach Sp. z o.o., wyłoniony w przetargu nieograniczonym (umowa na okres od 01.01.2023 do 31.12.2024 r.). Właściciele nieruchomości mają obowiązek selektywnego zbierania odpadów „u źródła”, a odbierane są następujące frakcje: odpady zmieszane, papier, metal, tworzywa sztuczne, szkło, opakowania wielomateriałowe, odpady biodegradowalne, meble, odpady wielkogabarytowe, elektroodpady. Poziom recyklingu i przygotowania do ponownego użycia odpadów komunalnych wyniósł 35,70%.

Tabela 35: Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów w latach 2019-2023 [%]

	2019	2020	2021	2022	2023	Zmiana 2019/2023 [p.p.]
Odsetek odpadów zebranych selektywnie	14,7	17,5	18,2	20,8	29,2	98,63

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS BDL, <https://stat.gov.pl>.

Analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi w 2023 r. wskazuje na pozytywne aspekty, takie jak funkcjonowanie nowego PSZOK, osiągnięcie wymaganego poziomu recyklingu, dystrybucja kolorowych pojemników do segregacji, program użyczania kompostowników, wysoka ilość zebranych odpadów surowcowych oraz kompostowanie bioodpadów przez mieszkańców. Negatywne aspekty to wzrastające koszty odbioru i zagospodarowania odpadów oraz deficyt kosztów w wysokości 234 859,99 zł. Istnieje ryzyko nieosiągnięcia wymaganego poziomu recyklingu w 2024 r. (45%).

Zadaniem gminy na kolejne lata jest intensyfikacja działań edukacyjnych i organizacyjnych, zmniejszenie ilości wytwarzanych odpadów komunalnych oraz zwiększenie ilości odpadów zbieranych selektywnie. Ważne jest również zwiększenie wpływów finansowych do systemu w kontekście wzrostu cen na rynku odbioru i zagospodarowania odpadów komunalnych.

2.2.9 OZE

Gmina Darłowo, w bezpośredniej bliskości morza, dzięki zróżnicowanemu ukształtowaniu terenu i niewielkiemu zagospodarowaniu, sprzyja lokalizacji farm elektrowni wiatrowych na terenach rolnych, które nie są objęte ochroną prawną i nie powodują uciążliwości dla otoczenia. Gmina Darłowo charakteryzuje się bardzo dogodnym położeniem dla rozwoju energetyki wiatrowej. Według Atlasu Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej, województwo zachodniopomorskie, a w szczególności gminy zlokalizowane w pasie nadmorskim, znajdują się w I strefie energetycznej, która zaliczana jest do najkorzystniejszych obszarów dla rozwoju energetyki wiatrowej. Ponadto, na terenie Gminy, energia wiatru na wysokości 30 m nad poziomem gruntu wynosi 1750 kWh/m². Gmina Darłowo leży więc w obszarze preferowanym do rozwoju energetyki wiatrowej. Odzwierciedleniem tych korzystnych warunków wietrznych jest liczba funkcjonujących elektrowni wiatrowych na obszarze Gminy.

Tabela 36: Instalacje OZE na terenie gminy

DKN	Miejscowość lokalizacja instalacji	Moc elektryczna [MW]	Rodzaj OZE
4322	Cisowo	18,000	WIL
4322	Cisowo	2,000	WIL
13667	Cisowo	0,660	WIL
13962	Barzowice, Drozdowo	20,700	WIL
18663	Wiekowice	12,500	WIL
18663	Dobiesław	10,000	WIL
18663	Dobiesław i Wiekowice	10,000	WIL
18664	Stary Jarosław	12,500	WIL

DKN	Miejscowość lokalizacja instalacji	Moc elektryczna [MW]	Rodzaj OZE
18664	Stary Jarosław	10,000	WIL
18665	Wiekowice	12,500	WIL
18665	Wiekowice i Dobiesław	12,500	WIL
18666	Krupy i Sińczycza	10,000	WIL
18666	Kowalewice	7,500	WIL
18667	Sińczycza	7,500	WIL
18667	Krupy i Nowy Jarosław	12,500	WIL
18667	Sińczycza	5,000	WIL
18668	Porzecze	7,500	WIL
18668	Porzecze	7,500	WIL
18668	Dobiesław	12,500	WIL
18669	Jeżyczki	7,500	WIL
18669	Jeżyce	10,000	WIL
18669	Jeżyce	10,000	WIL
21542	Dobiesław	6,000	WIL
21542	Domasławice i Porzecze	9,000	WIL
21542	Domasławice i Porzecze	9,000	WIL
21587	Barzowice	1,500	WIL
23032	Jeżyczki, Dobiesław, Boryszewo	12,500	WIL
28084	Jeżyce	1,500	WIL
41936	Dąbki	0,100	PVA
41937	Bukowo Morskie	0,100	PVA

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych URE za grudzień 2024 r.

Gmina Darłowo zlokalizowana jest w regionie, gdzie uśrednione względne w ciągu roku oscyluje w granicach 34-36%. Roczna liczba godzin promieniowania słonecznego wynosi ok. 1650 - 1700. Jednak w odróżnieniu do energii wiatrowej ten typ źródeł energii odnawialnej nie jest w Gminie Darłowo mocno rozwinięty. Z uwagi na niewielkie zasoby, zarówno regionu, jak i całego kraju w wodę, w granicach gminy Darłowo nie funkcjonuje żadna elektrownia wodna. Możliwa jest jednak budowa małych elektrowni wodnych (mikroelektrowni lub minielektrowni), na obszarach gdzie istnieją odpowiednie warunki do montażu tego typu elektrowni, tj. na rzekach: Grabowa i Wieprza. Planuje się produkcję energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych, w tym elektrowni wiatrowych, słonecznych i wodnych. Elektrownie wiatrowe powstają w obrębie Jeżyc, Dobiesława, Cisowa i innych miejscowości. Powiat sławieński odpowiada za produkcję większości energii wiatrowej w województwie zachodniopomorskim, w czym znaczny udział ma gmina Darłowo.

2.2.10 Dostęp do Internetu³⁶

W gminie są 3 004 punkty adresowe. Na koniec grudnia 2024 r. w zasięgu stacjonarnego dostępu do usług szerokopasmowych było 2 277 punktów adresowych, a 727 pozostało bez zasięgu. Na wskazanym obszarze było 1 477 białych plam NGA. Od 1 stycznia 2023 do 31 grudnia 2024 r. obywatele zgłosili 86 zapotrzebowania na Internet i 3 weryfikacje danych w systemie internet.gov.pl.

Zasięg rzeczywisty obejmuje ponad 70,24% adresów. Zasięg wyłącznie hurtowy 5,46% a zasięg wyłącznie teoretyczny prawie 0,10%. Brak zasięgu obejmuje 24,20% adresów na terenie gminy. Najbardziej rozpowszechniona jest przepustowość 1000 Mb/s (66,97 % adresów). Większość zasięgu zapewniana jest za pomocą łączy światłowodowych (62,20%) oraz kablami parowymi miedzianymi (22,26%). Zasięg radiowy to 15,54%.

W gminie zgłoszone zostały plany inwestycyjne obejmujące 49 punktów adresowych. Zgłoszone plany inwestycyjne przewidują objęcie w kolejnych 3 latach zasięgiem stacjonarnego dostępu do usług szerokopasmowych:

- 40 punktów adresowych znajdujących się już w zasięgu rzeczywistym;
- 2 punkty adresowe znajdujące się już w zasięgu wyłącznie hurtowym;
- 0 punktów adresowych znajdujących się już w zasięgu teoretycznym;
- 2 punkty adresowe znajdujące się w planie inwestycyjnym ze środków publicznych;
- 5 punktów adresowych znajdujących się w innym planie inwestycyjnym ze środków prywatnych;
- 2 punkty adresowe będące białymi plamami (bez zasięgu).

³⁶ Na podstawie raportu Polska w zasięgu stacjonarnego dostępu do Internetu IV kwartał 2024 opracowanego przez Instytut Łączności Polski Instytut Badawczy.

2.2.11 Warunki klimatyczne

Gmina Darłowo należy do regionu śródkowonadmorskiego, charakteryzującego się zmienną pogodą. Średnia roczna temperatura wynosi od 7°C do 8°C, z lipcem średnio od 16°C do 17°C, a styczniem od -2°C do -1°C. Roczne opady wynoszą 650-750 mm, z Darłowem osiągającym 736 mm, co jest jednym z najwyższych wyników na Pomorzu. Przeważają wiatry zachodnie (25-30%). Zima trwa średnio 50-60 dni, a lato 60-70 dni. Południowo-wschodni fragment gminy leży w III Krainie Klimatycznej, charakteryzującej się surowszymi warunkami temperaturowymi i większymi opadami.

Klimat Darłowa kształtowany jest przez morskie masy powietrza i wiatry zachodnie oraz północno-zachodnie, co powoduje występowanie bryzy morskiej i lądowej, łagodnych zim, chłodniejszych lat, późniejszej wiosny i dłuższej jesieni. Tereny wysoczyznowe mają korzystne warunki klimatyczne, są dobrze nasłoneczniane i przewietrzane. Niekorzystne warunki występują w zagłębieniach wytopiskowych i podmokłych obniżeniach równiny zastoiskowej, gdzie wilgotność powietrza jest wyższa, częściej występują mgły i przymrozki.

Miejscowości nadmorskie, takie jak Dąbkowice, Dąbki, Bobolin, Wicie i Kopań, są typowymi wsiami turystycznymi, nastawionymi na obsługę letniego ruchu turystyczno-wypoczynkowego. Dąbki mają status uzdrowiska, charakteryzującego się korzystnym mikroklimatem. Położenie geograficzne gminy Darłowo, przy linii brzegowej Morza Bałtyckiego, jeziorach Kopań i Bukowo oraz rzekach Wieprzy i Grabowej, powoduje zagrożenie powodziowe na około 20% powierzchni gminy. Klimat Darłowa, kształtowany przez morskie masy powietrza i wiatry, powoduje częste występowanie silnych wiatrów i sztormów, które rozmywają brzeg morski. Za utrzymanie linii brzegowej odpowiedzialny jest Urząd Morski w Szczecinie.

Gmina Drawno, podobnie jak wiele innych regionów, zmaga się z problemem suszy, który ma znaczący wpływ na rolnictwo i gospodarkę lokalną. Susza prowadzi do zmniejszenia dostępności wody, co negatywnie wpływa na uprawy i hodowlę zwierząt. W rezultacie, rolnicy doświadczają spadku plonów, co przekłada się na straty finansowe oraz wzrost cen żywności.

Długotrwałe okresy bez opadów powodują również obniżenie poziomu wód gruntowych, co utrudnia nawadnianie pól i pastwisk. Ponadto, susza może prowadzić do zwiększenia ryzyka pożarów, które dodatkowo zagrażają uprawom i infrastrukturze rolniczej. Susza, która dotyka region, prowadzi do obniżenia poziomu wód gruntowych oraz zmniejszenia przepływu w rzekach, co negatywnie wpływa na dostępność wody dla rolnictwa i gospodarstw domowych. Wysokie temperatury i brak opadów powodują, że władze lokalne apelują do mieszkańców o racjonalne gospodarowanie wodą.

Długotrwałe okresy suszy mogą prowadzić do degradacji ekosystemów wodnych, zwiększenia ryzyka pożarów oraz problemów z zaopatrzeniem w wodę pitną. W odpowiedzi na te wyzwania, podejmowane są działania mające na celu poprawę zarządzania zasobami wodnymi, w tym modernizacja infrastruktury wodociągowej oraz edukacja mieszkańców w zakresie oszczędzania wody.

2.2.12 Diagnoza stanu środowiska

Ocena zmian w środowisku gminy Darłowo wskazuje na kilka istotnych trendów, zarówno pozytywnych, jak i negatywnych. Negatywne zmiany obejmują presję urbanistyczną, prowadzącą do niekontrolowanej zabudowy, często niedostosowanej do otoczenia. Szczególnie problematyczna jest zabudowa poza terenami zurbanizowanymi, co może prowadzić do degradacji krajobrazu i utraty walorów przyrodniczych. Rosnąca presja na rozwój zabudowy rekreacyjnej w pobliżu morza i jezior stanowi zagrożenie dla ekosystemów. Główne źródła eutrofizacji zbiorników wodnych to spływ nawozów z terenów rolniczych i niekontrolowany spływ ścieków bytowych. Istnieje również ryzyko zaniechania upraw rolnych, co może skutkować degradacją terenów rolniczych.

Z drugiej strony, obserwowane są także pozytywne zmiany. Rozwój kompleksów leśnych przyczynia się do poprawy jakości powietrza i zwiększenia bioróżnorodności. Modernizacja infrastruktury wodnej i kanalizacyjnej oraz poprawa stanu dróg wpływają korzystnie na jakość życia mieszkańców i stan środowiska. Stosowanie zrównoważonych rozwiązań w rolnictwie minimalizuje negatywny wpływ na środowisko. Działania na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, w tym inicjatywy promocyjne i edukacyjne, zwiększają świadomość ekologiczną.

Gmina Darłowo, szczególnie jej pas nadmorski, zmagą się z wieloma wyzwaniami środowiskowymi wynikającymi z presji turystycznej. Wzmożony ruch turystyczny prowadzi do wzrostu ilości odpadów, które często trafiają na plaże i do morza, co jest szczególnie widoczne w sezonie letnim. Intensywny rozwój infrastruktury turystycznej, często bez odpowiedniego planowania, prowadzi do degradacji krajobrazu i zaburzeń ekosystemów nadmorskich. Wzmożona działalność turystyczna, w tym budowa obiektów blisko linii brzegowej, przyczynia się do erozji wybrzeża, co zagraża stabilności ekosystemów nadmorskich.

Wzmożony ruch turystyczny powoduje również korki i problemy z dostępem do popularnych kąpielisk. Konieczne jest wprowadzenie rozwiązań poprawiających przepustowość dróg oraz rozwój transportu publicznego, aby zmniejszyć liczbę samochodów osobowych w rejonach turystycznych. Brak odpowiednio zorganizowanych miejsc parkingowych prowadzi do nielegalnego parkowania, co dodatkowo obciąża infrastrukturę i środowisko. Wprowadzenie stref płatnego parkowania oraz budowa nowych parkingów może pomóc w uporządkowaniu sytuacji.

Obszary położone w pobliżu morza mają duży potencjał rekreacyjny, jednak ich rozwój musi być zrównoważony. Obszary te znajdują się w strefach chronionego krajobrazu, co wymaga szczególnej uwagi na ochronę środowiska. Dostępność linii brzegowej ogranicza możliwości intensywnego zagospodarowania tych terenów.

Podjęcie działań zaradczych, takich jak kampanie edukacyjne skierowane do turystów, wprowadzenie bardziej restrykcyjnych przepisów dotyczących zabudowy turystycznej oraz ochrona wybrzeża, jest kluczowe dla zachowania walorów przyrodniczych i turystycznych gminy Darłowo oraz zapewnienia zrównoważonego rozwoju regionu.

Gmina Darłowo zmagą się z poważnym problemem abrazji, czyli mechanicznego niszczenia brzegu morskiego przez fale, prądy morskie i piasek, co prowadzi do stopniowego zanikania plaż oraz zniszczenia naturalnych wydmy. W miejscowościach takich jak Wicie, abrazja jest szczególnie intensywna, co skłoniło Urząd Morski w Szczecinie do podjęcia działań mających na celu sztuczne

zasilenie brzegu morskiego, poszerzając plażę o 70 000 m³ refulatu na długości około 2 km. Wzmoczona działalność turystyczna, w tym budowa obiektów blisko linii brzegowej, dodatkowo przyczynia się do erozji wybrzeża. Inwestycje takie jak umacnianie brzegu morskiego na odcinku 8 km w okolicach Darłowa, realizowane za ponad 90 mln zł, mają na celu ochronę terenów zurbanizowanych oraz cennych ekosystemów. Jednakże, presja turystyczna i związane z nią działania budowlane mogą prowadzić do dalszej degradacji naturalnych barier ochronnych.

Ogólny stan środowiska w gminie Darłowo jest dobry. Dzięki zrównoważonemu rozwojowi gospodarki leśnej i rolniczej, większość obszaru gminy nie jest skażona ani zagrożona degradacją. Tereny leśne i rolnicze są zarządzane w sposób sprzyjający ochronie różnorodności biologicznej i krajobrazowej. Jednym z głównych zagrożeń jest zanieczyszczenie powietrza spowodowane niewłaściwym ogrzewaniem, które można zredukować poprzez stosowanie ekologicznych metod. Kolejnym problemem jest zanieczyszczenie środowiska wynikające z odprowadzania ścieków do gleby oraz naturalnych odbiorników, takich jak rzeki i jeziora. Rozwiązaniem jest rozbudowa systemu kanalizacji i odprowadzanie ścieków do oczyszczalni.

Na terenach rolniczych zagrożeniem może być nadmierne nawożenie oraz stosowanie środków ochrony roślin. Aby temu zapobiec, konieczne jest stosowanie zrównoważonych praktyk rolniczych oraz monitorowanie jakości wód powierzchniowych. Rozwój zabudowy mieszkaniowej powinien być skoncentrowany w ramach istniejących struktur urbanistycznych, co pozwoli na zachowanie ładu przestrzennego i uniknięcie chaotycznej zabudowy. Nowe inwestycje mieszkaniowe powinny być skoordynowane z istniejącą infrastrukturą, aby zapewnić mieszkańcom odpowiednie warunki życia. Ważne jest również stosowanie i egzekwowanie instrumentów polityki przestrzennej, aby zapobiec niekontrolowanej zabudowie.

Zbiorniki wodne, rzeki, ciek i rowy są istotnymi elementami środowiska, które wymagają ochrony przed zanieczyszczeniami i eutrofizacją. Ograniczenie ścieków rolniczych i bytowych jest kluczowe dla zachowania jakości wód. Doliny rzek oraz tereny podmokłe wraz z gruntami organicznymi i nieużytkami są cennymi ekosystemami, które wymagają ochrony przed zabudową i intensywną eksploatacją. Zachowanie tych terenów jest kluczowe dla bioróżnorodności i regulacji stosunków wodnych.

Lasy w gminie Darłowo pełnią ważną funkcję w ochronie środowiska, stanowiąc siedlisko dla wielu gatunków roślin i zwierząt oraz odgrywając kluczową rolę w regulacji klimatu i jakości powietrza. Zalesianie terenów o słabych glebach powinno być ograniczone na obszarach bagiennych i podmokłych, aby nie naruszyć ich cennych ekosystemów.

Krajobrazowa zieleń, w tym aleje, zadrzewienia śródpolne i nadwodne, odgrywa ważną rolę w ochronie środowiska i zachowaniu walorów krajobrazowych. Ochrona i rozwój tych terenów są niezbędne dla zachowania równowagi ekologicznej. Tereny związane z kulminacjami pagórków, ciągami i otwarciami widokowymi mają wysokie walory krajobrazowe, które powinny być chronione przed zabudową i degradacją. Zachowanie tych walorów jest kluczowe dla atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej gminy.

Podsumowując, zmiany zachodzące w środowisku gminy Darłowo są zróżnicowane. Wymagają podejmowania działań mających na celu minimalizowanie negatywnych skutków oraz wspieranie pozytywnych trendów, aby zapewnić zrównoważony rozwój regionu,

2.2.13 Planowanie przestrzenne, działalność inwestycyjna

Obszar Gminy Darłowo objęty jest Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, przyjętym Uchwałą Nr LIII.536.2022 Rady Gminy Darłowo z dnia 15 lipca 2022 r., oraz w całości pokryty miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2023 r. w gminie Darłowo obowiązywało dwadzieścia siedem planów zagospodarowania przestrzennego, które pokrywają jej obszar w 100%. W grudniu 2024 r. gmina nie prowadziła jeszcze prac nad projektem Planu Ogólnego gminy, zamierza do niego przystąpić w 2025 r.

Analiza danych od 2016 r. z rejestru pozwoleń na budowę prowadzonego przez Główny Urząd Nadzoru Budowlanego (GUNB) dostarcza szczegółowych informacji na temat inwestycji budowlanych w różnych miejscowościach. Analiza tych danych pozwala na identyfikację miejscowości o największej liczbie inwestycji budowlanych. Wśród nich wyróżniają się Dąbki, Bobolin, Wicie, Kopań, Rusko, Słowino, Sulimice, Gleźnowo, Bukowo Morskie oraz Domasławice. Dodatkowo porównując ilość wydanych pozwoleń na budowę z liczbą mieszkańców danej miejscowości możemy przeanalizować intensywność inwestycji. W grupie 10 miejscowości o największej postępowanie ws. udzielenia pozwolenia na budowę, najwyższa intensywność inwestycji w relacji do liczby mieszkańców występuje w Wiciach, Dąbkach, Bobolinie i Kopaniu, czyli miejscowościach nadmorskich. Różnica tak mierzonej intensywności inwestycji między Wiciami a Gleźnowem wynosi aż 2000%.

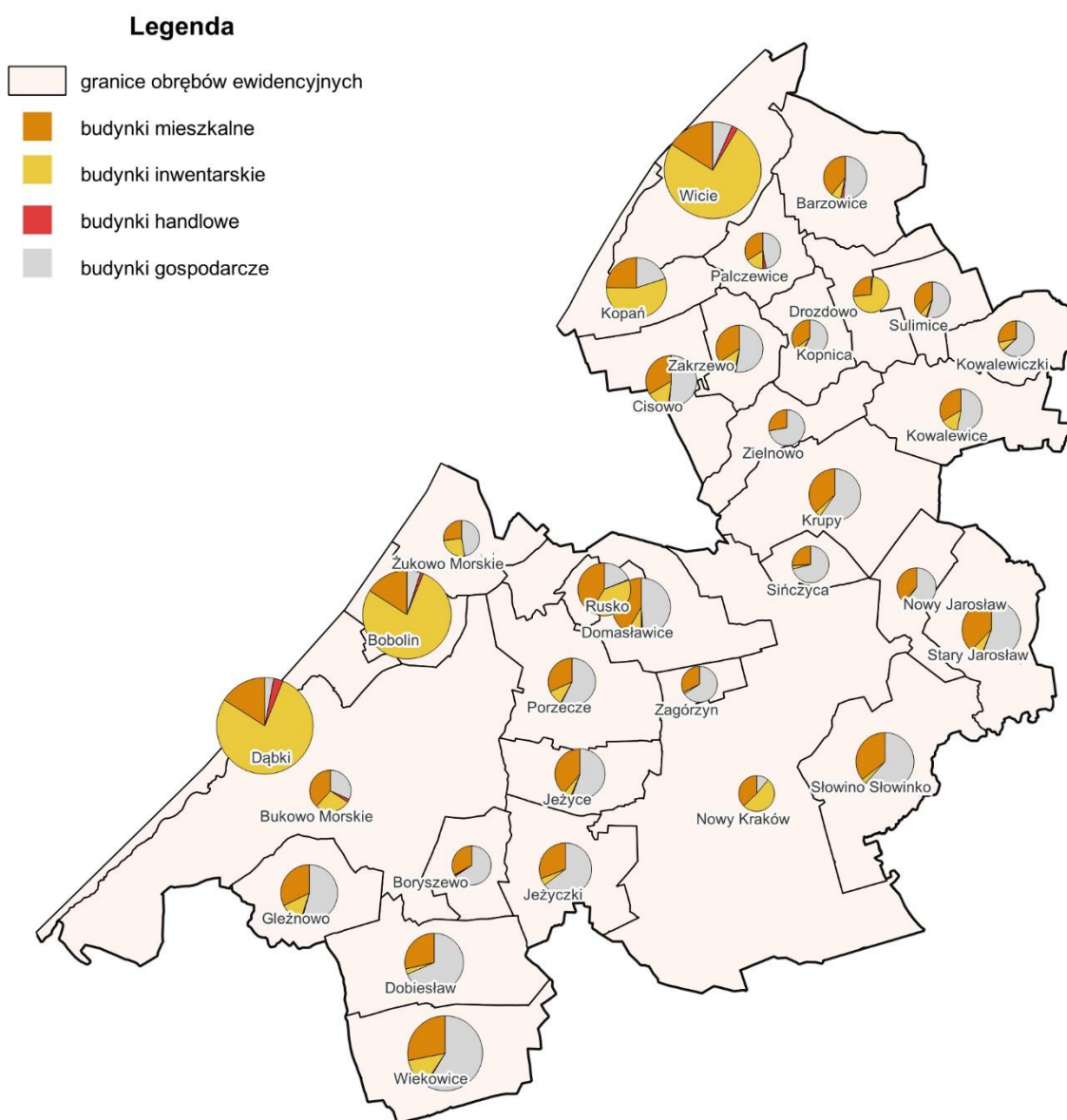
Tabela 37: Analiza postępowań ws wydania pozwolenia na budowę na terenie gminy Darłowo

Miejscowość	liczba inwestycji	liczba mieszkańców [2021]	intensywność inwestycji - relacja inwestycji do liczby mieszkańców
Dąbki	457	308	1,484
Bobolin	237	166	1,428
Wicie	157	65	2,415
Kopań	122	135	0,904
Rusko	98	282	0,348
Słowino	83	412	0,201
Sulimice	76	133	0,571
Gleźnowo	72	655	0,110
Bukowo Morskie	67	410	0,163
Domasławice	66	505	0,131

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUNB za lata 2016-2024

Analizując bazę Głównego Urzędu Nadzoru Budowlanego (GUNB) pod kątem inwestycji hotelowych i turystycznych, takich jak hotele, pensjonaty, domki letniskowe i inne usługi turystyczne, można określić miejscowości, w których występuje koncentracja tego typu inwestycji. Najwięcej inwestycji tego typu znajduje się w Dąbkach, gdzie zarejestrowano 54 projekty związane z budową pensjonatów, domków letniskowych oraz budynków usług turystycznych. Bobolin zajmuje drugie miejsce z 52 inwestycjami, koncentrując się na budowie budynków rekreacji indywidualnej oraz usług turystycznych. Kopań, z 32 inwestycjami, oraz Wicie, z 30 inwestycjami, również wykazują znaczną aktywność w zakresie budowy zespołów budynków rekreacji indywidualnej oraz usług turystycznych.

Rysunek 16: Analiza struktury zabudowy w gminie Darłowo

Źródło: opracowanie własne na podstawie EGİB.

Analizując strukturę zabudowy na podstawie bazy danych EGiB, można zaobserwować wyraźne zróżnicowanie pomiędzy pasem nadmorskim a pozostałym terenem gminy. Pas nadmorski a zatem, obręby Dąbki, Bobolin, Kopań i Wicie, mają zdecydowanie wyższą intensywność zabudowy, co wyraża rozmiar symbolu na kartodiagramie powyżej. W Pasie nadmorskim dominuje zabudowa inwentarska (pełniąc de facto rolę zabudowy o funkcji turystycznej), na pozostałym obszarze gminy dominuje zabudowa gospodarcza.

Tabela 38: Analiza struktury zabudowy na terenie gminy Darłowo [%]

obręb ewidencyjne/ typy budynków	g – budynki gospodarcze	h - budynki handlowe	i - budynki inwentarskie	m - budynki mieszkalne	Inne budynki
Dąbki, Bobolin, Kopań i Wicie	7	2	74	17	1
Pozostały obszar gminy	52	1	11	33	4

Źródło: opracowanie własne na podstawie EGiB.

Analiza danych dotyczących inwestycji budowlanych na terenie gminy Darłowo wskazuje na intensywny ruch inwestycyjny, szczególnie w miejscowościach takich jak Dąbki, Bobolin, Wicie i Kopań. W celu skutecznego zarządzania tak intensywnym ruchem inwestycyjnym kluczowa jest dobra polityka przestrzenna, która pozwoli na zrównoważony rozwój różnych typów budynków, zapewnienie odpowiedniej infrastruktury oraz ochronę walorów krajobrazowych i środowiskowych regionu. Skuteczne zarządzanie przestrzenią umożliwi harmonijny rozwój gminy, zaspokojenie potrzeb mieszkańców i turystów, a także uniknięcie problemów związanych z nadmierną zabudową i degradacją środowiska. Konieczne jest tworzenie i egzekwowanie aktów planowania przestrzennego, które uwzględniają zarówno potrzeby rozwojowe, jak i ochronę zasobów naturalnych.

2.2.14 Rewitalizacja

Gmina Darłowo prowadzi działania rewitalizacyjne. Gmina zakończyła wdrażanie Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Darłowo na lata 2017-2023.

W programie gmina wstępnie wyodrębniła kilka podobszarów rewitalizacji obejmujących miejscowości: Barzowice, Bukowo Morskie (bez jeziora), Cisowo, Gleźnowo, Kopnica i Nowy Jarosław. Ostatecznie, obszar rewitalizacji po konsultacjach społecznych obejmuje działki w miejscowościach: Barzowice, Bukowo Morskie (bez jeziora), Cisowo, Drozdowo, Gleźnowo, Kopnica, Nowy Jarosław, Palczewice, Pęciszewko i Wiekowo.

W Gminnym Programie Rewitalizacji znalazł się następujący zestaw projektów rewitalizacyjnych.

Gleźnowo

- Świetlica wiejska w miejscowości Gleźnowo - Projekt główny, realizator: Gmina Darłowo

- Aktywni razem - działania na rzecz odnowy lokalnej społeczności Gminy Darłowo - Projekt główny, realizator: Gmina Darłowo
- Boisko sportowe w miejscowości Gleźnowo - Projekt główny, realizator: Gmina Darłowo
- Modernizacja budynku socjalnego Gminy Darłowo - Projekt uzupełniający, realizator: Gmina Darłowo

Wiekowo

- Prowadzenie Domu Dziennego Senior Plus w Wiekowie - Projekt główny, realizator: Gmina Darłowo
- Świetlica wiejska we współpracy z Domem Dziennego Senior Plus w Wiekowie - Projekt główny, realizator: Gmina Darłowo
- Aktywni razem - działania na rzecz odnowy lokalnej społeczności Gminy Darłowo - Projekt główny, realizator: Gmina Darłowo
- Remont budynku dworca kolejowego w Wiekowie - Projekt uzupełniający, realizator: Gmina Darłowo

Bukowo Morskie

- Utworzenie wioski cysterskiej w miejscowości Bukowo Morskie wraz z poprawą infrastruktury towarzyszącej - Projekt główny, realizator: Gmina Darłowo
- Odtworzenie walorów kulturowych i estetycznych dziedzictwa kulturowego w Bukowie Morskim – rewitalizacja parku i kościoła - Projekt główny, realizator: Parafia Polskokatolicka
- Aktywni razem - działania na rzecz odnowy lokalnej społeczności Gminy Darłowo - Projekt główny, realizator: Gmina Darłowo
- Przystań kajakowa w miejscowości Bukowo Morskie - Projekt uzupełniający, realizator: Gmina Darłowo
- Poprawa komunikacji pomiędzy miejscowościami popegeerowskimi - Projekt uzupełniający, realizator: Gmina Darłowo

Pęciszewko

- Utworzenie infrastruktury rekreacyjnej w miejscowości Pęciszewko - Projekt główny, realizator: Gmina Darłowo
- Aktywni razem - działania na rzecz odnowy lokalnej społeczności Gminy Darłowo - Projekt główny, realizator: Gmina Darłowo

Nowy Jarosław

- Remont świetlicy wiejskiej w Nowym Jarosławiu - Projekt główny, realizator: Gmina Darłowo

- Aktywni razem - działania na rzecz odnowy lokalnej społeczności Gminy Darłowo - Projekt główny, realizator: Gmina Darłowo
- Poprawa infrastruktury publicznej w miejscowości Nowy Jarosław - Projekt główny, realizator: Gmina Darłowo
- Poprawa infrastruktury komunikacyjnej w miejscowości Nowy Jarosław - Projekt uzupełniający, realizator: Starostwo Powiatowe w Sławnie

Cisowo

- Modernizacja boiska sportowego w miejscowości Cisowo - Projekt główny, realizator: Gmina Darłowo
- Remont świetlicy w miejscowości Cisowo - Projekt główny, realizator: Gmina Darłowo
- Aktywni razem - działania na rzecz odnowy lokalnej społeczności Gminy Darłowo - Projekt główny, realizator: Gmina Darłowo
- Odtworzenie walorów kulturowych i estetycznych dziedzictwa kulturowego w miejscowości Cisowo - rewitalizacja kościoła - Projekt główny, realizator: Parafia Rzymskokatolicka
- Poprawa funkcji przestrzeni publicznej w miejscowości Cisowo Dolne - Projekt uzupełniający, realizator: Gmina Darłowo

Palczewice

- Modernizacja świetlicy wiejskiej w miejscowości Palczewice - Projekt główny, realizator: Gmina Darłowo
- Aktywni razem - działania na rzecz odnowy lokalnej społeczności Gminy Darłowo - Projekt główny, realizator: Gmina Darłowo
- Zagospodarowanie parku dworskiego w miejscowości Palczewice - Projekt uzupełniający, realizator: Gmina Darłowo

Barzowice

- Remont świetlicy w miejscowości Barzowice - Projekt główny, realizator: Gmina Darłowo
- Aktywni razem - działania na rzecz odnowy lokalnej społeczności Gminy Darłowo - Projekt główny, realizator: Gmina Darłowo
- Modernizacja boiska sportowego w miejscowości Barzowice - Projekt główny, realizator: Gmina Darłowo
- Odtworzenie walorów kulturowych i estetycznych dziedzictwa kulturowego w miejscowości Barzowice - rewitalizacja kościoła - Projekt główny, realizator: Parafia Rzymskokatolicka
- Przebudowa drogi gminnej publicznej w miejscowości Barzowice - Projekt uzupełniający, realizator: Gmina Darłowo

Kopnica

- Modernizacja boiska przy szkole w miejscowości Kopnica - Projekt główny, realizator: Gmina Darłowo
- Adaptacja budynku szkolnego na świetlicę wiejską - Projekt główny, realizator: Gmina Darłowo
- Aktywni razem - działania na rzecz odnowy lokalnej społeczności Gminy Darłowo - Projekt główny, realizator: Gmina Darłowo
- Poprawa dostępności komunikacyjnej do Zespołu Szkół w miejscowości Kopnica - Projekt uzupełniający, realizator: Gmina Darłowo
- Tworzenie terenu rekreacyjnego dla dzieci i młodzieży w miejscowości Kopnica - Projekt uzupełniający, realizator: Gmina Darłowo

Drozdowo

- Modernizacja terenu rekreacyjnego przy świetlicy w miejscowości Drozdowo - Projekt główny, realizator: Gmina Darłowo
- Aktywni razem - działania na rzecz odnowy lokalnej społeczności Gminy Darłowo - Projekt główny, realizator: Gmina Darłowo
- Modernizacja boiska sportowego w miejscowości Drozdowo - Projekt główny, realizator: Gmina Darłowo
- Infrastruktura turystyczna obszaru rewitalizacji – budowa wieży widokowej Gminy Darłowo - Projekt uzupełniający, realizator: Gmina Darłowo

W kwietniu 2025 r. gmina prowadzi prace nad uchwaleniem Gminnego Programu Rewitalizacji.

Podsumowanie wymiaru środowiskowo-przestrzennego

Gmina wiejska Darłowo, położona w województwie zachodniopomorskim, graniczy z Morzem Bałtyckim. Najbliższe większe miasta to Koszalin (40 km) i Słupsk (50 km), a metropolie to Gdańsk (180 km) i Szczecin (210 km). Gmina ma liczne **powiązania funkcjonalne** z miastem Darłowo, gdzie znajdują się urzędy gminy i miasta.

Przez gminę przebiegają ważne drogi krajowe i wojewódzkie oraz linie kolejowe, zapewniając **dobre połączenia komunikacyjne**. Gmina Darłowo jest częścią Specjalnej Strefy Włączenia i znajduje się na terenie zagrożonym trwałą marginalizacją.

Gmina Darłowo **ma dobrze rozwiniętą infrastrukturę komunikacyjną**. Główne drogi to krajowa nr 37 oraz wojewódzkie 203 i 205, które łączą gminę z portem morskim w Darłowie, Koszalinem, Ustką i Sławnem. Istotne są również drogi powiatowe, które zapewniają połączenia z sąsiednimi gminami. Gmina posiada połączenia kolejowe dzięki liniom nr 202 (Stargard-Gdańsk) i nr 418 (Darłowo-Sławno), z trzema stacjami: Sińczyca, Nowy Jarosław i Wiekowo.

Gmina Darłowo, położona na Równinie Słupskiej, charakteryzuje się **bogatymi walorami krajobrazowymi i przyrodniczymi oraz rozwiniętą funkcją rolniczą**. Krajobraz gminy to otwarte równiny z widokami na wsie, elektrownie wiatrowe i liczne akweny wodne. Obszar ten obejmuje część Równiny Sławieńskiej, przeciętą dolinami rzek Wieprzy i Grabowej, z charakterystycznymi cechami ukształtowanymi w okresie lodowcowym.

Na terenie gminy dominują grunty orne (39% powierzchni), lasy (24%), wody płynące (10%) oraz łąki trwałe (10%). Lasy sosnowe przeważają wzdłuż wybrzeża, a bukowe i dębowe w południowej części gminy. W okolicach Słowina znajduje się rezerwat „Słowińskie Błota”. Gleby w gminie są zróżnicowane, z dominacją klas IVa i V. W dolinach rzek Wieprzy i Grabowej występują mady i czarne ziemie, a wzdłuż wybrzeża piaszczyste gleby wydmore. Wody powierzchniowe zajmują 12% powierzchni gminy, należąc do zlewni Morza Bałtyckiego i dorzecza Odry. Główne rzeki to **Wieprza i Grabowa**, a gmina ma dwa duże jeziora: **Kopań i Bukowo**.

Gmina Darłowo obfituje w **przyrodniczo cenne tereny**, chronione na podstawie przepisów krajowych i międzynarodowych. Najważniejsze formy ochrony to rezerwat "Słowińskie Błota" oraz postulowany rezerwat "Las Iwiciński". Na terenie gminy znajdują się również obszary Natura 2000: Jezioro Kopań, Jezioro Bukowo, Dolina Wieprzy i Studnicy oraz Przybrzeżne wody Bałtyku.

Gmina Darłowo obfituje w **zabytki archeologiczne i architektoniczne**, świadczące o jej **bogatej historii**. W Bukowie Morskim odkryto osadę z epoki kamienia, a w Kopaniu i Porzeczu znajdują się stanowiska z okresu średniowiecza i epoki żelaza. Znajdują się tu liczne zabytki wpisane do rejestru, takie jak gotyckie kościoły w Barzowicach, Bukowie Morskim i Cisowie, a także parki dworskie, chałupy szachulcowe i cmentarze.

Gmina Darłowo oferuje wiele **atrakcji turystycznych**, takich jak Centrum Sportów Wodnych w Dąbkach, malownicze miejscowości Wicie i Kopań, oraz historyczna Wioska Cysterska w Bukowie Morskim. Park Rozrywki Leonardia i Stajnia LuSpinka w Krupach zapewniają rozrywkę dla rodzin. Gmina posiada **piękne plaże**, parki i tereny leśne, idealne na spacer.

W gminie Darłowo występują dysproporcje w dostępie do **sieci wodociągowej i kanalizacyjnej**. W 2023 r. 91,1% mieszkańców korzystało z sieci wodociągowej, ale tylko 37,7% z kanalizacyjnej. Gmina jest słabo zgazyfikowana, zaledwie 9% mieszkańców ma dostęp do sieci gazowej.

Gmina Darłowo ma wyższe wskaźniki masy wytwarzanych odpadów komunalnych na mieszkańca niż inne części województwa, co wynika z dużej liczby turystów. Wymaga to efektywnego zarządzania **gospodarką odpadami**, aby utrzymać czystość i porządek.

Gmina Darłowo, dzięki swojemu położeniu i ukształtowaniu terenu, sprzyja lokalizacji **farm elektrowni wiatrowych**. Znajduje się w I strefie energetycznej, co czyni ją idealnym miejscem dla rozwoju energetyki wiatrowej. Gmina planuje produkcję energii ze źródeł odnawialnych, w tym wiatrowych, słonecznych i wodnych.

Ocena zmian w środowisku gminy Darłowo wskazuje na kilka istotnych trendów. Negatywne zmiany obejmują **presję urbanistyczną, erozję wybrzeża morskiego**, eutrofizację zbiorników wodnych oraz ryzyko degradacji terenów rolniczych. Pozytywne zmiany to rozwój kompleksów leśnych, modernizacja infrastruktury wodnej i kanalizacyjnej oraz stosowanie zrównoważonych rozwiązań w rolnictwie.

Gmina zmaga się z wyzwaniami wynikającymi z **presji turystycznej**, takimi jak wzrost ilości odpadów, degradacja krajobrazu a także erozja wybrzeża. Konieczne są działania w rozwój transportu publicznego, poprawę polityki komunikacyjnej w tym parkingowej oraz ochrona wybrzeża.

Gmina Darłowo jest w całości objęta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Analiza danych z rejestru pozwoleń na budowę wskazuje na **intensywny ruch inwestycyjny**, szczególnie w nadmorskich miejscowościach takich jak Dąbki, Bobolin, Wicie i Kopań. Skuteczne zarządzanie przestrzenią jest kluczowe dla zrównoważonego rozwoju gminy, zapewnienia odpowiedniej infrastruktury oraz ochrony walorów krajobrazowych i środowiskowych.

Ogólny stan środowiska jest dobry, ale wymaga dalszych działań na rzecz ochrony powietrza, wód i cennych ekosystemów. Zachowanie walorów krajobrazowych i bioróżnorodności jest kluczowe dla atrakcyjności turystycznej gminy.

3. GŁÓWNE DETERMINANTY ROZWOJU GMINY DARŁOWO

3.1 ZASOBY I ZDOLNOŚCI INSTYTUCJONALNE

Wymiar instytucjonalny oceny sytuacji w gminie Darłowo stanowiącego ważny element diagnozy, ukazujący dostępność i jakość usług publicznych realizowanych przez samorząd na rzecz społeczności lokalnej za pośrednictwem Urzędu Gminy. W analizie uwzględniono sprawność instytucjonalną gminy, która jest ważnym czynnikiem wpływającym na jakość życia mieszkańców oraz konkurencyjność gminy wyrażającym się m.in. w jej zdolności do sprawnej organizacji urzędu i dostarczenia mieszkańcom wysokiej jakości usług administracyjnych oraz efektywnej współpracy z innymi podmiotami. W literaturze można znaleźć różne definicje, uwzględniające różne aspekty funkcjonowania instytucji. Na potrzeby tego opracowania przyjęto, że sprawność instytucjonalna traktujemy jako zdolność administracji samorządowej do efektywnego funkcjonowania i zarządzania w realizacji swoich zadań i celów, tj. świadczenia wysokiej jakości usług dla mieszkańców i przedsiębiorstw oraz wdrażania przejrzystej i racjonalnej polityki³⁷. Sprawność instytucjonalna była także przedmiotem analizy w świetle wyników badań jakościowych³⁸. Elementem komplementarnym w analizie wymiaru instytucjonalnego było wykorzystanie danych statystycznych w zakresie zasobów instytucjonalnych gminy Darłowo, dostępnych w rejestrach publicznych.

Według danych Monitora Rozwoju Lokalnego w latach 2018-2023 lokalny sektor publiczny wzmocnił się, o czym świadczy wzrost liczby jednostek organizacyjnych sektora finansów publicznych o 21,73%³⁹.

Zmiany w zasobach kadrowych gminy Darłowo w latach 2021-2023 przedstawia tabela nr 41, która ukazuje w tym okresie wzrost zatrudnienia w Urzędzie Gminy o 5,6%. W największym zakresie objął on grupę inspektorów i podinspektorów (9,09%) oraz pracowników obsługi (7,27%). Widoczne zmiany w strukturze wiekowej pracowników Urzędu Gminy Darłowo, w której wzrósł udział osób w wieku chronionym o 44,44%, wyjaśniają potrzebę zatrudnienia nowych pracowników i odmładzania zasobów kadrowych. W zakresie pionowego rozwoju ścieżek kariery zauważalny jest spadek liczby

³⁷ Szerzej: P. Swianiewicz, W. Dziemianowicz, M. Mackiewicz, Sprawność instytucjonalna administracji samorządowej w Polsce - zróżnicowanie regionalne, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2000; M. Turała, Analiza sprawności instytucjonalnej gmin województwa łódzkiego, Opracowanie przygotowane w ramach prac Zespołu Ekspertów ds. aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego, Łódź 2011, <https://www.bppwl.lodzkie.pl/ckfinder/userfiles/files/SRW%C5%812020/EKSPERTYZY/Ekspertyza%20nr%2011.pdf>; M. Cybulska, Sprawność instytucjonalna administracji publicznej w kontekście pozyskiwania inwestorów - studium przypadku Garwolińskiej Strefy Aktywności Gospodarczej, Prace i Studia Geograficzne 2019, t. 64.2, ss. 69-83.

³⁸ Kwestionariusz ankietowy dedykowany wyłącznie zagadnieniem związanym ze sprawnością instytucjonalną gminy wypełnił Wójt Gminy Darłowo Pan Radosław Głazewski w okresie w dniach 17 lutego do 10 marca 2025 r. W tym samym okresie Mieszkańcy gminy Darłowo w liczbie 54 osób mieli możliwość wypełnienia kwestionariusza ankietowego, którego część pytań dotyczyła sprawności instytucjonalnej.

³⁹ W 2018 r. funkcjonowały 23 jednostki organizacyjne sektora finansów publicznych, w 2019 r. - 24, w 2020 r. - 24, w 2021 r. - 26, w 2022 r. - 27, a w 2023 r. - 28.

awansów, który może wiązać się z rekrutacją nowych pracowników. Gmina Darłowo prowadzi inkluzywną politykę zatrudnienia, w strukturach administracji samorządowej pracowało w analizowanym okresie 7,96-9,34% osób z różnymi niepełnosprawnościami. W 2023 r. ich liczba zmniejszyła się o 10% w porównaniu do 2021 r.

Tabela 39: Zatrudnienie w Urzędzie Gminy Darłowo w latach 2021-2023

Wyszczególnienie	2021 (na dzień 31.12)	2022 (na dzień 31.12)	2023 (na dzień 31.12)
Liczba zatrudnionych pracowników administracji ogółem	107	108	113
w tym:			
przedstawiciele władz	1	1	2
kierownicy referatów i ich zastępcy	8	8	7
inspektorzy, podinspektorzy	33	34	36
referenci, pomoc administracyjna	10	10	9
pracownicy obsługi	55	55	59
Pracownicy zatrudnieni w ramach prac interwencyjnych	0	0	0
pracownicy gospodarczy	0	0	0
pomoc administracyjna	0	0	0
Liczba zatrudnionych osób z niepełnosprawnościami	10	9	9
administracja	5	5	5
pracownicy gospodarczy	5	4	4
Liczba awansów (suma w każdym roku)	3	1	1
Liczba rekrutacji (suma w każdym roku)	3	2	3
Liczba osób w wieku chronionym	9	10	13

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

W zakresie rozwoju zasobów ludzkich w Urzędzie Gminy Darłowo zidentyfikowano potrzeby zwiększenia zatrudnienia w związku z realizacją zadań tj.:

- gromadzenie i analiza danych, prowadzenie polityki rozwoju, nadzorowanie opracowania dokumentów strategicznych i operacyjnych, zadań związanych z monitorowaniem wdrażania strategii (1 osoba) – aktualnie zadania te realizuje 4 pracowników Referatu Inwestycji Infrastruktury Technicznej i Gospodarki Przestrzennej oraz 1 osoba na samodzielnym stanowisku ds. funduszy unijnych,
- pozyskiwaniem środków zewnętrznych i ich rozliczaniem, w tym współpracą z instytucjami zewnętrznymi zajmującymi się różnego rodzaju programami dofinansowującymi/pomocowymi – aktualnie zadania te są realizowane przez 1 osobę,
- w zakresie infrastruktury drogowej, administrowania obiektami budowlanymi, realizacji inwestycji – część pracowników realizujących te zadania będzie w najbliższym okresie przechodziła na emeryturę.

Ponadto w ramach polityki personalnej władze gminy określiły potrzeby związane z rozwojem kompetencyjnym pracowników. Przede wszystkim dotyczy to wzmocnienia odnoszącego się do potrzeby zwiększenia zatrudnienia tj. w zakresie wiedzy i umiejętności w obszarach wyżej wskazanych.

Warunki lokalowe i sprzętowe w Urzędzie Gminy Darłowo są bardzo dobre. Warto odnotować, że w związku z zatrudnioną grupą pracowników z niepełnosprawnościami w Urzędzie, pracodawca dba o zapewnienie im odpowiednich warunków. Większość z nich jest zgodna z ustawą o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami. Ponadto w planie działania na lata 2025-2029 uwzględniono potrzeby na rzecz poprawy zapewnienia dostępności tj.:

- zakup i montaż windy,
- zniwelowanie progów przy wejściu głównym,
- wymiana drzwi wejściowych na rozsuwane bądź zakup siłowników ułatwiających ich otwieranie,
- oznaczenie poręczy schodów oraz tabliczek przy drzwiach w języku Braila,
- montaż urządzeń ułatwiających słyszenie,
- montaż tablicy tyflograficznej.

Urząd Gminy Darłowo świadczy usługi publiczne pięć dni w tygodniu od poniedziałku do piątku w godzinach:

- 7.30-15.30 (poniedziałek),
- 7.00-15.00 (wtorek - piątek).

Gmina Darłowo zapewnia bezpośredni kontakt interesariuszom z Wójtem, który sprawuje dyżur w czwartki w godzinach 8.00 - 12.00.

W Urzędzie Gminy Darłowo są dostępne statystyki dotyczące spraw załatwianych drogą korespondencyjną i elektronicznie za pośrednictwem systemu elektronicznego obiegu dokumentów. W latach 2021-2023 zrealizowano łącznie 66 054 spraw korespondencyjnie oraz 7 768 drogą elektroniczną.

Tabela 40: Liczba spraw załatwionych w Urzędzie Gminy Darłowo w latach 2021-2023 ze względu na sposób

Wyszczególnienie	2021 (na dzień 31.12)	2022 (na dzień 31.12)	2023 (na dzień 31.12)
korespondencyjnie	22 626	21 667	21 761
elektronicznie	2 130	2 875	2 748

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Urząd Gminy Darłowo udostępnia mieszkańcom usługi za pośrednictwem Elektronicznych Skrzynek Podawczych (ESP):

- ePUAP zgodnie z kartą usług BIP,
- inne platformy: eDoręczenia.

Zakres i sposoby świadczenia usług mieszkańcom przez Urząd Gminy Darłowo można ocenić jako dobre. Gmina nie prowadzi badań (ankietowych lub innych) oceny poziomu satysfakcji interesantów czy też testów w formie mystery client, oceniających postawy urzędników wobec klienta, właściwego przebiegu komunikacji z klientem (werbalnej i niewerbalnej) oraz prawidłowej realizacji usług administracyjnych. Badanie władz samorządowych ujawniło bardzo dobrą ocenę własną w zakresie: jakości obsługi petentów w Urzędzie Gminy, planowania i zarządzania finansami gminy, jakości uchwalanego prawa lokalnego oraz stabilności politycznej na poziomie gminy i uczciwości władz i administracji gminnej. Zdolność do podejmowania przez gminę innowacyjnych rozwiązań związanych z działalnością samorządu lokalnego oraz polityka lokalnego rozwoju gospodarczego zostały ocenione jako raczej dobre.

Kolejnym istotnym, aspektem sprawności instytucjonalnej gminy jest jej zaangażowanie we współpracę ponadgminną, dzięki której może ona osiągać bardziej efektywnie cele, których samodzielnie czasami mogłaby nawet nie być w stanie zrealizować. Aktywne uczestnictwo w różnych formach współpracy sprzyja wzmocnieniu oddziaływania gminy na otoczenie na rzecz swoich interesów. Przyczynia się również do zrównoważonego rozwoju gminy i regionu, poprawy jakości życia mieszkańców oraz ochrony środowiska naturalnego.

W wyniku analizy ustalono, że Gmina Darłowo współpracuje w różnych strukturach kooperacji międzysamorządowej. Wśród tych form można wymienić: Darłowskiej Lokalnej Organizacji Turystycznej w Dorzeczu Wieprzy i Grabowej (DARLOT), Związek Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej (ZGWRP), Darłowska Lokalna Grupa Rybacka (DLGR), Stowarzyszenie Środkowopomorska Grupa Działania (SŚGD).

Gmina Darłowo jest zaangażowana we współpracę w ramach Darłowskiej Lokalnej Organizacji Turystycznej w Dorzeczu Wieprzy i Grabowej, która funkcjonuje od 2012 r. Jednym z Członków Rady Programowej jest Wójt Gminy Darłowo - Radosław Głazewski. Korzyści ze współpracy wiążą się z celami tej organizacji, która w obszarze promocji regionu dąży do: budowania wizerunku powiatu

jako atrakcyjnego kierunku turystycznego oraz integrowania samorządów, instytucji, organizacji pozarządowych i przedsiębiorstw związanych z sektorem turystycznym, a także zwiększania liczby turystów odwiedzających obszar działania, wzrostu dochodów podmiotów świadczących usługi turystyczne, koordynacji działań promocyjnych prowadzonych przez gminy członkowskie oraz gromadzenia funduszy na rozwój turystyki, wspierania lokalnych przedsiębiorstw z branży turystycznej, budowania współpracy pomiędzy podmiotami gospodarczymi a władzami lokalnymi, regionalnymi i centralnymi, propagowania ochrony środowiska naturalnego oraz dziedzictwa kulturowego, jak również promowania turystyki jako kluczowego sektora gospodarki i wspierania systemu informacji turystycznej. Ponadto organizacja inicjuje, opiniuje oraz wspiera rozwój i modernizację infrastruktury turystycznej, a także podejmuje działania na rzecz młodzieży i seniorów. Wspiera także rozwój kształcenia zawodowego w dziedzinie turystyki oraz inicjuje i organizuje szkolenia oraz działania doskonalące kompetencje w tej branży⁴⁰.

Gmina Darłowo jest również członkiem Stowarzyszenia Darłowskiej Lokalnej Grupy Rybackiej w dorzeczu Wieprzy Grabowej i Unieści (DLGR), a Wójt Gminy Darłowo - Radosław Głazewski jest jednym z członków Zarządu. DLGR ma na celu wspomaganie wielofunkcyjnego rozwoju obszaru zależnego od rybactwa obejmującego gminy zrzeszone w DLGR⁴¹. Do głównych działań Stowarzyszenia DLGR należą działania tj.: przygotowanie i realizacja lokalnej strategii rozwoju obszarów rybackich (dalej Isror) na terenie gmin zrzeszonych w DLGR oraz wspomagające technicznie, szkoleniowo, informacyjnie, finansowo organizacje pozarządowe, samorządy i podmioty gospodarcze realizujące zadania zgodnie z Isror, a także aktywizacja społeczności zamieszkujących obszar gmin zrzeszonych w DLGR, w podejmowaniu inicjatyw lokalnych zgodnych z Isror i łagodzenie skutków zmian strukturalnych w sektorze rybackim, jak również inspirowanie, propagowanie, realizacja i wspieranie działań przyczyniających się do ochrony i poszanowania środowiska przyrodniczego, w tym szczególnie w zakresie odnawialnych źródeł energii.

W ramach realizacji działań statutowych DLGR zajmowało się wspieraniem jednostek samorządu terytorialnego ze środków Unii Europejskiej, środków z Europejskiego Funduszu Morze i Rybactwo. Gmina Darłowo w okresie programowania 2014-2020 ze środków Europejskiego Funduszu Morze i Rybactwo zrealizowała następujące projekty infrastrukturalne:

- „Świetlica wiejska w miejscowości Zielnowo lokalnym centrum rekreacji i turystyki nad rzeką Wieprzą” – projekt dofinansowany z Programu Operacyjnego „Rybactwo i Morze” 2014-2020, w ramach Priorytetu 4. „Zwiększenie zatrudnienia i spójności terytorialnej” z Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego. Wybudowano świetlicę w miejscowości Zielnowo promującą informacje na temat rybackiej historii regionu oraz na temat szlaków turystycznych przebiegających w najbliższej okolicy. Operacja realizowana była na terenie gminy Darłowo historycznie wpisującej się w obszar rybacki, mający na uwadze rozwój rybołówstwa i nabrzeżnych obszarów rybackich. Całkowita wartość projektu wyniosła 715

⁴⁰ Darłot, <http://darlot.pl/partnerzy.html>

⁴¹ W skład gmin współtworzących DLGR wchodzi następujące jednostki samorządu terytorialnego: miasto i gmina Darłowo, gmina Malechowo, miasto i gmina Polanów, gmina i miasto Sianów, miasto i gmina Sławno, gmina Postomino.

694,12 zł, a kwota dofinansowania 254 701,00 zł, w tym udział środków UE w ramach EFMR: 216 495,85 zł.

- „Utworzenie miejsca rekreacji Kopań” – projekt dofinansowany z Programu Operacyjnego „Rybacko Morze” 2014-2020, w ramach Priorytetu 4. „Zwiększenie zatrudnienia i spójności terytorialnej” z Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego. W wyniku jego realizacji powstało miejsce rekreacji w miejscowości Kopań wyposażone w siłownię plenerową oraz plac zabaw – strefę gier dla dzieci i młodzieży mające na celu zwiększenie atrakcyjności regionu. Realizacja operacji obejmuje m.in. dostawę oraz montaż elementów wyposażenia małej architektury (ławki parkowe, kosze parkowe, stojaki rowerowe), strefy relaksu (stół do gry w tenisa, stół do gry w piłkarzyki), strefy fitness (urządzenie wahadło, urządzenie wyciąg górny, urządzenie orbitrek, urządzenie sprawnościowe – wyciskanie, urządzenie wiosłarz, urządzenie koło tai chi). Dzięki zrealizowanemu projektowi poprawiono standard infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej na terenie miejscowości Kopań, zwiększając atrakcyjność turystyczną obszaru historycznie związanego z rybactwem. Całkowita wartość projektu wyniosła 167 335,38 zł., a kwota dofinansowania 44 123,00 zł, w tym udział środków UE w ramach EFMR: 37 504,55 zł.
- „Rozwój bazy usług turystycznych i poprawa bezpieczeństwa na Jeziorze Bukowo Morskie” – projekt dofinansowany z Programu Operacyjnego „Rybacko i Morze” 2014-2020, w ramach Priorytetu 4. „Zwiększenie zatrudnienia i spójności terytorialnej” z Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego. W wyniku realizacji projektu zakupiono sprzęt wodny zwiększający atrakcyjność turystyczną plaży Jeziora Bukowo, bezpośrednim beneficjentem było Stowarzyszenie Żeglarsko-Turystyczne SZKWAŁ w Dąbkach. Całkowita wartość projektu wyniosła 192 787,47 zł, a kwota dofinansowania 139 075,30 zł, w tym udział środków UE w ramach EFMR: 139 075,30 zł.

Gmina Darłowo jest również członkiem Stowarzyszenia Śródkowopomorska Grupa Działania, które powstało w lipcu 2015 r. i jest partnerstwem trójsektorowym zrzeszającego podmioty sektora publicznego, społecznego, gospodarczego i mieszkańcy. SŚGD jest największą z 12 lokalnych grup działania w województwie zachodniopomorskim i jedną z największych w Polsce. Obszar Stowarzyszenia obejmuje 15 jednostek samorządu terytorialnego⁴². Na podstawie umowy z Zarządem Województwa Zachodniopomorskiego SŚGD realizowało Strategię Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020, na którą pozyskało blisko 28 mln złotych. Środki te zostały przeznaczone na lokalne inicjatywy, nowe miejsca pracy, rozwój gospodarczy, inwestycje w infrastrukturę turystyczną i rekreacyjną na terenie gmin SŚGD. Organizowane były konkursy o dofinansowanie w następujących przedsięwzięciach: Zakładanie działalności gospodarczej, Rozwój przedsiębiorstw, Infrastruktura turystyczna i rekreacyjna, Działania informacyjne i promocyjne oraz Wydarzenia aktywizacyjne i integracyjne. Gmina Darłowo ze środków dystrybuowanych w ramach SŚGD zrealizowała inwestycje związane z infrastrukturą turystyczną i rekreacyjną w następujących projektach:

⁴² Członkami SŚGD są: Gmina Będzino, Gmina Biesiekierz, Gmina Bobolice, Miasto Darłowo, Gmina Darłowo, Gmina Malechowo, Gmina Manowo, Gmina Mielno, Gmina Polanów, Gmina Postomino, Gmina Sianów, Miasto Sławno, Gmina Sławno, Gmina Świeszyno, Gmina Tychowo.

- "Zagospodarowanie terenu rekreacyjnego przy Centrum Sportów Wodnych w Dąbkach" - projekt był współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach działania „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER”, poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 w zakresie 4.6 Budowa lub przebudowa ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej. Całkowity koszt projektu wyniósł 538 578,50 zł, w tym dofinansowanie: 337 869 zł.
- „Zagospodarowanie terenu rekreacyjnego w miejscowości Domasławice” - projekt był współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach działania „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER”, poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 w zakresie 4.6 Budowa lub przebudowa ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej. Całkowity koszt projektu wyniósł 182.265,93 zł, w tym dofinansowanie: 100.804,00 zł
- „Zagospodarowanie terenu rekreacyjnego w miejscowości Słowino” - projekt był współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach działania „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER”, poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 w zakresie 4.6 Budowa lub przebudowa ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej. Całkowity koszt projektu wyniósł 65.595,90 zł, w tym dofinansowanie 41.738,00 zł.

W styczniu 2024 r. SŚGD podpisało z Zarządem Województwa zachodniopomorskiego umowę o warunkach i sposobie realizacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność na łączną sumę środków 7 168 052,57 mln euro. W ramach LSR realizowane są działania z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej oraz Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+) w ramach Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego. Z tych środków gminy będą mogły sfinansować przedsięwzięcia m.in. na rozwój przedsiębiorczości na obszarze SŚGD, w tym podejmowanie działalności gospodarczej, nowoczesną infrastrukturę, włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji, wsparcie aktywnej integracji mieszkańców. Gmina Darłowo, jako członek Stowarzyszenia, korzysta z możliwości finansowania projektów lokalnych związanych z rozwojem infrastruktury, turystyki, kultury oraz ochrony środowiska, promocji współpracy międzysektorowej sprzyjającej integracji społecznej i wzmacnianiu lokalnych inicjatyw oraz promocji regionu, co sprzyja skuteczniejszej promocji gminnych walorów kulturalnych i turystycznych oraz zachęcaniu inwestorów i turystów do podejmowania aktywności na terenie gminy.

W 2018 r. gmina Darłowo przystąpiła do Związku Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej, największej organizacji ogólnopolskiej zrzeszającej gminy wiejskie oraz miejsko-wiejskie. Głównym celem Związku jest integracja samorządów wiejskich oraz skuteczne rozwiązywanie problemów charakterystycznych dla tego środowiska. Działania podejmowane w ramach Związku umożliwiają członkom wspólne i zorganizowane reprezentowanie swoich interesów na wielu poziomach,

obejmując m.in. negocjacje z Rządem, konsultacje parlamentarne, wymianę doświadczeń między członkami oraz inicjatywy wspierające rozwój gospodarczy i kulturalny gmin wiejskich. Podsumowując, sprawność instytucjonalna gminy Darłowo została oceniona pozytywnie we wszystkich głównych jej obszarach tj. liczba jednostek organizacyjnych sektora finansów publicznych oraz zasoby kadrowe, warunki lokalowe i sprzętowe w Urzędzie Gminy, współpraca ponadgminna na rzecz interesów gminy Darłowo. Dodatkowe korzyści i możliwości realizacji celów gmina Darłowo realizuje także jako członek partnerstwa realizującego strategię Zintegrowane Inwestycje Terytorialne Obszaru Funkcjonalnego Sławna⁴³ (szerzej rozdział 3.2).

3.2 POWIĄZANIA FUNKCJONALNE

Jednym z istotnych czynników wpływających na rozwój gmin w Polsce, w tym także gminy Darłowo, jest podejście terytorialne, stanowiące istotny element polityki rozwoju i polityki regionalnej, a zarazem jeden z fundamentów nowego paradygmatu rozwoju. Koncepcja ta zakłada realizację zintegrowanych działań na obszarach powiązanych funkcjonalnie, które charakteryzują się wspólnymi cechami społeczno-gospodarczymi oraz przestrzennymi. Przejście od podejścia sektorowego do terytorialnego pozwala na lepsze uwzględnienie specyfiki poszczególnych regionów, sprzyjając precyzyjnierzemu określeniu celów oraz dostosowaniu narzędzi interwencyjnych do lokalnych uwarunkowań. W kontekście rosnącej roli terytorializacji polityki, której celem jest adaptacja polityki rozwoju do indywidualnych potencjałów obszarów oraz rezygnacja z ograniczającego podejścia bazującego na kierowaniu wsparcia do terytoriów z administracyjnie wyznaczonymi granicami, w gminie Darłowo wdrażane są odpowiednie instrumenty. Do kluczowych instrumentów terytorialnych należą: Obszar Strategicznej Interwencji (OSI), strategia rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (RLKS) oraz Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT).

Jednym z kluczowych aspektów wymiaru przestrzennego polityki rozwoju są związki funkcjonalne (powiązania funkcjonalne) między elementami systemów osadniczych, tj. ośrodki miejskie. Są one rozumiane najczęściej jako różnego typu przepływy osób, informacji, towarów, usług, a także transfery środków finansowych lub decyzji. Te powiązania funkcjonalne miast z innymi miastami lub obszarami wiejskimi wynikają z aktywności i działalności ich populacji, a także instytucji sektora publicznego i prywatnego, jak również połączenia infrastrukturalne i towarzyszące im struktury komunikacyjne i transportowe. Na te powiązania składają się głównie⁴⁴: dojazdy do pracy; wyjazdy

⁴³ Porozumienie zawarte w dniu 03.03.2023 r. w sprawie powołania Związku ZIT i zasad współpracy jednostek samorządu terytorialnego Obszaru Funkcjonalnego Sławna, służących realizacji zadań w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, Dz. Urz. Województwa Zachodniopomorskiego, z dn. 16.03.2026, Poz. 1804.

⁴⁴ Szerzej: E. Chądzyńska, Powiązania funkcjonalne dużego miasta i aglomeracji z otoczeniem regionalnym w kontekście dostępności przestrzennej (przykład Szczecina), *Studia Miejskie* 2014, t. 14, s. 27-42; K. Heffner, Wykorzystanie powiązań funkcjonalnych obszarów miejskich jako potencjałów rozwojowych regionów Polski Zachodniej, *Studia komitetu przestrzennego zagospodarowania kraju PAN* 2013, nr 153, s. 57-81.

do usług rynkowych⁴⁵; wyjazdy do usług nierynkowych⁴⁶; wyjazdy związane z kulturą, wypoczynkiem i rekreacją; dojazdy związane z edukacją, szczególnie z wyższymi uczelniami; przepływy migracyjne pomiędzy miastami krajowego systemu miast; zagraniczne przepływy migracyjne; przepływy na kierunku miasto – wieś; powiązania na rynku kapitałowym; powiązania kooperacyjne przedsiębiorstw; związki i zależności wynikające ze stosunków własnościowych przedsiębiorstw⁴⁷; powiązania instytucjonalne sektora publicznego⁴⁸; związki w sektorze sportu⁴⁹; powiązania wynikające z funkcjonowania mass mediów⁵⁰; związki i przepływy osób, środków finansowych i dóbr w obszarze wyznaniowym; powiązania sektora nauki i Badań i Rozwoju⁵¹; powiązania infrastrukturalne⁵²; powiązania i przepływy komunikacyjne i transportowe⁵³.

Tworzenie efektywnych powiązań funkcjonalnych w różnych układach hierarchicznych i sieciowych stało się jednym z czynników determinujących szczegółowe cele polityki rozwoju ukierunkowanej terytorialnie w Polsce wobec średnich miast, marginalizowanych i tracących funkcje społeczno-gospodarcze. Bezpośrednio odnosi się to do miasta Sławna będącego rdzeniem Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego (MOF), którego częścią jest gmina wiejska Darłowo.

Gmina wiejska Darłowo, zgodnie z klasyfikacją P. Śleszyńskiego i T. Komornickiego⁵⁴, należy do grupy **gmin z o innych rozwiniętych funkcjach pozarolniczych** (m.in. turystyka). Jej gospodarcza funkcja także wpływa na kształtowanie się powiązań funkcjonalnych z otoczeniem. Z uwagi na koncentrację niekorzystnych zjawisk społecznych, gospodarczych i przestrzennych Gmina Darłowo została w 2014 r. objęta **Specjalną Strefą Włączenia (SSW)**. Wiąże się to z zastosowaniem specjalnych instrumentów wsparcia regionalnego, mających na celu ograniczenie występujących deficytów rozwojowych. Aktualizacje obszaru SSW, przeprowadzona w 2023 r. i 2024 r.⁵⁵, wykazały, że na terenie gminy

⁴⁵ Usługi rynkowe świadczą podmioty prywatne m.in. w zakresie: handlu napraw, obsługi nieruchomości i firm, transportu, gospodarki magazynowej, łączności, pośrednictwa finansowego, działalności usługowej, komunalne i społeczne oraz gastronomicznej i zakwaterowania, edukacji, zdrowia i urody, sportu i rekreacji, kina, itp.

⁴⁶ Usługi nierynkowe świadczą głównie podmioty publiczne, co wynika głównie z funkcji państwa, zalicza się do nich administrację publiczną, bezpieczeństwo i obronę narodową, obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i zdrowotne.

⁴⁷ Wiążą się one z posiadaniem udziałów w firmach, siedzibami firm i zarządów, zarządzaniem i nadzorem właścicielskim). Szerzej: W. Knapp, D. Scherhag, P. Schmitt, *Qualitative Analysis of Service Business Connections*. Rhine – Ruhr. Institute of Community Studies/The Young Foundation & Polynet Partners, London 2005, POLYNET Action 2.1; P. Śleszyński, Duże przedsiębiorstwa w strukturze przestrzennej największych polskich miast, *Prace Geograficzne* 2008, nr 217.

⁴⁸ Są to m.in. administracja państwowa i samorządowa, kultura, sektor zdrowia, sektor bezpieczeństwa zewnętrznego i wewnętrznego, wymiar sprawiedliwości.

⁴⁹ Są to m.in. zawody i wydarzenia sportowe, drużyny i kluby, zawodnicy, infrastruktura sportowa, kibice.

⁵⁰ Należą do m.in. radio, telewizja, Internet, prasa, imprezy masowe.

⁵¹ A. Bajerski, Sieciowe powiązania kadrowe ośrodków akademickich w Polsce, *Przegląd Geograficzny* 2008, t. 80, z. 2, s. 289-300.

⁵² W ich skład wchodzi m.in.: sieci dróg, linii kolejowych, lotnisk, rurociągów, portów, linii przesyłowych, infrastruktury sanitarnej.

⁵³ Zalicza się do nich m.in. połączenia autobusowe, kolejowe, promowe, lotnicze, rzeczne, informacyjne.

⁵⁴ P. Śleszyński, T. Komornicki, Klasyfikacja funkcjonalna gmin Polski na potrzeby monitoringu planowania przestrzennego, *Przegląd Geograficzny* 2016, t. 88, z. 4, s. 469-488.

⁵⁵ Zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030 Specjalna Strefa Włączenia jest obszarem strategicznej interwencji regionu charakteryzującym się kumulacją niekorzystnych zjawisk społecznych, gospodarczych i przestrzennych. Obszar ten charakteryzuje się: niekorzystną wartością

Darłowo nadal kumulują się niekorzystne zjawiska społeczne, gospodarcze i przestrzenne. Rezultaty przeprowadzonej diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno – środowiskowej w gminie Darłowo, potwierdzają ocenę aktualizacji delimitacji Specjalnej Strefy Włączenia w latach 2023-2024.

Gmina Darłowo, współtworzy Miejski Obszar Funkcjonalny Sławna, na którego terenie w perspektywie finansowej 2021–2027 realizowane są Zintegrowane Inwestycje Terytorialne. W ramach tych działań siedem jednostek samorządowych⁵⁶ podpisało porozumienie dotyczące współpracy w zakresie opracowania strategii ZIT, która została oficjalnie zatwierdzona uchwałą Lidera – miasta Darłowo – w dniu 17 października 2024 r.⁵⁷ Zawarcie w kolejnym kroku Kontraktu Terytorialnego z samorządem województwa zachodniopomorskiego umożliwi wdrożenie projektów społecznych, gospodarczych, przestrzennych i środowiskowych zaplanowanych w strategii ZIT OF Sławna. Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego przyznał łączną dla 7 partnerów alokację z Funduszy Europejskich dla Pomorza Zachodniego na lata 2021-2027 w kwocie 11 399 602,62 euro OF. Gmina Darłowo planuje realizację 4 projektów priorytetowych:

- Termomodernizacja budynków w powiecie sławieńskim: Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej należących do gminy Darłowo,

kluczowych wskaźników opisujących sytuację społeczno-gospodarczą, strukturalnymi deficytami rozwojowymi w szczególności brakiem lub zanikiem silnych ośrodków rozwojowych, niższym poziomem dostępu do infrastruktury, ograniczonym autonomicznym potencjałem rozwojowym, który stanowiłby wystarczającą podstawę do prowadzenia efektywnej polityki rozwoju na poziomie poszczególnych gmin. Delimitacja Specjalnej Strefy Włączenia na obszarze województwa zachodniopomorskiego oraz planowane kierunki działań interwencyjnych - 2023 została przyjęta uchwałą nr 1411/23 z dnia 1 września 2023 r. przez Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego. Delimitacja Specjalnej Strefy Włączenia na obszarze województwa zachodniopomorskiego oraz planowane kierunki działań interwencyjnych - 2024, została przyjęta uchwałą nr 67/25 z dnia 22 stycznia 2025 r. przez Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego Tom I Uwarunkowania Kształtowania Polityki Przestrzennej Województwa, Szczecin 2020, Regionalne Biuro Gospodarki Przestrzennej Województwa Zachodniopomorskiego w Szczecinie, <https://rbgp.pl/pzpwz-2020/>; https://wzs.wzp.pl/sites/default/files/delimitacja_ssw_2023.pdf.

⁵⁶ W skład OF Sławna wchodzi: dwa miasta: Sławno i Darłowo, 4 gminy wiejskie: Sławno, Darłowo, Malechowo, Postomino oraz Powiat Sławieński.

⁵⁷ Uchwała Nr 1453/23 Zarządu Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 12 września 2023 r. w sprawie wyznaczenia zasięgu terytorialnego miejskich obszarów funkcjonalnych, w których będą realizowane Zintegrowane Inwestycje Terytorialne w perspektywie finansowej 2021-2027; Uchwała Nr 1663/16 Zarządu Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 26 października 2016 r. w sprawie określenia obszarów funkcjonalnych o znaczeniu ponadregionalnym i o znaczeniu regionalnym oraz ich granic, jako podstawy formułowania kierunków rozwoju i zasad zagospodarowania przestrzennego dla tych obszarów w ramach prac nad zmianą Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego, a także w sprawie uruchomienia procesu konsultacji przyjętych ustaleń w zakresie obszarów funkcjonalnych z jednostkami samorządu terytorialnego województwa zachodniopomorskiego; Uchwała Nr VIII/100/19 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 28 czerwca 2019 r. w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030”; Uchwała Nr XVII/214/20 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 24 czerwca 2020 r. zmieniająca uchwałę w sprawie uchwalenia Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego; Uchwała Nr VIII/62/2024 Rady Miejskiej w Darłowie z dnia 17 października 2024 r. w sprawie przyjęcia Strategii Terytorialnej Związku Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Obszaru Funkcjonalnego Sławna.

- Termomodernizacja budynków w powiecie sławieńskim: Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej Gminy Darłowo wraz z budową systemu OZE,
- Usługi społeczne na rzecz zintegrowanej społeczności powiatu sławieńskiego: Wsparcie i aktywizacja seniorów z terenu Gminy Darłowo,
- Otwarte plaże Gminy wiejskiej Darłowo - Poprawa dostępności plaż nadmorskich na OF poprzez ich przebudowę i dostosowanie dla osób niepełnosprawnych i usystematyzowanie oznakowania.

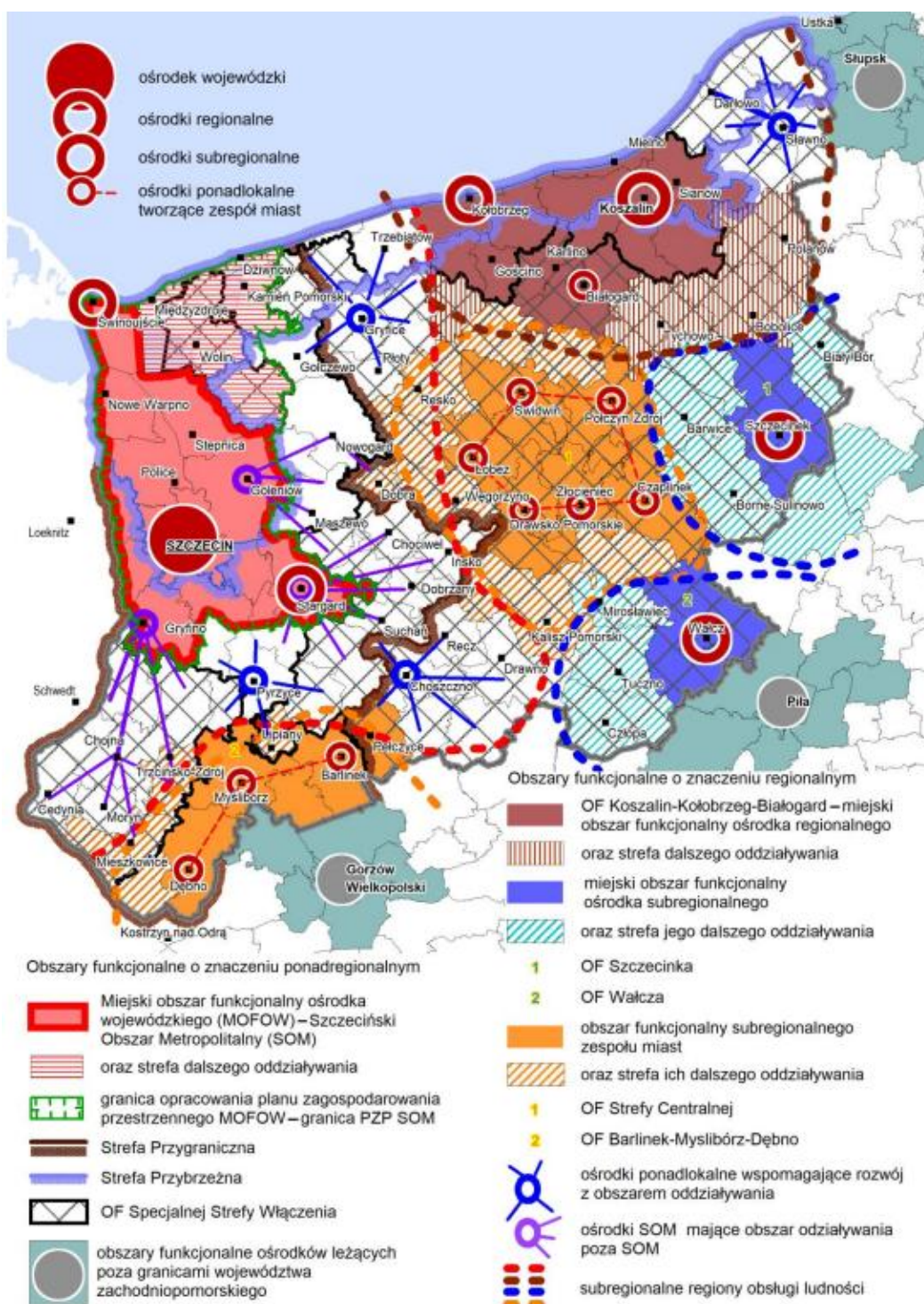
Wśród planów znajdują się także inne przedsięwzięcia, które mogą być finansowane FEPZ 2021-2027 i z innych źródeł, tj.:

- Renowacja i rekonstrukcja małych zbiorników wodnych na terenie gminy Darłowo w celu poprawy retencji,
- Zagospodarowanie zabytkowego parku w m. Palczewice,
- Utworzenie parku uzdrowskiego w Dąbkach,
- Utworzenie muzeum budownictwa ryglowego na bazie chałupy saskiej w Krupach,
- Budowa amfiteatru na terenie uzdrowiska Dąbki,
- Utworzenie infrastruktury kajakowej na rzekach Wieprzy i Grabowej – budowa przystani kajakowej i przenosek w m. Kowalewice i m. Jeżyczki,
- Usługi społeczne na rzecz zintegrowanej społeczności powiatu sławieńskiego: Wsparcie profilaktyczno-opiekuńcze dla seniorów z terenu Gminy Darłowo,
- Aktywni i kompetentni mieszkańcy powiatu sławieńskiego: System szkoleń z zakresu edukacji ekologicznej na Obszarze Funkcjonalnym Sławna⁵⁸.

Podstawą delimitacji OF Sławna jako ośrodka ponadlokalnego wspomagającego rozwój wraz z obszarem oddziaływania, dokonanej przez samorząd województwa zachodniopomorskiego, była identyfikacja powiązań funkcjonalnych miasta z otoczeniem. Specyfiką tego OF jest bipolarny układ dwóch ośrodków miejskich, z którymi gmina Darłowo wykazuje różnego rodzaju i o różnej sile, powiązania funkcjonalne.

⁵⁸ Uchwała Nr VIII/62/2024 Rady Miejskiej w Darłowie z dnia 17 października 2024 r., op. cit.

Rysunek 17: Gmina Darłowo w Obszarze Funkcjonalnym Sława na tle struktury przestrzennej województwa zachodniopomorskiego

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego Tom I Uwarunkowania Kształtowania Polityki Przestrzennej Województwa, Szczecin 2020, Regionalne Biuro Gospodarki Przestrzennej Województwa Zachodniopomorskiego w Szczecinie, <https://rbgp.pl/pzpwz-2020/>

Powiązania funkcjonalne (społeczno-gospodarczo-przestrzenne) pomiędzy gminą Darłowo a innymi jednostkami samorządowymi zidentyfikowano i przeanalizowano na podstawie dedykowanego instrumentu analitycznego - matrycy bilansu przepływu usług publicznych i rynkowych.

Badanie skoncentrowano przede wszystkim na usługach publicznych i rynkowych z zakresu: edukacji i wychowania, opieki zdrowotnej i pomocy społecznej, działalności związanej z kulturą, rozrywką i rekreacją, transportu, administracji, usług rynkowych, rynku pracy. Głównymi źródłami danych wykorzystanymi w analizie były informacje udostępnione przez gminę Darłowo, a także ogólnodostępne dane, w tym z rejestrów publicznych, oraz wyniki badań ankietowych opinii mieszkańców gminy Darłowo na próbie 75 respondentów⁵⁹.

Zidentyfikowane przez samorząd wojewódzki powiązania w obrębie Obszaru Funkcjonalnego Sławna, potwierdzone badaniami w ramach procesu diagnostycznego przeprowadzonego na potrzeby sporządzania Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Obszaru Funkcjonalnego Sławna oraz pogłębioną analizą gminy Darłowo, dowodzą że **większość usług publicznych i rynkowych mieszkańcy gminy Darłowo realizują na obszarze swojej gminy**. Bilans przepływu usług publicznych i rynkowych ujawnił, że mieszkańcy gminy Darłowo mają możliwość realizacji dużego zakresu usług na terenie gminy, która jest gminą dość zamożną i posiada zdolności kreowania oferty usług publicznych i rynkowych odpowiadającej potrzebom i preferencjom jej mieszkańców. Mieszkańcy gminy Darłowo mogą także korzystać z usług deficytowych i komplementarnych poza jej obszarem. Dostrzegalny podział na usługi podstawowe tj. (edukacja, opieka zdrowotna, transport, administracja lokalna, zakupy podstawowych artykułów), które są realizowane lokalnie oraz usługi specjalistyczne i z zakresu kultury (np. administracja szczebla powiatowego, wojewódzkiego, edukacja na poziomie średnim i wyższym, wysokospecjalistyczne usługi zdrowotne, usługi z zakresu kultury wysokiej, sklepy wielkopowierzchniowe, itp.) można uznać za nieodbiegający od modelu reprezentowanego przez większość gmin wiejskich, które wykazują silniejsze powiązania funkcjonalne z miastami położonymi w największej bliskości geograficznej.

Analiza przepływu usług wykazała, że **gmina Darłowo jest najsilniej powiązana funkcjonalnie gminami ościennymi, w szczególności miastem Darłowo**, które terytorialnie otacza i **miastem powiatowym – Sławno** – będącym rdzeniem Obszaru Funkcjonalnego. Nieznacznie silniejsze powiązania można zanotować ze Sławnem niż Darłowem – mimo większej odległości geograficznej - z uwagi na dostępność usług wynikających głównie z pełnionej przez ten ośrodek funkcji miasta powiatowego.

Bilans przepływu usług wykazał, że mieszkańcy realizują następujące usługi na terenie gminy Darłowo:

- zakupy zakupów podstawowych artykułów gospodarstwa domowego i żywności;
- opieka nad dziećmi do lat 3, wychowanie przedszkolne i edukacja na poziomie podstawowym;
- usługi i imprezy kultury popularnej i rozrywki;

⁵⁹ Badanie, z uwagi na metodykę, nie pozwala na generalizację wniosków tj. przeniesienie ich na całą populację mieszkańców gminy Darłowo. Opinie te reprezentują tylko badaną próbę.

- usługi budowlane, remontowe, serwisowe;
- usługi dla rolnictwa;
- lokalne imprezy sportowe;
- uprawianie sportu;
- aktywność społeczna, obywatelska;
- transport publiczny;
- usługi religijne;
- usługi pocztowe;
- usługi publiczne świadczone na poziomie lokalnym;
- hotele, pensjonaty, miejsca zakwaterowania zbiorowego,
- agroturystyka, miejsca noclegowe, pokoje na wynajem dla turystów.

Bardzo istotnym elementem uwarunkowań rozwoju gminy Darłowo jest lokalny rynek pracy, składający się głównie z mieszkańców gminy. Większość mieszkańców, która uczestniczyła w badaniu ankietowym wskazała, że miejsce zatrudnienia znajduje się na terenie gminy Darłowo. Jednakże analiza liczby wystawionych PIT – 11 przez pracodawców dla pracowników z gminy Darłowo w latach 2018-2023 pozwala na sformułowanie odmiennych wniosków na temat charakterystyki rynku pracy w gminie Darłowo oraz przemieszczania się siły roboczej. W okresie objętym analizą, mimo że liczba mieszkańców gminy Darłowo zatrudnionych na jej terenie wzrosła nieznacznie - z 3273 PIT 11 w 2018 r. do 3343 w 2023 r. (o 2,14%) ,

spadła liczba podatników spoza gminy Darłowo zatrudnionych u płatników mających siedzibę w tej gminie z 1702 PIT 11 w 2018 r. do 1611 w 2023 r. (o 5,35%), to liczba mieszkańców gminy Darłowo pracujących poza jej granicami u płatników z innych gmin wzrosła znacznie bardziej z 4703 PIT 11 w 2018 r. do 5302 (o 12,74%). Całkowita liczba formularzy PIT-11 wystawionych przez płatników z gminy Darłowo, obejmująca zarówno podatników lokalnych, jak i z innych gmin, zmniejszyła się z 4986 w 2018 r. do 4958 w 2023 r. (o 0,56%).

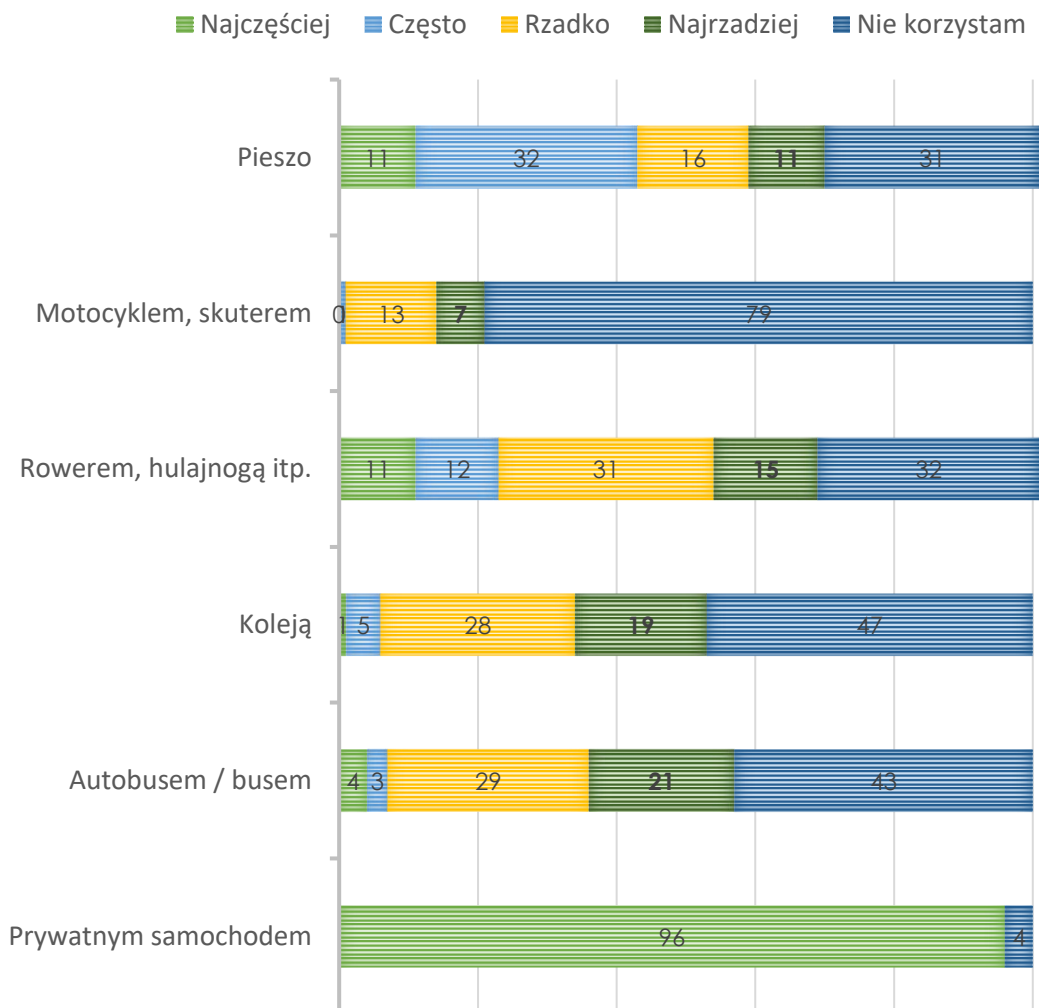
Dane te świadczą o ujemnym dla gminy Darłowo bilansie przepływu pracowników. Większość aktywnych zawodowo mieszkańców tej gminy znajduje zatrudnienie poza jej granicami, co pogłębia dysproporcję między potencjałem demograficznym a lokalnym rynkiem pracy.

Dane wskazują, że gmina Darłowo pełni obecnie w większym stopniu funkcję zaplecza mieszkaniowego dla pracowników zatrudnionych w innych gminach niż samodzielnego ośrodka gospodarczego zapewniającego wystarczającą liczbę miejsc pracy. Długofalowo może to skutkować osłabieniem lokalnej aktywności gospodarczej, spadkiem wpływów budżetowych z tytułu podatków dochodowych oraz odpływem młodszych i bardziej mobilnych grup zawodowych. Mimo względnej stabilizacji liczby osób zatrudnionych lokalnie, obserwowany jest wyraźny wzrost liczby mieszkańców gminy Darłowo podejmujących zatrudnienie poza jej granicami. Tendencja ta może świadczyć o względnie małej atrakcyjności lokalnego rynku pracy, niedostosowaniu struktury i wielkości popytu i podaży na pracę, sezonowości działalności związanej z turystyką w gminie Darłowo, a także rosnącej

mobilności zawodowej mieszkańców, poszukujących atrakcyjniejszych ofert pracy w innych jednostkach administracyjnych. Jednocześnie malejąca liczba podatników spoza gminy podejmujących zatrudnienie w gminie Darłowo może potwierdzać spadającą atrakcyjność lokalnego rynku pracy dla osób z zewnątrz. W ujęciu strukturalnym, dane te mogą sugerować konieczność rewizji lokalnej polityki zatrudnienia oraz intensyfikacji działań mających na celu przyciąganie inwestorów i tworzenie nowych miejsc pracy na terenie gminy, aby ograniczyć odpływ aktywnej zawodowo ludności.

Warto w tym miejscu odwołać się także do wyników badań ankietowych, które ukazują środki komunikacji preferowane przez mieszkańców gminy Darłowo w kontekście oceny dostępności i jakości transportu na terenie gminy. W celu realizacji różnych usług publicznych i rynkowych, a także własnych pasji i innych aktywności życiowych mieszkańcy muszą niejednokrotnie korzystać ze środków transportu. To, co jest bardzo zauważalne w wynikach badania, to słaba dostępność komunikacji zapewnionej na poziomie gminy i z sąsiednimi miejscowościami. Wszyscy badani zgodnie odpowiedzieli, że najczęściej używają własnego auta, co jest nieekonomiczne i powoduje w gminie Darłowo większe zanieczyszczenie powietrza, w tym emisję CO₂. Walory przyrodnicze są mocną stroną gminy, co podkreślili sami ankietowani, więc i dbanie o środowisko w tym aspekcie jest kierunkiem pożądanym. Brak dobrego transportu publicznego (43% nie korzysta autobusu wcale, a 29% rzadko, a zaledwie 4% najczęściej) powoduje, że mieszkańcy nie mają motywacji, aby przesiąść się z aut do autobusu czy pociągu. Szerzej o transporcie w gminie – rozdział 3.4 Czynniki rozwoju w opinii interesariuszy.

Rysunek 18: Środki transportu mieszkańców gminy Darłowo używane w celu realizacji usług i aktywności [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych.

Według wyników bilansu przepływu usług, mieszkańcy gminy Darłowo realizują następujące usługi poza gminą zamieszkania, ale w najbliższym otoczeniu tj. w gminach ościennych, w tym w miastach Sławno i Darłowo:

- praca zawodowa,
- usługi zdrowotne;
- usługi bankowe i finansowe;
- usługi prawnicze;
- usługi geodezyjne;
- usługi weterynaryjne;

- zakupy AGD, RTV, odzież, obuwie w sklepach wielkopowierzchniowych, centrach i pasażach handlowych;
- doradztwo i pośrednictwo zawodowe poszukiwanie pracy;
- edukacja na poziomie średnim⁶⁰;
- usługi "beauty";
- usługi otoczenia i wsparcia biznesu oraz przedsiębiorczości;
- usługi publiczne na poziomie powiatowym.

W dalszym otoczeniu gminy Darłowo, tj. w bardziej geograficznie oddalonych miastach (Szczecin, Gdańsk, Gdynia, Sopot, Koszalin, Słupsk), jej mieszkańcy zaspokajają swoje potrzeby w zakresie:

- kultury wysokiej;
- edukacji na poziomie wyższym;
- usług publicznych na poziomie wojewódzkim i krajowym.

Wyniki badań ankietowych potwierdzają zidentyfikowane powiązania funkcjonalne. Najczęściej korzystają oni na terenie gminy Darłowo z (Tabela nr 41):

- zakupów podstawowych artykułów gospodarstwa domowego i żywności: dużo ponad połowa badanych (60%) zaopatruje się w artykuły pierwszej potrzeby w swój gminie/miejsu zamieszkania⁶¹;
- edukacji na poziomie podstawowym oraz usług dla najmłodszych tj. działalność przedszkoli czy żłobków (51%) ma znaczenie w odczuwalnym komforcie życia (łatwiejsza organizacja dojazdów/odbierania dziecka i siebie do miejsca pracy)⁶²;
- usług i imprez kultury popularnej i rozrywki (40%)⁶³;
- usług budowlanych, remontowych, naprawczych z firm – 40% ankietowanych mieszkańców korzysta z usług lokalnych firm, co jest korzystne dla lokalnej gospodarki jak i dla samych korzystających z usług ze względu na koszty; taki wynik, poza czystym wymiarem ekonomicznym,

⁶⁰ Absolwenci szkół podstawowych z gminy Darłowo uczęszczają najliczniej do następujących szkół średnich: Zespół Szkół Morskich w Darłowie, Liceum Ogólnokształcące w Darłowie, V LO im. Stanisława Lema w Koszalinie, II LO im. W. Broniewskiego w Koszalinie, I Liceum Ogólnokształcące im. St. Dubois w Koszalinie, Zespół Szkół Samochodowych w Koszalinie, Zespół Szkół Nr 7 im. Bronisława Bukowskiego, Zespół Szkół nr 1 im. Mikołaja Kopernika.

⁶¹ Warto odnotować, że 36% respondentów robi najpilniejsze zakupy w sąsiedniej gminie, co może mieć związek z miejscem pracy lub korzystaniem z innych usług w tym miejscu.

⁶² Równocześnie dostrzec można oznaki powszechnego zjawiska niżu demograficznego, gdyż 35% ankietowanych w ogóle nie korzysta z tych usług, co może oznaczać (biorąc pod uwagę, że większość ankietowanych to osoby wieku 30-39 lat) brak dzieci lub pozostawienie ich pod opieką bliskiego członka rodziny.

⁶³ Należy podkreślić, że te potrzeby są w dużym stopniu (29%) zaspokajane w mieście (poza powiatem sławieńskim) co wynika z większego wachlarza tych usług i tym samym większej dostępności i wyboru w większych miejscowościach (Słupsk, Koszalin, Gdańsk, Szczecin).

może świadczyć o świadomym wspieraniu lokalnych przedsiębiorstw i/lub lokalnym patriotyzmie⁶⁴;

- usług rolniczych i obsługi rolnictwa - 36% osób mających potrzeby usług w tym zakresie korzysta z oferty dostępnej w gminie⁶⁵;
- imprez sportowych (mecze, zawody itp.) – wysoki wynik (32%) może oznaczać przywiązanie do lokalnych klubów czy zawodników⁶⁶.

Tabela 41: Usługi i miejsca ich realizacji w świetle badań opinii mieszkańców gminy Darłowo (odpowiedzi z największą liczbą wskazań)

Miejsce realizacji usługi	Rodzaj usługi (% odpowiedzi)
Gmina, w której mieszkam 	• 60 % Zakupy podstawowe • 51% Edukacja podstawowa dzieci i opieka nad dzieckiem • 48% Zakupy na targowiskach • 41% Usługi "beauty" • 40% Usługi i imprezy kultury popularnej i rozrywki • 40% Usługi budowlane • 36% Usługi rolnicze i obsługa rolnictwa • 35% Usługi bankowe i finansowe • 35% Podstawowa opieka zdrowotna* • 32% Imprezy sportowe •
W innej gminie ościennej (na terenie powiatu sławieńskiego) 	• 36% Zakupy podstawowe • 33% Zakupy na targowiskach • 33% Usługi "beauty" • 32% Podstawowa opieka zdrowotna • 29% Doradztwo i pośrednictwo zawodowe poszukiwanie pracy • 27% Usługi i doradztwo prawne • 25% Usługi otoczenia i wsparcia biznesu oraz przedsiębiorczości

⁶⁴ Znacząca część respondentów, bo 27% korzysta z oferty firm z sąsiednich gmin, co może być podyktowane cenami, większym wyborem firm i zakresem i/lub jakością ich usług itp., co wymagałoby dalszych badań.

⁶⁵ Jeszcze więcej respondentów (45%) w ogóle nie korzysta z tego typu usług.

⁶⁶ Warto dodać, że 37% respondentów w ogóle nie bierze udziału w tego typu wydarzeniach.

Miejsce realizacji usługi	Rodzaj usługi (% odpowiedzi)
W mieście poza obszarem powiatu sławieńskiego (np. Koszalin, Słupsk, Szczecin, Gdańsk) 	• 65 % Usługi z zakresu kultury wysokiej: teatr, koncert, wystawy • 65% Usługi lekarza specjalisty oraz specjalistyczne badania i zabiegi • 56% Zakupy artykułów przemysłowych, odzieży, AGD • 48% Doksztalcanie się, edukacja własna • 47 % Zakupy w sieciach handlowych, większych sklepach, hurtowniach • 36% Usługi i doradztwo prawne • 32% Podstawowa opieka zdrowotna • 31% Edukacja w szkołach ponadpodstawowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych.

Ankietowani mieszkańcy gminy Darłowo wskazali, że na terenie gmin sąsiednich (powiat sławieński) realizują następujące potrzeby:

- 36% ankietowanych będących mieszkańcami gminy wiejskiej Darłowo robi najpilniejsze zakupy w sąsiedniej gminie, co może mieć związek z miejscem pracy lub korzystaniem z innych usług w tym miejscu; jest to liczna, ale mniejsza grupa od tych, którzy codzienne sprawunki organizują w swoim miejscu zamieszkania (60%);
- 33% kupuje produkty na targowiskach w ościennych gminach, przy czym prawie połowa (48%) respondentów robi zakupy na swoich lokalnych targach/rynczkach – w gminie Darłowo;
- 33% korzysta z usług "beauty" (fryzjer, kosmetyczka, solarium, spa), co może wynikać z większej dostępności, wyboru i zakresu usług w ościennych gminach; przy czym więcej, bo 41% korzysta z usług na miejscu- w swojej gminie;
- podstawowa opieka zdrowotna to jeden z kluczowych aspektów życia, który wpływa na ocenę jakości życia w danym miejscu - 32% ankietowanych jeździ do sąsiednich gmin, aby skorzystać z wizyty w przychodni POZ, odbyć wizytę z lekarzem internistą, skorzystać z zabiegów świadczonych przez pielęgniarkę, dentystę czy nabyć wyroby medyczne w aptece; ze względu na starzejące się społeczeństwo władze lokalne powinny mieć na uwadze znaczącą poprawę działania tego sektora, aby tego typu usługi świadczone przez lekarza POZ, pielęgniarkę i aptekę były jak najbardziej dostępne „na miejscu”, bez konieczności organizowania sobie własnego transportu;
- usługi bankowe i finansowe typu pożyczki, kredyty czy doradztwo realizuje „po sąsiedzku” 29% badanych (przy wyniku 35% w swojej gminie);

- usługi otoczenia i wsparcia biznesu oraz przedsiębiorczości (księgowe, doradcze, szkoleniowe)- ¼ ankietowanych korzysta w gminie ościennej (25%), przy czym 37% z ankietowanych nie ma potrzeby korzystania z tego typu usług.

W miastach poza obszarem powiatu sławieńskiego respondenci realizują głównie usługi:

- 65% ankietowanych wybiera usługi lekarza specjalisty oraz specjalistyczne badania i zabiegi w sąsiedniej gminie – gdyż jest on niedostępny na terenie gminy wiejskiej. Warto pogłębić badania w kierunku potrzeb mieszkańców, którzy mocno akcentują potrzebę rozwoju usług zdrowotnych na terenie gminy Darłowo.

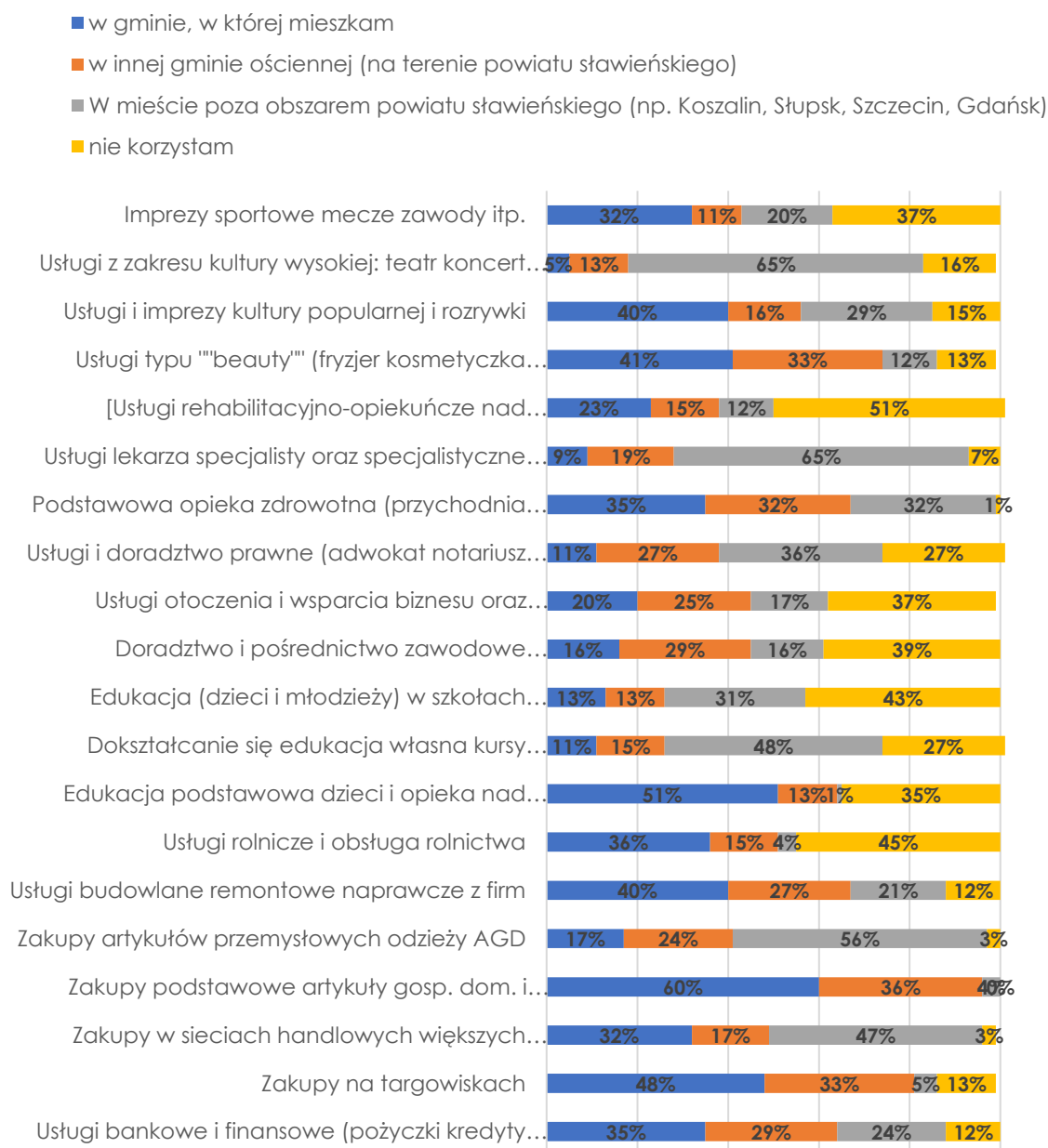
Badania ankietowe dowodzą, że duże miasta są wybierane przez mieszkańców gminy Darłowa, także ze względu na łatwy dostęp, duży wybór i często wyższą jakość usług w zakresie;

- 65% - usługi z zakresu kultury wysokiej: teatr, koncert, wystawy;
- 47% - zakupy w sieciach handlowych, większych sklepach, hurtowniach;
- 56% - zakupy artykułów przemysłowych, odzieży, AGD;
- 48% - doształcanie się, edukacja własna kursy, szkolenia;
- 31% - edukacja młodzieży w szkołach ponadpodstawowych – oferta szkół gminnych jak i na terenie powiatu sławieńskiego wypadła dość dobrze na tle szkół w dużych miastach tj. 13% młodzieży uczy się na poziomie ponadpodstawowym w sąsiedniej gminie na terenie powiatu i tyle samo (13%) na terenie gminy Darłowo.

W badaniu zwracają uwagę także wyniki dotyczące korzystania z usług poza gminą zamieszkania z usług i doradztwa prawnego oraz usług rehabilitacyjno-opiekuńczych nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi:

- respondenci prawie równie często (27%) decydują się na usługi i doradztwo prawne (adwokat, notariusz, komornik, radca) na terenie gminy ościennej (powiat sławieński), co w dużych miastach z województwa zachodniopomorskiego (poza powiatem sławieńskim) lub pomorskiego - 36% ankietowanych;
- podobnie rozkłada się udział miejsc w realizacji usług rehabilitacyjno-opiekuńczych nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi tj. 15% ankietowanych korzysta z nich w gminie ościennej, 23% na miejscu - w gminie Darłowo, 12% poza powiatem w mieście, przy czym ponad połowa badanych (51%) w ogóle nie korzysta z tego typu usług; jest to obszar wymagający wzmocnienia w gminie i zapewnienia osobom ze specjalnymi potrzebami (OSP) dostępności do dobrej jakości usług tego typu.

Rysunek 19: Miejsca korzystania przez mieszkańców gminy Darłowo z usług publicznych i rynkowych (wartości procentowe w zaokrągleniu do pełnych wartości) [%]

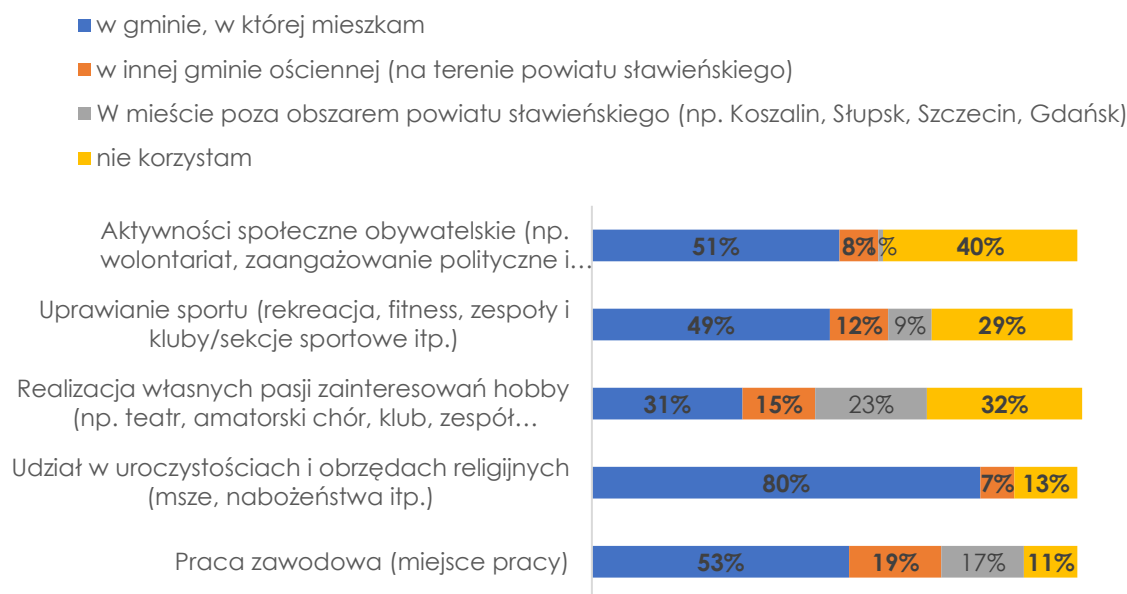

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Miejsca realizacji aktywności

O komforcie życia bardzo często świadczy fakt, czy nasze miejsce zamieszkania może być równocześnie centrum życiowym tj. możemy w nim realizować większość najważniejszych potrzeb, które są dla nas ważne, pozwalają nam zachować dobrą kondycję fizyczną, umysłową czy duchową.

Rysunek 20: Miejsca aktywności życiowych mieszkańców gminy Darłowo [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych.

Większość z kluczowych aktywności mieszkańcy realizują w swoim miejscu zamieszkania, co może znacząco wpływać na komfort życia i poczucie przynależności do społeczności lokalnej.

Gmina wiejska Darłowo oferuje możliwość pracy „na miejscu”, co jest dużym atutem dla mieszkańców. Ponad połowa mieszkańców pracuje w swojej gminie (53%), a następnie w innej gminie ościennej (19%). W mieście poza swoim powiatem pracuje 13 osób (17%). Ośmiu ankietowanych (11%) nie pracuje zawodowo, z czego cztery osoby, wg danych z metryczki to emeryci.

Możliwość pracy „na miejscu”, jest też istotna w kontekście słabej komunikacji publicznej, która powoduje, że prawie wszyscy respondenci (72 osoby) wskazały jako najczęstszy środek komunikacji własny samochód (96%) (przy zaledwie 4 osobach, które w ogóle nie korzystają z auta).

Widoczne jest kultywowanie tradycji rodzinnych i obrzędów religijnych w lokalnej społeczności. Dużą wygodą dla mieszkańców jest możliwość nie tylko realizacji pracy zawodowej w swoim miejscu zamieszkania/gminie, ale także uprawiania sportu (rekreacja, fitness, zespoły i kluby/sekcje sportowe itp.) czy udzielenie się w sferze społecznej (np. wolontariat, zaangażowanie polityczne i samorządowe, organizacje pozarządowe, OSP, KGW, LGD, stowarzyszenia, fundacje itp.). To może wzmacniać więzi społeczne i tym samym powodować, że mieszkańcy chętniej będą angażować się w działania (w tym konsultacje społeczne) dotyczące swojej gminy. Istotne jest zaplanowanie skutecznych i adekwatnych działań przez władze samorządowe w tym zakresie.

Tabela 42: Aktywności wg miejsca realizacji z największą liczbą wskazań ankietowanych [%]

Miejsce realizacji aktywności	Rodzaj aktywności (% odpowiedzi)
Gmina, w której mieszkam 	• 80% Udział w uroczystościach i obrzędach religijnych • 53% Praca zawodowa (miejsce pracy) • 51% Aktywności społeczne obywatelskie • 49% Uprawianie sportu • 31 % Realizacja własnych pasji, zainteresowań, hobby
W innej gminie ościennej (na terenie powiatu sławieńskiego) 	• 19 % Praca zawodowa (miejsce pracy) • 15 % Realizacja własnych pasji, zainteresowań, hobby • 12% Uprawianie sportu • 8% Aktywności społeczne obywatelskie
W mieście poza obszarem powiatu sławieńskiego (np. Koszalin, Słupsk, Szczecin, Gdańsk) 	• 23 % Realizacja własnych pasji, zainteresowań, hobby • 17% Praca zawodowa (miejsce pracy) • 9 % Uprawianie sportu • 1 % Aktywności społeczne obywatelskie

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych.

Na uwagę zasługuje wynik dotyczący realizacji własnych pasji, zainteresowań, hobby – większość badanych 32% nie organizuje tego typu aktywności w ogóle. Należy jednak zaznaczyć, że chodziło o taki rodzaj hobby, który wiąże się z „wyjściem z domu” lub dojazdem do dalej położonej miejscowości (np. teatr, amatorski chór, klub, zespół taneczny, turystyczny, stowarzyszenie, grupy/zespoły pasjonatów, Uniwersytet Trzeciego Wieku). Można się zastanowić, czy ten wynik, to skutek słabej dostępności takich usług, czy słabej strony gminy, czyli komunikacji na terenie gminy i sąsiadami (np. dojazd na zajęcia UTW wymaga transportu).

Obszarem wymagającym wzmocnienia jest aktywność społeczna/obywatelska, gdyż aż 40% z badanych mieszkańców w ogóle nie angażuje się w tego typu działania. Odpowiednia akcja informacyjna mogłaby pokazać wymierne skutki i korzyści wynikające dla mieszkańców z ich aktywności w tym zakresie.

Większość usług mieszkańcy mogą realizować na obszarze gminy, a część jest dostępna w sąsiednich gminach – głównie w mieście Darłowo, które jest zlokalizowane w centrum gminy - lub w innych ośrodkach miejskich (Słupsk, Koszalin czy Gdańsk). Jest to zjawisko powszechne dla gmin wiejskich.

Mieszkańcy gminy Darłowo uczestniczący w badaniu ankietowym wskazali priorytety działań samorządowych i społecznych, aby lokalne władze mogły lepiej odpowiadać na ich potrzeby.

3.3 POTENCJAŁY, BARIERY, POTRZEBY

3.3.1 Potencjały

Potencjały gminy Darłowo rozumiane jako zasoby i produkty cechujące się niewykorzystanymi lub potencjalnymi zdolnościami do generowania korzyści dla gminy przedstawia Tabela nr 36. Zostały one zidentyfikowane i zdefiniowane na podstawie analizy danych statystycznych ukazujących sytuację społeczną, gospodarczą, przestrzenną i klimatyczno-środowiskową, wyniki badań jakościowych i ilościowych oraz na podstawie wyników pracy warsztatowej mieszkańców, przedsiębiorców, przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz władz samorządowych, które odbyły się w dniu 19 kwietnia 2025 r. w Bukowie Morskim.

Tabela 43. Potencjały gminy Darłowo

POTENCJAŁY
✓ Zasoby naturalne i krajobrazowe Przymorska lokalizacja u wybrzeża M. Bałtyckiego, plaże, jeziora Bukowo i Kopań, cenne przyrodniczo tereny chronione, lasy oraz rzeki Wieprza i Grabowa, czyste powietrze, uzdrowisko w miejscowości Dąbki sprzyjają rozwojowi turystyki aktywnej, ekologicznej i rekreacyjnej z uwzględnieniem zintegrowanego zarządzania obszarami przybrzeżnymi. Bardzo dobre warunki do rozwoju odnawialnych źródeł energii, takich jak farmy wiatrowe czy instalacje fotowoltaiczne. Bardzo dobre warunki do rozwoju gospodarki morskiej.
✓ Dziedzictwo kulturowe i tradycje Dziedzictwo architektoniczne, w tym zabudowa szachulcowa, lokalne zwyczaje, szlaki turystyczne wzmacniają rozwój turystyki kulturowej oraz organizacja wydarzeń lokalnych i regionalnych, lokalne przedsiębiorstwa i integrację społeczną.
✓ Rozwinięta infrastruktura stanowiąca bazę do rozwoju różnych form turystyki, szczególnie aktywnej związanej ze sportami wodnymi
✓ Dobre warunki do rozwoju agroturystyki Baza noclegowo-usługowa, dostępność terenów dla rozwoju działalności.
✓ Nowoczesne rolnictwo i produkcja rolno-spożywcza Dobre warunki glebowe sprzyjają rozwojowi rolnictwa, a także przetwórstwa spożywczego (w tym rybnego) opartego na lokalnych surowcach.
✓ Aktywność członków społeczności lokalnej Zaangażowanie mieszkańców gminy we współpracę z organizacjami pozarządowymi oraz realizację projektów rozwojowych, silne więzi społeczne, dobre relacje międzyludzkie, dbałość o tradycje i integrację społeczną sprzyja wdrażaniu nowych inicjatyw, udział w wyborach samorządowych świadczy o zainteresowaniu sprawami gminy i poczuciu odpowiedzialności za wspólnotę i kształtowanie warunków jej rozwoju.

POTENCJAŁY
✓ Sprawność instytucjonalna Zasoby instytucjonalne, w tym kadrowe, skuteczność w pozyskiwaniu środków finansowych (w tym europejskich) zwiększają możliwości realizacji projektów infrastrukturalnych, edukacyjnych i społecznych, oferta i jakość usług administracyjnych dla mieszkańców i innych interesariuszy oraz rozwinięta współpraca w strukturach ponadgminnych ułatwiają sprawną realizację zadań publicznych. Przyjazna inwestorom polityka gminy.
✓ Dogodne położenie komunikacyjne Bliskość ważnych szlaków komunikacyjnych, takich jak droga krajowa nr 6, ułatwia dostęp do gminy i może przyciągać inwestorów. Dobrze rozwinięta sieć dróg na terenie gminy.

Źródło: opracowanie własne.

3.3.2 Bariery

Problemy rozwojowe to różnorodne zjawiska lub czynniki, zarówno wewnętrzne, jak i zewnętrzne, które utrudniają lub uniemożliwiają realizację celów rozwojowych. Mogą to być niekorzystne zjawiska, niewykorzystane potencjały, negatywna sytuacja obecna, czy niepożądane warunki. W trakcie procesu diagnostycznego, metodą warsztatową, zidentyfikowano kluczowe problemy wynikające z innych, pośrednich przyczyn, które mogą generować liczne trudności wspólne dla całego środowiska społeczno-gospodarczego.

Matryce problemów

Te deficyty są przedstawiane w formie tzw. drzewa problemów, czyli logicznej matrycy uporządkowanej według schematu:

PRZYCZYNA → PROBLEM → SKUTEK

Podczas tworzenia tej matrycy, poza identyfikacją głównych problemów, analizowano również ich przyczyny oraz negatywne skutki. Podstawowe bariery rozwojowe i problemy dotyczące całego obszaru zostały pogrupowane na obszary tematyczne w wymiarach gospodarczym, społecznym i środowiskowo-przestrzennym. Przeprowadzono także analizę związków przyczynowo-skutkowych, wskazując kluczowy problem generujący najwięcej trudności, którego skutki są najbardziej odczuwalne dla interesariuszy. Wypracowane drzewa problemów, wraz z ich przyczynami i skutkami, prezentują poniższe matryce logiczne, wyodrębnione dla kluczowych wymiarów: społecznego, gospodarczego oraz przestrzennego i klimatyczno-środowiskowego.

Tabela 44: Matryca problemów w wymiarze społecznym

PROBLEMY WYMIAR SPOŁECZNY		
PRZYCZYNA	PROBLEM	SKUTEK
Mała dzietność Migracje młodych do miast, związany m.in. Z poszukiwaniem pracy i rozwojem osobistym. Starzejące się społeczeństwo. Mała dywersyfikacja zatrudnienia, sezonowość zatrudnienia, niskie płace.	NIEKORZYSTNE ZMIANY DEMOGRAFICZNE, UJEMNY PRZYROST NATURALNY MIGRACJE MŁODZIEŻY DO WIĘKSZYCH OŚRODKÓW	Wyludniające się miejscowości. Brak rąk do pracy. Starzejące się społeczeństwo zwiększenie zapotrzebowania na usługi opiekuńcze i zdrowotne dla seniorów.
Wysoki popyt, atrakcyjne turystyczne położenie. Brak współfinansowania na powstawanie mieszkań socjalnych i komunalnych.	WYSOKIE CENY MIESZKAŃ, BRAK MIESZKAŃ KOMUNALNYCH ORAZ NA RYNKU	Odptyw młodych osób Brak możliwości przyciągnięcia młodych osób do osiedlenia się na terenie gminy.
Brak odpowiednich obiektów infrastruktury, brak specjalistów. Niewystarczające fundusze na rozwój i utrzymanie infrastruktury zdrowotnej oraz na zatrudnienie dodatkowego personelu medycznego.	DEFICYTY W ZAKRESIE USŁUG OPIEKI ZDROWOTNEJ	Niski poziom opieki zdrowotnej Pacjenci muszą podróżować do większych miast, aby uzyskać specjalistyczną opiekę medyczną, co jest czasochłonne i kosztowne. Niewystarczające wsparcie dla seniorów, osób zależnych i ich rodzin.
Rozproszenie zabudowy, niska gęstość zaludnienia. Brak odpowiednich obiektów infrastruktury.	BRAK OFERTY SPORTOWEJ DLA DZIECI I MŁODZIEŻY NA TERENIE GMINY, BRAK ATRAKCYJNEJ OFERTY KULTURALNO-OŚWIATOWEJ	Brak rozwijania uzdolnionej młodzieży, rozwijanie się uzależnień behawioralnych.

Źródło: opracowanie własne

Tabela 45: Matryca problemów w wymiarze gospodarczym

PROBLEMY WYMIAR GOSPODARCZY		
PRZYCZYNA	PROBLEM	SKUTEK
Wysokie świadczenie socjalne 800 plus. Migracje z terenu gminy, niski przyrost naturalny. Brak całorocznych miejsc pracy.	STARZEJĄCE SIĘ SPOŁECZEŃSTWO, BRAK RĄK DO PRACY	Utrudnienia w prowadzeniu działalności gospodarczej, brak bezrobocia, deficyt ludzi do pracy. Ograniczone możliwości rozwoju lokalnych przedsiębiorstw. Ograniczenia rozwoju gospodarczego.
Sezonowość.	KRÓTKI SEZON TURYSTYCZNY, OGRANICZONA MOŻLIWOŚĆ ZATRUDNIANIA SPOWODOWANA KRÓTKIM TERMINEM ZAOFEROWANIA PRACY	Mniejsze dochody, braki w zatrudnieniu, konieczność zatrudniania pracowników sezonowych spoza terenu gminy.
Drogie grunty, spadek opłacalności inwestycji.	SŁABO ROZWINIĘTA BAZA EKONOMICZNA, MAŁA RENTOWNOŚĆ, SEZONOWOŚĆ DOCHODU DZIAŁALNOŚCI TURYSTYCZNEJ	Coraz mniejsza ilość inwestycji turystycznych.
Braki w inwestycjach Wysokie koszty.	INFRASTRUKTURA UZDROWISKOWA, STARZEJĄCA SIĘ I CORAZ NIŻSZEJ JAKOŚCI	Oślabienie prestiżu Dąbek jako popularnego uzdrowiska.
Brak atrakcyjnych miejsc pracy, brak miejsc na wynajem (na biura i mieszkania).	ODPŁYW MŁODYCH MIESZKAŃCÓW GMINY, OSŁABIENIE RYNKU PRACY	Zmniejszająca się liczba mieszkańców, brak wyspecjalizowanej kadry. Ograniczone możliwości rozwoju lokalnych przedsiębiorstw. Ograniczenia rozwoju gospodarczego.

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 46: Matryca problemów w wymiarze środowiskowo-przestrzennym

PROBLEMY WYMIAR PRZESTRZENNY I KLIMATYCZNO - ŚRODOWISKOWY		
PRZYCZYNA	PROBLEM	SKUTEK
Deficyty w zakresie transportu publicznego. Słabo rozwinięta sieć ścieżek rowerowych. Niepełna sieć drogowa w obrębie gminy, szczególnie pomiędzy miejscowościami.	WYKLUCZENIE KOMUNIKACYJNE	Utrudnienia w dostępie do usług. Ograniczenie mobilności. Rozwój transportu indywidualnego.
Nieprzyjazne inwestorom zapisy w planie zagospodarowania przestrzennego gminy. Brak unormowań prawnych dotyczących samowoli budowlanych. Lokalizacja elektrowni w niewielkiej odległości od zabudowy wsi.	KONFLIKTY PRZESTRZENNE	Ograniczenie inwestycji, niezrównoważona polityka przestrzenna. Nieład urbanistyczny, zanieczyszczenie środowiska, kłopot z odbiorem wytwarzanych śmieci . Ograniczenia w możliwości przeznaczenia terenów pod zabudowę.
Brak środków na wymianę kotłów centralnego ogrzewania na nowoczesne, bezemisyjne z dofinansowaniem.	ZANIECZYSZCZENIE POWIETRZA	Czasowe niekorzystne wskaźniki zanieczyszczenia, problemy zdrowotne.
Sztormy, prądy morskie.	EROZJA WYDM, SZCZEGÓLNI W MIEJSCOWOŚCI WICIE , USZKODZENIE BRZEGU MORSKIEGO	Zniszczone przejścia na plaży, wydmy, plaże.
Zmiany klimatu.	SUSZA, GRADOBICIA	Zagrożenie powodziowe, negatywne skutki dla rolnictwa.
Brak regulacji dotyczących ochrony zwierząt.	DUŻA, DYNAMICZNIE ROZWIJAJĄCA SIĘ POPULACJA BOBRÓW, DZIKÓW I WILKÓW	Szkody w rolnictwie, zagrożenie powodziowe, uszkodzenia wałów na rzekach.

PROBLEMY WYMIAR PRZESTRZENNY I KLIMATYCZNO - ŚRODOWISKOWY		
Brak środków na wymianę kotłów centralnego ogrzewania na nowoczesne, bezemisyjne z dofinansowaniem.	ZANIECZYSZCZENIE POWIETRZA	Czasowe niekorzystne wskaźniki zanieczyszczenia, problemy zdrowotne.
Za mało rozwinięta sieć kanalizacyjna, brak środków finansowych na rozbudowę.	PROBLEM Z CZYSTOŚCIĄ RZEK I JEZIOR	Zanieczyszczenie środowiska.
Duże koszty inwestycji, brak dofinansowań.	BIAŁE PLAMY W DOSTĘPIE DO INTERNETU SZEROKOPASMOWEGO	Ograniczenie postępu technicznego.
Niewłaściwe zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.	ZBYT MAŁA LICZBA MIEJSC PARKINGOWYCH W MIEJSCOWOŚCIACH NADMORSKICH	Wykorzystywanie pasów dróg do celów parkingowych, niekontrolowane parkowanie, chaos parkingowy.
Niska gęstość zaludnienia.	BRAK SIECI GAZOWEJ WE WSZYSTKICH MIEJSCOWOŚCIACH	Zanieczyszczenie powietrza.
Wieloletnie zaniedbania na poziomie krajowym i wojewódzkim. Brak przewoźników, brak współpracy z powiatem w zakresie komunikacji. Mała dostępność komunikacyjna i słabej jakości infrastruktura drogowa. Niewystarczająco rozwinięte usługi transportowe, skomunikowanie wewnętrzne na terenie gminy, transport pasażerski.	WYKLUCZENIE KOMUNIKACYJNE	Ograniczona mobilność mieszkańców. Utrudnienia w dostępie do usług. Rozwój transportu indywidualnego.

Źródło: opracowanie własne

Podsumowanie matrycy problemów

Dzięki przeprowadzonemu procesowi diagnostycznemu możliwe było nie tylko zidentyfikowanie, ale także dokładne wyselekcjonowanie kluczowych problemów, które dotyczą obszaru gminy. Proces ten obejmował mapowanie powiązań logicznych między problemami, ich przyczynami oraz skutkami.

W wyniku tego powstała uporządkowana matryca, która pozwala na jasne zrozumienie, jakie czynniki wpływają na poszczególne problemy i jakie są ich konsekwencje.

Konsekwencją stworzenia tej logicznej i uporządkowanej matrycy jest możliwość wyznaczenia kierunkowych obszarów interwencji. Dzięki temu można precyzyjnie określić cele strategiczne, które gmina powinna realizować, aby skutecznie niwelować zidentyfikowane deficyty.

Na podstawie zebranych danych i przeprowadzonej analizy, możliwe jest również sformułowanie konkretnych działań, które należy podjąć. Działania te mają na celu wykorzystanie dostępnych zasobów i produktów w sposób najbardziej efektywny, aby przeciwdziałać negatywnym zjawiskom i wspierać rozwój gminy. Dzięki temu gmina może lepiej planować swoje działania i skuteczniej realizować swoje cele rozwojowe.

Wymiar społeczny

Gmina Darłowo zmagają się z wieloma wyzwaniami społecznymi. Mała dzietność i migracje młodych ludzi do miast w poszukiwaniu pracy przekładają się na starzenie się społeczeństwa i wyludnianie miejscowości. Skutkuje to brakiem rąk do pracy i zwiększonym zapotrzebowaniem na usługi opiekuńcze i zdrowotne dla seniorów.

Również niskie płace, sezonowość pracy i mała dywersyfikacja zatrudnienia przyczyniają się do niekorzystnych zmian demograficznych. Wysoki popyt na mieszkania, generowany przez ruch turystyczny oraz brak współfinansowania na mieszkania socjalne i komunalne powodują wysokie ceny mieszkań i odpływ młodych osób, mających problem z pozyskaniem odpowiedniego mieszkania.

Brak odpowiednich obiektów infrastruktury zdrowotnej i specjalistów skutkuje niskim poziomem opieki zdrowotnej. Pacjenci muszą podróżować do większych miast, aby uzyskać specjalistyczną opiekę, co jest czasochłonne i kosztowne.

Rozproszenie zabudowy i niska gęstość zaludnienia oznaczają brak możliwości zapewnienia odpowiedniej infrastruktury w pobliżu miejsca zamieszkania. Braki infrastruktury sportowej i kulturalno-oświatowej dla dzieci i młodzieży mogą pośrednio prowadzić do niewystarczającego rozwijania uzdolnionej młodzieży a także rozwijania się uzależnień behawioralnych.

Wymiar gospodarczy

Gmina Darłowo zmagają się również z poważnymi wyzwaniami gospodarczymi. Wysokie świadczenia socjalne, migracje oraz niski przyrost naturalny prowadzą do starzejącego się społeczeństwa i braku rąk do pracy. To utrudnia prowadzenie działalności gospodarczej i powoduje deficyt pracowników, co ogranicza rozwój lokalnych przedsiębiorstw.

Sezonowość turystyki skutkuje krótkim okresem zatrudnienia, co zmusza do zatrudniania pracowników sezonowych spoza gminy. To prowadzi do mniejszych dochodów i braków w zatrudnieniu. Drogie grunty i spadek opłacalności inwestycji powodują słabo rozwiniętą bazę ekonomiczną i obniżają rentowność działalności turystycznej, co zniechęca do inwestycji.

Wysokie koszty utrzymania infrastruktury uzdrowiskowej, która starzeje się i traci na jakości, osłabiają prestiż Dąbek jako popularnego uzdrowiska. Brak atrakcyjnych miejsc pracy oraz np. biur, na wynajem czy inkubatorów przedsiębiorczości prowadzi do odpływu młodych mieszkańców i

osłabienia rynku pracy. To wszystko ogranicza możliwości rozwoju lokalnych przedsiębiorstw i gospodarki gminy.

Wymiar przestrzenny i klimatyczno - środowiskowy

Gmina Darłowo zmagą się również z problemami przestrzennymi i klimatyczno-środowiskowymi. Deficyty w zakresie transportu publicznego, słabo rozwinięta sieć ścieżek rowerowych oraz niepełna sieć drogowa prowadzą do wykluczenia komunikacyjnego, ograniczając mobilność mieszkańców i utrudniając dostęp do usług. Również deficyty w zakresie komunikacji zbiorowej prowadzą do wykluczenia komunikacyjnego, ograniczając mobilność mieszkańców i utrudniając dostęp do usług.

Zapisy w planie zagospodarowania przestrzennego oraz brak unormowań prawnych dotyczących samowoli budowlanych powodują konflikty przestrzenne, wpływając na proces inwestycyjny i prowadząc do nieładu urbanistycznego oraz zanieczyszczenia środowiska. Brak środków na wymianę kotłów centralnego ogrzewania na nowoczesne, bezemisyjne urządzenia skutkuje zanieczyszczeniem powietrza i problemami zdrowotnymi.

Sztormy i prądy morskie powodują erozję wydm i uszkodzenia brzegu morskiego, szczególnie w miejscowości Wicie. Zmiany klimatu, takie jak susze i gradobicia, stanowią zagrożenie powodziowe i mają negatywne skutki dla rolnictwa. Brak regulacji dotyczących ochrony zwierząt prowadzi do dynamicznie rozwijającej się populacji bobrów, dzików i wilków, powodując szkody w rolnictwie i zagrożenie powodziowe.

Nie w pełni rozwinięta sieć kanalizacyjna oraz spływ z terenów rolniczych skutkują problemami z czystością rzek i jezior. Duże koszty inwestycji i brak dofinansowań prowadzą do białych plam w dostępie do internetu szerokopasmowego, ograniczając postęp techniczny. Nawyki komunikacyjne ludności oraz brak systemu parkingów buforowych powodują prowadzą do chaosu parkingowego w miejscowościach nadmorskich. Niska gęstość zaludnienia nieopłacalność rozwoju pełnej sieci gazowej we wszystkich miejscowościach, co przyczynia się do zanieczyszczenia powietrza.

3.3.3 Potrzeby

Tabela 47: Kluczowe potrzeby gminy Darłowo

KLUCZOWE POTRZEBY
Przeorganizowanie pracy pomocy społecznej z przyznawania zasiłków na rozwój usług społecznych, na przykład w centrum usług społecznych. To jest rozwój usług opiekuńczych, na przykład taksówka społeczna, usługi sprzątania domu dla osób starszych i niepełnosprawnych, usługi fryzjerskie dostarczane w miejscu zamieszkania, zakupy leków, zakupy spożywcze, usługi fizjoterapeutyczne, usługi kulturalne dla osób od 60 lat, na przykład kluby seniora.
Dostosowanie sieci szkół do zmian demograficznych. Poszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych w szkołach. Rozwijanie kół zainteresowań.
Zwiększenie dostępności do usług podstawowej opieki zdrowotnej.

KLUCZOWE POTRZEBY
Tworzenie świetlic tematycznych. Wprowadzenie do instytucji kultury, na przykład świetlic, specjalistów, poszerzających ich ofertę zajęć edukacyjnych, sportowych i artystycznych. Rozszerzenie oferty kulturalnej i sportowej
Poszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych w szkołach. Rozwijanie kół zainteresowań.
Zwiększenie dostępności mieszkań: rozwój budownictwa komunalnego m.im. na wynajem, mieszkania dostępne, niekoniecznie socjalne.
Lepsza sieć dróg. Remonty dróg powiatowych. Rozbudowa sieci ścieżek rowerowych.
Lepsza siatka połączeń komunikacyjnych, również kolejowych.
Rozbudowa infrastruktury komunalnej, kanalizacyjnej i gazowej, budowa kolejnych ujęć wody i sieci.
Przyciągnięcie inwestorów poprzez stworzenie odpowiedniej infrastruktury, na przykład uzbrojone tereny.
Dbłość o ład przestrzenny. Większa dbłość o infrastrukturę publiczną i turystyczną.
Kontynuacja trendu wypoczynkowego dla rodzin z dziećmi i osób dorosłych. Wydłużenie sezonu turystycznego, poszerzenie oferty.
Rozbudowa infrastruktury turystycznej, na przykład przystań przy kopalniach w Dąbkowicach lub przystań w Bukowie Morskim. Budowa przystani jachtowej morskiej oraz towarzyszącej jej infrastruktury turystycznej i technicznej.
Budowa zbiorników retencyjnych i przeciwdziałanie podtopieniom. Odnowienie, remonty i utrzymanie infrastruktury melioracyjnej.
Rozwój oświetlenia w poszczególnych miejscowościach.

Źródło: opracowanie własne.

Wnioski dotyczące potrzeb gminy Darłowo wskazują na konieczność wdrożenia kompleksowych i zróżnicowanych działań strategicznych w celu zapewnienia zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego regionu:

- **Przeorganizowanie pracy pomocy społecznej:** poprzez m.in. przekształcenie systemu przyznawania zasiłków na rozwój usług społecznych, takich jak taksówka społeczna, usługi sprzątania domu dla osób starszych i niepełnosprawnych, usługi fryzjerskie dostarczane w miejscu zamieszkania, zakupy leków i spożywcze, usługi fizjoterapeutyczne oraz usługi kulturalne dla osób od 60 lat, na przykład kluby seniora.

- **Dostosowanie oferty edukacyjnej do zmian demograficznych:** poprzez m.in. zmiany w kształcie sieci szkół, aby lepiej odpowiadała na potrzeby społeczności. Ważne jest również poszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych w szkołach oraz rozwijanie kół zainteresowań.
- **Zwiększenie dostępności do usług podstawowej opieki zdrowotnej:** sprzyjanie rozwijaniu działalności zdrowotnej na terenie gminy, aby zapewnić lepszą opiekę medyczną dla wszystkich mieszkańców poprzez m.in. dotowanie lub wynajmowanie lokali istniejącym podmiotom leczniczym (publicznym lub prywatnym) w celu utworzenia punktów POZ, nieodpłatnie udostępnianie lokalu prywatnemu lekarzowi rodzinemu, zapewnianie transportu do placówek zdrowotnych, dotowanie programów profilaktycznych i promocji zdrowia, dofinansowanie lub współfinansowanie mobilnych punktów medycznych, a nawet utworzenie lub współprowadzenie samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej.
- **Tworzenie świetlic tematycznych:** dzięki, którym wzbogacana będzie oferta różnorodnych zajęć i aktywności dostosowanych do zainteresowań i potrzeb społeczności. Wprowadzenie do instytucji kultury, takich jak świetlice, specjalistów, którzy będą poszerzać ofertę zajęć edukacyjnych, sportowych i artystycznych oraz podnosić jej jakość, jest również istotne.
- **Zwiększenie dostępności mieszkań:** rozwijanie zasobów mieszkaniowych, w tym na wynajem, które nie muszą być socjalne, aby zaspokoić potrzeby mieszkaniowe społeczności.
- **Infrastruktura drogowa i komunikacyjna:** poprawa sieci dróg, remonty dróg oraz rozbudowa sieci ścieżek rowerowych są kluczowe dla poprawy mobilności w gminie i jej skomunikowania zewnętrznego.
- **Rozbudowa infrastruktury komunalnej:** rozwój infrastruktury komunalnej, kanalizacyjnej i gazowej pozwoli sprostać rosnącym potrzebom mieszkańców, w tym także związanym z ochroną środowiska.
- **Przyciągnięcie inwestorów:** silna polityka wsparcia rozwoju lokalnej przedsiębiorczości i tworzenie odpowiedniej infrastruktury (na przykład uzbrojonych terenów) jest kluczowe dla przyciągnięcia nowych inwestorów i wspierania lokalnych firm.
- **Dbałość o ład przestrzenny i środowisko:** większa dbałość o ład przestrzenny oraz infrastrukturę publiczną i turystyczną przyczynia się do wzrostu atrakcyjności osiedleńczej i gospodarczej.
- **Rozwój turystyki:** kontynuacja trendu wypoczynkowego dla rodzin z dziećmi oraz osób dojrzałych, wydłużenie sezonu turystycznego i poszerzenie oferty turystycznej są istotne dla rozwoju gminy. Do jej rozwoju potrzebna jest rozbudowa infrastruktury turystycznej, na przykład przystani przy kopalniach w Dąbkowicach lub przystani w Bukowie Morskim, oraz budowanie przystani jachtowych morskich wraz z towarzyszącą infrastrukturą turystyczną i techniczną.
- **Budowa zbiorników retencyjnych:** potrzeba budowania zbiorników retencyjnych będzie pomagała w przeciwdziałaniu podtopieniom, aby chronić gminę przed skutkami ekstremalnych zjawisk pogodowych.

- **Odnowienie infrastruktury melioracyjnej:** odnawianie, remontowanie i utrzymywanie infrastruktury melioracyjnej zapewni odpowiednie warunki dla rolnictwa i ochrony środowiska.
- **Rozwój oświetlenia publicznego:** doświetlenie poszczególnych miejscowości poprawi bezpieczeństwo i komfort życia mieszkańców.

W świetle powyższych wniosków, niezbędne jest skoordynowanie działań w różnych obszarach polityki lokalnej, co pozwoli na osiągnięcie synergii i zrównoważonego rozwoju gminy Darłowo.

3.4 CZYNNIKI ROZWOJU W OPINII INTERESARIUSZY

Wyniki badania opinii interesariuszy na temat priorytetów rozwojowych gminy, jej potencjałów i potrzeb mieszkańców stanowią ważny element procesu diagnozy sytuacji w planowaniu strategicznym rozwoju gminy Darłowo na lata 2026 - 2035. W tym celu przeprowadzono dwa badania ankietowe. Pierwsze dotyczyło ogółu mieszkańców gminy, a drugie lokalnych liderów. Badania pozwoliły na uchwycenie różnych perspektyw i aspektów analizowanych zagadnień.

3.4.1 Czynniki rozwoju w opinii mieszkańców

W badaniu opinii ogółu mieszkańców udział wzięły osoby dorosłe, stale zamieszkujące na terenie gminy Darłowo. Liczebność próby wyniosła 75 respondentów, dobranych metodą nielosową. Badanie zrealizowano w okresie 17 lutego – 10 marca 2025 r.⁶⁷. Uzyskane opinie w zakresie oceny silnych i słabych stron obszaru gminy, najpilniejszych inwestycji i oceny warunków do życia i rozwoju posłużyły określeniu celów i kierunków rozwoju gminy do 2035 r. oraz lepszemu dostosowaniu polityki władz samorządowych do potrzeb różnych grup mieszkańców, ze szczególnym uwzględnieniem dostępności i jakości usług publicznych.

Profil ankietowanych

Wśród 75 badanych mieszkańców gminy Darłowo większość stanowiły kobiety tj. 42 respondentów (56%). W badaniu wzięło udział również 29 mężczyzn (38,66%). Cztery osoby wybrały możliwość nie podawania swojej płci (5,33%).

Dominującą grupą wiekową wśród respondentów były osoby w wieku 30-39 lat (26 osób, tj. 34,66%). Kolejne dwie najliczniejsze grupy stanowili badani w wieku 40-49 lat (18 osób, tj. 24%) i 50-59 lat (16 osób, tj. 21,33%). Młodych mieszkańców w wieku 20-29 lat reprezentowało 8 osób (10,66 %). Siedem osób reprezentowało grupę respondentów powyżej 60 lat (9,33%).

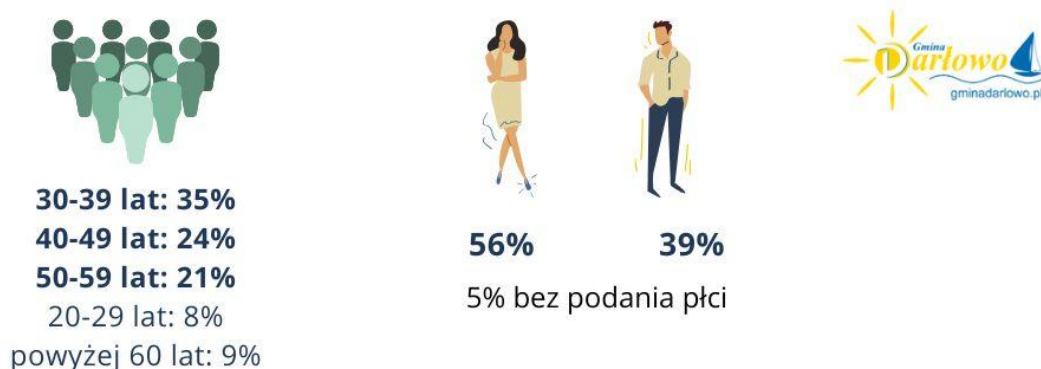
Wśród ankietowanych przeważały osoby z wykształceniem wyższym (49,33%). Kolejna grupa uczestników badania to osoby z wykształceniem średnim (36%). W badaniu udział wzięło 9 osób z wykształceniem zawodowym (12%) oraz 2 z wykształceniem podstawowym (2,66%).

Najliczniej reprezentowaną grupą wśród respondentów, w liczbie 44 osób, byli pracownicy zatrudnieni na umowę o pracę - to prawie 60% ankietowanych (58,66%). Ponad 13% próby stanowiły osoby prowadzące własną działalność gospodarczą (13,33%). Kolejne dwie grupy ze względu na status zawodowy to emeryci (9,33%) oraz pracownicy z innym rodzajem umowy (8%) niż umowa o pracę. W badaniu wzięło udział także 5 rolników (6,66%) i 1 student (1,85%).

Pod względem płci, wieku i wykształcenia próba nie odzwierciedla struktury populacji badanej. Na wszystkich rysunkach czy tabelach przedstawiono dane procentowe w zaokrągleniu do pełnych wartości.

⁶⁷ Zastosowana metodyka badań nie pozwala na generalizację wniosków o całej populacji badanej.

Rysunek 21: Profil mieszkańców gminy Darłowo biorących udział w badaniu

PROFIL BADANYCH MIESZKAŃCÓW GMINY DARŁOWO

WYKSZTAŁCENIE

wyższe: 49 %

średnie: 36%

zawodowe: 12%

podstawowe: 3%

STATUS ZAWODOWY

59% Pracownicy z umową o pracę

13% Przedsiębiorcy -własna działalność gosp.

8 % Pracownicy -inny rodzaj umowy

9% Emeryci

7 % Rolnicy

2% Studenci

1% Rencista

*1 osoba nie wskazała statusu

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych.

Gmina Darłowo w opinii mieszkańców

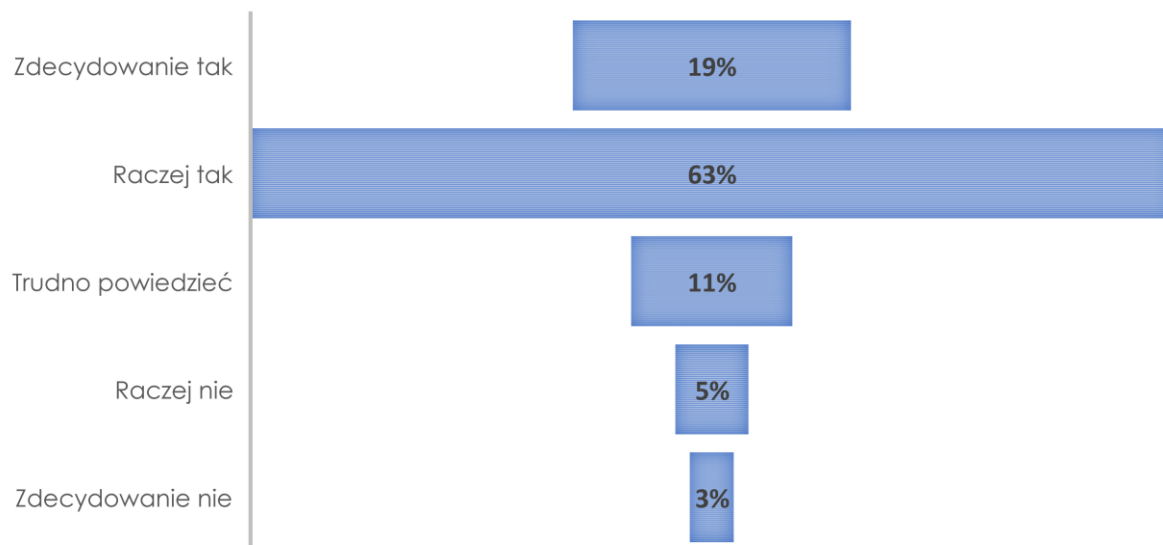
Spośród 43 cech gminy Darłowo ocenianych przez mieszkańców w ankiecie większość respondentów wskazała, że obszar Gminy Darłowo jest dobrym miejscem do życia i rozwoju. Gminę charakteryzuje 11 silnych stron oraz 12 słabe strony. W pozostałych kwestiach opinie nie były jednoznaczne.

Dobre miejsce do życia i rozwoju

Obszar gminy wiejskiej Darłowo jako miejsce zamieszkania w opinii mieszkańców wypada dobrze. Czterdzieści siedem osób (62,66 %) respondentów na pytanie w ankiecie „Czy uważa Pan/i, że obszar gminy wiejskiej Darłowo jest dobrym miejscem do życia i rozwoju?” wybrało odpowiedź „raczej tak”, a czternaście odpowiedziało, że „zdecydowanie tak” (18,66%).

Niejednoznaczne („trudno powiedzieć” wskazało 10,66 %) i negatywne oceny mieszkańców (łącznie 7,99%) świadczą o potrzebie zmian, uwzględniających oczekiwania mieszkańców wskazane w dalszej części badania.

Rysunek 22: Ocena mieszkańców gminy Darłowo jako dobrego miejsca do życia i rozwoju [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych.

Mocne i słabe strony gminy Darłowo

Gminę Darłowo w opinii mieszkańców cechuje 11 wyraźnych atutów (mocne strony) i 11 istotnych deficytów (słabe strony). Deficyty/ obszary do poprawy dotyczą 3 konkretnych obszarów tj. usług zdrowotnych, komunikacji publicznej i dróg oraz rynku mieszkań. Respondenci oceniając dany aspekt udzielili cennych wskazówek dla lokalnych (gmina/powiat) i wojewódzkich władz do poprawy w kluczowych dla nich obszarach.

Tabela 48: Mocne i słabe strony gminy Darłowo z największą pozytywną i negatywną liczbą wskazań mieszkańców [75 osób]

Mocne strony 	Słabe strony
Atrakcyjność turystyczna: przyrodnicza i kulturowa, zabytki [64]	Opieka zdrowotna: Dostępność [66] Jakość usług [52]
Uzdrowisko w Dąbkach [59]	Rynek pracy: Liczba ofert pracy [53] Atrakcyjność ofert [51] Wysokość zarobków i płac [48]
Jakość i czystość środowiska naturalnego (powietrza wody zieleni) [54]	Połączenia komunikacyjne i transport zbiorowy: Dostępność transportu zbiorowego [44] Skomunikowanie z większymi miastami [42] Skomunikowanie z sąsiednimi miejscowościami [35]
Edukacja dla dzieci do lat 14: dostępność [49] i jakość [45]	Rynek mieszkaniowy: Dostępność mieszkań komunalnych [47] Dostępność mieszkań z rynku pierwotnego i wtórnego – zakup / najem [40] Ceny mieszkań [37]
Działania samorządu lokalnego: - Jakość obsługi mieszkańców przez pracowników Urzędu Gminy [45] - W sferze kulturalno-sportowej [42]	
Estetyka otoczenia i jakość przestrzeni publicznych [43]	
Oferta i infrastruktura sportowa i rekreacyjna Infrastruktura [41] Oferta [40]	
Więzi i tradycje rodzinne [41]	Udogodnienia dla osób z niepełnosprawnościami [31]

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych.

Skojarzenia ze swoim miejscem zamieszkania „dziś” i „jutro”

W pytaniu otwartym ankietowani mieszkańcy mogli wskazać, jakie mają skojarzenia z gminą wiejską Darłowo. Z 75 respondentów, 66 osób podało skojarzenia z gminą w pytaniu otwartym. Osiem osób nie wpisało żadnego skojarzenia (wersja papierowa ankiety) a jedna osoba napisała, że nie ma skojarzeń z gminą (ankieta online). Wśród wskazanych odpowiedzi ankietowanych mieszkańców zdecydowanie dominują skojarzenia związane z turystyką, dostępem do morza, spokojnym miejscem. Niewielka część osób wskazała na rolnictwo, które odgrywa po turystyce najważniejszą rolę. W odpowiedziach na pytanie pojawiły się także oczekiwania i potrzeby m.in. w zakresie infrastruktury drogowej w konkretnych miejscowościach. Ważną kwestią jest zwrócenie uwagi, że w opinii mieszkańców gmina nie wykorzystuje w pełni swojego potencjału i powinna rozwijać się nie tylko w sektorze turystyki.

Mieszkańcy kojarzą silnie gminę z wiatrakami, które stały się nieodłącznym elementem krajobrazu. Doceniają także malowniczość gminy, nie tylko ze względu na morze i plaże, ale także jezioro i czyste powietrze. Wszystkie skojarzenia zostały ujęte w poniższej tabeli.

Tabela 48: Skojarzenia z gminą wiejską Darłowo według jej mieszkańców

Pytanie w ankiecie	Proszę podać, jakie ma Pani/Pan skojarzenia z gminą wiejską Darłowo.
Grupa Skojarzeń	Gmina z dostępem do morza/ gmina turystyczna/odpoczynek nad morzem/spokojne miejsce/ przyroda i jakość powietrza/ farmy wiatrowe
	-Przyjemny wypoczynek nad morzem -Morze, turyści -Morze -Wakacje, odpoczynek, spokój -Gmina z czystym powietrzem, dostępem do morza -Gmina turystyczna (liczba osób, które wskazały tylko to skojarzenie: 2) -Gmina o walorach turystycznych i rolniczych - Woda, spokój - Piękne plaże - morze, jezioro, wiatraki - Spokój, cisza i wiejskie drogi. - Lato, wakacje, odpoczynek - Morze, turystyka, wypoczynek - Turystyka - uzdrowisko, morze, jeziora, czyste powietrze - Rolnictwo, lasy i plaże

	-Łąki, krowy, jezioro, wiatraki, las-arboretum -morze, plaża, wypoczynek, słońce, dużo ludzi -wiatraki, morze, wypoczynek -ciche i spokojne miejsce -miejscowość turystyczna -świetlice, jezioro -Czyste powietrze -jezioro, morze -piękne krajobrazy przy zachodzie słońca -cisza i naturalne piękno, leśna zwierzyna -wiatraki/farmy wiatrowe (liczba osób, które wskazały tylko to skojarzenie: 3) - wiatraki, morze
Grupa Skojarzeń	Lokalny patriotyzm/lokalne więzi i tradycje
	-Mój dom -Moje rodzinne strony - Festyny i dożynki oraz zawody strażackie
Grupa skojarzeń	Miejscowości turystyczne z większymi finansami/Skupienie na turystyce
	- Brak rozwoju dla wsi, które nie są turystyczne -Oprócz inwestycji w miejscowości Dąbki i Wicie, mało jest robione dla innych wiosek. Typu przekształcanie MPZP, naprawa dróg, dbanie o tereny zielone, naprawa boisk oraz ich dofinansowywanie. - Uzdrowisko Dąbki, Plaża w Wiciu. Niestety oprócz sezonowych, dofinansowanych miejscowości nie przychodzą mi głowy inne skojarzenia a szkoda. -Uzdrowisko Dąbki (liczba osób, które wskazały tylko to skojarzenie: 5) -Dąbki, Wicie -Dąbki - Gmina nastawiona tylko na turystów - Trochę zapomniane wioski Pęciszewko przydałby się chodnik od strony bloków do strony Jeżyc. W Porzeczcu światła palą się tylko na nowo powstałej drodze na dole, góra w nocy się nie świeci. Dużo imprez w okresie letnim co jest na plus.
Grupa skojarzeń	Skojarzenia ogólne pozytywne

	-Myślę, że dobre -Bardzo dobre -Dobre (liczba osób, które wskazały tylko to skojarzenie: 2) -Rozwój - Dużo się dzieje w dziedzinie ochrony środowiska , poprawa warunków życia mieszkańców Gminy. -Prężnie rozwijająca się gmina -pozytywne - Ogólnie dobre poza strefą rekreacji indywidualnej -1.Bardzo dobry stan powietrza na tle kraju (z lokalnymi wyjątkami podczas sezonu grzewczego). 2.Wyjatkowe warunki wietrzne na tle kraju (potencjał OZE zarówno w skali mikro jak i makro). 3.Turystyka letnia pobykowa i przejazdowa. 4.Rolnictwo.
Grupa skojarzeń	Skojarzenia ogólne negatywne
	-Złe -Układy -Problematyczne -Samowole budowlane, tzw. Czeczenia.
Grupa skojarzeń	Brak skojarzeń
	-Nie mam (skojarzeń)
Grupa skojarzeń	Potrzeby infrastrukturalne i niewykorzystany potencjał gminy

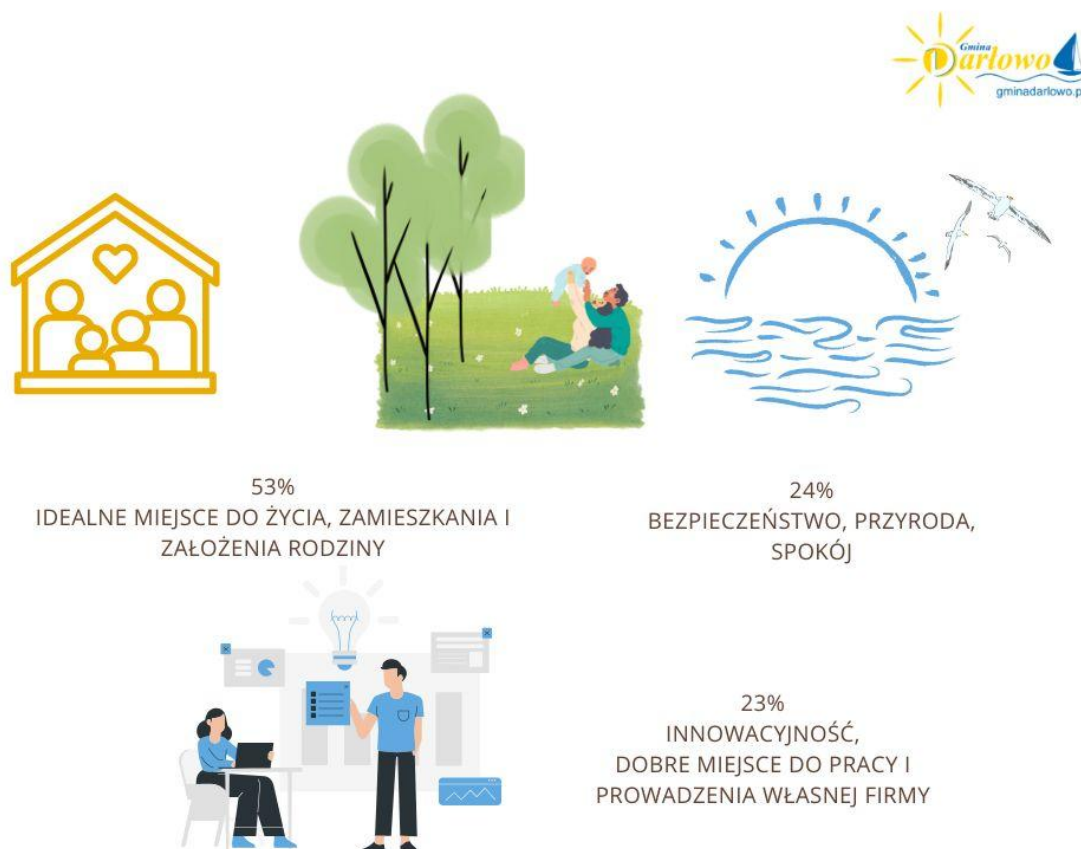
	-Niewykorzystany potencjał -Drogi w opłakanym stanie -Gmina nastawiona na turystykę, która nie jest u nas cały rok, więc nie powinien być to priorytet. Słaba opieka zdrowotna i sprawy związane z zagospodarowaniem przestrzennym w Gminie -Czyste powietrze, w wielu miejscowościach brak chodników, słaba jakość wielu dróg - Gmina, która nie wykorzystuje potencjału jaki posiada - Widok gminy Darłowo skłania ku takiej refleksji że czas jak gdyby się zatrzymał, gminy która budzi się wraz z porą letnią i zasypia gdy turyści opuszczają wraz z końcem lata.
--	--

Źródło: opracowanie własne.

Skojarzenia mieszkańców z gminą Darłowo w 2025 r. odwołujące się zarówno do jej aktualnych atutów, słabości i potencjałów można podsumować **Gmina blisko natury – przymorskie miejsce z energią do życia, wypoczynku i potencjałem rozwojowym.**

Respondenci mieli także możliwość wskazania jak chcieliby, żeby kojarzono ich gminę w niedalekiej przyszłości. Na pytanie „Chciał(a)bym, aby w 2035 r. gmina wiejska Darłowo była kojarzona przede wszystkim z” ponad połowa ankietowanych odpowiedziała, że widzi gminę jako miejsce idealne do życia, zamieszkania i założenia rodziny. Koreśponduje to z odpowiedziami o obecnym skojarzeniach ze spokojnym miejscem, bezpiecznym miejscem, gdzie jest dobry klimat i ładna przyroda. Uzupełnieniem dobrego miejsca do życia jest możliwość zarobkowania, własnego rozwoju, rozwoju gminy poprzez innowacje i dobre warunki do prowadzenia własnej firmy.

Rysunek 23: Gmina Darłowo w 2035 r. w oczekiwaniach mieszkańców

Źródło: opracowanie własne.

Działania samorządu lokalnego

W ocenie mieszkańców gminy Darłowo jednoznacznie pozytywnie oceniona została praca urzędników gminy w sferze kulturalno- sportowej [35 wskazań]. Pozostałe sfery lokalnych władz zostały ocenione niejednoznacznie, lub sprawiły sporą trudność badanym.

Podzielone/niejednoznaczne opinie dotyczyły głównie następujących działań lokalnego samorządu:

- w sferze społecznej: [18 pozytywnie/15 negatywnie/21 trudno powiedzieć],
- w sferze ochrony środowiska naturalnego: [27 pozytywnie/11 negatywnie/16 trudno powiedzieć],
- w sferze gospodarczej: [13 pozytywnie/19 negatywnie/22 trudno powiedzieć],
- w zakresie jakości obsługi mieszkańców przez pracowników Urzędu Gminy: [27 pozytywnie/15 negatywnie/12 trudno powiedzieć],
- w kontekście jakości i zakresie usług komunalnych (np. woda, gaz, parkingi, śmieci): [25 pozytywnie/19 negatywnie/10 trudno powiedzieć],

- w zakresie usług e-Urzędu [16 pozytywnie/12 negatywnie/26 trudno powiedzieć],

Tym samym jakość całokształtu pracy Urzędu Gminy Darłowo wypadła na poziomie średnim [20 pozytywnie/12 negatywnie/22 trudno powiedzieć], co powinno stanowić mocny bodziec do zmian we wskazanych przez mieszkańców sferach. Pomocne okazać się mogą działania informacyjne o planowanych przedsięwzięciach dostępne na stronie gminy czy profilach społecznościowych, podane w przyjazny i łatwy do przyswojenia sposób.

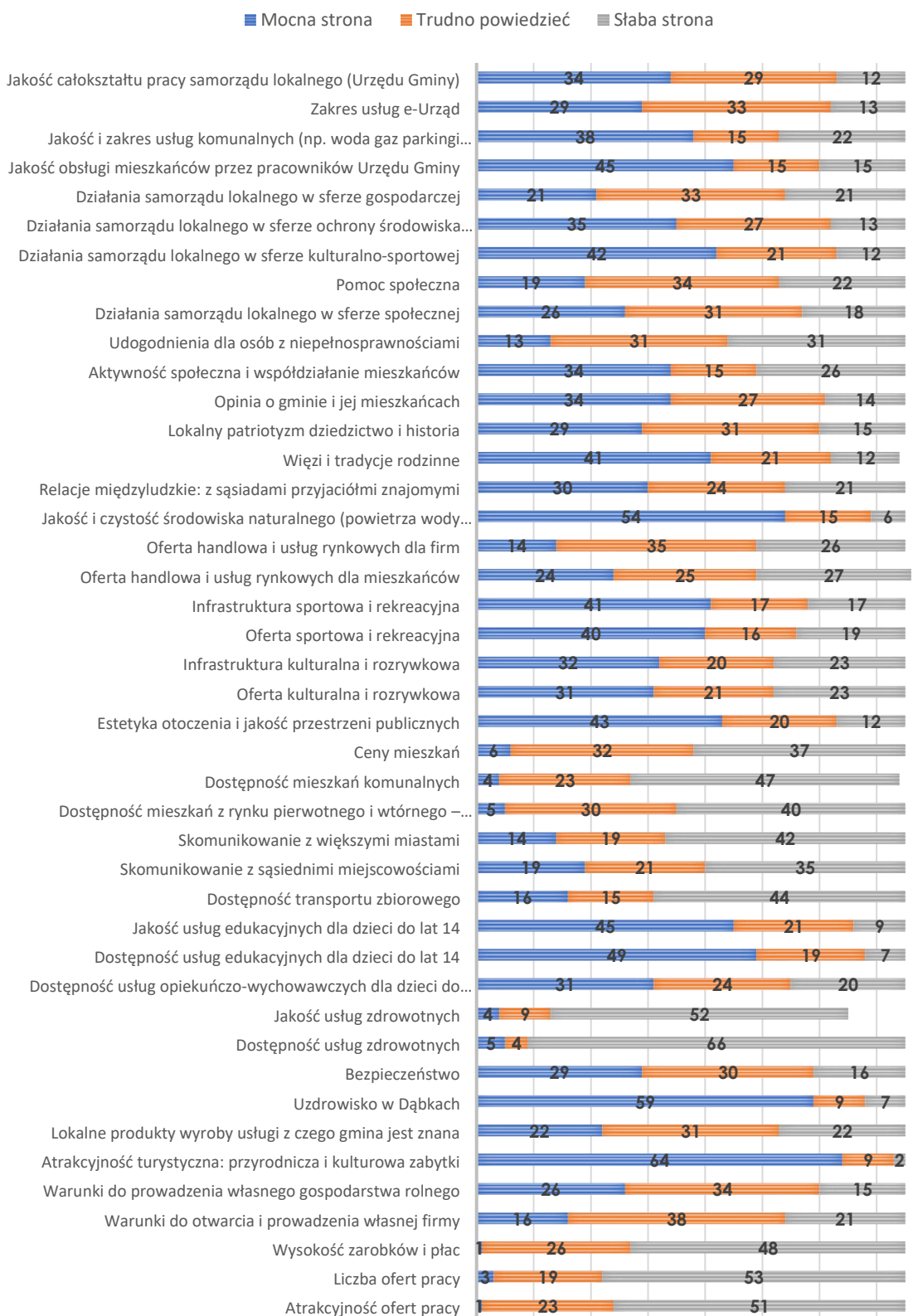
Trudności w ocenie przysporzyły respondentom takie obszary jak:

- Warunki do otwarcia i prowadzenia własnej firmy
- Warunki do prowadzenia własnego gospodarstwa rolnego
- Lokalne produkty, wyroby, usługi, z czego gmina jest znana
- Bezpieczeństwo
- Oferta handlowa i usług rynkowych dla firm
- Lokalny patriotyzm dziedzictwo i historia
- Pomoc społeczna
- Udogodnienia dla osób z niepełnosprawnościami

W tym obszarze było 25 negatywnych odpowiedzi, przy 21 „trudno powiedzieć”. Może to wynikać z braku wiedzy osób, które na ten moment- nie mają potrzeby korzystania 9 (oni lub ich bliscy w rodzinie) z usług tego typu.

Pełne zestawienie atutów i słabości gmin przedstawiono poniżej wg liczby wskazań.

Rysunek 24: Silne i słabe strony gminy Darłowo w opinii mieszkańców [liczba wskazań 75 osób]

Źródło: opracowanie własne.

Priorytetowe działania w gminie Darłowo wg mieszkańców

Ankietowani mieszkańcy w pytaniu 9 ankiety mieli wskazać 5 najważniejszych rodzajów przedsięwzięć, które powinny zostać zrealizowane w pierwszej kolejności. Kluczowe okazały się te obszary, które znacząco wpływają na codzienne funkcjonowanie mieszkańców czy lokalnych firm.

Rysunek 25: Priorytetowe przedsięwzięcia do poprawy w opinii mieszkańców Darłowa

Źródło: opracowanie własne.

W pierwszej dziesiątce obszarów z 19-stu wskazanych na liście do wyboru do poprawy z największą liczbą wskazań znalazły się:

1. **OPIEKA ZDROWOTNA** – mieszkańcy oczekują utworzenia/poprawy w zakresie bardziej dostępnych usług podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej oraz poprawienia jakości ich świadczenia przez placówki dostępne na terenie gminy. Ten wynik może wskazywać także o tym, że mieszkańcom „zacierają się” granice obu gmin - wiejskiej i miejskiej Darłowo, gdzie często korzystają z kluczowych usług.
2. **POŁĄCZENIA KOMUNIKACYJNE ŁĄCZĄCE GMINĘ Z REGIONEM I ŚWIATEM** – respondenci na drugim miejscu wskazali potrzebę poprawy stanu dróg oraz transportu publicznego, co jest istotne w codziennym funkcjonowaniu dla przedstawicieli każdej grupy zawodowej, uczącej się młodzieży dojeżdżającej do szkół czy dla sektora biznesowego w zakresie logistyki.

3. **INFRASTRUKTURA I WARUNKI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW** – mieszkańcy wskazali potrzeby w zakresie poprawy i/lub stworzenia lepszej infrastruktury takiej jak chodniki, przystanki, parkingi, ścieżki rowerowe czy obiektów (np. obiekty sportowe), które wpłyną na poprawę warunków życia.
4. **ROZWÓJ BUDOWNICTWA MIESZKANIOWEGO** – uczestnicy badania ponownie wskazali, że w gminie jest potrzebne wsparcie lokalnych władz, aby mogło rozwijać się budownictwo mieszkaniowe i tym samym wzrosła dostępność mieszkań. Wskazując rynek mieszkaniowy jako jedną z najbliższych stron gminy w poprzednim pytaniu, ankietowani oczekują działań, które przyczynią się do poprawy w zakresie: dostępności mieszkań komunalnych, dostępności mieszkań z rynku pierwotnego i wtórnego – zakup / najem oraz cen mieszkań. W tym obszarze lokalny samorząd może rozwijać m.in. budownictwo społeczne (mieszkania czynszowe, mieszkania TBS).
5. **DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA W OBRĘBIE GMINY** - w nawiązaniu do pozycji drugiej niniejszej listy priorytetowych działań, uczestnicy badania ponownie silnie zaakcentowali, jak bardzo oczekują znaczącej poprawy stanu dróg i transportu publicznego. Biorąc pod uwagę sposób korzystania z usług rynkowych i publicznych (sposób komunikacji) nie dziwi, że ¾ ankietowanych mieszkańców oczekuje poprawy w tym obszarze.
6. **POLITYKA PLANOWANIA I ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO** – mieszkańcy dostrzegają w swojej gminie konieczność poprawy swojego otoczenia w obszarze planowania i zagospodarowania przestrzennego.
7. **WŁĄCZENIE MIESZKAŃCÓW W PROCESY PLANOWANIA, DECYDOWANIA I ZARZĄDZANIA W SPRAWACH SAMORZĄDOWYCH** - wysoki wynik może świadczyć o zwiększonej świadomości mieszkańców własnego wpływu na rozwój swego miejsca zamieszkania. Taka postawa społeczna- oczekiwania pełniejszego i realnego włączenia w kluczowe dla gminy procesy - jest dobrym fundamentem do działania dla lokalnych władz.
8. **ROZWÓJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI (25%)**- mieszkańcy biorący udział w badaniu dostrzegają także potrzebę poprawy warunków i możliwości wsparcia dla rozwoju lokalnej przedsiębiorczości, m.in. w zakresie zakładania własnych firm i samozatrudnienia. Jedną z możliwości odpowiedzi na te społeczne oczekiwania są programy, narzędzia wypracowane na podstawie pogłębionej analizy potrzeb grupy osób zainteresowanych prowadzeniem działalności gospodarczej w gminie.
9. **WSPARCIE I ROZWÓJ GOSPODARSTW ROLNYCH (21%)** – respondenci zwrócili także uwagę na potrzeby w zakresie poprawy warunków i utworzenia/poprawienia wsparcia dla rozwoju gospodarstw rolnych. To istotna rekomendacja do działań lokalnych władz, gdyż rolnictwo stanowi drugi (po turystyce) z głównych filarów rozwoju gminy wiejskiej Darłowo.
10. **Na tej pozycji uplasowały się ex aequo (19%) trzy różne obszary:**
OFERTA KULTURALNA I SPĘDZANIA CZASU WOLNEGO – także przez mieszkańców gminy Darłowo jest pożądaną *work-life balance* (koncepcja zarządzania czasem, która zakłada równowagę między życiem zawodowym i osobistym), którzy oczekują, że „u siebie” otrzymają bardziej atrakcyjną niż obecnie ofertę usług związanych ze spędzaniem czasu wolnego. Ważne, aby w gminie „żyjącej głównie z turystyki”, pamiętać o potrzebach swoich mieszkańców. Warto dokładniej zbadać ich potrzeby w tym zakresie.

ATRAKCYJNOŚĆ TURYSTYCZNA – respondenci jako rezydenci gminy nadmorskiej pamiętali także i o tym obszarze, który ma znaczenie ekonomiczne dla gminy i wpływ na postrzeganie gminy Darłowa przez turystów. Wskazali na potrzebę zwiększenia atrakcyjności oferty turystycznej, co jest istotne przy sporej konkurencji w pasie Pomorza Zachodniego.

11. **POLITYKA PRORODZINNA** – ankietowani mieszkańcy oczekują prowadzenia aktywniejszej polityki prorodzinnej na obszarze swojej gminy poprzez realne wsparcie dla rodzin, dzieci, matek (m.in. poprzez dostępną opiekę w żłobkach, przedszkolach itp.).

Rysunek 26: Zestawienie przedsięwzięć do realizacji w gminie Darłowo ocenionych przez mieszkańców [%]

Źródło: opracowanie własne.

Mieszkańcy wskazali w ankiecie kluczowe według nich dla przyszłości gminy kierunki rozwoju. Opinie mieszkańców w wielu kwestiach pokrywają się z przeprowadzoną analizą sytuacji społecznej, gospodarczej i środowiskowo – przestrzenną. Potwierdzają zidentyfikowane atuty gminy Darłowo, które warto wzmacniać i słabości, które należy redukować i eliminować.

3.4.2 Czynniki rozwoju w opinii liderów

Badania ankietowe lokalnych Liderów w zakresie ich opinii o gminie Darłowo zostały przeprowadzone w okresie od 17 lutego do 10 marca 2025 r. W badaniu wzięło udział 16 osób, dobranych metodą nielosową, celową.

Uczestnicy badania reprezentowali trzy sektory:

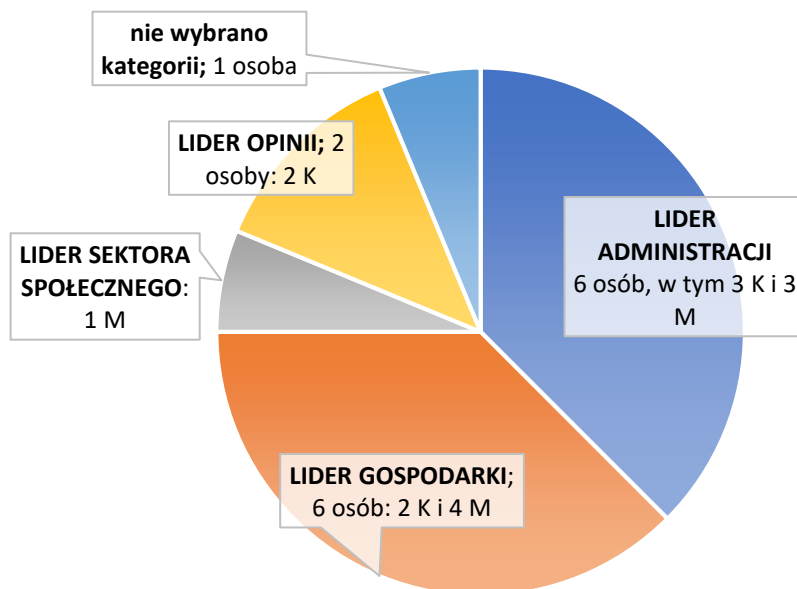
- administrację (np. wójt, burmistrz, -z-ca, sołtys, wyższy urzędnik, kierownik w JST)
- gospodarkę (przedsiębiorca, członek kierownictwa przedsiębiorstwa)
- sektor społeczny (lider organizacji społecznej, fundacji, stowarzyszenia, społecznik, itp.) / lider opinii (dziennikarz, ksiądz, popularny bloger, inny lokalny autorytet)

Dwie najliczniejsze grupy, liczące po 6 osób każda, to przedstawiciele administracji i gospodarki. Wśród liderów administracji wyrównana jest liczba kobiet i mężczyzn. W kategorii lider opinii odpowiadały same kobiety, zaś liderów gospodarki najliczniej reprezentowali mężczyźni. Jeden ankietowany nie zaznaczył przynależności do kategorii liderów ze wskazanych na liście odpowiedzi.

Liczbowy udział respondentów według kategorii lidera przedstawiono na wykresie poniżej.

Rysunek 27: Udział lokalnych liderów w gminie Darłowo wg kategorii lidera i płci

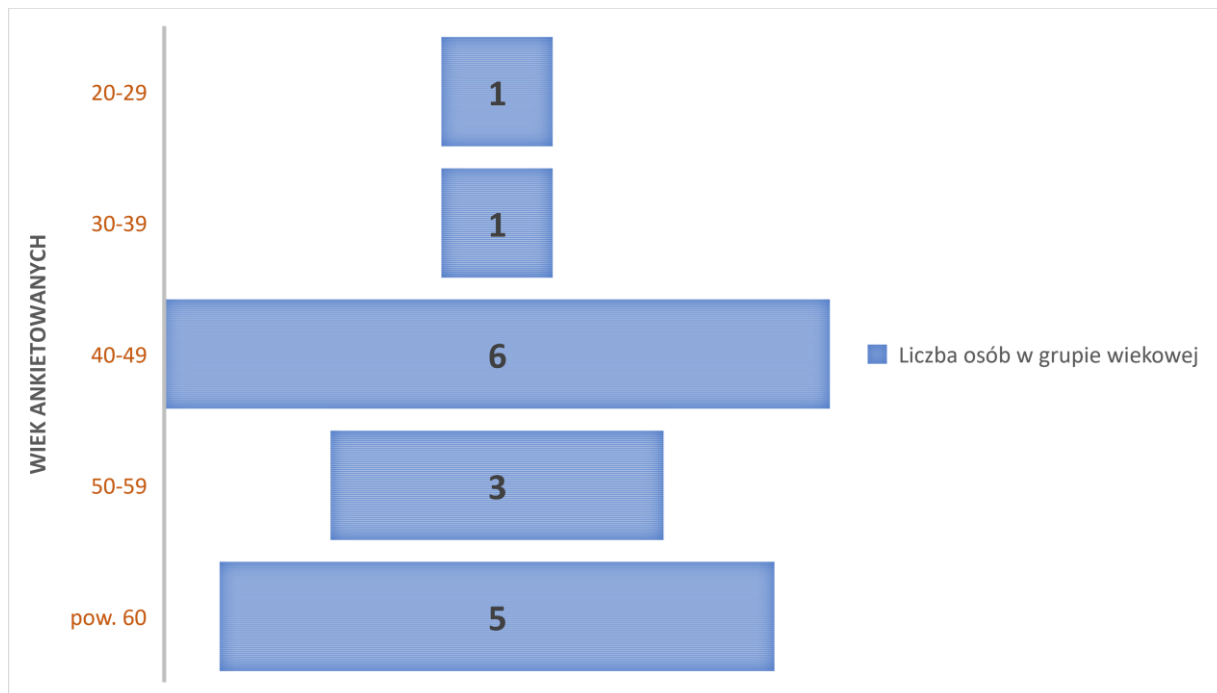
Badanie wśród Liderów- udział wg kategorii i płci

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Wśród badanych osób było 9 mężczyzn i 7 kobiet. Pod względem wiekowym dominowali respondenci w przedziale powyżej 40-49 (blisko 38%) i powyżej 60 lat – (31%), stanowiąc łącznie prawie 70% ankietowanych.

Rysunek 28: Udział lokalnych liderów w gminie Darłowo w badaniu

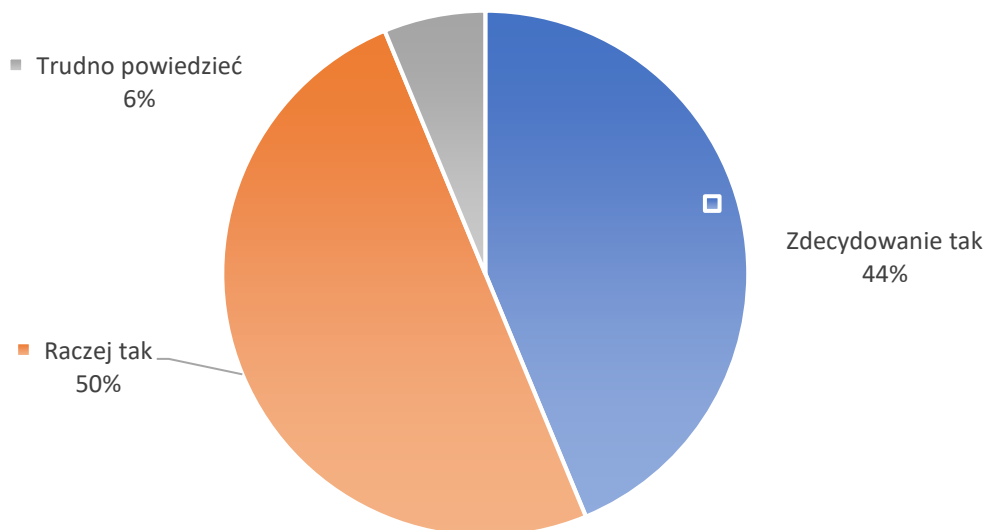

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Gmina Darłowo jest postrzegana jako dobre miejsce do życia i rozwoju przez zdecydowaną większość respondentów. Wynika to z dominacji pozytywnych odpowiedzi tj. „Raczej tak” i „Zdecydowanie tak”, które łącznie stanowią 94%. Połowa badanych wybrała odpowiedź „raczej tak”. Tylko jedna osoba nie potrafiła jednoznacznie wskazać kategorii w tym zakresie.

Negatywne opinie („Raczej nie” i „Zdecydowanie nie”) nie wystąpiły, co sugeruje, że Gmina – w opinii lokalnych Liderów - spełnia oczekiwania większości mieszkańców w kontekście jakości życia i możliwości rozwoju.

Rysunek 29: Gmina Darłowo jako dobre miejsce do życia i rozwoju w opinii lokalnych Liderów [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych.

W wyniku przeprowadzonej analizy aspektów funkcjonowania gminy Darłowo, zidentyfikowano zarówno kluczowe atuty, jak i obszary wymagające szczególnej uwagi. Badanie miało na celu określenie priorytetów działań, które mogą wpłynąć na poprawę jakości życia mieszkańców oraz atrakcyjność gminy jako miejsca do zamieszkania i inwestowania.

W tabeli i opisach mocnych i słabych stron gminy poniżej wskazano procent odpowiedzi dla wybranego czynnika ujętego w pytaniu 2 „*Które w Pani/Pana opinii z niżej wymienionych czynników są silną stroną (atutem), a które słabą stroną (deficytem) Gminy Darłowo?*”, gdzie kategoria odpowiedzi składała się z trzech stwierdzeń tj. „Jest silną stroną gminy”, „Jest słabą stroną gminy” i „Trudno powiedzieć”.

Mocne strony stanowią czynniki, które uzyskały najwięcej odpowiedzi „ jest silną stroną gminy” na 16 możliwych odpowiedzi/osób ankietowanych.

Tabela 49: Gmina Darłowo w opinii lokalnych Liderów – największa liczba odpowiedzi dla wskazanych czynników

✓ MOCNE STRONY	✗ SŁABE STRONY
100% Atrakcyjność turystyczna: przyrodnicza i kulturowa, zabytki	Oferta usług zdrowotnych 62%
94% Jakość i czystość środowiska naturalnego (powietrza, wody, zieleni)	
87% Działania i jakość pracy samorządu lokalnego (urzędu gminy)	Komunikacja i transport zbiorowy 62%
81% Uzdrowisko w Dąbkach	
81% Warunki dla przedsiębiorczości (otwarcia i prowadzenia własnej firmy)	Skomunikowanie z sąsiednimi miejscowościami i większymi miastami 56%

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych.

Zidentyfikowane MOCNE STRONY gminy Darłowo kolejno to:

Atrakcyjność turystyczna: przyrodnicza i kulturowa, zabytki (100%)

Walory przyrodnicze, kulturowe oraz zabytki gminy zostały jednogłośnie wysoko ocenione przez wszystkich szesnastu liderów, co podkreśla duży potencjał w zakresie rozwoju turystyki. Atrakcyjność ta jest istotna w kontekście jego potencjału ekonomicznego, jak i możliwości większego wypromowania obszaru gminy Darłowo.

Jakość i czystość środowiska naturalnego (powietrza, wody, zieleni): 94%

15 z 16 respondentów oceniło także bardzo wysoko stan środowiska naturalnego swojej gminy, w tym jakość powietrza, wody oraz dostępność terenów zielonych. Walory przyrodnicze gminy Darłowo stanowią atut nie tylko dla turystów i dobrej promocji obszaru, ale mogą być także wykorzystane do promowania osiedlania się właśnie w tej części województwa. Taki wysoki wynik wśród respondentów można wskazywać także na świadomość koniecznej troski o posiadane środowisko naturalne w kontekście współczesnych wyzwań związanych ze zmianami klimatycznymi i ochroną zasobów naturalnych.

Działania i jakość pracy samorządu lokalnego (urzędu gminy): 87%

Aż 14 osób z 16 badanych wskazało, że efektywność działań władz lokalnych jest silną stroną gminy. Taki wynik świadczy o wysokiej ocenie pracy samorządu, co może wynikać z przejrzystości podejmowanych decyzji, skuteczności realizacji inwestycji oraz jakości współpracy z mieszkańcami. Dobra jakość pracy administracji lokalnej i przemyślana działania budują zaufanie mieszkańców, co stanowi fundament dla rozwoju społeczno-ekonomicznego gminy.

Kolejne dwa miejsca zajęły *ex aequo* 81 %: uzdrowisko i warunki dla rozwoju biznesu.

Uzdrowisko w Dąbkach

Uzdrowisko w Dąbkach zostało uznane przez większość liderów jako silny atut, wpływający na atrakcyjność gminy. Dąbki to niewielka wieś w gminie Darłowo, lecz pełni w niej istotną funkcję społeczno-ekonomiczną poprzez swoje walory uzdrowiskowe oraz realizację turystyki uzdrowiskowej. Należy zaznaczyć, że granice obszaru uzdrowiska obejmują większy obszar tj. sołectwa: Dąbki, Bobolin, Żukowo Morskie, Bukowo Morskie i Porzecze⁶⁸.

Położenie wsi i sołectw sprawia, że jest to miejscowość przyciągająca nie tylko kuracjuszy, ale także turystów. Działające zakłady lecznictwa uzdrowiskowego to fundament uzdrowiska uzupełniony bogatą bazą noclegową i ofertą gastronomiczną. Funkcjonują zarówno obiekty sezonowe jak i całoroczne, co wskazuje na podwójny charakter funkcji turystycznej tj. obszar uzdrowiskowo-wypoczynkowy. Wysoki wynik wśród respondentów wskazuje, że ten potencjał gminy Darłowo jest doceniany i może wskazywać na dalsze kierunki rozwoju w tym zakresie.

Warunki dla przedsiębiorczości

Trzynastu respondentów oceniło gminę Darłowo pozytywnie w kontekście otwarcia i prowadzenia własnej firmy. Trzy osoby miały kłopot z jednoznaczną oceną tego czynnika (odpowiedź „trudno powiedzieć”).

Wysoki wynik wśród lokalnych liderów, gdzie prawie 38% z nich stanowili przedstawiciele gospodarki tj. przedsiębiorcy lub osoby zarządzające firmami, może świadczyć o tym, że gmina stworzyła przyjazne dla biznesu środowisko. To z kolei jest kluczowe dla rozwoju ekonomicznego gminy, a tym samym i do rozwoju kolejnych obszarów istotnych z punktu widzenia mieszkańców. Tak dobra ocena tego obszaru może być wskazówką do dalszych działań planowanych w strategii.

Dobrze zostały oceniane także takie czynniki jak:

- Estetyka otoczenia i jakość przestrzeni publicznych (69% czyli 11 pozytywnych wskazań)
- Opinia o gminie i jej mieszkańcach oraz jakość i zakres usług komunalnych (np. woda, gaz, parkingi, śmieci).

Słabe strony stanowią czynniki, które uzyskały najwięcej odpowiedzi „jest słabą stroną gminy” na 16 możliwych odpowiedzi/16 osób ankietowanych.

Zidentyfikowane SŁABE STRONY gminy Darłowo kolejno to:

Oferta usług zdrowotnych: 62%

Respondenci (10 osób) wskazali, że dostępność i jakość opieki zdrowotnej są obszarem wymagającej dużej poprawy. Opieka zdrowotna jako usługi dostępne i na dobrym poziomie to istotny problem dla większości mieszkańców, szczególnie w kontekście powszechnego zjawiska społecznego, jakim jest starzejące się społeczeństwo.

Komunikacja i transport zbiorowy (62%)

⁶⁸ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 września 2007 r. w sprawie nadania statusu uzdrowiska miejscowości Dąbki.

Równie duża liczba wskazań dotyczących niezadowolającego poziomu komunikacji publicznej podkreślają potrzebę rozbudowy sieci transportowej oraz poprawy jakości połączeń międzygminnych. Problem powinien być potraktowany jako o krytycznym znaczeniu. Transport zbiorowy w gminie zapewnia mieszkańcom dostęp do pracy, edukacji i usług, ograniczając jednocześnie natężenie ruchu oraz emisję spalin. Pełni kluczową rolę w integracji społecznej i rozwoju lokalnej gospodarki, zwiększając mobilność osób bez własnych środków transportu. Sprawna komunikacja może wpływać także na postrzeganie gminy jako atrakcyjnego miejsca do zamieszkania.

Skomunikowanie z sąsiednimi miejscowościami i większymi miastami (56%)

Wysoki odsetek negatywnych odpowiedzi w tym obszarze koresponduje z ww. niskim poziomem dostępności komunikacji publicznej w gminie. Liderzy jako mieszkańcy gminy dostrzegają i odczuwają ten deficyt, który powinien stanowić ważną rekomendację do kierunków rozwoju dla gminy na przyszłe lata. Dla mieszkańców gminy Darłowo większymi miastami, w których mogą korzystać z usług, handlu, edukacji, pracy i służby zdrowia, są przede wszystkim: Darłowo i Sławno (najbliższe miasto powiatowe, oferujące szkoły średnie, szpital, urzędy oraz większe sklepy), a dalej Koszalin (duży ośrodek miejski z uniwersytetem, specjalistyczną służbą zdrowia, galeriami handlowymi i rynkiem pracy). Istotne może być też połączenie ze Słupskiem w sąsiednim województwie pomorskim, oferujące szerokie możliwości edukacyjne, zawodowe i medyczne.

Podzielone opinie lokalnych Liderów

Taką samą liczbę wskazań – mocna i słaba strona gminy- otrzymały dwa czynniki tj.

Oferty pracy, rynek pracy (po 31,25% tj. po 5 osób)

Podzielone opinie na temat lokalnego rynku pracy wskazują na potrzebę analizy lokalnych potrzeb w tym zakresie. Można też postawić hipotezę, że podzielone opinie to efekt odpowiedzi części osób przedstawiających środowisko pracodawcy (liderzy gospodarki) i część to pracownicy (część osób z kategorii liderzy administracji, opinii czy sektora społecznego). Warto tu zaznaczyć, że aż 37,5% (tj. 6 osób) wskazań otrzymała odpowiedź „trudno powiedzieć”. Przypuszczalnie może to być też skutkiem tego, że respondenci to osoby aktywne zawodowo i społecznie i nie mają potrzeby monitorować na bieżąco tego obszaru w swoim miejscu zamieszkania.

Lokalna kultura, produkty, wyroby, usługi - to, z czego gmina jest znana (po 25% tj. po 4 osoby) badanych liderów uznała, że lokalna kultura, wyroby to mocna strona gminy, zaś tyle samo ankietowanych uznało zupełnie odwrotnie. To zaś sugeruje, że konieczne są dalsze działania na rzecz rozwoju lokalnej kultury oraz promocji regionalnych produktów czy wydarzeń, które mogą stać się wizytówką gminy rozpoznawalna przez większość mieszkańców.

Trudności w ocenie czynnika przysporzyły m.in.:

Więzi i tradycje rodzinne (50% tj. 8 osób „silna strona” /50% wskazań tj. 8 osób „trudno powiedzieć”)

8 osób wskazało, że więzi i tradycje rodzinne są silną stroną gminy, zaś druga połowa ankietowanych wybrała odpowiedź „trudno powiedzieć”. Więzi i tradycje rodzinne mogą być okazywane/ujawniane w obecności bliższego otoczenia, stąd może wynikać pewna trudność w ocenie tego czynnika na skalę

gminy. Drugim powodem mogą być luźniejsze niż w dawnych czasach więzi społeczne, które powodują mniej interakcji w lokalnym społeczeństwie (np. mniej okazji do spotkań, do wzajemnych obserwacji społecznych itp.), co wymagałoby pogłębionych badań w tym zakresie.

Oferta handlowa i usług rynkowych dla mieszkańców i firm (43,75% tj. 7 osób / 37,5% tj. 6 osób)

Według 43,75% ankietowanych oferta handlowa i usług na lokalnym rynku jest na bardzo dobrym poziomie. Zaś niewiele mniej, bo 37,5% respondentów nie potrafiła jednoznacznie tego ocenić, wskazując „trudno powiedzieć”. Zróżnicowany wynik sugeruje konieczność poprawy tego obszaru w oparciu o pogłębioną analizę potrzeb wśród mieszkańców gminy.

Oferta usług społecznych i opiekuńczych (żłobki, przedszkola, domy opieki) (6 osób 37,5% / 8 osób 50%)

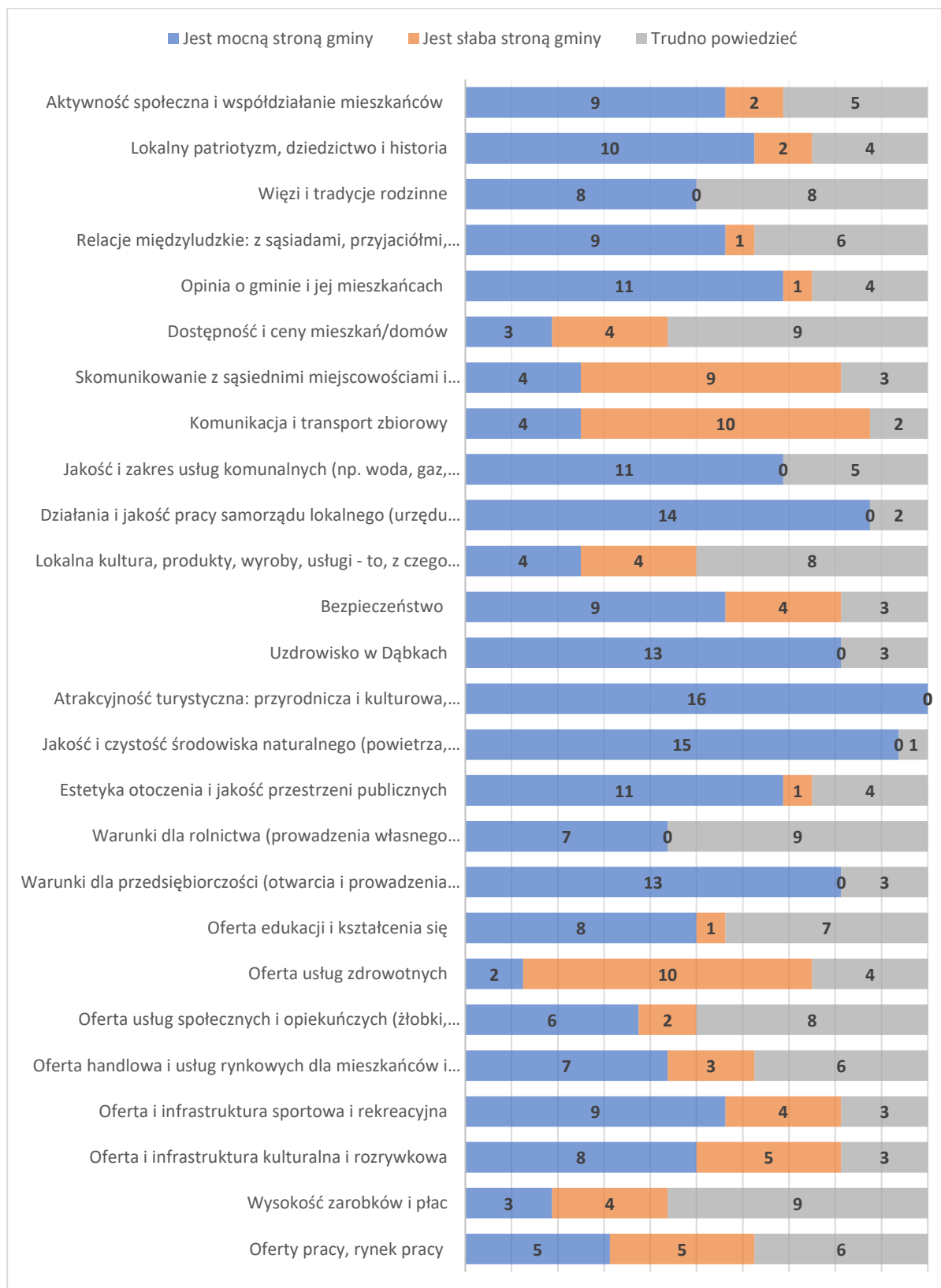
Trudności w ocenie przysporzyła badanym także oferta usług społecznych i opiekuńczych. Aż połowa respondentów wybrała odpowiedź „trudno powiedzieć”. 37,5 % badanych osób wskazało, że oferta żłobków, przedszkoli czy domów opieki jest na bardzo zadowalającym poziomie w ich gminie. Trudności w ocenie tego typu usług mogą wynikać z tego, czy dany respondent i /lub jego najbliższe otoczenie muszą aktualnie korzystać z tego typu usług. W Polsce dość często domy opieki czy domy świadczące opiekę dla chorych są kojarzone negatywnie lub jest ich po prostu mało w stosunku do potrzeb społeczeństwa (efekt starzejącego się społeczeństwa). Czasem tego typu placówki są zlokalizowane w odległych- od centrum miejscowości - miejscach. Wynik jest wskazówką do tego, by zwiększyć działania na rzecz świadomości zmian demograficznych i wynikających z tego faktu rosnących potrzeb tego typu usług.

Oferta edukacji i kształcenia się (50% tj. 8 osób „mocna strona/ 43,75% tj. 7 osób „trudno powiedzieć”).

Połowa respondentów wskazała ofertę jako mocną stronę gminy, zaś niewiele mniej nie umiało jednoznacznie ocenić tego sektora działalności. Podzielone opinie na temat oferty edukacyjnej wskazują na potrzebę analizy lokalnych potrzeb w zakresie edukacji oraz inwestycji w infrastrukturę szkolną i programy edukacyjne.

Żaden z respondentów nie skorzystał z opcji dopisania swojej propozycji słabej lub mocnej strony gminy (opcja pytania otwartego- inne, jakie...)

Rysunek 30: Atuty i słabości gminy Darłowo w opinii lokalnych Liderów [liczba odpowiedzi]

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych.

Ankietowani wyznaczyli najważniejsze obszary, które według nich powinny być w pierwszej kolejności rozwijane w gminie, zwracając uwagę zarówno na kwestie infrastrukturalne, jak i społeczne. Wyniki badania opinii lokalnych liderów podkreślają szeroki wachlarz ich oczekiwań, skupiając się na fundamentalnych oraz kluczowych aspektach rozwoju. Analiza danych ujawnia różnorodne priorytety – od inicjatyw społecznych po inwestycje w infrastrukturę i gospodarkę.

W pytaniu „*Jakie powinny być najważniejsze w Pani/Pana opinii kierunki rozwoju Gminy Darłowo?*” ankietowani mogli wybrać maksymalnie 5 najważniejszych przedsięwzięć i uszeregować je według wag od 1 do 5, gdzie 1 to waga największa, wpisując wagi przy wybranych odpowiedziach.

Żaden z respondentów nie skorzystał z opcji dopisania swojej propozycji przedsięwzięcia (opcja pytania otwartego- inne, jakie...).

Kierunki rozwoju w gminie Darłowo wg lokalnych liderów

Rysunek 31: Priorytetowe kierunki rozwoju w gminie Darłowo wg lokalnych Liderów [liczba odpowiedzi dla nadanej wagi 1]

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych.

Największa liczba respondentów na pierwszym miejscu wskazała obszary (wg liczby odpowiedzi dla danego czynnika):

Kierunek rozwoju nr 1: OPIEKA ZDROWOTNA

Dostępna i jakościowo dobra opieka zdrowotna uzyskała najwięcej wskazań (4 odpowiedzi z priorytetem dla tego kierunku rozwoju wśród 16). Wynik podkreśla konieczność poprawy dostępności i jakości usług medycznych w gminie jako kluczowego czynnika wpływającego na jakość życia mieszkańców.

Kierunek rozwoju nr 2: GMINA OTWARTA NA TURYSTÓW

Wskazanie przez respondentów na drugim miejscu otwartości na turystów podkreśla potrzebę rozwijania przedsięwzięć, które jeszcze bardziej zwiększą atrakcyjność turystyczną gminy Darłowo. Lokalni liderzy w ten sposób wyrazili opinię, że potencjał turystyczny gminy ma jeszcze możliwości rozwoju i w przyszłych latach należy na tym skupić swoje działania.

Kierunek rozwoju nr 3 (ex aequo): NOWOCZESNA EDUKACJA I SILNA GOSPODARKA LOKALNA

Oczekiwania wobec rozwoju nowoczesnej edukacji należy rozumieć jako działania na rzecz unowocześnienia infrastruktury szkół, metod nauczania oraz dostosowania edukacji do potrzeb współczesnego rynku pracy. Należy tu wziąć pod uwagę szczególnie rynek lokalny, na co wskazuje drugi kierunek wybrany przez respondentów, czyli silna gospodarka lokalna. Wyniki te akcentują potrzebę działań w kierunku rozwojem ekonomicznego gminy, stymulując przede wszystkim lokalne przedsiębiorstwa.

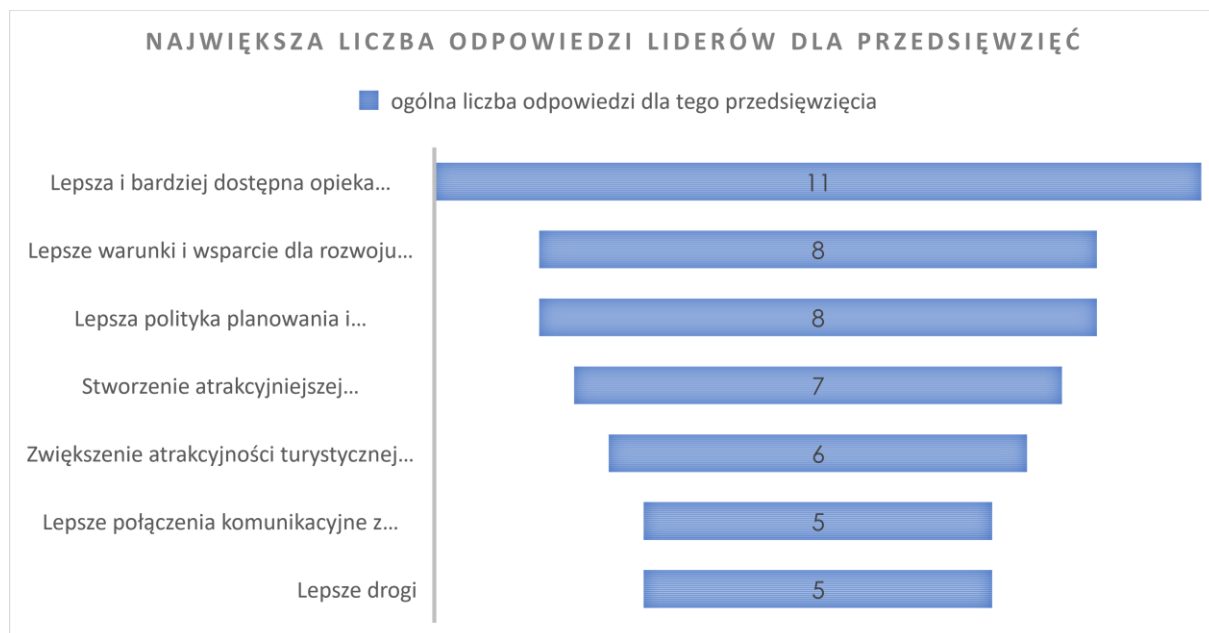
POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW GMINY DARŁOWO WG LIDERÓW

W kolejnej części Liderzy wskazali także najpilniejsze działania, które w ich opinii, mogą znacząco poprawić jakość życia w gminie. Odpowiedzi pokazują szeroki wachlarz oczekiwań liderów, z dominującymi wskazaniem na opiekę zdrowotną, rozwój przedsiębiorczości oraz poprawę infrastruktury drogowej.

W pytaniu „*Jakiego rodzaju przedsięwzięcia w Pani/Pana opinii powinny zostać zrealizowane w Gminie Darłowo w pierwszej kolejności, żeby poprawić warunki życia jej Mieszkańców?*” ankietowani mogli wybrać maksymalnie 5 najważniejszych przedsięwzięć i uszeregować je według wag od 1 do 5, gdzie 1 to waga największa, wpisując wagi przy wybranych odpowiedziach.

Żaden z respondentów nie skorzystał z opcji dopisania swojej propozycji przedsięwzięcia (opcja pytania otwartego- inne, jakie...).

Rysunek 32: Przedsięwzięcia z największą liczbą odpowiedzi lokalnych Liderów, [liczba odpowiedzi]

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych.

Największa liczba oddanych głosów pokazuje, które obszary wymagają działań według lokalnych Liderów i są to bardzo zróżnicowane kierunki działań. Jednak to nadanie wagi danemu przedsięwzięciu wskazanemu w ankiecie ujawniło, jakie są trzy priorytetowe działania dla badanych.

Działania, które otrzymały największą liczbę wskazań z nadaną wagą 1 i wagą 2 (gdzie 1 to waga największa) zostały zaprezentowane w poniżej tabeli.

- Ponownie, jak w poprzednim pytaniu priorytetowe kierunki rozwoju w gminie Darłowo, respondenci wskazali na pierwszym miejscu **konieczność poprawy jakości i dostępności opieki zdrowotnej - zarówno podstawowej jak i specjalistycznej**. Usługi zdrowotne są kluczowym czynnikiem wpływającym na jakość życia mieszkańców. Potrzebę poprawy w tym obszarze mocno zaakcentowali badani w swoich odpowiedziach.
- Na drugim miejscu badania wskazali dalszą **potrzebę działań poprawiających warunki i wsparcie dla przedsiębiorczości** rozumiane jako lepsze warunki i wsparcie przy zakładaniu własnych firm, tworzenia inkubatorów przedsiębiorczości czy możliwości skorzystania z usług doradcy zawodowego. Warto przypomnieć, że ten obszar działania- warunki dla przedsiębiorczości - został wskazany przez liderów jako jedna z mocnych stron gminy.
- Podium zamyka potrzeba **poprawy infrastruktury drogowej** na terenie gminy Darłowo.

Tabela 50: Priorytetowe przedsięwzięcia w opinii lokalnych Liderów, których realizacja wpłynie na poprawę warunków życia w gminie Darłowo [liczba odpowiedzi]

Rodzaj przedsięwzięcia do zrealizowania w gminie Darłowo	Nadana waga 1 /nadana waga 2	Liczba odpowiedzi ogółem
Lepsza i bardziej dostępna opieka zdrowotna 	Najważniejsze: 7 odpowiedzi Ważne: 2 odpowiedzi	11
Lepsze warunki i wsparcie dla rozwoju przedsiębiorczości 	Najważniejsze: 4 odpowiedzi	8
Lepsza infrastruktura drogowa 	Najważniejsze: 1 odpowiedź Ważne: 3 odpowiedzi	5

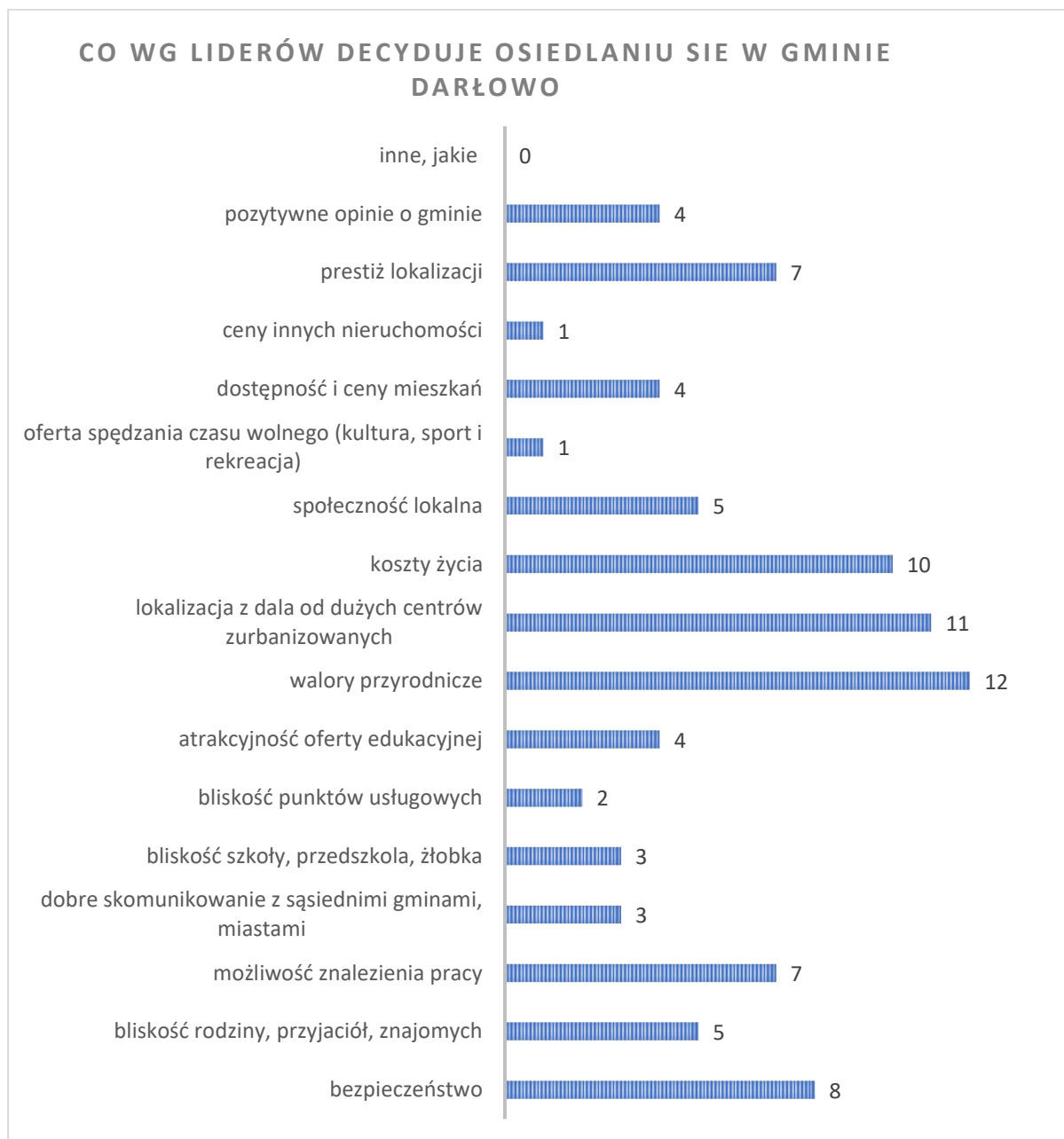
Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych.

CZYNNIKI DECYDUJĄCE O OSIEDLENIU SIĘ W GMINIE DARŁOWO

W pytaniu „Jakie czynniki w Pani/Pana opinii decydują o osiedleniu się w Gminie Darłowo?” ankietowani mieli możliwość uszeregowania odpowiedzi od najbardziej ważnego czynnika do najmniej ważnego, gdzie 1 – oznacza czynnik najważniejszy.

Największa liczba oddanych głosów pokazuje, które czynniki według lokalnych Liderów decydują o wyborze gminy Darłowo na miejsce do zamieszkania/centrum życiowe.

Rysunek 33: Czynniki decydujące o wyborze gminy Darłowo jako miejsca do życia z największą liczbą odpowiedzi – w opinii Liderów

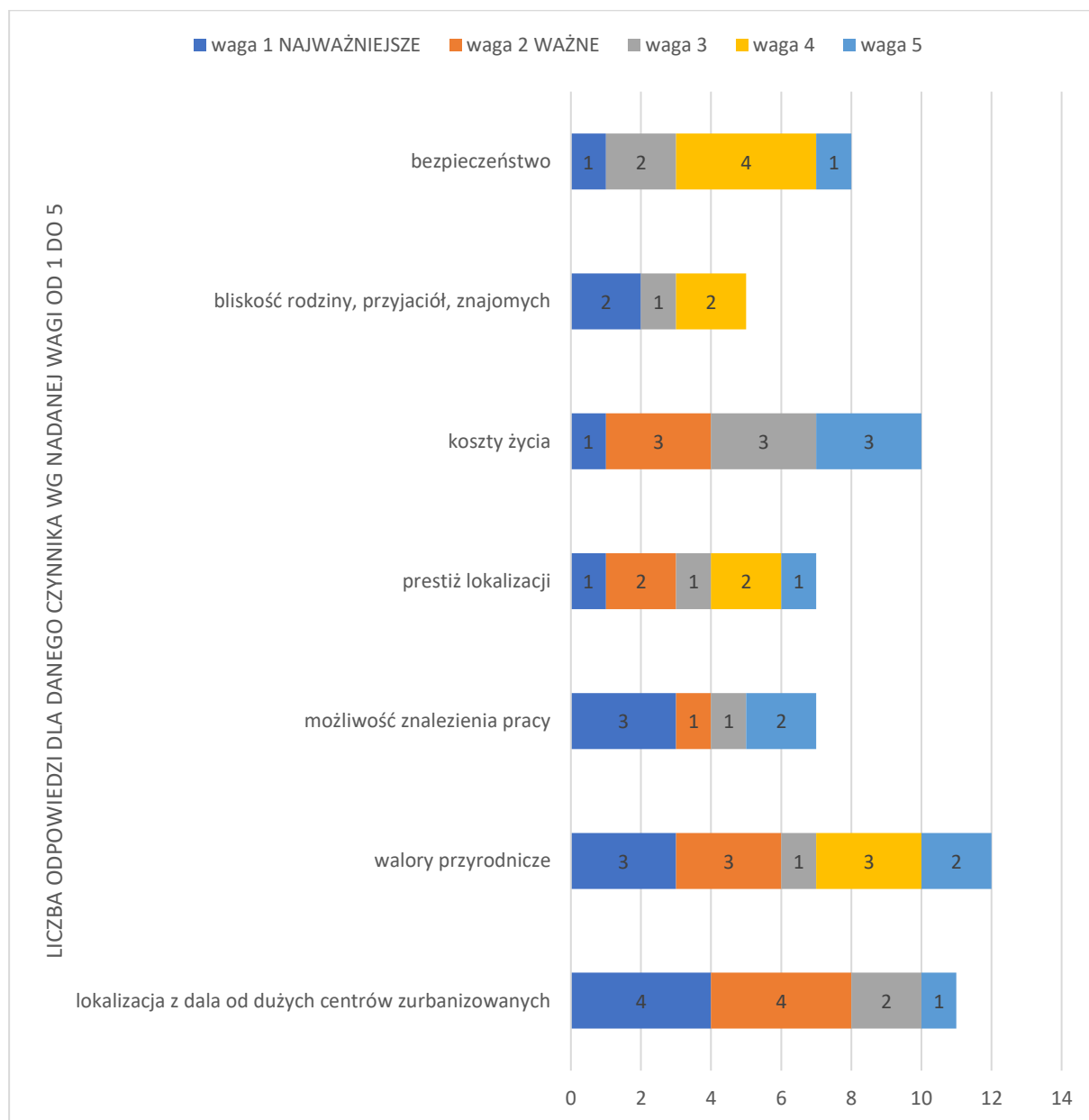
Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych.

Według liczby odpowiedzi najważniejsze powody, dla których ludzie wybierają gminę Darłowo jako swoje miejsce zamieszkania to: walory przyrodnicze, lokalizacja z dala od dużych centrów zurbanizowanych oraz koszty życia. Istotne czynniki w tym zakresie to także bezpieczeństwo, prestiż lokalizacji i możliwość znalezienia pracy.

Nadanie wagi danemu czynnikowi z listy odpowiedzi wykazało, które z nich są najważniejsze w opinii badanych.

Czynniki, które otrzymały największą liczbę wskazań z nadaną wagą 1 i wagą 2 (gdzie 1 to waga największa) zostały zaprezentowane w poniżej tabeli.

Rysunek 34: Kluczowe powody według nadanej im rangi znaczenia (najważniejsze i ważne) wyboru gminy Darłowo jako miejsca zamieszkania - w opinii lokalnych liderów [liczba odpowiedzi dla danego czynnika z podaną liczbą dla wybranej wagi - znaczenia]

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych.

Wśród czynników uznawanych za decydujące o osiedleniu się w gminie Darłowo wskazano:

Lokalizacja z dala od dużych centrów zurbanizowanych i walory przyrodnicze otrzymały największą liczbę odpowiedzi z wagą 1 i 2 (czyli jako najważniejsze i ważne) dla wyboru gminy do osiedlenia się.

Wynik jest potwierdzeniem doceniania przez mieszkańców położenia i stanu środowiska, w którym mieszkają. Dla przypomnienia, wskazali oni jako jedną z mocnych stron gminy Darłowo jakość i czystość środowiska naturalnego (powietrza, wody, zieleni).

Środowisko naturalne odgrywa kluczową rolę przy wyborze miejsca zamieszkania. Dostęp do terenów zielonych, czystego powietrza oraz możliwości rekreacji na świeżym powietrzu staje się coraz ważniejszy, zwłaszcza w kontekście rosnącej świadomości ekologicznej. Ludzie coraz częściej wybierają lokalizacje zapewniające zdrowe warunki życia oraz spokój z dala od miejskiego zgiełku i zanieczyszczeń. To potwierdza konieczność dbania o ten obszar i zaplanowaniu odpowiednich działań w strategii/planowaniu miejscowym.

Dość wysoko w tym zestawieniu uplasował się czynnik: **możliwość znalezienia pracy**. Ekonomiczna stabilność jest jednym z kluczowych elementów decydujących o atrakcyjności lokalizacji. Dostęp do rynku pracy w bezpośredniej okolicy wpływa na wybór miejsca zamieszkania, zwłaszcza w regionach mniej zurbanizowanych.

Jako kolejne ważne czynniki znalazły się:

Koszty życia mają duży wpływ na codzienne życie/komfort życia. Jest to szczególnie istotne w obecnej sytuacji gospodarczej, kiedy inflacja i wzrost cen za powszechne usługi wpływają na decyzje konsumenckie. Miejsca/gminy, które oferują korzystne warunki finansowe, takie jak niższe koszty usług, produktów i mieszkań w powiązaniu z dobrą jakością powietrza oraz bliskością do miejsca pracy są poszukiwane przez osoby w wieku produkcyjnym.

Bliskość rodziny, przyjaciół, znajomych znacznie wpływa na wybór miejsca zamieszkania. Węzi społeczne (te rodzinne czy dalsze) wspierają codzienne funkcjonowanie i jest to aspekt dość ważny przy osiedlaniu się.

Istotne jest także **poczucie bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania**, szczególnie dla rodzin z dziećmi czy też dla seniorów. W codziennym funkcjonowaniu może bowiem wpływać na komfort życia i mieć wpływ na to, czy mieszkańcy odczuwają poczucie przynależności do wspólnoty (społeczności lokalnej).

Prestiż lokalizacji ma bardziej wymiar symboliczny niż użytkowy. Zdaniem lokalnych liderów może stanowić jeden z powodów do wyboru gminy Darłowo jako miejsce zamieszkania. Według badania mieszkańcy częściej kierują się względami użytkowymi niż symbolicznymi.

Analiza porównawcza wyników badań ogółu mieszkańców i lokalnych Liderów ujawniła pewne różnice w percepcji priorytetów rozwojowych gminy Darłowo.

Tabela 51: Mocne i słabe strony gminy Darłowo z największą liczbą wskazań – zarówno w opinii mieszkańców i lokalnych liderów

 MOCNE STRONY	 SŁABE STRONY
ATRAKCYJNOŚĆ TURYSTYCZNA: PRZYRODNICZA I KULTUROWA	OPIEKA ZDROWOTNA: DOSTĘPNOŚĆ JAKOŚĆ USŁUG
JAKOŚĆ I CZYSTOŚĆ ŚRODOWISKA NATURALNEGO (POWIETRZA, WODY, ZIELENI)	POŁĄCZENIA KOMUNIKACYJNE I TRANSPORT ZBIOROWY: SKOMUNIKOWANIE Z WIĘKSZYMI MIASTAMI
UZDROWISKO W DĄBKACH	DOSTĘPNOŚĆ TRANSPORTU ZBIOROWEGO SKOMUNIKOWANIE Z SĄSIEDNIMI MIEJSCOWOŚCIAMI

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych.

Jednak oba dodania dowodzą, że najpilniejszą i najważniejszą potrzebą jest zapewnienie dostępnej i jakościowo dobrej opieki zdrowotnej. Wybór miejsca zamieszkania jest złożonym procesem, w którym kluczową rolę odgrywają czynniki związane z jakością życia, stabilnością ekonomiczną oraz dostępem do terenów zielonych i infrastruktury.

Gmina Darłowo, kierując się opiniami mieszkańców powinna zwrócić uwagę na takie dziedziny jak:

- Poprawę poziomu i dostępności usług opieki zdrowotnej – priorytetowe inwestycje niezbędne dla poprawy komfortu i bezpieczeństwa zdrowotnego mieszkańców;
- rozwój infrastruktury – szczególnie transportowej - zapewnienie dobrej komunikacji może przyciągnąć młode rodziny i pracowników do regionów o niższej gęstości zaludnienia,
- zrównoważony rozwój społeczny i ekonomiczny oraz planowanie przestrzenne i ochronę środowiska – koncentracja działań na obniżeniu kosztów życia, wspieraniu rynku pracy oraz budowaniu lokalnych społeczności, co podnosi jakość życia mieszkańców z równoczesną dbałością o walory przyrodnicze, które są atutem gminy.

Podsumowanie wyników badań dotyczących czynników rozwoju w opinii interesariuszy

Gmina wiejska Darłowo to gmina turystyczna, co wynika zarówno z analizy uwarunkowań jak i faktu, że turystyka jest w niej głównym sektorem gospodarki. Tak też funkcjonuje w świadomości i skojarzeniach jej mieszkańców. W przeprowadzonych badaniach ankietowani mieszkańcy wskazali jednak, że dostrzegają potrzebę rozwoju gminy także w innych obszarach, aby nie opierała się ona wyłącznie na sezonowej turystyce skupionej bardzo silnie w wybranych miejscowościach. W związku

z taką sytuacją ankietowani podkreślili w swoich odpowiedziach, że miejscowości turystyczne są lepiej dofinansowane, a co za tym idzie posiadają lepiej rozwiniętą infrastrukturę, zaś pozostałe miejscowości borykają się z brakiem środków, np. na remonty dróg czy zbudowanie chodników. To istotne przesłanie dla lokalnych władz, aby działać w obszarach, które są zbieżne z oczekiwaniami mieszkańców.

Największe potrzeby i wyzwania, wskazane zarówno przez ankietowanych mieszkańców jak i lokalnych liderów, to poprawa w obszarze opieki zdrowotnej- zarówno jej dostępności i jakości świadczonych usług i rynku pracy (pod względem ofert pracy jak i wynagrodzeń). Kluczowymi deficytami są także, według badanych, stan dróg i połączeń komunikacyjnych. Wskazują oni konieczność poprawy dostępności komunikacji publicznej wewnątrz gminy jak i skomunikowania z sąsiednimi miejscowościami oraz większymi miastami. Ankietowani mieszkańcy ocenili także jako słabą stronę rynek mieszkaniowy w zakresie dostępności mieszkań z rynku pierwotnego i wtórnego (zakup oraz najem) i dostępności mieszkań komunalnych. Te wypowiedzi korelują z ich obecnymi skojarzeniami związanymi z gminą jak i oczekiwanymi skojarzeniami w niedalekiej przyszłości tj. aby gmina wiejska Darłowo była miejscem idealnym do życia i założenia rodziny, miejscem bezpiecznym, spokojnym oraz z piękną przyrodą i czystym powietrzem. Wskazane kluczowe deficyty są wskazówką do działań, które poprawią stan życia mieszkańców.

Ankietowani doceniają klimat i przyrodę w swoim miejscu zamieszkania. Za atut gminy uważają także farmy wiatrowe, które wpisały się w jej krajobraz gminy, posiadają również świadomość, że energetyka odnawialna jest ważnym elementem gospodarczym gminy Darłowo.

Dzięki przeprowadzonym badaniom opinii wśród mieszkańców i lokalnych liderów lokalny samorząd otrzymał cenne informacje dotyczące obecnych i przede wszystkim przyszłych działań.

Mieszkańcy biorący udział w badaniu jednoznacznie pozytywnie ocenili jakość obsługi mieszkańców przez pracowników Urzędu Gminy oraz pracę urzędników gminy w sferze kulturalno- sportowej i tym samym wskazali obszary, które wymagają dalszych prac, co będzie korzystne dla całej gminy.

3.5 STRATEGICZNA OCENA UWARUNKOWAŃ ROZWOJU GMINY (ANALIZA SWOT)

Analiza SWOT to narzędzie strategiczne służące do oceny aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej obszaru Gminy Darłowo. Nazwa pochodzi od pierwszych liter czterech angielskich słów, które opisują kluczowe elementy analizy:

- **S (Strengths) – Mocne strony** – cechy, zasoby lub umiejętności stanowiące przewagę analizowanego obszaru. Do mocnych stron można zaliczyć m.in. wykwalifikowaną kadrę, silną markę miejsca, dostęp do unikalnych zasobów, nowoczesne technologie czy korzystne położenie geograficzne.
- **W (Weaknesses) – Słabe strony** – obszary, w których występują braki, problemy lub ograniczenia mogące osłabiać pozycję gminy w porównaniu do innych obszarów. Przykładowe słabości to niewystarczające zasoby finansowe, przestarzała technologia, niska jakość usług lub produktów, brak doświadczenia czy słaba infrastruktura.
- **O (Opportunities) – Szanse** – zewnętrzne czynniki lub okoliczności, które mogą przynieść korzyści lub stworzyć warunki do rozwoju gminy. Szanse mogą wynikać ze zmian rynkowych, technologicznych, regulacyjnych lub demograficznych. Przykłady to nowe rynki usług, zmieniające się preferencje mieszkańców, rozwój innowacyjnych technologii czy możliwość pozyskania środków zewnętrznych.
- **T (Threats) – Zagrożenia** – czynniki zewnętrzne, które mogą negatywnie wpłynąć na funkcjonowanie gminy. Mogą wynikać m.in. ze zmian legislacyjnych, niestabilności gospodarczej, zmieniających się trendów rynkowych, a także z kryzysów ekologicznych lub społecznych. Przykładowe zagrożenia to rosnące koszty energii, zmiany w przepisach (np. reforma planistyczna) czy kryzysy gospodarcze.

Wyniki analizy SWOT stanowią cenne źródło wiedzy przy opracowywaniu części kierunkowej strategii. Analiza ta jest punktem wyjścia do dalszych działań: wykorzystania mocnych stron w realizacji szans i neutralizacji zagrożeń, minimalizowania słabości w celu zwiększenia zdolności do rozwoju oraz opracowania planów reagowania na potencjalne trudności.

W celu uzyskania możliwie najszerszej perspektywy diagnostycznej, w ramach analizy strategicznej uwarunkowań rozwoju Gminy Darłowo, przy zastosowaniu metody SWOT, uwzględniono również **megatrendy** oraz osadzone w nich **trendy obserwowane w Polsce**.⁶⁹

⁶⁹ Przez megatrendy rozumiemy „procesy wieloletnie (długofalowe) zachodzące w skali globalnej i kształtujące uwarunkowania społeczne, technologiczne, ekonomiczne, środowiskowe, polityczne i przestrzenne, zatem oddziałujące na różne sfery życia poszczególnych mieszkańców i grup społecznych zamieszkujących różne obszary ziemi (państwa, regiony i mniejsze jednostki terytorialne)”. ... a trend to: „tendencja rozwojowa, kierunek, w jakim zmienia się i prawdopodobnie będzie się zmieniać określone zjawisko w którymś z obszarów analizy strategicznej STEEPS, nadająca wraz z tendencjami rozwoju innych zjawisk kierunek określonemu megatrendowi”. W. Dziemianowicz, I. Jurkiewicz (red.), 2023, *Megatrendy społeczno-gospodarcze w kontekście Koncepcji Rozwoju Kraju 2050. Trendy światowe*, Instytut Rozwoju Miast i Regionów, Warszawa–Kraków.

Megatrendy uwzględniają kontekst historyczny, ponieważ to właśnie dane historyczne stanowią podstawę ich wyznaczania. Opisują one perspektywę globalną, co pozwala w analizie wyjść poza granice państwowe czy lokalne uwarunkowania kulturowe. Jednocześnie pozostają wrażliwe na wymiar regionalny i lokalny, ponieważ to właśnie lokalność stanowi źródło zmienności oraz istotny czynnik wpływający na trajektorię danego megatrendu. Megatrendy są szczególnie przydatne w przewidywaniu zmian oraz w lepszym zrozumieniu szans, które mogą pojawić się w przyszłości.

Odwołano się do następujących megatrendów i osadzonych w nich trendów krajowych⁷⁰:

Megatrend: wzrost globalnych problemów społecznych⁷¹:

- „W kierunku 10 miliardów ludzi” vs. niepewność demograficzna Polski,
- „Coraz bardziej nomadyczny świat” vs. niepewność demograficzna Polski,
- „Wzrost nierówności społecznych” vs. wzrost transferów społecznych,
- „Rozwój nowej edukacji” vs. niedocenywanie znaczenia edukacji jako fundamentu rozwoju kraju.

W Polsce i Europie obserwuje się starzenie się populacji oraz ubytek potencjału ludnościowego. Polska znajduje się pod presją migracyjną – uchodźczą, klimatyczną i zarobkową – i wymaga długofalowej polityki migracyjnej, umożliwiającej skuteczne reagowanie na zmieniające się uwarunkowania. Nierówności społeczne w Polsce, mimo prognozowanego ich wzrostu na świecie, nie stanowią obecnie istotnego zagrożenia. Poważnym wyzwaniem są natomiast zmiany w globalnej edukacji – Polska stara się nadążyć za światowymi trendami, jednak proces ten przebiega zbyt wolno, głównie z powodu mało elastycznego systemu edukacyjnego.

Zbliżone zjawiska zidentyfikowano również na poziomie lokalnym, w odniesieniu do Gminy Darłowo, gdzie obserwuje się starzenie populacji, odpływ młodych ludzi oraz potrzebę modernizacji edukacji oraz lepszej integracji społecznej.

Megatrend: przyspieszenie technologiczne:

- Coraz powszechniejszy internet rzeczy i coraz silniejsza sztuczna inteligencja,
- Wzrost znaczenia biotechnologii,

Megatrendy mogą służyć do opisu kierunków i specyfiki możliwych zmian, gdyż mimo długiego horyzontu czasowego kształtują się stabilnie. Mimo że są one zjawiskiem samoistnym to zależą od działalności i decyzji człowieka oraz w istotny sposób wpływają na działania człowieka i jego otoczenie. Szerzej: Polskie Towarzystwo Studiów nad Przyszłością, <https://ptsp.pl/megatrendy/>

⁷⁰ Szerzej: W. Dziemianowicz, I. Jurkiewicz (red.), 2023, Megatrendy społeczno-gospodarcze w kontekście Koncepcji Rozwoju Kraju 2050. Trendy europejskie i krajowe, Instytut Rozwoju Miast i Regionów, Warszawa–Kraków.

⁷¹ W Polsce i Europie obserwuje się starzenie się populacji i ubytek potencjału ludnościowego. Polska pozostaje pod presją imigracyjną (uchodźczej, klimatycznej, zarobkowej) i potrzebuje długofalowej polityki migracyjnej by uzyskać zdolność reagowania na zmiany. Nierówności społeczne w Polsce, wobec prognozowanego wzrostu ich na świecie, nie są zagrożeniem. Dużym wyzwaniem jest reakcja na zmiany w światowej edukacji - Polska stara się podążać zgodnie z trendami światowymi, ale zmiany zachodzą zbyt wolno, często z powodu mało elastycznego systemu.

- Bezpieczeństwo cybernetyczne.

Polska, w ujęciu ogólnym, pozostaje w zgodzie z globalnym trendem innowacyjności, jednak przed krajem stoją istotne wyzwania. Należą do nich: eliminacja systemowych barier we współpracy między nauką a biznesem, skuteczne realizowanie wspólnych projektów w konkurencyjnym środowisku innowacyjnym, a także budowanie społeczeństwa innowacyjnego – nie tylko jako odbiorcy innowacji, ale również jako aktywnego uczestnika, który stymuluje sektor publiczny i prywatny do ich wspierania. Dodatkowym wyzwaniem pozostaje konieczność szybkiego działania – postęp technologiczny nie tylko nie zwalnia, ale wręcz przyspiesza.

Wszystkie te wyzwania mają swoje odzwierciedlenie również na poziomie lokalnym. Gmina Darłowo będzie dążyć do ich podejmowania i wdrażania odpowiednich rozwiązań.

Megatrend: wyłanianie się nowej gospodarki:

- Zaostrzająca się konkurencja w obszarze innowacyjności,
- Postępująca cyfryzacja gospodarki,
- Wzrost automatyzacji pracy i elastyczności zatrudnienia,
- Transformacja energetyczna,
- Wzmocnienie globalizacji na przekór czarnym łabędziom,
- Powolna reakcja na radykalne zmiany w rolnictwie na świecie.

W Polsce rośnie świadomość potrzeby wspierania innowacyjności gospodarki, a także rozwoju cyfryzacji i automatyzacji pracy. Kraj wpisuje się również w globalne trendy energetyczne, a korzystnym kierunkiem byłoby aktywne uczestnictwo w budowie nowego systemu energetycznego – poprzez prace badawczo-rozwojowe oraz wspieranie przedsiębiorstw rozwijających technologie energetyczne. Jednym z głównych wyzwań w tym obszarze pozostaje transformacja państwowego monopolu energetycznego oraz rozwój energetyki obywatelskiej.

Polska gospodarka powinna stawać się coraz bardziej konkurencyjna, zwłaszcza w kontekście postępującej globalizacji. Kolejnym istotnym wyzwaniem jest dostosowanie się do zmian w produkcji żywności oraz spojrzenie na rolnictwo przez pryzmat rozwoju technologii – jako na potencjalne laboratoria żywieniowe przyszłości. Obecnie w Polsce wzmacniana jest produkcja żywności naturalnej, wysokiej jakości, pochodzącej z upraw ekologicznych, co w pewnym stopniu pozostaje w sprzeczności z globalnym trendem intensyfikacji technologicznej w rolnictwie. Połączenie polskich tradycji rolniczych z politycznym znaczeniem rolników jako grupy społecznej może w przyszłości stanowić jedno z kluczowych wyzwań w obszarze bezpieczeństwa żywnościowego kraju, szczególnie w perspektywie 2050 r.

Procesy te znajdują również swoje odzwierciedlenie w wyzwaniach rozwojowych Gminy Darłowo, która będzie musiała się do nich adekwatnie odnosić w ramach planowania strategicznego.

Megatrend: Wzrost dynamiki zmian środowiskowych:

- Postępujące przekształcanie systemu klimatycznego Ziemi,
- Rosnąca degradacja środowiska przyrodniczego – powietrza atmosferycznego, powierzchni ziemi i gleb, wód,
- Niezrównoważone wykorzystanie surowców i gospodarka odpadami,
- Spadek różnorodności biologicznej.

Polska, w większości kwestii środowiskowych, podąża za globalnymi trendami. Przyszłe przemiany systemu klimatycznego Ziemi będą miały bezpośredni wpływ na warunki naturalne w kraju. Pomimo pozytywnych działań podejmowanych w zakresie ochrony środowiska, poziom jego degradacji nadal stanowi istotne wyzwanie. Niezrównoważone gospodarowanie surowcami i odpadami należy postrzegać jako zagrożenie zarówno w ujęciu ogólnokrajowym, jak i lokalnym. Podobnie spadek różnorodności biologicznej – obserwowany na poziomie globalnym, europejskim i krajowym – wymaga zdecydowanych działań ochronnych i adaptacyjnych.

Wszystkie wymienione zagadnienia mają również znaczenie lokalne – podobne wyzwania środowiskowe zostały zidentyfikowane w Gminie Darłowo, co wskazuje na konieczność ich uwzględnienia w lokalnych planach rozwoju i adaptacji do zmian środowiskowych.

Megatrend: Transformacja globalnego porządku:

- wzrost znaczenia krajów Azji,
- kryzys demokracji,
- wzrost napięć międzynarodowych.

W obszarze transformacji globalnego porządku Polska w dużej mierze pozostaje pod wpływem czynników zewnętrznych oraz globalnych megatrendów, m.in. poprzez swoje członkostwo w międzynarodowych organizacjach społeczno-gospodarczych i politycznych, takich jak Unia Europejska, czy wojskowych, jak NATO. Wojna w Ukrainie unaoczniała znaczenie geopolitycznego położenia Polski i jej roli w regionie, jak też wskazała kierunki potencjalnych zagrożeń. Zmieniający się ład międzynarodowy, w tym rosnąca rola Azji, będzie w coraz większym stopniu determinować sytuację polityczną i gospodarczą Polski oraz Europy. W tym kontekście kluczowego znaczenia nabierają takie wartości, jak demokracja, poszanowanie praw jednostki, jakość rządzenia oraz zaufanie społeczne – będą one kształtować główne kierunki polityki zagranicznej. W przyszłości jednak konieczne będzie wzmocnienie pozycji Polski oraz jej zdolności do aktywnego oddziaływania na procesy międzynarodowe, tak aby nie ograniczała się jedynie do roli kraju reaktywnego.

Zagadnienia te mogą w przyszłości nabierać znaczenia również na poziomie lokalnym i stać się istotnym wyzwaniem rozwojowym także dla Gminy Darłowo.

Megatrend: Reorganizacja przestrzeni:

- Metropolizacja i urbanizacja, ale tylko dla wybranych,
- Peryferyzacja przestrzeni (w tym kurczenie się miast),
- Zmiany w systemach transportowych.

Polska wyraźnie wpisuje się w megatrend reorganizacji przestrzeni, czego potwierdzeniem są procesy metropolizacji, regresu części miast oraz peryferyzacji znacznych obszarów kraju. Zjawiska te przejawiają się m.in. w depopulacji, starzejącej się strukturze demograficznej oraz spadku potencjału społeczno-ekonomicznego. Coraz większym wyzwaniem staje się poszukiwanie nowych funkcji dla przestrzeni, które pozwolą przeciwdziałać negatywnym skutkom tych procesów. Kluczowe znaczenie może mieć w tym kontekście reforma planowania przestrzennego wdrażana w Polsce – czas pokaże, na ile będzie ona skuteczną odpowiedzią na te wyzwania. Zarówno na poziomie krajowym, jak i lokalnym, odpowiedzi poszukiwane są w ramach modeli struktury funkcjonalno-przestrzennej.

Zaprezentowana poniżej macierz stanowi wynik analizy danych jakościowych i ilościowych zebranych w procesie diagnostycznym, w tym również podczas warsztatów diagnostycznych.

Tabela 52. Analiza SWOT – szanse i zagrożenia dla gminy Darłowo

SIŁY (mocne strony)	SŁABOŚCI (słabe strony)
Sfera społeczna	
Rozwinięta infrastruktura sportowa i edukacyjna oraz dobra infrastruktura techniczna i komunalna	Niski poziom i ograniczona dostępność usług opieki zdrowotnej oraz wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych
Silny kapitał społeczny – dobra współpraca społeczności lokalnej i władz gminy	Wysokie ceny domów oraz mieszkań
Dobry poziom i dostępność oferty edukacyjnej dla dzieci i młodzieży	Mała dostępność ofert nieruchomości na rynku pierwotnym i wtórnym
Konsekwentna i skuteczna polityka samorządu lokalnego w sferze sportu oraz kultury	Ograniczona lokalna oferta kulturalna i usługowa
Wysokie bezpieczeństwo publiczne (niski poziom przestępczości, mała liczba wypadków drogowych)	Znaczny i rosnący udział osób w wieku poprodukcyjnym w strukturze społecznej gminy
Sfera gospodarcza	
Rozwinięta infrastruktura turystyczna (szczególnie w pasie nadmorskim) w zakresie noclegów, gastronomii, zagospodarowania turystycznego (promenady, plaże, kąpieliska, przystanie wodne itp.)	Oparcie lokalnej gospodarki o turystykę przekłada się na niską konkurencyjność i brak istotnych czynników rozwoju gospodarczego opartych o innowacje i inwestycje
Funkcjonowanie uzdrowiska w Dąbkach (całoroczna, atrakcyjna oferta turystyczna, zasoby surowców leczniczych – borowin)	Mało różnorodna oferta turystyczna, oparta głównie o masową turystykę wypoczynkową

SIŁY (mocne strony)	SŁABOŚCI (słabe strony)
Potencjał regionu w zakresie rozwoju energetyki odnawialnej (w tym farm wiatrowych i instalacji fotowoltaicznych)	Krótki sezon turystyczny, wielkość ruchu turystycznego zależna od pogody (duża niestabilność ofert pracy i przychodów)
Rolnictwo jako ważna, tradycyjna dziedzina lokalnej gospodarki	Duża wrażliwość popytu turystycznego od zjawisk zewnętrznych (COVID-19, napięcia geopolityczne)
Obecność na terenie i w pobliżu gminy strategicznych dla kraju obiektów i instalacji (poligony wojskowe, morskie farmy wiatrowe) daje impuls lokalnej gospodarce i poprawia infrastrukturę	Słabość lokalnego rynku pracy – niskie zarobki, mała liczba ofert pracy i ich niska atrakcyjność
Wysokie dochody gminy pozwalające na dynamiczną politykę inwestycyjną	Ograniczenie możliwości rozwoju gospodarczego w obszarach zamkniętych (tereny wojskowe) i chronionych
Wysoki poziom przedsiębiorczości mieszkańców (duża liczba podmiotów gospodarczych)	Słabość kapitałowa lokalnych przedsiębiorców (dominacja mikroprzedsiębiorców i osób samozatrudnionych); brak dużych firm
Możliwości dywersyfikacji oferty turystycznej w kierunku turystyki aktywnej, prozdrowotnej, agro- i ekoturystyki opartej o walory lokalnego środowiska i dziedzictwa przyrodniczego	Brak systemowej współpracy samorządu z sektorem gospodarczym oraz zintegrowanych wspólnych działań wspierających konkurencyjność lokalnych przedsiębiorców
Funkcjonowanie na terenie gminy atrakcyjnych szlaków turystycznych (szlak rowerowy – EuroVelo 10, szlaki kajakowe Grabowej i Wieprzy, szlaki lokalne piesze, rowerowe, kulturowe)	Malejąca baza podatkowa (spadek liczby przedsiębiorców płacących podatki w gminie)
Sfera przestrzenna i klimatyczno-środowiskowa	
Atrakcyjność gminy Darłowo: nadmorskie położenie, walory przyrodnicze i krajobrazowe (wysoka atrakcyjność osiedleńcza i turystyczna)	Słaba dostępność komunikacyjna obszaru, w tym ograniczone możliwości dojazdu do dużych miast i sąsiednich miejscowości
Wysoki poziom skanalizowania gminy i duża ilość instalacji OZE (ograniczona presja na środowisko)	Ograniczona oferta komunikacji publicznej (transportu zbiorowego), szczególnie autobusowego
Dobry stan środowiska naturalnego (w tym rzek: Wieprzy i Grabowej oraz jezior przymorskich)	Poprawiająca się, ale nadal niewystarczająca jakość lokalnej infrastruktury drogowej i społecznej
Estetyka otoczenia i wysoka jakość przestrzeni publicznej	Duży odsetek terenów zagrożonych powodzią, co ogranicza rozwój funkcji gospodarczych i osiedleńczych w gminie
Dobrze zachowane zasoby dziedzictwa kulturowego (zespoły zabudowy wiejskiej, zabytki sakralne, interesujące obiekty militarne)	Występowanie konfliktów przestrzennych i środowiskowych, związanych z presją urbanistyczną i masową turystyką, szczególnie w pasie nadmorskim
Zwarty kompleks leśny „Puszczy Sławieńskiej” o wysokich walorach przyrodniczych i turystycznych oraz dużym znaczeniu dla gospodarki leśnej i łowiectwa	Brak zintegrowanego zarządzania pasem nadmorskim przez instytucje centralne, w tym w zakresie minimalizacji zmian klimatu i zagrożenia powodziowego

SIŁY (mocne strony)	SŁABOŚCI (słabe strony)
Walory przyrodnicze oraz kulturowo-krajobrazowe obszaru (pas plaży i wydm nadmorskich, zachowany naturalny krajobraz wiejski – „Kraina w Kratę”, rozległy kompleks lasów)	Bardzo wysoka i sezonowa koncentracja ruchu turystycznego w wąskim pasie nadmorskim, oparta o pojedyncze miejscowości powodująca zanieczyszczenie i dewastację środowiska turystycznego, szczególnie wrażliwego pasa brzegowego
	„Rozlewanie” się zabudowy turystycznej poza terenami zurbanizowanymi, również na obszarach zalewowych i jej duża różnorodność (brak spójności przestrzennej i architektonicznej)

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 53. Analiza SWOT – szanse i zagrożenia dla gminy Darłowo (w odniesieniu do megatrendów)

SZANSE	ZAGROŻENIA
Megatrend: Wzrost globalnych problemów społecznych	
Rosnący udział seniorów w społeczeństwie zwiększa atrakcyjność oferty turystycznej dla osób starszych, turystyki uzdrowskiej i wypoczynku poza wysokim sezonem turystycznym Skuteczne programy integracyjne mogą przyciągnąć nowych mieszkańców i zwiększyć różnorodność kulturową regionu – sposób na przeciwdziałanie depopulacji Starzejąca się populacja stwarza możliwość rozwoju lokalnych usług medycznych i opiekuńczych, co może przyczynić się do powstania nowych miejsc pracy	Brak atrakcyjnych perspektyw zawodowych może prowadzić do migracji młodych mieszkańców, co osłabia potencjał demograficzny gminy Nasilenie migracji może prowadzić do napięć społecznych i problemów z integracją Nieadekwatność oferty edukacyjnej może skutkować niedoborem wykwalifikowanych kadr w kluczowych sektorach gospodarki i powodować bezrobocie wśród młodych mieszkańców Rosnący udział seniorów w społeczeństwie stanowi obciążenie dla systemu opieki zdrowotnej i pomocy społecznej
Megatrend: Przyspieszenie technologiczne	
Zastosowanie nowoczesnych technologii może poprawić jakość życia mieszkańców i efektywność zarządzania gminą Możliwość pracy zdalnej zwiększa atrakcyjność osiedleńczą regionów peryferyjnych o wysokich walorach przyrodniczych Wsparcie dla innowacyjnych przedsiębiorstw może stymulować lokalną gospodarkę i tworzyć nowe miejsca pracy	Niedostateczny dostęp do szybkiego internetu i nowoczesnych technologii może ograniczać rozwój gospodarczy i atrakcyjność inwestycyjną regionu Brak umiejętności korzystania z nowoczesnych technologii może prowadzić do wykluczenia cyfrowego i ograniczać możliwości zatrudnienia, szczególnie osób starszych

SZANSE	ZAGROŻENIA
Megatrend: Wyłanianie się nowej gospodarki	
Rozwój biznesu opartego o zasoby własne (lokalne) może zwiększyć odporność ekonomiczną gminy na globalne kryzysy Inwestycje w farmy wiatrowe na Bałtyku oraz budowa elektrowni jądrowej na Pomorzu mogą przynieść korzyści ekonomiczne i zwiększyć udział gminy w zielonej gospodarce, jak też przyczynić się do poprawy lokalnej infrastruktury transportowej Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, takich jak energia wiatrowa i słoneczna, w lokalnej gospodarce	Wzrost kosztów energii i niestabilność gospodarcza ogranicza konkurencyjność lokalnej gospodarki Postępująca automatyzacja może prowadzić do redukcji zatrudnienia w niektórych sektorach Brak adaptacji do zmian w światowej gospodarce może skutkować marginalizacją regionu, co jest związane np. ze zmianami sposobu wypoczynku (np. krótsze, częstsze, bliższe wyjazdy) Spadek wpływów budżetowych z tytułu PIT i CIT ograniczający możliwości rozwoju i realizacji inwestycji publicznych w gminie.
Megatrend: Wzrost dynamiki zmian środowiskowych	
Rosnące zainteresowanie wypoczynkiem w regionach chłodniejszych („coolcation”) Rozwój turystyki przyrodniczej i ekoturystyki jako odpowiedź na potrzebę kontaktu z naturą i środowiskami nieskażonymi Adaptacja i mitygacja do zmian klimatu dzięki możliwości wsparcia ze środków unijnych lokalnego rozwoju „błękitno-zielonej” infrastruktury	Zwiększone ryzyko powodzi i innych ekstremalnych zjawisk pogodowych zagrażających infrastrukturze i mieszkańcom Skutki zmian klimatycznych, takie jak wzrost poziomu morza czy ekstremalne zjawiska pogodowe bezpośrednio zagrażają mieszkańcom gminy Zmiany klimatu wpływają na niestabilną pogodę w sezonie turystycznym, wraz z zakwitami sinic zmniejszając atrakcyjność wakacji nad Bałtykiem
Megatrend: Transformacja globalnego porządku	
Możliwość wykorzystania geopolitycznego znaczenia regionu (bliskość Bałtyku) w kontekście bezpieczeństwa i inwestycji Możliwość pozyskania dodatkowych funduszy na rozwój lokalnej infrastruktury i poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej poprzez uczestnictwo gminy w projektach unijnych i transgranicznych	Wzrost napięć geopolitycznych może negatywnie wpływać na bezpieczeństwo i gospodarkę krajów basenu Morza Bałtyckiego, w tym gminy Darłowo Globalne kryzysy mogą mieć bezpośredni wpływ na lokalną sytuację gospodarczą i społeczną
Megatrend: Reorganizacja przestrzeni	
Rewitalizacja obszarów zdegradowanych poprzez wprowadzenie nowych funkcji i inwestycji Włączenie gminy w strategię zrównoważonego rozwoju przestrzennego i regionalnego Możliwość redefinicji funkcji obszarów peryferyjnych – np. rozwój e-turystyki, pracy zdalnej, rekreacji Rozwój infrastruktury transportowej poprawiającej połączenia z większymi ośrodkami miejskimi (np. droga S6)	Postępująca peryferyzacja i wyludnianie się mniejszych miejscowości prowadzące do spadku dochodów gminy Depopulacja i utrata funkcji lokalnych miejscowości w wyniku peryferyzacji Zagrożenie utraty spójności przestrzennej i społecznej w przypadku nieefektywnej reformy planowania i chaotycznego rozwoju zabudowy turystycznej

Źródło: opracowanie własne.

4. PODSUMOWANIE DIAGNOZY

Proces diagnozy sytuacji w gminie Darłowo w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzennym i klimatyczno-środowiskowym został przeprowadzony zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa krajowego określającymi zasady i zakres sporządzania strategii rozwoju gminy. Przyjęta metodyka prac zapewniła wykorzystanie licznych i zróżnicowanych źródeł danych (wtórnych i pierwotnych) oraz pozwoliła na włączenie w ten proces różnych grup interesariuszy, w szczególności mieszkańców.

Raport diagnostyczny ukazuje główne czynniki endogeniczne i egzogeniczne warunkujące rozwój gminy i stanowi podstawę do opracowania syntetycznej diagnozy sytuacji w gminie, która będzie stanowiła pierwszą część Strategii rozwoju Gminy Darłowo na lata 2026-2035. Zidentyfikowane atuty, problemy i potrzeby wskazują główne kierunki rozwoju gminy.

WYMIAR SPOŁECZNY

W latach 2018-2023 zidentyfikowano zmiany demograficzne o pozytywnym i negatywnym zabarwieniu i zróżnicowanej dynamice. Niekorzystnymi dla rozwoju gminy Darłowo zjawiskami są depopulacja i starzenie się społeczności lokalnej. Częściowo pokrywają się one z analogicznymi procesami w powiecie sławieńskim, województwie zachodniopomorskim i Polsce - na poziomie gminy głębsze zmiany zachodziły w zakresie rosnącej liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Pozytywnym zjawiskiem w badanym okresie był odnotowany napływ ludności, który jednak nie był w stanie zniwelować ubytku populacji. W świetle zachodzących zmian i prognoz do 20235 r. i 2060 r., główne wyzwania o charakterze demograficznym, przed którymi stoi gmina Darłowo, to spadek liczby ludności w wieku produkcyjnym, przedprodukcyjnym oraz rosnąca liczba osób w wieku poprodukcyjnym. Skutki zmian w liczebności populacji i jej strukturze będą wymagały elastycznego podejścia do zarządzania lokalnym rozwojem, szczególnie w sferze dostosowania zakresu i dostępności do usług publicznych i rynkowych do zmieniających się potrzeb społeczności lokalnej.

Gmina Darłowo zapewnia dobry dostęp do większości usług publicznych w wymiarze społecznym, szczególnie w obszarze edukacji pod względem liczby i jakości usług w placówkach edukacyjnych i wychowawczych.

Zaobserwowano poprawę w zakresie sytuacji materialnej i warunków mieszkaniowych w gminie, ale dostępność mieszkań nadal pozostaje wyzwaniem z uwagi na niewystarczającą liczbę budowanych nieruchomości mieszkalnych i wysokie ich ceny.

Atutem gminy jest znaczący potencjał relacji społecznych oraz integracji społecznej. Zasoby i przestrzenne rozmieszczenie bibliotek, świetlic środowiskowych i organizacji pozarządowych o szerokim spektrum specjalizacji są dostępne dla mieszkańców gminy Darłowo i sprzyjają rozwojowi ich aktywności obywatelskiej.

W zakresie bezpieczeństwa w gminie Darłowo nastąpiła generalnie poprawa wyrażona ogólnym spadkiem poziomu przestępczości. Problematiczna pozostaje słaba dostępność do usług zdrowotnych, na terenie gminy nie działa żaden POZ, w Dąbkach są dostępne 2 punkty apteczne. Władze gminy wdrażają różne programy z zakresu profilaktyki zdrowotnej, ale mieszkańcy korzystają z usług zdrowotnych na terenie najbliższej zlokalizowanych miast: Darłowo i Sławno.

Z uwagi na zidentyfikowane atuty gminy, bariery i potencjały w wymiarze społecznym określono kluczowe potrzeby rozwojowe. Bardzo istotne może okazać się integrowanie działań ukierunkowanych na wzrost atrakcyjności osiedleńczej gminy - sprzyjającej zarówno wiązaniu interesów życiowych z miejscem zamieszkania jak i napływowi nowych mieszkańców - ze zwiększaniem atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej gminy m.in. poprzez kreowanie środowiska przyjaznego rodzinom, wspieranie rozwoju infrastruktury, dostępności usług publicznych i rynkowych oraz mieszkań, oddziaływanie na poprawę atrakcyjności lokalnego rynku pracy. Wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym może wywierać presję w zakresie dostosowania polityki społecznej i zdrowotnej do potrzeb tej grupy społecznej. Może także stanowić szansę na rozwijanie działalności gospodarczej w zakresie usług zdrowotnych oraz turystyki prozdrowotnej. Potrzebne mogą być także działania w zakresie optymalizacji gminnej infrastruktury i usług publicznych, aby skutecznie zarządzać mniejszą, ale bardziej zróżnicowaną populacją.

Analiza syntetycznych wskaźników społecznych Monitora Rozwoju Lokalnego dowiodła, że sytuacja społeczna gminy Darłowo była nieznacznie gorsza w porównaniu do innych gmin w grupie referencyjnej w Polsce. W wymiarze społecznym gminę Darłowo cechowały dwa atuty na tle innych gmin w grupie porównawczej tj. obszar demografii oraz dostępność i jakość usług oraz infrastruktury.

WYMIAR GOSPODARCZY

Turystyka jest głównym sektorem gospodarki gminy Darłowo, który uzupełnia działalność rolniczą i w mniejszym stopniu przetwórstwo przemysłowe, spożywcze (w tym rybne) oraz handel i usługi. Specyficzne zasoby naturalne, takie jak borowiny oraz unikalny mikroklimat nadmorski, umożliwiły rozwój działalności uzdrowiskowej, skoncentrowanej w miejscowości Dąbki.

Rozwój gospodarczy gminy jest ograniczany specyficznymi czynnikami tj. lokalizacja strategicznego poligonu wojskowego. Dodatkowo restrykcje wynikające z ochrony środowiska naturalnego wpływają na możliwości rozbudowy infrastruktury gospodarczej. Ponadto tereny nadmorskie oraz doliny rzek Wieprzy i Grabowej są zagrożone powodzią, co znacząco ogranicza rozwój zabudowy mieszkaniowej i turystycznej.

Gmina Darłowo jest silnie powiązana funkcjonalnie z sąsiadującym miastem Darłowo, które pełni funkcję centrum administracyjno-usługowego. Miasto to zapewnia mieszkańcom gminy dostęp do handlu, ochrony zdrowia i edukacji na poziomie średnim.

Gospodarkę gminy Darłowo charakteryzuje dominacja mikroprzedsiębiorstw, dynamiczny wzrost liczby nowych podmiotów gospodarczych oraz zróżnicowana struktura sektorowa. Liczba przedsiębiorców w stosunku do liczby aktywnych zawodowo mieszkańców jest wyjątkowo wysoka. Gminę cechuje duży potencjał rozwojowy, o czym świadczy dominujący udział sektora usług (zwłaszcza turystycznych), znaczący udział sektora budownictwa i handlu oraz utrzymanie tradycyjnych dziedzin gospodarki, takich jak rolnictwo. Lokalne firmy są wrażliwe na wahania popytu turystycznego i koniunkturę gospodarczą oraz mocno odczuwają skutki zmian w polityce fiskalnej, ubezpieczeniowej i zdrowotnej państwa.

Energetyka odnawialna stanowi ważny element gospodarki gminy Darłowo. Na jej obszarze funkcjonuje obecnie 118 turbin wiatrowych o łącznej mocy 258,6 MW, co czyni ją liderem

regionalnym w produkcji energii wiatrowej. Liczba mikroinstalacji fotowoltaicznych także znacznie przewyższa średnią zarówno w regionie, jak i w całej Polsce.

Lokalny rynek pracy nie stanowi atutu gminy, cechuje go znacząca stopa bezrobocia oraz nieodpowiadająca mieszkańcom atrakcyjność ofert pracy i zarobków. Kwota podatków płaconych przez mieszkańców gminy malała w analizowanym okresie, głównie z powodu zmniejszającej się bazy podatników. Najważniejszą część dochodów podatkowych - blisko 70% w 2023 r. stanowiły wpływy z podatku od nieruchomości.

Politykę budżetową gminy Darłowo oceniono jako bardzo dynamiczną. Samorząd aktywnie prowadził inwestycje, korzystając szeroko z różnych źródeł finansowania zewnętrznego. Budżet gminy charakteryzowały znaczne roczne wahania dochodów i wydatków. Jednocześnie gmina posiadała stosunkowo niewielkie zadłużenie oraz znaczące dochody własne, w dużej mierze pochodzące z podatku od nieruchomości oraz sprzedaży majątku. Regularną spłatę zobowiązań oraz kontynuowanie aktywnej polityki inwestycyjnej umożliwiała stała nadwyżka operacyjna.

W ostatnich latach gmina Darłowo zrealizowała łącznie 24 projekty dofinansowane ze środków unijnych i krajowych, o łącznej wartości 37,6 mln zł. Największą grupę projektów stanowiły inwestycje drogowe, pozostałe dotyczyły rozwoju infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, edukacyjnej, rewitalizacji oraz ochrony środowiska.

Analiza syntetycznych wskaźników gospodarczych Monitora Rozwoju Lokalnego wykazała, że sytuacja gospodarcza gminy Darłowo była korzystniejsza niż średnia sytuacja gospodarcza podobnych gmin w Polsce. Szczególne znaczenie dla pozytywnej oceny gminy miał stabilny stan finansów lokalnych, który wyraźnie wyróżniał Darłowo na tle grupy referencyjnej. Zauważalny jest trwający od kilku lat spadek wartości wskaźnika potencjału i konkurencyjności lokalnej gospodarki oraz duże wahania wskaźnika charakteryzującego rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej.

WYMIAR PRZESTRZENNY I KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWY

W wymiarze przestrzennym oraz klimatyczno-środowiskowym rozwój gminy Darłowo jest determinowany w głównej mierze jej położeniem, zasobami środowiskowymi, kulturowymi i infrastrukturalnymi. Gmina Darłowo jest częścią Specjalnej Strefy Włączenia i znajduje się na terenie zagrożonym trwałą marginalizacją.

Gmina zlokalizowana jest w województwie zachodniopomorskim, graniczy z Morzem Bałtyckim. Najbliższe większe miasta to Koszalin (40 km) i Słupsk (50 km), a metropolie to Gdańsk (180 km) i Szczecin (210 km). Gmina posiada liczne powiązania funkcjonalne z miastem Darłowo, gdzie znajduje się Urząd Gminy.

Obszar gminy Darłowo stanowi część Równiny Słupskiej, charakteryzuje się bogatymi walorami krajobrazowymi i przyrodniczymi oraz rozwiniętą funkcją rolniczą. Krajobraz gminy tworzą otwarte równiny z widokami na wsie, elektrownie wiatrowe i liczne akweny wodne. Teren ten obejmuje część Równiny Sławieńskiej, przeciętej dolinami rzek Wieprzy i Grabowej, z charakterystycznymi cechami ukształtowanymi w okresie lodowcowym.

Na terenie gminy Darłowo dominują grunty orne, następnie znaczne obszary to lasy, wody płynące oraz łąki trwałe. Lasy sosnowe przeważają wzdłuż wybrzeża, a bukowe i dębowe w południowej części gminy.

Gleby w gminie są zróżnicowane, z dominacją klas IVa i V. W dolinach rzek Wieprzy i Grabowej występują mady i czarne ziemie, a wzdłuż wybrzeża piaszczyste gleby wydymowe. Wody powierzchniowe zajmują 12% powierzchni gminy, należąc do zlewni Morza Bałtyckiego i dorzecza Odry. Główne rzeki to Wieprza i Grabowa, a gmina ma dwa duże jeziora: Kopań i Bukowo.

Na terenie gminy Darłowo występują obficie przyrodniczo cenne tereny, chronione na podstawie przepisów krajowych i międzynarodowych. Najważniejsze formy ochrony to rezerwat "Słowińskie Błota" oraz postulowany rezerwat "Las Iwiciński". Na obszarze gminy znajdują się również obszary Natura 2000: Jezioro Kopań, Jezioro Bukowo, Dolina Wieprzy i Studnicy oraz Przybrzeżne wody Bałtyku.

Gmina Darłowo charakteryzują liczne zabytki archeologiczne i architektoniczne, świadczące o jej bogatej historii. W Bukowie Morskim odkryto osadę z epoki kamienia, a w Kopaniu i Porzeczu znajdują się stanowiska z okresu średniowiecza i epoki żelaza. Na jej terenie znajduje się wiele zabytków wpisanych do rejestru, takich jak gotyckie kościoły w Barzowicach, Bukowie Morskim i Cisowie, a także parki dworskie, chałupy szachulcowe i cmentarze.

Gmina Darłowo oferuje wiele atrakcji turystycznych dzięki działalności takich podmiotów jak Centrum Sportów Wodnych w Dąbkach, a także malowniczości miejscowości Wicie i Kopań oraz historycznej Wiosce Cysterskiej w Bukowie Morskim. Park Rozrywki Leonardia i Stajnia LuSpinka w Krupach zapewniają rozrywkę dla rodzin. Gmina posiada piękne plaże, parki i tereny leśne, idealne na spacer.

Przez gminę przebiegają ważne drogi krajowe i wojewódzkie oraz linie kolejowe, zapewniając dobre połączenia komunikacyjne. Gmina Darłowo ma dobrze rozwiniętą infrastrukturę komunikacyjną. Główne drogi to krajowa nr 37 oraz wojewódzkie 203 i 205, które łączą gminę z portem morskim w Darłowie, Koszalinem, Ustką i Sławinem. Ważną rolę pełnią również drogi powiatowe, które zapewniają połączenia z sąsiednimi gminami. Gmina Darłowo posiada połączenia kolejowe dzięki liniom nr 202 (Stargard-Gdańsk) i nr 418 (Darłowo-Sławno), z trzema stacjami: Sińczyca, Nowy Jarosław i Wiekowo.

Sytuacja w zakresie infrastruktury technicznej jest zróżnicowana w gminie Darłowo, zidentyfikowano znaczące dysproporcje w dostępie do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej. W 2023 r. 91,1% mieszkańców korzystało z sieci wodociągowej, ale tylko 37,7% z kanalizacyjnej. Gmina jest słabo zgazyfikowana, zaledwie 9% mieszkańców ma dostęp do sieci gazowej. W rozwój tej sieci władze gminy najintensywniej inwestowały w analizowanym okresie.

Gmina Darłowo ma wyższe wskaźniki masy wytwarzanych odpadów komunalnych na mieszkańca niż inne części województwa, co wynika z dużej liczby turystów. Determinuje to potrzebę efektywnego zarządzania gospodarką odpadami w celu utrzymania czystości i porządku.

Gmina Darłowo, dzięki swojemu położeniu i ukształtowaniu terenu, sprzyja lokalizacji farm elektrowni wiatrowych. Znajduje się w I strefie energetycznej, co czyni ją idealnym miejscem dla rozwoju energetyki wiatrowej. Potencjał ten władze gminy bardzo dobrze wykorzystują. Gmina

planuje produkcję energii ze źródeł odnawialnych, w tym wiatrowych, słonecznych i wodnych. Może to sugerować, że lokalna polityka energetyczna będzie ewoluowała w kierunku zwiększenia niezależności energetycznej społeczności lokalnej.

Ocena zmian w środowisku gminy Darłowo wskazuje na kilka istotnych trendów. Negatywne zmiany zaobserwowano w zakresie presji urbanistycznej, erozji wybrzeża morskiego, eutrofizacji zbiorników wodnych oraz ryzyka degradacji terenów rolniczych. Pozytywne zmiany zidentyfikowano w sferze rozwoju kompleksów leśnych, modernizacji infrastruktury wodnej i kanalizacyjnej oraz stosowania zrównoważonych rozwiązań w rolnictwie.

Wśród istotnych wyzwań wynikających z presji turystycznej, z którymi zmagają się gmina Darłowo, można wymienić wzrost ilości odpadów, degradację krajobrazu, a także erozję wybrzeża. Potrzebne są działania w rozwój transportu publicznego, poprawa polityki komunikacyjnej, w tym parkingowej.

Gmina Darłowo jest w całości objęta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Analiza danych z rejestru pozwoleń na budowę wskazuje na intensywny ruch inwestycyjny, szczególnie w nadmorskich miejscowościach takich jak Dąbki, Bobolin, Wicie i Kopań. Skuteczne zarządzanie przestrzenią jest kluczowe dla zrównoważonego rozwoju gminy, zapewnienia odpowiedniej infrastruktury oraz ochrony walorów krajobrazowych i środowiskowych.

Ogólny stan środowiska jest dobry, ale wymaga kontynuacji działań na rzecz ochrony powietrza, wód i cennych ekosystemów. Kluczowe dla wzmacniania atrakcyjności turystycznej gminy jest zachowanie walorów krajobrazowych i bioróżnorodności.

Środowiskowo-przestrzenny wskaźnik rozwoju według Monitora Rozwoju Lokalnego wskazuje, iż sytuacja gminy Darłowo była wyraźnie lepsza niż średnia dla grupy referencyjnej w Polsce. Wpływ na to miały szczególnie dostępność komunikacyjna (zewnętrzna i wewnętrzna), ład i struktur przestrzenna obszaru w porównaniu do innych, podobnych gmin w kraju.

Przeprowadzone badania opinii mieszkańców i lokalnych Liderów korelowały z wynikami analiz danych wtórnych. Do atutów gminy w obu badaniach respondenci zaliczyli atrakcyjność turystyczną związaną z lokalizacją przymorską, zasobami przyrodniczymi, klimatycznymi i kulturowymi, warunkami uzdrowiskowymi, a także działania samorządu lokalnego. Mieszkańcy ponadto docenili usługi oświatowe w gminie, estetykę otoczenia i jakość przestrzeni publicznych oraz ofertę i infrastrukturę sportową i rekreacyjną, a także więzi i tradycje rodzinne. Lokalni Liderzy uznali dodatkowo za silną stronę gminy warunki do rozwoju przedsiębiorczości. Opinie mieszkańców i lokalnych Liderów na temat deficytów w gminie koncentrowały się na opiece zdrowotnej, infrastrukturze transportowej i transporcie zbiorowym oraz skomunikowaniu gminy z sąsiednimi miejscowościami i większymi miastami. Mieszkańcom gminy doskwierają ponadto słabości lokalnego rynku pracy, dostępności mieszkań oraz udogodnień dla osób z niepełnosprawnościami.

Ogólna sytuacja w gminie Darłowo w latach 2019 – 2023 była dobra w porównaniu do innych, podobnych gmin w Polsce (grupa referencyjna). Świadczy o tym ogólny syntetyczny wskaźnik rozwoju Monitora Rozwoju Lokalnego, który dla gminy Darłowo utrzymywał w całym okresie dodatnie wartości. Jednakże dynamika zmian w badanym okresie była ujemna (-0,05) co oznacza, że gminy w grupie porównawczej rozwijały się w nieco szybszym tempie niż Darłowo.

WYKAZ TABEL I ILUSTRACJI

SPIS TABEL:

Tabela 1: Zmiany demograficzne w gminie Darłowo w latach 2018 – 2023 (wybrane wskaźniki)	18
Tabela 2: Prognoza ludności gminy do 2060 r.....	21
Tabela 3: Zmiany w sytuacji materialnej mieszkańców i opiece społecznej dla osób wymagających wsparcia w gminie Darłowo w latach 2018 – 2023 (wybrane wskaźniki)	24
Tabela 4: Zmiany w warunkach mieszkaniowych w gminie Darłowo w latach 2018 – 2023 (wybrane wskaźniki)	26
Tabela 5: Zmiany w zakresie bezpieczeństwa w gminie Darłowo w latach 2018 – 2023 (wybrane)	28
Tabela 6: Podmioty prowadzące działalność zdrowotną w gminie Darłowo w latach 2018 – 2023	29
Tabela 7: Zmiany w zakresie edukacji, wychowania i opieki nad dziećmi w gminie Darłowo w latach 2018 – 2023 (wybrane)	32
Tabela 8: Zmiany w finansowaniu edukacji w gminie Darłowo w latach 2018 – 2023 (wybrane wskaźniki) [zł]	36
Tabela 9: Zmiany w aktywności społecznej i integracji społecznej w gminie Darłowo w latach 2018 – 2023 (wybrane wskaźniki)	39
Tabela 10: Organizacje pozarządowe prowadzące działalność na terenie gminy Darłowo w 2023 r... 41	
Tabela 11: Wskaźniki wymiaru gospodarczego dla gminy Darłowo w latach 2014-2023.....	50
Tabela 12: Liczba i dynamika zmian liczby przedsiębiorstw w gminie Darłowo w latach 2018-2023... 53	
Tabela 13: Liczba i dynamika zmian liczby przedsiębiorstw wg PKD w gminie Darłowo w latach 2018-2023.....	53
Tabela 14: Liczba przedsiębiorstw i dynamika jej zmian w gminie Darłowo w latach 2018-2023.....	56
Tabela 15: Rynek pracy i jego dynamika w gminie Darłowo na tle powiatu sławieńskiego 2018-2023	61
Tabela 16: Liczba podatników w gminie Darłowo w latach 2018-2022 (w podziale na źródła dochodów)	63
Tabela 17: Dochody podatników (w podziale na źródła) w gminie Darłowo w latach 2018-2022 [zł] .	64
Tabela 18: Dochody podatników (per capita) w gminie Darłowo w latach 2018-2022 [zł]	65
Tabela 19: Podatki płacone przez podatników i uzyskiwane przez Gminę Darłowo w latach 2018-2023 [zł]	67
Tabela 20: Struktura dochodów budżetu gminy Darłowo (wybrane wartości) w latach 2018-2023 [zł]	69
Tabela 21: Budżet gminy Darłowo (wybrane wartości) w latach 2018-2023 [zł]	72
Tabela 22: Wybrane wskaźniki zadłużenia dla gminy Darłowo w latach 2018-2023	73
Tabela 23: Projekty zrealizowane w Gminie Darłowo przy wsparciu funduszy zewnętrznych.....	75
Tabela 24: Odsetek terenów prawnie chronionych w 2023 r. (bez stref NATURA 2000)	89
Tabela 25: Lista zabytków ujęta w rejestrze zabytków nieruchomych woj. zachodniopomorskiego...	99
Tabela 26: Wypadki na terenie gminy Darłowo w latach 2019 - 2023	115
Tabela 27: Odsetek osób korzystających z różnych typów sieci w 2023 r. [%]	116
Tabela 28: Ilość ścieków oczyszczonych na terenie gminy Darłowo w latach 2019-2023 [m3].....	117
Tabela 29: Odsetek korzystających z instalacji na terenie gminy Darłowo w latach 2019-2023 [%]..	117

Tabela 30: Długość sieci na terenie gminy Darłowo w latach 2019-2023 [km]	118
Tabela 31: Wskaźnik sieci rozdzielczej na 100 km ² na terenie gminy Darłowo w latach 2019-2023..	118
Tabela 32: Porównanie wskaźnika sieci rozdzielczej na 100 km ² w 2023 r.....	118
Tabela 33: Masa wytworzonych odpadów komunalnych przez jednego mieszkańca w gminie Darłowo w latach 2019-2023 [kg]	119
Tabela 34: Masa wytworzonych odpadów komunalnych w gminie Darłowo w latach 2019-2023 [Mg]	120
Tabela 35: Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów w latach 2019-2023 [%].....	120
Tabela 36: Instalacje OZE na terenie gminy	121
Tabela 37: Analiza postępowań ws wydania pozwolenia na budowę na terenie gminy Darłowo	127
Tabela 38: Analiza struktury zabudowy na terenie gminy Darłowo [%]	129
Tabela 39: Zatrudnienie w Urzędzie Gminy Darłowo w latach 2021-2023.....	136
Tabela 40: Liczba spraw załatwionych w Urzędzie Gminy Darłowo w latach 2021-2023 ze względu na sposób	138
Tabela 41: Usługi i miejsca ich realizacji w świetle badań opinii mieszkańców gminy Darłowo (odpowiedzi z największą liczbą wskazań)	152
Tabela 42: Aktywności wg miejsca realizacji z największą liczbą wskazań ankietowanych [%].....	157
Tabela 43: Potencjały gminy Darłowo	158
Tabela 44: Matryca problemów w wymiarze społecznym	160
Tabela 45: Matryca problemów w wymiarze gospodarczym.....	161
Tabela 46: Matryca problemów w wymiarze środowiskowo-przestrzennym	162
Tabela 47: Kluczowe potrzeby gminy Darłowo	165
Tabela 48: Mocne i słabe strony gminy Darłowo z największą pozytywną i negatywną liczbą wskazań mieszkańców [75 osób]	172
Tabela 49: Gmina Darłowo w opinii lokalnych Liderów – największa liczba odpowiedzi dla wskazanych czynników	187
Tabela 50: Priorytetowe przedsięwzięcia w opinii lokalnych Liderów, których realizacja wpłynie na poprawę warunków życia w gminie Darłowo [liczba odpowiedzi]	195
Tabela 51: Mocne i słabe strony gminy Darłowo z największą liczbą wskazań – zarówno w opinii mieszkańców i lokalnych liderów	199
Tabela 52: Analiza SWOT – szanse i zagrożenia dla gminy Darłowo	205
Tabela 53: Analiza SWOT – szanse i zagrożenia dla gminy Darłowo (w odniesieniu do megatrendów)	207

SPIS RYSUNKÓW:

Rysunek 1: Lokalizacja gminy Darłowo.....	10
Rysunek 2: Ogólny Wskaźnik Rozwoju Gminy Darłowo w 2023 r. na tle regionu.....	12
Rysunek 3: Wskaźniki syntetyczne rozwoju Gminy Darłowo w 12 badanych obszarach w latach 2019 – 2023.....	13
Rysunek 4: Położenie Gminy Darłowo na tle planowanych morskich farm wiatrowych na Bałtyku	48
Rysunek 5: Wskaźnik Rozwoju Gminy Darłowo w wymiarze gospodarczym w 2023 r. na tle regionu	49
Rysunek 6: Dynamika wskaźników wymiaru gospodarczego dla gminy Darłowo w latach 2014-2023	51

Rysunek 7: Wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej (WWRPP) w powiecie sławieńskim na tle kraju	59
Rysunek 8: Struktura przychodów podatkowych gminy Darłowo w 2023 r. [%]	68
Rysunek 9: Podział tematyczny środków zewnętrznych pozyskanych przez gminę Darłowo [%]	74
Rysunek 10: Środowiskowo-przestrzenny wskaźnik rozwoju na tle regionu w 2023 r.	80
Rysunek 11: Wskaźniki syntetyczne rozwoju Gminy Darłowo w 3 badanych obszarach w latach 2019-2023.....	81
Rysunek 12: Struktura użytkowania gruntów na terenie gminy Darłowo	85
Rysunek 13: Formy ochrony przyrody na terenie gminy Darłowo	90
Rysunek 14: Szlaki turystyczne na terenie gminy Darłowo	110
Rysunek 15: Infrastruktura komunikacyjna na terenie gminy Darłowo.....	113
Rysunek 16: Analiza struktury zabudowy w gminie Darłowo	128
Rysunek 17: Gmina Darłowo w Obszarze Funkcjonalnym Sława na tle struktury przestrzennej województwa zachodniopomorskiego.....	146
Rysunek 18: Środki transportu mieszkańców gminy Darłowo używane w celu realizacji usług i aktywności [%].....	150
Rysunek 19: Miejsca korzystania przez mieszkańców gminy Darłowo z usług publicznych i rynkowych (wartości procentowe w zaokrągleniu do pełnych wartości) [%]	155
Rysunek 20: Miejsca aktywności życiowych mieszkańców gminy Darłowo [%]	156
Rysunek 21: Profil mieszkańców gminy Darłowo biorących udział w badaniu	170
Rysunek 22: Ocena mieszkańców gminy Darłowo jako dobrego miejsca do życia i rozwoju [%]	171
Rysunek 23: Gmina Darłowo w 2035 r. w oczekiwaniach mieszkańców	177
Rysunek 24: Silne i słabe strony gminy Darłowo w opinii mieszkańców [liczba wskazań 75 osób]	179
Rysunek 25: Priorytetowe przedsięwzięcia do poprawy w opinii mieszkańców Darłowa	180
Rysunek 26: Zestawienie przedsięwzięć do realizacji w gminie Darłowo ocenionych przez mieszkańców [%]	183
Rysunek 27: Udział lokalnych liderów w gminie Darłowo wg kategorii lidera i płci	184
Rysunek 28: Udział lokalnych liderów w gminie Darłowo w badaniu	185
Rysunek 29: Gmina Darłowo jako dobre miejsce do życia i rozwoju w opinii lokalnych Liderów [%]	186
Rysunek 30: Atuty i słabości gminy Darłowo w opinii lokalnych Liderów [liczba odpowiedzi].....	191
Rysunek 31: Priorytetowe kierunki rozwoju w gminie Darłowo wg lokalnych Liderów [liczba odpowiedzi dla nadanej wagi 1].....	192
Rysunek 32: Przedsięwzięcia z największą liczbą odpowiedzi lokalnych Liderów, [liczba odpowiedzi]	194
Rysunek 33: Czynniki decydujące o wyborze gminy Darłowo jako miejsca do życia z największą liczbą odpowiedzi – w opinii Liderów.....	196
Rysunek 34: Kluczowe powody według nadanej im rangi znaczenia (najważniejsze i ważne) wyboru gminy Darłowo jako miejsca zamieszkania - w opinii lokalnych liderów [liczba odpowiedzi dla danego czynnika z podaną liczbą dla wybranej wagi - znaczenia]	197

SPIS FOTOGRAFII:

Fot. 1: Trasa rowerowa EuroVelo 10 (Velo Baltica) w okolicach Jeziora Kopań	55
Fot. 2: Jezioro Kopań	87

Fot. 3: Kościół w Bukowie Morskim	98
Fot. 4: Kościół w Barzowicach	102
Fot. 5: Krajobraz gminy Darłowo	104
Fot. 6: Centrum Sportów Wodnych w Dąbkach	107
Fot. 7: Plaża w gminie Darłowo	108
Fot. 8: Spływ kajakowy rzeką Wieprzą	111